

Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı - TOHAV

HUKUK, DEMOKRASİ ve SİVİL TOPLUM

Hukuk, Demokrasi ve Sivil Toplum Sempozyumu
28-29 Şubat 2004 Diyarbakır

Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı Yayınları (5)

ISBN 975-98858-1-6

şubat 2005, İstanbul

Baskı

Can Matbaacılık

Grafik Tasarım

A. Rahman elik

TOPLUM VE HUKUK ARAşTIRMALARI VAKFI

Kuloğlu Mah. Turnacıbaşı Sk. No: 55/57 Kat: 3-4-5

Beyoğlu/İstanbul

Tel: 0 (212) 293 47 70-71

Faks: 0 (212) 293 47 72

www.tohav.org

tohav@mynet.com

Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı - TOHAV

HUKUK, DEMOKRASİ ve SİVİL TOPLUM

Hukuk, Demokrasi ve Sivil Toplum Sempozyumu
28-29 Şubat 2004 Diyarbakır

İÇİNDEKİLER

Önsöz

Açılış Konuşması

Şehnaz TURAN

TOHAV Genel Başkanı

BİRİNCİ OTURUM

Sivil Toplum Anlayışı ve Hareketi

Sezgin TANRIKULU (Oturum Moderatörü)

Diyarbakır Barosu Başkanı

Doç. Dr. Ferhat KENTEL

İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi

Ümit FIRAT

Yazar - Helsinki Yurttaşlar Derneği Yönetim Kurulu Üyesi

Şehmuz DİKEN

Yazar

İKİNCİ OTURUM

**Devlet - Yerel Yönetimler - Demokrasi
ve Sivil Toplum İlişkisi**

Av. Ferda GÜLLÜOĞLU (Oturum Moderatörü)

Şanlıurfa Barosu Başkanı

Av. Hüsnü ÖNDÜL

İnsan Hakları Derneği Genel Başkanı

Doç. Dr. Gülgün Erdoğan TOSUN

Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi

Levent ŞENSEVER

Araştırmacı - Yazar

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Bölge Ölçeğinde Sivil Toplum Hareketinin İşbirliği Arayışları Sorunlar - Tespitler - Çözümler

Av. M. Selim OKÇUOĞLU (Oturum Moderatörü)
TOHAV Yönetim Kurulu Üyesi

Cuma ÇİÇEK
Araştırmacı

Necdet İPEKYÜZ
Diyarbakır Tabip Odası Başkanı

Selahattin DEMİRTAŞ
İHD Diyarbakır Şube Başkanı

Necdet ATALAY
Makina Mühendisleri Odası Diyarbakır Şube Sekreteri

Ali ÖNCÜ
TES-İŞ Diyarbakır 1 No'lu Şube Başkanı

Müzeyyen NERGİZ
SELİS Kadın Danışmanlık Merkezi Üyesi

Medeni TUTŞI
KESK Diyarbakır Şubeler Platformu Dönem Sözcüsü

Devrim GÜLERYÜZ
İHD Bingöl Şube Sekreteri

Hüseyin AYGÜN
Tunceli Barosu Başkanı

Sezgin TANRIKULU
Diyarbakır Barosu Başkanı

Zekeriya AYDIN
Batman Barosu Başkanı

Fahrettin ÇALAN
Diyarbakır Jeoloji Mühendisleri Odası Başkanı

Mahsun BATI
Çağdaş Hukukçular Derneği Yönetim Kurulu Üyesi

Handan COŞKUN
DİKASUM Çalışanı

Zülal ERDOĞAN
Diyarbakır Barosu Kadın Hakları Uygulama Merkezi Üyesi

Niyazi KAVAR
Tüketici Hakları Derneği Diyarbakır Şubesi Başkan Yardımcısı

Fethi SÜVARİ
Dicle Fırat Kültür Merkezi Üyesi

Ferda GÜLLÜOĞLU
Şanlıurfa Barosu Başkanı

Cafer KOLUMAN
Pir Sultan Abdal Kültür Derneği Üyesi

Metin İRİZ
TOHAV Genel Sekreteri

Konuklar

Sonuç Bildirgesi

AÇILIŞ KONUŞMASI

İnsanlığın geldiği aşamada her toplum, bireylerinin tam bağımsız ve özgür olmasını, refah ve güvenlik içinde yaşamalarını, farklı etnik, kültür, inanç gruplarının kendilerini özgürce ifade ederek barış içinde yaşamasını arar. Sivil toplum, demokrasinin olmadığı yerde bir çıkış aracı, ulaşılması hedeflenene ulaşmada bir anahtar. Demokratikleşme sürecinde gerekli olan koşullar ve etkileşimler devletin iç yapısından çok sivil toplumdaki kaynaklanmaktadır. Devletin gücünü tanımlama, yetki alanlarını belirleme, denetleme ve meşrulaştırma rolleri sivil toplumun alanı içindedir.

Türkiye'nin AB üyeliği sürecinde demokratikleşme alanında yasal mevzuatta ciddi reformlar yapıldı. Atılan adımlar yetersiz ve pratikte yaşama geçmesinde halen ciddi sıkıntılar olsa da değişimi yadsımak mümkün değil. Demokratik açılım ve gelişmeyi yalnız devletin tekelinde gören, devletin dışında hiçbir gelişmenin yaratılmayacağına olan inanç ve kültür demokratikleşme sorunlarımızın başında gelmektedir.

Tam da bu noktada sivil toplumun rolünü tartışmaya açmanın gerekli olduğu düşüncesindeyiz. Demokratikleşme sürecinde özellikle bölgemizin sorunlarını irdelerken, devletin dışındaki alanlar olarak bu sürece ne kadar müdahil olabiliyoruz? Burada projektörü

biraz da kendi üstümüze tutmamız gerektiği kanaatindeyiz. Kendi faaliyet alanımıza ilişkin özgün politika ve çözüm önerilerimiz var mı? Buna uygun yeterli donanım ve altyapıya sahip miyiz? 21. yüzyılda insanlığın demokrasi ve özgürlük arayışlarının sivil toplum şahsında geliştiği bir dönemde buna paralel bir çalışmanın içinde olduğumuz söylenebilir mi? Siyasete, hiyerarşik örgütlenmelere yönelik bu kadar ilgilinin nedenlerinden biri de biz değil miyiz?

Bu sempozyumumuzda birinci gün kavram olarak sivil toplumun tarihsel süreç içerisinde geldiği aşama irdelenecek, Türkiye'de sivil toplum anlayışı ve mevcut durum, yine devlet-demokrasi ve sivil toplum kavramı tartışılacaktır. Sempozyumumuzun ikinci gününde "Bölge Ölçeğinde Sivil Toplum Hareketinin İşbirliği Arayışları Forumu" başlığında bölgemizde çeşitli alanlarda faaliyet gösteren sivil toplum örgütlerinin temsilcileri sunum yapacaklardır. Bu tartışmalar ekseninde sivil örgütlenme alanının kendi yapısal sorunlarını aşarak devletin ve toplumun demokratikleşmesine nasıl müdahale edebileceklerine ilişkin görüş ve önerilerin ortaya çıkmasını bekliyoruz. Sempozyum sonuç bildirgemizde tartıştığımız konular ışığında sorunlara ilişkin tespitlerimiz ve çözüm önerilerimiz yer alacaktır.

İnsanlık bu topraklarda, demokratikleşme ve özgürleşme hedefine ulaşmak için çok çaba sarf etti ve bundan sonra da edecektir. Bizler politik angajmanlarımızın dışında, farklı din, etnisite ve tüm diğer farklılıklarımıza rağmen barış içinde özgürce birlikte yaşamının onuruna erişmek istiyorsak, birbirimizi dinlemeli, anlamaya çalışmalı ve ancak birlik olarak güç olacağımız gerçeğini anlamamız gerek diye düşünüyorum.

Bir başlangıç olduğunu düşündüğümüz bu çalışmanın başarılı geçeceğini umut ediyor ve bundan sonra da bu yönlü çabalarımızın devam edeceğini belirtmek istiyorum.

Şehnaz TURAN

Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı Genel Başkanı

BİRİNCİ OTURUM

Sivil Toplum Anlayışı ve Hareketi

Sezgin TANRIKULU (Oturum Moderatörü)

Diyarbakır Barosu Başkanı

Doç. Dr. Ferhat KENTEL

İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi

Ümit FIRAT

Yazar - Helsinki Yurttaşlar Derneği Yönetim Kurulu Üyesi

Şehmuz DİKEN

Yazar

SİVİL TOPLUM ANLAYIŞI VE HAREKETİ

Sezgin TANRIKULU¹:

Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı'na, kış aylarında Diyarbakır'da toplantı yapmanın güçlüğüne rağmen bu toplantıyı yapma kararlılığından dolayı teşekkür ederim. Gerçektende Diyarbakır'da kış aylarında toplantı yapmak çok zor, nitekim ikincisini gerçekleştirmeye çalışıyoruz, ama yine de eksikliklerle yapmaya çalışıyoruz.

Diyarbakır'da benim inancıma göre çok güçlü bir sivil toplum geleneğİ var. 12 Eylül darbesinden önceki ortam Diyarbakır'da çok güçlü bir sivil toplumu yaratmıştı. 12 Eylül darbesi her ne kadar bu ortamı sekteye uğrattıysa da, tüm Türkiye'de olduğu gibi, ama özellikle Diyarbakır'da 90'lı yılların ilk yarısından sonra yine de güçlü bir sivil toplum ortamı yaratıldı ve gelişti. Bu gün burada Diyarbakır örneğinden hareketle belki Türkiye'deki tüm sivil toplum örgütlerini birlikte değerlendireceğiz. Diyarbakır'daki deneyimleri Türkiye ortamına aktaracağız. Özellikle 1995 yılından sonra oluşan ve güçlü bir şekilde gelişen Demokrasi Platformu örneğini buradan Türkiye'ye sunacağız. Konuklarla beraber böylece nasıl güçlü bir sivil toplum örgütü (STÖ) yaratıldı, birlikte değerlendireceğiz.

Lafı uzatmak istemiyorum. Konuklarımız Sayın Doçent Doktor

¹-Diyarbakır Barosu Başkanı

Ferhat KENTEL, Sayın Şehmuz DİKEN, Sayın Ümit FIRAT.

Doç. Dr. Ferhat KENTEL²:

Herkese merhaba. Toplantıyı düzenleyenlere çok teşekkür ederim. Şimdi ilk konuşma yapmanın zorlukları var. Kabaca benim kafamda olan şeyi konuşmak gerekirse şöyle toplamak istiyorum. Sivil toplum kavramını düşünürken aslında kamusal alan kavramını da düşünmek daha iyi olur gibi geliyor bana. Bunu da neden diyorum, yani sivil toplumun kavramsal olarak önemsiz bir kavram olduğunu, artık günü geçmediği, Türkiye'de sivil toplum gibi örgütlenmenin olmadığı bir takım gözlemlerden hareket ederek söylemiyorum bunu, ama en azından acaba Türkiye'de sivil toplum kavramını tartışmak yerine bununla beraber başka kavramları tartışsak acaba zihnimiz biraz daha derinleşebilir mi gibi bir niyet var.

Önce şunu söyleyeyim aslında hepimiz biliyoruzdur herhalde, Türkiye'de Sivil toplum kavramı bizim tartışmalarımıza, gündemimize literatürümüze nasıl girdi dediğimiz zaman ilk kaba gözlem 12 Eylül'den sonra biz bu lafı tartışmaya başladık yoğun bir şekilde. Türkiye'deki modernleşmenin modernliğiyle ilgiliydi herhalde. Türkiye'de İttihat Terakkiden beri, en azından Osmanlı çözülmeye başladığından itibaren devleti kurmak, devleti kurtarma, yeni bir toplum kurmak, Türkiye'yi çağdaş batılı medeniyetler seviyesine getirmek diye adlandırılacak olan proje, esas olarak devlet eliyle yapılan bir projeydi ve güçsüz olan toplumsal aktörlerin güçlü olmadığı bir yapıda, devletin tek aktör olarak belirleyici aktör olarak devrede bulunması çok anormal değildi. Ama bu anormal olmayan durum aslında zaman içinde bizim damarlarımıza işledi; bu bizim entelektüel arayışımıza, muhalefet yapma biçimimize, siyaset yapma arayışlarımız hepsine devlet eksenli düşünmek hakim oldu. Bunun en bariz örnekleri 27 Mayıs 1960 ve 12 Mart 1971 darbelerinde de görüldü. Kendisini sol olarak adlandıran bir takım hareketler çok rahatlıkla bu darbelerle özdeşleştirilebilir konumda buldular kendilerini. Eğer ileriye dönük olarak, yani toplumsal pro-

jeler, yeni toplum projeleri oluşturulurken kurulacak olan yeni toplumlar, sosyalist toplumlar örneğın, işte daha adil daha demokratik toplumlar vs. her halükarda devleti ele geçirip arkadan, yukardan aşağıya toplumu yeniden oluşturmak; işte eğitimi şöyle değiştirmek, kurumları değiştirmek dolayısıyla toplumu bu şekilde dönüştürebileceğı varsayımıyla hareket edildi. Şimdi dolayısıyla sivil toplum lafı çok fazla gündeme gelmedi. Fakat hem 12 Mart darbesinde hem 27 Mayıs darbesinde oldukça büyük darbe alan Türkiye'deki muhalif sosyal siyasal güçler, 12 Eylül darbesiyle tam manasıyla dibe oturdular. Yani artık o andan itibaren devletle beraber, devletin o ana kadar izlemiş olduğı politikalarda, yani yukardan aşağıya toplumu kurmak yönünde sahip olduğı düşünce yapısının, bu paradigmanın artık çok fazla geçerli olmayacağı ortaya çıktı. O andan itibaren -ilk bildiğim kitap hatırladığım kadar Kürşat MÜMİN'in kitabıdır, "Sivil Toplum ve Devlet" adlı bir kitabıdır, YAZKO'dan ödül kazanmıştı, ödül kazanması da zaten kendi başına anlamlı bir şey- o zamana kadar tartışılmamış, devlet dışında bir şeyler aramamız gerekiyordu. Aradık ve işte bulduk.

Büyülü kavram olarak sivil toplum çıktı karşımıza. Artık bu devletle hiçbir şey yapamayız, bu devletle ne zaman iş birliğine girsek....Yani bu esas aktör modernleşme yolunda askeriyeden başlayarak, modernleşmenin askeriyeden başlayarak ilgili bir şekilde özellikle orduyla kurulan bağlantı, artık o andan itibaren koptu. Bir de şeyleri düşündüğümüz zaman; 12 Eylülde 50 kişi idam edildi, 16-17 yaşındaki çocukların yaşları büyütüldü ve bu çocuklar idam edildi, hapishaneler, işkenceler hepsi doldu. İşte o andan itibaren devletle beraber değişim düşünmek çok mümkün olmaktan çıktı işın açıklası.

Şimdi şöyle bir şey oldu, bir uçtan bir uca savrulurken bu sivil toplumun büyülü bir kavram haline gelmesi... Aslında sivil toplum oldukça karmaşık, içinde iktidar ilişkileri taşıyan, belli bir takım egemenlik yapıları sunan özelliğini biz görmez hale geldik. Yani

sivil toplum kendi başına her şeyi çözecek, sivil toplumun içinden baktığımız takdirde her şeyi halledebileceğimiz gibi bir düşünceye kapıldık. Sonra baktık ki aslında bu sivil toplumun sadece lafını etmekle olmuyor. Çünkü sivil toplum dediğimiz, içinde burjuvazisi olan, içinde medyası olan, içinde sendikaları olan, bir takım farklı örgütlenmeleri olan... Her zaman çok belli olmasa da işte ne bileyim devletle toplum arasında olanın, adına o STÖ'ler dediğimiz, meslek örgütleri dediğimiz zaman, mecburi olarak, yani gönüllü olmayarak üye olduğumuz zaman onlar gerçekten STÖ müdür, orası sivil toplum alanı mıdır, bütün bunları aslında çok düşünmeden, hepsine homojen bir sivil toplum yaftası yapıştırdık.

Ortaya sonuç olarak şöyle bir şey kaldı aslında bana göre, bunda yanılıyor olabilirim ama esas göze çarpan kısmıyla, önemli olan kısmı şu; şimdilik aslında artık sivil toplumdan ziyade sivil toplum kuruluşlarından (STK) bahsetmeye başladık ya da sivil toplum dediğimiz zaman aklımıza daha çok bir takım STK'lar gelmeye başladı, yani bir takım örgütler. Bu örgütler ise daha çok belli bir takım gurupların çıkarlarını savunan örgütler. Çıkarlarını savunmak dediğimiz zaman ise, sorun galiba orada başlıyor. Bu çıkarlar çok somut çıkarlar olmak zorunda, yani bir örgütün kurulabilmesi için o örgütün dayanmış olduğu toplumsal kesimlerin, toplumsal aktörlerin çıkarlarını net olarak anlatabilmesi lazım. Yani bir parti gibi düşünelim örneğin, işte siyasi parti çok karmaşık, böyle entelektüel bir çözümler yapamaz. Siyasi parti bir model sunabilir, kabaca ideolojisini takip edebilir ve ancak özetleyebilir. STK'lar da böyle bir şey yapıyor. Yani STÖ'ler özetlemek zorunda. Çok daha karmaşık olan toplumsal aktörlerin, çok daha karmaşık olan toplumsal yaşamın, hiç bir zaman tek bir çıkara indirgenemeyecek, tek bir çıkarla anlatılamayacak olan duyarlılıklarını, arzularını tanımlamak zorundadır. Eğer bir işçi sendikası bahsediyorsak, o işçi sendikasına üye olan insanın, onun kültürel, etnik, inanç, köken vs. ailevi sorunları, özel sorunları, mahalli sorunları, işte ne bileyim aşk hayatı, duygusallığı vs. şeylerden bahsedemez. Sendika artık o

işçinin fabrikada iş yerinde sahip olduğu sosyal haklar, güvenceler, ekonomik haklar, ücret artışı vs. çok somut bir dünyadan bahsedilir. STÖ bu anlamda çok faydalı bir iş yapar, ama STÖ'ler o işçilerin hayatını anlatmak, yaşamındaki bütün dertlerini, onun insan olma halini, bütün genel halini anlatmaktan çok uzak örgütler.

Dolayısıyla, STÖ'ler şu haliyle tipik modern toplumun, uzmanlaşmış modern toplumun, o uzmanlık, o bölümlenmiş hayatlarının ancak birer parçasına tekabül edebilirler. O zaman sivil toplum kavramını modernite tartışmasıyla bağlarsak, aslında çok da bizi ileriye götürecek bir örgütlenme tarzı olmadığı görüşü ortaya çıkıyor. Şimdi buradan çıkarak STK'ları atacak mıyız bir kenara? STK'lar bu kadar mekanik, bu kadar kategorize edilerek anlaşılacak bir şey mi? STK'lar bence kenara atılacak örgütler değil ama, STK'lar kendilerini başka bir düşünceyle tamamlayabildikleri takdirde bana göre daha anlamlı olabilecek örgütlenmelerdir. Onun için baştan söylemiş olduğum kamusal alan tartışmasını gündeme getirmek gerekir diye düşünüyorum.

Kamusal alan tartışması için de şöyle argümantasyonları akıl yürütmeden geçiriyorum. Biz ideal olarak şu anda Türkiye'den baktığımızda, model olarak baktığımız demokrasi, hukuk, sosyal devlet, gelişmişlik, refah düzeyi açılarından bakıp model olarak gördüğümüz, bir anlamda hedef olarak gördüğümüz, içine girmeye çalıştığımız AB standartları diye bir şey dediğimiz zaman, aslında bu AB'nin bütün bu kamusal alan, sivil toplum tartışmalarından geçip bir yere geldiğini görüyoruz. Nasıl geçti bu kamusal alan tartışmalarına ya da kamusal alana nasıl dönüştü dediğimiz zaman aslında orada yine ciddi bir iktidar meselesi var ve karşımıza çıkıyor. Yeni bir öğrenme süreci çıkıyor.

Kamusal alan ve özel alan diye ayırdığımız zaman, bizim o ülkede yaşayan tüm yurttaşlar olarak tanımlanmış olan insanların sahip olmuş oldukları kültürel, etnik, dinsel vs. sayabileceğimiz

özelliklerin ötesinde bir eşitlik ilişkisi, yaşadığı yer olarak tanıyoruz. Yani orada insanlar eşit olurlar, insanlar orada özgürce tartışmalara girerler ve kendilerini anlatıp dolayısıyla kamusal alanda etkili olmaya çalışırlar. Ama şöyle bir varsayım var: özel alanına ait olan, kültürel alanına ait olan farklılığını bırak, gel diyen bir yaklaşım var kamusal alanı açtığımızda. Oysa kamusal alanın bu şekilde kendisini zenginleştirmesi, tartışması, yeni şeyler üretmesi mümkün değil. Çünkü bizim özel alanımız çok zengin bir alan, yani biz özel alanımızda olağanüstü bir takım zenginlikler, enteraktif bir takım ilişkiler yaşıyoruz. Bu ilişkilerin ancak yukarı taşınması, bizim bu özel alanımızın arasındaki farklılıkların daha doğrusu serbestçe ortam oluşturması gerekir.

Dolayısıyla STK'ların sadece belli bir gurubun, belli bir toplumsal aktörün kendi çıkarlarını aktarabilecek bir örgüt olmaktan da öteye bir yere gitmesi lazım. STK dediğimiz şey ancak başka farklılıklarla ilişkiye geçebileceği takdirde... Yani sendikaysa, sendika sadece ekonomik çıkarlardan bahsetmemesi gerekir, aynı zamanda bir takım farklı duyarlılıklardan da bahsetmesi gerekir. Bahsedildiği zaman özel alan ve kamusal alan diye ayrılmış olan, aslında insanı ikiye bölen ve insanı ikiye böldüğü için belli bir iktidar tanımını yapılmış olan ve onu sanki tek doğruymuş gibi sunan bir anlayışın da dışına çıkmak lazım. Nasıl çıkacağız? Evet, sonuç olarak kamusal alan steril bir alan değil, kamusal alan tartışma alanıdır. Kamusal alan ancak özel alandan gelen bir takım farklı özelliklerle zenginleşir. Bunun Türkiye'deki en bariz örneklerinden biri Kürtçe dil meselesidir, işte bir tanesi inanç meselesidir herhalde. Türkiye Cumhuriyeti devletinin en hassas alanları olarak düşünüldüğü zaman, işte kamusal alan da şöyle olması gerekir diye bir tartışma olduğu zaman, bunun niye böyle olması gerekir diye düşünmek lazım. Bunun böyle olmayabileceğini, aslında bunun çok daha zengin bir takım tartışmalar haline getirilip o kurumsal alanın gerçekten demokrasiyi getirebileceğini düşünmek lazım. Yani kamusal alanda farklı bir takım tartışmalara girsek zenginlik olabilir. O zaman

STK'lar dediğimiz o diğer alanın, az önce bahsettiğim, gittikçe sterilleşen, sadece çıkar sağlayan örgütlerin de aslında başka bir takım duyarlılıkları geliştirmesi gerekir.

Yani kabaca aslında özetle söylemeye çalışayım, şöyle bir şey demeye çalışıyorum; biz modernlikle beraber sivil toplum ve devlet ayrımı içinde, kamusal alan ve özel alan ayrımı içinde... Aslında modern insan sterilleşmiş insandır, yani modern insan çokta fazla zengin düşünemeyen insandır, çok o insan bütünlüğünün farklı duygu ve insan olma haliyle bütün zenginlikleri falan çok fazla bir arada tutamayan insandır. Onların yaşayabilmesi için kamusal alanın bir defa her şeyden önce tekdüze, homojen bir alan olmadığını kabul etmek lazım, ya da en azından öyle olmaması için uğraşmak lazım. Öyle bir durumda belki bir şeyi sağlamak mümkündür. Yani bizim “çok sınırlı, çok kısır, hiçbir şekilde gidemiyoruz, ilerleyemiyoruz, işte hiçbir tartışma olamıyor memlekette” dediğimiz şeyin kırılması da ancak buradan geçerek mümkün, yani zengin bir tartışma ancak bu zamana kadar duyulmamış şeylerin konuşulmasıyla oluşur. Duyulmamış şeylerle, onu duyulmaz kılan iktidar ilişkilerinin kırılmasıyla oluşabilir. Yani kamusal alanda yaşanan şeyleri orada uygulamalı ve bunu mutlak olarak kabul etmemekle olur.

O zaman inancımla, yani Müslümanım örneğin, şu dili konuşuyorsam, benim bu sahip olduğum, bana dair, benim ailemden, geleneğimden, yaşadığım bölgeden gelen dünya kadar zenginlik var. Bu dünya kadar zenginlik sadece tek bir tanımla sınırlandırıldığı zaman oradaki demokrasinin gelişmesi de mümkün değil. Yani buradan çıkarak şunu da söylemek gerekir aslında; AB denen şeyin çok fazla demokratik olmadığını söylemek lazım. Çünkü AB dediğimiz şeyin aslında bütün bu iktidar, kamusal alan, özel alan, belli bir Fransız yurttaşlığı, işte belli bir Avrupa yurttaşlığı, steril herhangi bir kültürel alan, çokta fazla özel alan dışında yaşamayan bir toplumun aslında demokratik olduğunu söylemek dahi mümkün

değil. Çünkü o toplum kendini geliştirenem, yenileyemez.

En basitinden işte Türkiye kökenli, yaptığımız bir araştırmaya gönderme yaparak söylüyorum bunu, Avrupa'da yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin yaşamış olduğu veya ortaya çıkarmış olduğu Avrupa'daki kriz durumu aslında çok benzer bir Şey Türkiye'dekine. Yani bir anda farklı bir kılığa giriyorlar. Benim kurmuş olduğum, varsaydığım o yurttaşlık ilişkisi denen Şeyi bozuyorlar. Çünkü benim hiç tanımadığım, bana yabancı olan, işte kültürel köklerin, camilerin, derneklerin, Şunların bunların, yani başka bir duyarlılık taşıyorlar. O zaman ben bu toplumda, Almanya toplumunda Türkler, Kürtler, her neyse Araplar v.s. o ülkenin dışından gelen insanlarla beraber bir arada, demokratik bir ilişki yaşayabileceksem, bu insanların özel hayatlarının, yani kültürel dünyadaki değerlerinin de girebilmesi lazım. Benim o zaman sahip olduğum bu yurttaşlık tanımını denen Şeyin bu tür demokratik yenilikleri içerebilmesi lazım.

O zaman Şunu da söylemek lazım; yani yurttaşlık dediğimiz Şeyden artık başka bir Şey düşünmek lazım. Yani yurttaşlık dediğimiz Şey sadece eşitlik, siyasal varoluşlar falan... Yurttaşlık ancak kültürel yurttaşlık olabildiği takdirde Şu andan ileriye dönük olarak modernitenin daha ileri aşamalarına bizi götürebilecektir. Yurttaş dediğimiz Şey o zaman toplumun içinde dolaşabilen bir adam demektir, toplumun farklılıkları dahilindeki kültürleri dolaşabilen, onları hissedebilen bir insan demektir, yukarı çıkıp sadece steril olan bir insan değil. O zaman Şöyle bir Şey bu; demek benim farklılıklarım var, ama farklılıklarımınla beraber yaşayabilmem söz konusudur. Yani kültürel yurttaşlık benim kültürel zelliğimi yok etmeyen bir yurttaşlıktır. Yurttaşlık kelimesinin eşitliğimi sağlayan, yani hem eşitliğimi hem farklılığımı yaşatabildiğim bir kavramı sağlayabilmesi gerekir. Bu da o kamusal alandaki oğullaşmayı sağlamakla mümkündür. Yani kamusal alanın çoğulluğunu düşünebildiğimiz takdirde biz kültürel yurttaşlığımızı da düşünebiliriz.

Son olarak ta Şunu söyleyeyim, lafı çok fazla da uzatmadan,

kamusal alandaki tartışmaların zenginleşebilmesi için galiba aynı anda ikili bir mantıkla düşünmek gerekir. Benzerliklerin dayatıldığı yerde farklılıkları savunmak, farklılıkların dayatıldığı yerde benzerlikleri savunmak gerekir. Bunları aynı anda yapmak gerekiyor ya da benzerliğimiz unutulmadan farklılıkları anlatmak, benzerlik dayatıldığı zaman farklılıkların olduğunu söylemek gibi ikili bir ilişki sağlamak gerek. Farklılıklarımız nereden geliyor dediğimiz zaman çok büyük ölçüde bu bizim tarihsel kültürel köklerimizle ilgili olan bir şey. Bu bizim aslında dayandığımız yerler, yani bizim ayağımızı bastığımız yerler, kendimizi havalara uçmamak için, işte tüketim toplumunun, post modern toplumun o dağınık haline kendimizi kaptırmamak için ayağımızı basacağımız yerler, bizim bir referansımız. Ama bir yandan da bir gerçeklik var, biz aynı zamanda ekmek yemek istiyoruz, refah içinde yaşamak istiyoruz, sonuçta sosyo-ekonomik olarak belli bir düzeye ulaşmak istiyoruz. Yani bir gerçeklikler var, mecburiyetler var karşımızda, bir de bizim aidiyetimizin, bizim bağlılığımızın bize geçmişle gelecek arasında bağlarını kurduğumuz tarihselliğimizi, tarih içindeki yerimizi anlatan bir de köklerimiz var.

O zaman ikili bir diyalektik var ilişkide, belki burada, yani gerçeklikle bu kök arasında, gerçeklikle kültür arasında. Kültür de subjektif bir şey, benim inandığım bir şey, objektif bir değerlendirme yapmam gerekmiyor ve ben ona inanıyorum sadece, ben öyle olduğumu düşünüyorum sadece, o da benim hakkım, böyle olduğuna inanmalı. O zaman kurulacak olan ilişkide bu somut gerçeklikler, insan ilişkileri ve onun getirmiş olduğu, hayatın getirmiş olduğu zorluklar gibi gelişme ve değişmeler, benim o subjektif olan dünya, benim inandığım dünya arasındaki bir ufuklar kaynaşması olarak adlandırabileceğimiz bir gidiş gelişi, bir karşılıklı ilişkiyi sağlayabilecek bir yeni paradigmayı düşünmek gerekir.

En baştan tekrar bu arayla bağlantı kurmak gerekirse STK'lar başka bir ruh kazanmak zorunda. Sivil toplum tartışması daha insani bir çıkar sağlamalı. STK'lar tek bir toplumsal hakların özetlenmiş

ıkarını anlatmaktan ziyade belki daha karmaşık bir başka ilişkiyi anlatmak zorunda olan örgütlerdir diye düşünüyorum. Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim.

Moderatör: İkinci sözü de mit FIRAT'a veriyorum. Buyrun Sayın FIRAT.

Ümit FIRAT³:

Hepinize saygılar sunuyorum. Maceralı bir oturum oldu; ben ilk bir ay önce geldiğim zaman, olamaz bir Şeyi başarmıştım. Taksimde sabah beşten önce ilk yürüyen bendim buraya gelmek için. Ama başka arkadaşlar gelemediğı için ertelenmişti biliyorsunuz. Konu başlığı, iki başlık vardı, birbirine benziyor ve aşağı yukarı birbirinin tekrarı gibi gelecek cümlelerle ifade edilecek bir konu. Ama mümkün olduğı kadar aynı cümleleri tekrar etmeden, benzer Şeyler söyleyeceğiz. Sivil toplum hakkında da çok derin, teorik, yeterince bilgilere sahip değılim. Ben daha çok sivil toplumu kendi hayatımda, kendi tanık olduğum olaylar çerçevesinde, gördüğüm, hissettiğim Şeylerle ilişkili olarak, yani zihnimde belirlenen bir tanım yapmaya ve hayatımda yaşadığım bazı örneklerle size aktarmaya çalışacağım.

Tabii başkan belirtti, benim kuřağımдан gelen arkadaşlar arasından bu kavramı ilk defa telafuz edenlerden biriyim belki de. Ama tabii ki daha çok da 1980 sonrası bu kavram bizim hayatımıza yavaş yavaş girmeye başladı, çokta berbat bir dönemde girmeye başladı. Yani çok zgr, çok normal, tartışabildiğimiz bir dönemde bu kavramla karşılaşmadık, çok sıkıcı bir dönemde karşılaştık. Belki dünyanın başkaca ülkeleri içinde 1980 sonrası bu konu ve bu kavram daha çok tartışılmaya başlandı. Dolayısıyla 1980 ncesi sivil toplumsuluk gibi kavramlarla ve bilgilerle pek haşır neşir olmadık.

Ben 1950'li yıllarda ilk okulu okuduğum zaman bize iyi bir yurttaş olmanın temel lt olarak, işte Türk olduğumuz, doğru ve alışkan olduğumuz, büyüklerimize saygı kklerimize sevgi besle-

memiz gerektiği hemen her gün derslerimizin başında öğretiliyordu ve varlığımızı da Türk milletine armağan etmek gibi bir ödevimiz olduğunu da öğretiyorlardı. Belki şimdi de öyledir bilmiyorum, ama o yıllarda biz gerçekten kendimizi Türk zannediyorduk ve Türkten başka insanların olmadığını. Dünyada başka insanların da olduğunu, bizlere farklı insanların olabileceğini, hatırlatılabilirlerdi. Ama biz öyle yetiştirilmedik. Bu bilgiler ve bu okutulan yurttaşlık bilgisi ders kitaplarında bize ödevlerimiz öğretiliyordu. İşte devlete itaat etmek, kurallara uymak, Atatürk ilkelerine bağlı kalmak, şehit atalarımızın bize emanet ettikleri bu kutsal vatani savunmak, onu ilelebet muhafaza ve müdafaa etmek gibi ödevlerimiz de bize öğretilmişti. Yurttaşlık bilgisi buydu ve yurttaş olmanın temel kriterleri de bunlardı. Yani bize hep ödevlerimiz öğretiliyordu ama, biz bir takım haklarımızın olabileceğini hiç düşünmüyorduk. Hep ödev sahibi insanlardık. Öyle ki 21 yaş sınırı aranıyordu oy kullanabilmek için ve oy vermenin de ödev olduğunu, bir hak değil de bir ödev olduğunu zannediyorduk, hep ödev sahibi insanlardık. Yani işte en cesur arkadaşlarımız belki evden kaçıyorlardı, bir kahraman gibi görüyorduk onları. İşte onlar cesur, ödevlerini aşmış, bazı haklarını kullanmış oluyordu. Evden kaçma gibi bir olay belki bizim için bir kahramanlık.

İktidarın bize dayattığı statü, görevlerimiz doğrultusunda hareket etmemiz gerektiğiydi. O zaman da muhalefet ve iktidar ilişkisi ayrılmış oluyordu. Yani haklarını iddia eden, hak sahibi olduğunu iddia eden muhalifler ve ödevleri olduğunu iddia eden iktidar yanlıları. Öyleydi ki bu 1930'lu yıllarda, mesela İstanbul'da bağımsız bir milletvekili adayı çıkmış olan Refet BELE, o dönemin büyükleri tam da uygun bir muhalif. Muhalif dediğin Refet BELE gibi devlete bağlı bir muhalif olmalıdır gibi bir anlayış. Hatta Serbest Fırka bu misyonla kurulmuştu. Tabii daha sonra kendisi bu misyonu aşan bir pozisyona düştüğü için de kapatılmıştı. Yani muhalefeti de iktidar tespit ediyordu. İşte öyle bir dönem yaşandı bu ülkede.

Tabii ki muhalif olarak örgütlenme de Türkiye'de kolay değildi,

daha doğrusu zaten örgütlenme özgürlüğünü savunmak başlı başına bir muhalefet gerekçesiydi. Biz de öyle yaptık, devrimciydik. Burjuvazi zaten bize örgütlenme hakkı vermezdi, veremezdi, o günlerde öyle düşünüyorduk, 1960'lı ve kısmen de 1970'li yıllarda. Biz de onların diktatörlüklerini devirmek istiyorduk, yerine kendi diktatörlüğümüzü ya da ideolojisini savunduğumuzu iddia ettiğimiz sınıfın diktatörlüğünü savunuyorduk. Dolayısıyla biz onların bize bu imkanları vermeyecek olan statülerinde örgütlenemezdik. Nasıl örgütlenmemiz gerekiyordu, illegal örgütlenme ile olurdu. Fikirlerimizi gizlice tartışırdık, gizli alanlarda ifade edebilmemiz ancak mümkün olabilirdi ya da bazen birileri bu fikirlerini açıkça söyleyerek başlarını belaya sokarlardı. Bu nedenle yine bir sivil toplum kavramı, başka araçlar, başkaca argümanlara sahip olmamız gerektiği konusunda biraz yetersizdik, kırsırdık. Düşüncelerini ifade edebilen bir takım örgütler, 1970 öncesi TİP, DİSK, TÖS, Devrimci Doğu Kültür Ocakları, DEV-GENÇ gibi kurumlar legal örgütlerdi ama, bunların hepsi 1971 koşullarında TCK madde 141 ile yargılandı, yöneticileri cezalandırıldı, örgütleri kapatıldı.

Bizler de tabii örgüt ve örgütlenme kavramını yeterince kavrayamamıştık. Yanlış yerlere oturtuluyordu. Mesela biz 1967-68 döneminde yapılan doğu mitinglerini bir sivil toplum hareketi olarak değerlendirmemiştik, farkında değildik. Kurmuş olduğumuz Devrimci Doğu Kültür Ocakları'nı, ben şahsen içinde olduğum için söylüyorum bunu, bir sivil toplum hareketi olarak değerlendirmiyorduk. Biz bir devrimci örgüttük, tüzüğümüzde amaçlarımız belirtilmişti, bu amaçlar doğrultusunda hareket edecektik ama, örgüt olarak yerimizin ne olduğunu çok da değerlendirememiştik, bilmiyorduk, farkında değildik. Yani çok sonraları biz aslında bir sivil toplum örgütlenmesi, hareketi olduğumuzu fark etmiştik. Bize zaten o aralar birileri çıkıp siz bir sivil toplum örgütünüz deseydi biz onu hakaret olarak kabul edebiliriz, yani ne demek sivil toplum, biz devrimciyiz. Yani Allah bilir bizi pasiflikle suçladığını düşünürdük, tepki gösterirdik. Çünkü siyasi mücadele çok ön plana çıkmıştı, o zaman sivil-

lik falan bizim umurumuzda değildi. Bugün konuştuğumuz şeyleri 8-10 yıl önce konuşsaydık, bize hadi canım bunların sırası mı, bizim çok daha önemli görevlerimiz ve hemen çok acil olarak yapmamız gereken çok daha büyük hedeflerimiz, gerçekleştirmek istediğimiz büyük projelerimizin olduğu söylenebilir. Ama bu gün burada iyi ki böyle şeyleri konuşabiliyoruz.

STÖ'ler, Ferhat da değindi, çok fazla onun tekrarına girmeyeyim, yani belirlenen ihtiyaçlardan doğan hareketler, yasal bir zorunluluk olmadan ortaya çıkan hareketlerdir, inisiyatiflerdir. Kaynakları kesinlikle muhalif ve ya devlet yanlısı olmakla aranmamalıdır. Bir deprem veya bir felaket anında AKUT gibi bir STÖ devletle koordineli olarak çalışabiliyor. Örneğin Tema Vakfı da devletle çok iyi ilişkiler içerisindedir, koordineli çalışabiliyor, bu da bir sivil toplum hareketidir, örgütüdür. Keza Mehmetçik Vakfı da STK'dır, yani amacı ordunun bütçesinin yetmediği alanlarda silah temini, araç gereç temini filan gibi olabilir. Ama bulunduğu yer sivil toplum hareketi alanıdır. Yani Mehmetçik Vakfı STK'dır. Belki farklı düşünen arkadaşlar olabilir ama ben böyle düşünüyorum. Ama işkencelere, baskılara karşı çıkmak bir muhalif olmayı gerektiriyor, bununla ilgili örgütler de pekala net olarak sivil toplum örgütleridir. Demek kimi zaman devlete yardımcı da olabiliyor, zaman zaman da devlete karşı çıkabiliyor. Yani sivil toplumun ölçütü devlet yanlısı ya da muhalifi olmak olarak ele alınmamalıdır. Yasal bir zorunluluk nedeniyle kurulu bir örgüt olarak da ele alınmamalıdır ki 1970'li yıllarda 'demokratik kitle örgütleri' kavramı kullanıldı çok sıklıkla, şimdi 'sivil toplum örgütleri' olarak adlandırılıyor pek çok yapı.

Ben bu kavramların içeriklerini, kullananların ifade ettikleri anlamda doğru bulmuyorum. Örneğin baro yasalarla zorunlu olarak kurulmuştur, ticaret meslek kuruluşları, bunlar mesleki çıkar örgütleridir, ekonomik çıkar örgütleridir, yasalarla zorunlu olarak kurulmuştur ve bunlar meslek örgütüdür. Demokratik de olabilir, anti-demokratik de. Diyarbakır Barosu çok iyi demokratik niteliklerle

yönetilebilir, mükemmel beyinler kendilerini orada ifade edebilir ama, belki Kayseri Barosu da çok ilkel düşünceleri de savunabilir. Ama her ikisi de avukatların örgütüdür, her ikisi de aynı yasal gerekçelerle kurulmuştur. Şimdi bu sivil o karşıt olarak alınmalıdır. Her ikisi de aynı tip meslek örgütüdür. Bu tip örgütlerin meslek örgütü olarak düşünülmesi gerekiyor. Bunların demokratik olup olmaması, yine yönetenlerin ve onun içinde olan insanların nitelikleriyle ilgilidir. Milliyetçi işçi sendikaları da vardır, DİSK ve TÜRK-İş'te vardır. Sendikadır ama yönetenler arasında ve onu dolduran işçiler arasında farklı amaçlar olduğu için bunları birbirine karşıt örgütler olarak, ama aynı alanda ele alıp ifade edebilecek örgütler olarak düşünmek gerekiyor.

Sivil toplum örgütünü ben, başkan açılışta söylediği gibi öyle çok zengin deneyler ya da bize bolca bırakılmış bir miras olarak düşünmüyorum. Sıkıntısı çekilen bir hareket ve örgütlenme biçimidir. Hele hele Kürtler için çok daha sıkıntısı çekilen bir yapılandırma, bir gelenektir sivil toplum ve sivil toplum hareketleri, örgütleri. Çünkü Kürtlerin içinde buldukları şartlarda kurdukları, kurmak istedikleri her türlü hareket, faaliyet siyasi alana girmektedir. Bakın Türkiye'de binlerce folklor, sosyal araştırma kurumları vardır ve ne bileyim otlarla ilgilenen, toprakla ilgilenen, tuzla ilgilenen, buzla ilgilenen pek çok örgüt vardır, kimsenin de umurunda değildir. Ama birisi kalkıp işte bir Kürt Kültür Folklor Araştırma örgütlenmesi yapmaya kalkışsa, böyle bir enstitüsü kurmaya çalışırsa bu siyasi olarak tanımlanabilecektir. Çünkü o alana girilmesi yönetenler tarafından, sistem tarafından hoş karşılanmamaktadır. Dolayısıyla siz sistemle itişip kakışacaksınız. Siyasi bir alanda da aynı zamanda hareket edeceksiniz. Burada ister istemez, sivil toplum olarak ortaya çıkmanızı zorlayan, siyasi alana doğru kaydıran bir farklılaşma olacaktır. Yani Kayseri'deki halı dokuma tekniği inceleyen bir enstitü ile Van'daki aynı konumda olamıyor. Her ikisi de sivil olabilir ama devlet burada farklı olarak üstümüze geldiği için siz biraz daha siyasi olmak zorundasınız. Keza mesela

AKUT bir dağcılık kulübüdür, gerçektende bir sivil toplum örgütüdür. Ama siz kalkıp Cudi dağı ile ilgili bir dağcılık kulübü kurarsanız, burada üstünüze farklı olarak gelirler. İster istemez sizi biraz daha siyasi alana çekmek istiyorlar. Neden bunu söylemek istiyorum, Kürtler için sivil toplum alanında hareket etmek, seyretmek biraz daha zorlaşıyor, ama Kürtler de bunu bilmek zorundalar. Onun için, yani olmuyor bu sivil toplum, mutlaka siyasi olmak durumundayız demek yerine genel olarak sivil toplum örgütlenmesini ısrarla geliştirmek ve sürdürmek durumundayız.

Sivil toplum hareketi ya da örgütlenmesi ne olmalıdır ya da biz ne olmak istiyoruz? Olmak istediğimiz şey için mutlak örgütlenmek zorundayız. Siyasal alanda örgütlenme zorunda olanlar, başka bir platformda tartışabiliriz ama, sivil toplum örgütlenmeleri olarak bu taleplerimizi gerçekleştirmek için mutlaka örgütlenmemiz gerekiyor. Ama bu örgütlenmemiz esnasında da taleplerimizin tümünü gerçekleştirmek gibi büyük iddialar sahibi olmamak gerekiyor. Taleplerimizin bir kısmının gerçekleştirmesi bile bizim için çok önemlidir. Örgütlerin faaliyet raporlarında ya da kongre raporlarında yeterince etkin olmadıkları, amaçlarını gerçekleştiremedikleri, dünyada kongreler var olduklarından bu yana hep söylene gelir ama mutlaka bir şeyler gerçekleştirilmiştir. Aslında büyük hedefler konulabilir ama bunların bir kısmını da gerçekleştirmek çok anlamlıdır.

Tabii burada bu örgütler kimi ve nasıl, neyi temsil ettiklerini çok iyi bilmelidirler. Bunu iyi ifade etmelidirler STÖ'ler. Temsil ettikleri kitle ve amaçları çok iyi bilmelidirler. Tabii bu talepler, kuruluşlarında tespit ettikleri amaçlarına uygun olmalıdır. Çünkü yani ben şahsen bir folklor araştırma kulübüne ya da inisiyatifine girdiğim zaman orada onunla ilgili bir faaliyeti görmek isterim. Siyasetçiler bunu farklı bir alana çekmek isteyebilirler ama ben burada mümkün olduğu kadar bu faaliyetin egemen olmasını daha ideal buluyorum.

Yönetilenlerin muvaffakatleri mutlaka şart olmalıdır bir STÖ'de,

ve devamlılığı Şart olmalıdır. Yani yönetilenler mutlaka onaylamalıdır örgütlerin faaliyetlerini, amaçlarına uygun olarak yaptıkları hareketleri. Yönetilenlerin onaylamadığı faaliyetlerden kaçınmak gerekiyor ve yönetilenler ile yönetenler arasında da mutlaka sıcak, devamlı ilişki olmalıdır. Yani kalkıp sizi bir dahaki seçimlerde seçmeyeceğiz demek de bir Şeydir ama, uzlaşmak önemlidir. Seçmezsiniz ama o dönem gelinceye kadar uzlaşmak zorundasınızdır. Uzlaşmalıyız.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim. Benim kabaca kısaca sivil toplumdan ne anladığımı, kendi orta süreli hayatımda gördüklerimle yaşadıklarımla ilişkilendirmek istediklerim bunlardı. İkinci bölümde eğer sorularınız, açmamı gerektiren bir takım Şeyler varsa değinirim. Tekrar teşekkür ederim...

Moderatör:

Teşekkür ederiz Sayın FIRAT'a. Sayın Ümit FIRAT'ın değindiği bir konu var, hocamız da değinmişti, bir mesleğin icrası bakımından zorunlu olan, üye olunması gereken bütün meslek kuruluşlarının STÖ olup olmadığı tartışması. Gerçekten bu tartışma meslek kuruluşları arasında sıkça yapılan bir tartışmadır, yani STÖ müdür, değil midir meslek kuruluşları. Ben de bir meslek kuruluşu üyesi ve başkanı olduğum için bu konuya kısaca değinmek istiyorum.

Gerçektende STÖ'ler gönüllülük esasına dayanan örgütlerdir, gönüllü olarak içinde yer alan ve çalışılan örgütlerdir. Ama baro gibi, tabipler odası gibi, ticaret ve sanayi odaları gibi örgütler bir mesleğin icrası bakımından zorunlu olarak üye olunması gereken örgütlerdir. Üyelerin zorunlu olarak üye olması durumu, bu kuruluşların STÖ olma durumunu ortadan kaldırır mı, kaldırmaz mı? Barolar içerisinde çok yapılan bir tartışmadır bu. Benim görüşüm, kendi meslek örgütüm açısından benim görüşüm, bu tür meslek kuruluşlarının zorunlu üyelik bakımından meslek kuruluşları oldukları, ancak yaptıkları işler bakımından STÖ de sayılabilecekleri

yönünde. Yani devletin çizdiği sınırın dışına ne kadar çıkıyorsanız o kadar sivil topluma yaklaşırsınız, o kadar STÖ olursunuz, devletin çizdiği alanın içinde ne kadar kalırsanız o kadar da meslek örgütü olursunuz. Yani sadece meslektaşlarının, üyelerinin hak ve ödevleri doğrultusunda çalışma yaparlarsa, disiplin yönetmenliği ile ilgili bir çalışma yaparlarsa tabii ki meslek kuruluşu olurlar ve sivil alandan uzaklaşırlar. Ama bunun dışında ne kadar çalışma yaparlarsa STÖ olma yanı ağırlık kazanır.

Diyarbakır Barosu'ndan bir örnek vermek istiyorum, Ümit abi değindiği için, biliyorsunuz geçtiğimiz yıl bir tartışma yaşandı toplumda; Ermeni soykırımının okullarda kompozisyon dersi olarak okutulması için MEB bir genelge yayınlamıştı. Bu genelge uyarınca bütün okullarda işte bir kompozisyon yarışması yapılacak. Bu MEB'in bir işlemiydi, bu işlem yürürlükte olduğu sürece kompozisyon yarışmaları da devam edecek. İstendiği zaman her tarafta yapılabilir bu tür yarışmalar, etkinlikler. Biz Baro olarak düşündük ne yapabiliriz diye. Baronun zaten neler yapabileceği Avukatlık Yasasında belirlenmiş ve sınırları çizilmişti. Ancak biz, Avukatlık Yasasının 95. maddesinde yapılan bir değişiklik var; "Hukukun üstünlüğü ve insan haklarını korumak ve bu kanunlara işlevlik kazandırmak", bu maddeden hareketle bir dava açtık. Merak da ediyorduk acaba Danıştay ne yapacak? Avukat arkadaşlarım daha iyi bilirler, bir idari işleme karşı dava açabilmek için doğrudan menfaatinizin ihlal edilmesi gerekir. Şimdi MEB'in genelgesiyle Diyarbakır Barosu arasında nasıl bir ilgi kurulacak, arada doğrudan bir ilgi kurmak mümkün değil. Ancak, Danıştay 8. Dairesi bu incelemeyi yaptı ve 'esasa girmeyelim' dedi, ancak iki üyenin karşı oyuyla esasa girdi. Yani Diyarbakır Barosu'nun en azından meslek kuruluşu olarak değil de STK olarak kendi adına dava açabileceğine karar verdi ve işin esasına girdi. Şu örneği vermek istedim, yani devletin çizdiği alanın içinde kalırsanız meslek kuruluşu olursunuz, STÖ olamazsınız, ama çizdiği alanın dışına çıkmaya çalışırsanız STÖ olma yönünüz ağırlık kazanır.

Şimdi Güneydoğu'da ilk defa STÖ'ler üzerine araştırma yapan ve

bunu yayın haline getiren, hepinizin tanıdığı dostumuz Sayın Şehmuz DİKEN, buyrun.

Şehmuz DİKEN⁴:

Teşekkür ederim. Hepiniz hoş geldiniz arkadaşlar. Bir gelenek haline dönüştüğü için, ben bu toplantının böyle sıkıntılı bir şekilde, yeniden, ikinci defa yapılabiliyor olmasından dolayı bir iki şey söyleyeyim. Bir ay önceki toplantının ben yapılacağını biliyordum, tıpkı Ümit FIRAT dostumuz gibi. İstanbul'da kar yağdı, burada da çok şiddetli, bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu, fakat benim haberim yoktu. Apar topar geldim, burada üç dört arkadaş bir de Yenişehir Belediye Başkanımız Remzi Beydi, o da buradaydı. Ben geldim salonda toplantının iptal edildiğini, hava muhalefeti nedeniyle öğrendim. Bunları da STÖ'lerin handikapı ya da iletişim alanındaki sıkıntıları olarak anlasınlar, değerlendirsınler. Ben bugün öğleden sonraya kadar da bu toplantının iptal edilmiş olduğunu düşünüyordum, çünkü arkadaşlarla hiçbir iletişim kuramamıştım. Beni affetsınler, özellikle Metin İRİZ kardeşimiz. Dün öğleden sonra telefon açtım, abi yok dedi, iptal edilmedi, yapıyoruz dedi. Tamam dedim apar topar bir şeyler hazırladım ve bugün sizlerle beraber oldum. Bunlar da sivil toplumunun problemleri diye düşünüyorum. Tabii arkadaşlar yanlış anlamasın, eleştiri babında değil, daha iyi, daha mükemmel bir sivil toplum örgütçülüğü, sivil toplum kafası, mentalitesi adına, yakalayabileceğimiz ip uçları olarak algılamasını istiyorum.

Şimdi arkadaşlar, biliyorsunuz 1989 yılında Türkiye'de GAP idaresi çalışmaya başlamış, 1989 yılında bir mastır planı hazırlamışlar. O mastır planını on yıl süre ile kullanmışlar, 1999 yılına kadar ama, 10 yıllık zaman dilimi içerisinde GAP idaresi kendilerine göre uygulamanın açmazlarını, problemlerini sıkıntılarını fark etmiş. Bölgeden de, hedef kitlesi, yani GAP'ın uygulanma alanı da bizim bölgemiz, çok ciddi eleştiriler gitmiş. Bunu en iyi bilenlerden biri de aramızdan Diyarbakır Ticaret Odası Başkanı olarak bulunan

sevgili Kudrettin ARZU kardeşimizdir. Dertleri sıkıntıları sürekli basın aracılığıyla dile getiriliyor. Bu sıkıntıları dile getirmişler, ifade etmişler. İşte su oranının % 12'ler de kalması, elektrik enerjisi üretiminin %85'lere çıkması, oysa bölgenin bir tarım bölgesi ve hayvancılık bölgesi olması nedeni ile, asıl üzerinde durulması gereken perspektifin sulama politikası olması gerektiği yönünde eleştiriler ve daha başkaca eleştiriler ile birlikte GAP İdaresi bir mastır planı, rehabilitasyonu çalışması başlattı 1999-2000'li yıllarda.

O program içerisinde bir dizi alan çalışması yer aldı. GAP İdaresinin görevden alınan başkanı Sayın Olcay ÜNVER STÖ'ler, bölgedeki STÖ'lerin handikapları, açmazları, sıkıntıları, gelişmeleri önündeki engellerle ilgili bir çalışma yapmak istediklerini bana söyledi ve bu çalışmada yer alıp alamayacağımı bana önerdi. Ben de olur dedim, zaten alan olarak STÖ'leri seçmiş ve o alanda 10 yıldan fazla bir zamandır çalışan biriyim, hatta 15 yıldır çalışan biriyim. Halen de STÖ'lerde aktif yöneticiliğim ve üyelik düzeyinde aktivitelerim var.

Başladık GAP İdaresiyle bu çalışmaya, Kilis'ten başlayan, Şırnak'a kadar devam eden, GAP'ın uygulama alanındaki, hinterlandındaki illerde, hemen hemen ilde ne kadar sivil toplum örgütü varsa, sorunları anlatabileceğimiz, ulaşabileceğimiz ne kadar grup varsa onlarla görüşmeler yaptık, karşılıklı böyle toplantılar düzenledik. İşte biz böyle bir grup burada oturduk, karşıdaki insanlarla da böyle aktif bir çalışma yaptık. Fakat maalesef üzerinden 4 yıl geçmesine rağmen o çalışmanın verileri yazılı metin olarak ilgisine bir türlü ulaşmadı. Çünkü GAP İdaresi şu anda hepimizin de bildiği gibi bir kapanma arifesinde gibi, yani GAP'ı lağvetmek gibi bir yaklaşımları ve düşünceleri var. Yalnız bu değil, işte Tabip Odasının sağlıkla ilgili yaptığı çalışmalar, Ziraat Odasının tarımla ilgili yaptığı çalışmalar ve daha başka alanlarda yapılan daha bir çok çalışmalar maalesef ilgisine ulaşmadı.

Ben o dönemde ondan sonra bunun sanki bir devlet kurumunun

yaptığı böyle bir şeyi bir şekilde bir yerlerde kalacağını düşünerek bunun böyle kalmaması gerektiğini düşündüm. Diğer bir dostum, arkadaşım olan gazeteci Ruşen ÇAKIROĞLU da Diyarbakır'a gelmişti. Bölgede STÖ dinamikleri ile ilgili birebir onlarla yapılan bir gazetecilik çalışmasını ancak benim yapabileceğimi, bunu kendi ifadesi olması anlamında söylüyorum, yapabileceğimi hatırlattı bana, yapar mısın dedi, ben de uygun buldum, olur dedim, severek yaparım dedim. Ve bu çalışmaya arkadaşlar, 2000 yılı içerisinde, 2000 yılı sonlarında, Ekim ayı başlarında başladım. O çalışmayı yaparken görüştüğüm insanlardan üçü de şu an aramızda bulunuyor. Biri işte Diyarbakır Büyükşehir Belediye başkan adayı Sayın Osman BAYDEMİR, o tarihlerde İnsan Hakları Derneği Diyarbakır Şube başkanıydı. Bir diğeri, o dönemde Diyarbakır Demokrasi Platformu'nun dönem sözcüsü, halen de dönem sözcülüğünü sürdürüyor, Allah uzun ömürler versin ve devam etsin diyorum. Bir diğeri de oturumu yöneten sevgili arkadaşımız Sezgin TANRIKULU idi, o dönemde Türkiye İnsan Hakları Vakfı Diyarbakır temsilcisiydi, yine aynı temsilciliğini Baro başkanı olarak sürdürüyor. Ben bu çalışmayı arkadaşlar yaparken kitabın adı, kitabın reklamı olsun diye söylemiyorum, ama kendi alanında ilk ve tek çalışma, başka da bir çalışma yok, önemli bir kaynak halen yok, o anlamda değerlendiriyorlar, "Güneydoğuda Sivil Hayat", Metis yayınlarının siyah beyaz kitaplar dizisinde çıktı.

"Güneydoğuda Sivil Hayat" kitabında ben kırk STÖ yöneticisi ile, aynı zamanda kendisini STÖ gibi tek kişilik, öyle bir çalışma alanına girmiş gibi düşünen, kanaat önderi sayılabilecek bir kaç kişiyi de içine katarak gördüm. Ve yalnız Diyarbakır'la da arkadaşlar, sınırlı kalmadım. Diyarbakır'ın dışında, o dönemde Batman'dan Baro başkanı olan Sabih Bey ile gördüm. Mardin'de kent platformunu oluşturmuşlardı, Mardin'in sorunlarını dile getiren bir platformdu bu, bütün oradaki STÖ'ler, meslek kuruluşları bir araya gelmişlerdi ve kent platformunu oluşturmuşlardı. O kent platformunun temsilcilikleri ile gördüm. Mesela örnek olabilir diye,

Midyat'ta Tur Abidin Metropolü'nün yöneticileri ile görüştim. O yörede basınla ilgili çok önemli çalışmalar yapan, medyada Internet üzerinden yayın yapan bağımsız iletişim ağının temsilcileri ile Siirt'te yaşayan bir arkadaşımız Cumhur KIRIKÇIOĞLU ile görüştim. Böyle bir çalışma oldu.

Dilerseniz ben bu bölümde bu görüştüğüm şeyleri, STÖ yöneticilerinin bölgede sivil toplum örgütçülüğü yapma konusundaki sıkıntılarını, yaşadıkları sıkıntılarını, problemlerini, ne kadar yapabildiklerini kendi ifadelerini özetlemek şeklinde dile getireyim. Eğer zaman kalırsa bu problemleri aşmanın nasıl mümkün olabileceğini birkaç paragraf olarak tekrar anlatayım, paylaşayım sizinle. İkinci bölümde de, özellikle ben bunu sizden istiyorum, eğer bu çalışmayı arkadaşlar okumuşlarsa, inceleyebilmişlerse, ki benim salondaki profilden edindiğim izlenim kadarıyla bir kısmınız bu çalışmayı biliyor, bilmeyenler de STÖ'lerin bölgedeki sıkıntılarını en azından biliyor, eğer bunları soru cevap şekilde paylaşarsak çok mutlu olacağımı söylüyorum.

Şimdi arkadaşlar ben STÖ'lerin yöneticileri ile görüştüğümde bir dizi sıkıntıları hissettim, bunlarla karşılaştım, kendileri ile de bunları tartıştım. Birincisi bölgedeki STÖ'lerin bana göre en büyük problemi Türkiye'deki siyasi partiler yasası ve seçim sistemidir. Bunu en başa oturtmak gerekiyor diye düşünüyorum. Türkiye'de %10 baraj sistemi, bölgedeki STÖ'ler üzerine çok ciddi bir yük bindiriyor. %10 baraj sistemi uygulandığı için, hani her seçimden sonra televizyonlara yansıyan haritalar var ya, hepiniz biliyorsunuz, bu haritalarda hep renkler kullanılır, işte siyasal partilerin katıldıkları seçimlerde aldıkları oylara göre renkler, mesela bizim bölge ayrı bir Türkiye gibi çıkar ortaya, ayrı bir renk kullanılır. Niye? İşte burada DEHAP veya HADEP %50'lerin üzerinde oy alır. Ama maalesef bunun parlamento'ya yansımaları aldığı oy oranında olmaz, olmadığı için de parlamentoda ciddi bir temsiliyet krizi, sıkıntısı yaşanır. İşte %7'ler civarında resmen oy alan bir parti, parlamento'ya

temsilci gönderemez. Gnderemediği için de ne oluyor? İşte burada, o noktada hem yerel yönetimlerden hem de seçilmiş ST yöneticilerinden, halk ST yöneticisi olmanın ötesinde çok daha fazla görevler bekler, çünkü siyasal temsil olayını sağlayacak parlamenterleri parlamentoda yoktur, gidememiştir. Gidemediği için burada her ST ve yöneticisine, halk bir milletvekili gibi hatta bir belediye başkanı gibi misyon yükleri ve siyasal bir takım beklentilerini o yöneticilerin üzerinden ifade etmeyi, yansıtmayı bekler. Ve bu beklenti de ST ve yöneticilerini ciddi bir takım sıkıntılara sokar ve soktuğu da bu güne kadar işte hepinizin bildiği gibidir. Çünkü buradaki bir dizi ST yöneticinin her birinin en az 15-20 tane DGM kapılarında süren ve sonuçlanan mahkemeleri vardır, böyle de devam edecektir grndğu kadarıyla. Bu ciddi handikaptır bana göre, ciddi bir sıkıntıdır. Bunun çözümünü de dediğim gibi ikinci bölümde konuşacağız nasıl olacağını. Hepiniz biliyorsunuz, benim bunu size anlatmama çok da gerek yok ama, hazır birbirimizi burada yakalamışken konuşacağım.

Bir başka sorun, kendi yaptığım görüşmelerden edindiğim izlenimleri paylaşıyorum sizlerle, STK'lar kendilerini yeterince anlatamıyorlar, yani karşılıklı diyalogda, iletişimde ciddi sıkıntılar yaşıyorlar. Hatta diyebilirim ki bunu biraz daha ileriye götürürsek, empati kavramı yeterince gelişmemiş, STK'lar dahil kendisini karşısındaki insanın yerine koyarak onun gözüyle, gzlğuyle belki de bakıp, sorunlara çözüm getirme, tahlil etme yeteneği çok fazla gelişmemiş. Her STK daha çok kendi perspektifinden, bunu tırnak içinde söylüyorum, kendi dar alanından bakmaya alışıyor.

STK'larla, yani benim görüşme yaptığım STK'larla kamu kuruluşları arasında, yine en başta anlattığım gibi siyasi temsiliyet olayına girme nedeniyle çok ciddi bağ kopukluğu var, sıkıntı var. Yani siyasal alana büyük ölçüde siyasal temsil sıkıntısı nedeniyle girdikleri için kamu kurumları kapılarını yarım aralayabilecekleri hallerde bile kesinlikle kapılarını aralamıyorlar ve kapılar sürekli, özellikle

Diyarbakır merkezli STÖ'lere, kamu kuruluşlarının kapıları büyük ölçüde STÖ'lere kapalıdır. Bir önyargı var, bu önyargıdan kaynaklanan bir karşı duruş var ve bu anlamda da kamu kurumları sürekli tavrı alıyorlar, bir karşı duruş sergiliyorlar bölgedeki STÖ'lere. Bu da bana göre yapılan araştırmada ortaya çıkan ciddi bir veri.

Sivil toplum, ben biraz bu konuda Ferhat hocamızın ve Sezgin'in iyimser yaklaşımlarından dolayı farklı bir şey geliştireceğim, onlar 12 Eylül'den sonra sivil toplum örgütçülüğünün geliştiğini, gelişmeye başladığını ifade ettiler, ben biraz daha daraltacağım izin verirlerse bu alanı, bana göre biz çok daha yeniyiz STÖ'ler konusunda. Özellikle 1992'deki Rio Zirvesi'nden sonra bölgede sivil toplum örgütçülüğü gelişmeye, işte kendine alan yaratmaya başladı. Yani 1980 ve 1990 arasında sivil toplumun daha örgütsüz olduğu bir dönemdi bana göre. Özellikle 90'lardan sonra sivil toplum örgütleri bölgede bir alan yaratmaya çalışmaya başladı. Ve gerçekten de Sezgin'in dediği gibi, 1995'lerde işte Demokrasi Kurultayı ile varlığını bulan Demokrasi Platformu bu açıdan üzerinde ısrarla durulması gereken bir örgüttür, örgütlenmedir demek gerekir.

Ve yine Sezgin'in değindiği noktaya geleceğim, maalesef eğer STÖ olarak kabul edilecekse veya edilmeyecekse, yine bu Diyarbakır Demokrasi Platformu'nun bileşenlerini harekete geçirenler de, işte şekli anlamıyla STÖ olarak kabul edilmesi tartışılabilir olan, Anayasa'nın 135. maddesine göre kurulmuş olan yarı resmi kamu kuruluşları niteliğinde olan meslek odalarıdır, mimar mühendisler odalarıdır, barolardır, diğer bir takım örgütlerdir.

Bir başka önemli olay arkadaşlar, başımızı ağrıttığım kusura bakmayın, partner kullanma alışkanlığımız yeterince yok. Yani her STÖ kendini o alanda yetkin ve kendisi yaparsa yeterli olabilir anlamında düşünüyor. Oysa sivil toplum örgütçülüğü aslında paylaşımcılıktır, en azından kendi alanıyla ilgili yapılan işlerde, ortak partner bulma, ilişki geliştirme ve beraber iş yapma becerisidir. Bu

çok ciddi bir eksiklidir. Mesela size çok somut bir örnek vereceğim arkadaşlar. Ben aynı zamanda Diyarbakır Kültür Tanıtma Vakfı'nın yönetim kurulu üyesiyim. İnternette bir kampanya başlatıldı, Ocak ayının on dokuzunda. Tıpkı dünyanın yedi harikası gibi Anadolu'nun da yedi harikası belirlenecek. Anadolu'nun yedi harikası belirlenirken, işte internetteki bu yeni site, 25-30'a yakın aday belirlenmiş, bu adaylar da yine katılımcılar tarafından önerilmiş ve bu adaylara oy veriliyor. Diyarbakır Kültür Tanıtma Vakfı bir kampanya başlattı, o kampanya başlandıktan bir hafta sonra Diyarbakır surlarına oy verdi. İnternet üzerinde bu çok yaygın bir ilgi gördü, her tarafta dile getirildi. Diyarbakır'da yerel televizyonlarda buna çok ilgi gösterildi ama geçtiğimiz hafta Diyarbakır Kültür Tanıtma Vakfı tarafından basına verilen bir sabah kahvaltısı sırasında, ben belki atlamış olabilirim düşüncesiyle hem vakfın yöneticisine hem de vakfın başkanına sordum, Diyarbakır'daki STÖ'lerden, özellikle teknik mesleki odalardan her hangi bir destek vaadi geldi mi ya da biz buna katılabilir miyiz, beraber bir takım işler yapabilir miyiz önerisi geldi mi, maalesef dedi bana başkan. Hiç kimse bu konuda böyle bir düşünce geliştirmemiş, bir tek ben bu soruyu sorduktan üç gün sonra Diyarbakır Turizm Derneği ilgi göstermiş, o da Diyarbakır Kültür Tanıtma Vakfı ile beraber çalışmak değil de kendisi de ayrı bir kulvarda ayrı bir kampanyanın öncüsü olmuş. Bu da ayrı bir örnek, bunu da bir yerlere not etmenizi istiyorum.

Yine bu çalışmada ortaya çıkan bir başka veri, hedef kitleleriyle yeterince konuşamamışlar, örtüşmemişler. Belki bunda şu da vardır, hedef kitlelerini tam olarak, yeterince bilmiyorlardır. Öyle bir hedef kitle alan çalışması yapmamışlar diye bir şey çıkıyor ortaya.

En önemli sıkıntılardan biri, kendim de bir sivil toplum örgütçüsü olduğum için bunu ben de zaman zaman yaşıyorum, dar yönetim erki uygulanıyor bir çok STÖ'de. Yani STÖ yöneticileri arasında çok ciddi bir iş bölümü yok, diyelim ki yedi kişilik ya da işte çok geniş çalışan STÖ'ler on iki kişilik, on dört kişilik yönetim kurulu oluştu-

ruyorlar ama, bu seçimlerden bir süre sonra üç kişinin ya da dört kişinin omuzları üzerinde yük kalıyor. Bir çoğu da sadece yönetim kurulu üyeliğinin kimliğini falan taşıyor, arada bir yönetim kurulu üyeliğinden düşmemek için yönetim kurulu toplantılarına katılıyor. Daraltılmış bir sivil toplum örgütçülüğünün, özellikle seçilenler nezninde yaşandığını hissediyorum. Böyle bir sıkıntı da var.

Yine en önemli problemlerde biri, teknoloji ve iletişim ağlarını yeterince kullanamıyorlar. Çok ciddi sıkıntı. Bir çoğunun bilgisayarla tanışmışlığı yok. AB'nin gelişmeden sorumlu ekibi, sevgili dostumuz İHD Başkanı Selahattin DEMİRTAŞ aramızda, kendisi de vardı o sohbette, buradaydılar bundan 20 gün kadar önce. Sohbet ederken, bunların bir kısmını ben kendileriyle de paylaştım, orada GÖÇ-DER başkanımızın ifade ettiği çok vahim bir şey vardı, yani bu sadece onun değil bir çok STÖ'nün kitaplara yansımış hikayesi, "ben olmazsam bilgisayarı çalıştıracak, internete girecek arkadaş yok" demişti. Çok ciddi bir problem. Yani bunlar işte STÖ'müzün buradaki sıkıntıları.

Ve yine en son vurguyu belki yapmak gerekecek, profesyonellikten uzak bir çok STÖ.

Bütün bunları ben nasıl algılıyorum arkadaşlar, dilerseniz biraz da oraya gireyim. Ben bunu böyle kendi yaramız olduğu için dile getirmekten de hiç rahatsız değilim, rahatsızlık duymuyorum, çünkü aynı sorunlar, ben de bir sivil toplum örgütçüsü olduğum için, benim de problemim. Bunu bir on yıllık zaman dilimini hatta önümüzdeki üç yılı beş yılı ya da on yılı bir geçiş süreci olarak algılamak gerekir. Biraz önce oturum başkanımız Sayın Sezgin TANRIKULU da ifade etti, biz halen mesleki odalarının STÖ olarak kabul edilip edilmeyeceğinin tartışmasını yapıyoruz. İşte STÖ olabilirler mi olamazlar mı? Elbette resmi örgütlenme anlamında örgütlendikleri için STÖ'ler olarak kabul edilmezler ama, yaptıkları, ettikleri işler ve kafalarının sivil olup olmadıkları değerlendirildiği

vakit, elbetteki STÖ kategorisinde değerlendirilmelidirler bana göre de. Bu dönemi geçiş süreci olarak algılamak gerekir. Asıl sivil toplum örgütçülüğünün de, özellikle bölgedeki sivil toplum örgütçülüğünün bundan sonraki süreçte gelişip boy atacağına inananlardanım demek istiyorum.

İsterseniz, zaman varsa Sezgin, bir üç beş dakika kadar da bu şimdiye kadar konuştuğumuz, bu "Güneydoğu'da Sivil Hayat" kitabına yansıyan problemlerin nasıl aşılacağıyla ilgili düşüncelerimi birkaç paragrafta dile getireyim ve ondan sonra kendime ait bölümü bitireyim.

şimdi arkadaşlar bölgede yaşadığımız bu şiddet, STÖ'lerle kamu kurum ve kuruluşları arasında ciddi bir kopukluğu gündeme getirmiştir, kapıların da büyük bir ölçüde kapanmasını hatta aralanmasını beraberinde getirmiştir dedik ya, peki ne yapmamız gerekiyor diye bir soru birilerimizin aklına gelebilir. Bana göre burada ciddi arama konferanslarına, beyin jimnastiklerine ihtiyaç vardır. Burada da işte çok ciddi arabuluculuk kurumlarına ihtiyaç var. Özellikle ABD ve Avrupa'da bu anlamda çok ciddi tartışmalı toplumlarda anlaşmazlıkların çözümünde arabuluculuk teknikleri eğitimleri veriliyor. Türkiye'de de bunu yürüten profesyonel örgütlenmeler var, ben biliyorum. Bu aşamada bizim bunlara ihtiyaçlarımız çok ciddi ölçüde var ve bunları hayata geçirip dinlendirmeliyiz, gündeme getirmeliyiz. Yani bana göre Emniyetin ilgili masasıyla İHD'nin yöneticileri, işte böyle problemleri birlikte oturup çok rahatlıkla böyle bir arama konferansı çerçevesinde tartışmalılar. Niye mesela mitinglerde ve basın toplantılarında insanların kafaları, gözleri yarıyor, bunu aşmanın yolu, mümkünatı yok mudur? Karşılıklı olarak birbirlerini anlama, tanıma programı yapılamaz mı? Bunu, bu işi çok iyi yapan kurumlar bir araya gelirlerse olamaz mı? Böyle bir noktada başlanabilir diye bir öneri getirmek istiyorum açıkçası. Bir çoğumuza göre bu belki uçuk kaçık bir düşünce olarak gelebilir, ama artık bunları tartışmamız gerekiyor. Çünkü önümüzdeki süreç

bunun tartışılması ve hayata geçirilmesi zamanıdır bence.

Bir başka olay, seçim kanunu, siyasal partilerin örgütlenmesi ile ilgili maddelere değindim, işte baraj sistemi. Türkiye gibi demokrasi deneyimi henüz daha gelişme aşamasında olan toplumlarda katılım yönünde çok ciddi sorunlar var bunu hepimiz biliyoruz. Bu engeli ortadan kaldırmak lazım, baraj sistemini mümkünse tümüyle ortadan kaldırmak lazım. Yüzde bir bile oy alan parti bana göre bir tek milletvekiliyle de olsa parlamentoda, diyelim ki Tokat'ta herhangi bir sorun var, bütün üreticilerinin problemleriyle ilgili örgütlenen bir siyasi parti olabilir, bir tek milletvekiliyle de temsil edilmek istiyor, o da temsil edilmeli. Bunu tümüyle ortadan kaldırmak lazım. O zaman STÖ'lerin sivil toplumculuk adına yapacakları ve kendi alanlarıyla ilgili yapacakları çalışmalarla ilgili çok daha olumlu bir alanın oluşacağına açıkçası inananlardayım.

STÖ'lerin ideolojilerinin var olduğunu hepimiz biliyoruz, olması da doğaldır, yalnız bu ideolojilerin, dediğim gibi yoksullukla, özellikle bölgede bu iki başlık çok önemli, yoksullukla mücadele ve demokrasiyi tabana yayma perspektifi olmalı. STÖ'ler alan belirlerken, çalışma yürütürken bu iki alanı kendilerine özellikle seçmelidirler diye düşünüyorum.

Sonuç olarak şunu söylemek istiyorum; yönetimde esneklik ilkesini içine sindirebilen, katılımı baz alan bir örgütlenmeyi, bölgemizdeki STÖ'ler kendilerine seçmeli diye düşünüyorum. Beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum. Soru cevap bölümünde sohbet ederiz.

Moderatör:

Ben de teşekkür ediyorum. Şimdi sizin katkılarınızla, sorularınız için bir on dakika kadar ara vereceğiz. Ondan sonra tekrar tartışmaya devam edeceğiz. Hepinizi tekrar buraya bekliyorum.

Ara veriliyor.

Moderatör:

Değerli arkadaşlar ikinci oturuma başlıyoruz. Kırk dakikaya yakın bir zamanımız var. Sorularınızla katılırsanız seviniriz. Ayrıca yazılı soru sormak isteyen arkadaşlarımız da sorularını iletebilirler. Söz sizde. (Bir sessizlik). Hocamızın ilk oturumda eksik kalan bir bölümü vardı, o konuyla ilgili görüşlerini aldıktan sonra sözü tekrar sizlere vereceğiz.

Doç. Dr. Ferhat KENTEL:

Sivil toplum kavramı üzerine konuşurken, aslında tüm kavramların içeriğini zaman içinde biz yeniden dolduruyoruz. Bir defa bunu herhalde bir kenara koymamız lazım. Yani devlet derken de, aile derken de, yani demokrasi derken de, insan hakları derken de aslında bütün kavramlar ortaya çıktıkları andan itibaren sürekli olarak bir dönüşüme uğruyorlar ve bizim onlara verdiğimiz anlam önemli hale geliyor. Yani demokrasi derken veya yurttaşlık derken aslında hep başlangıçta referans olan bütünlük, paradigma, modernitenin paradigması aslında. Modernite derken de belki tam olarak örtüşmese de sanayi toplumundan bahsediyoruz. Yani sanayi toplumu içinde yönetici sınıf olarak, o sanayinin gelişmesi yönünde etkin rol almış, temel rolü oynamış olan burjuvazinin aslında işlemiş olduğu, gitmiş olduğu yoldan bahsediyoruz. Yani fabrikaların kurulmasından, fabrikaların etrafında hayatlarının örgütlenmesinden, uzmanlaşmadan, iş bölümünden, bu iş bölümünü bir arada tutabilecek bir başka örgütlenmeden, eşitlikten, ulus devletten, aynılaştırmadan örneğin bahsediyoruz. Homojenleşmeden, bütün o coğrafyada, o topraklarda yaşayan farklı bir takım kesimleri, bu ilerleme yönünde, modernleşme yönünde, izleyecekleri yolu en azından herkes tarafından paylaşılabilir hale getirmek...Hep beraber örneğin ilerleme fikrine inanıyoruz, modern toplumun içinde bir gelişme fikrine. İşte belli bir takım haklar, sorumluluklar, ödevler vs. bir takım bir arada

olmamızı sağlayan kuralları, kavramları öğreniyoruz.

Aslında bütün bu öğrenme dediğimiz şey, iyi şeyler öğreniyoruz belki ama, aslında temelde düşündüğümüz zaman, bütün bu kavramların başına döndüğümüz zaman, aslında hepsinde bir iktidar sorunu var. Yani iktidarsız kavramlar değil bunlar. Yani kamusal alan derken, aslında onun için biraz onu devreye sokmaya çalıştım, veya sivil toplum derken bütün bunlarda iktidarsız laflardan bahsetmiyoruz buralarda. Yani aslında çok ideolojik bir şeyden bahsediyoruz. Birilerinin bize, belki en karikatürize halde ya da çok şematik halde de olsa şunu söyleyeyim, ideolojik olarak bize kabul ettirdikleri bir şeyler var. Kendi çıkarlarını tüm toplumun çıkarlarıymış gibi kabul ettirme sürecinden bahsediyoruz. Yani öyle bir sosyalizasyon yaşıyoruz ki, bir sınıfın çıkarları, tüm toplumun çıkarları haline geliyor.

Aslında bizim bu modernleşme, ilerleme diye bahsettiğimiz, 15. 16. ve 17. yy ve sanayi devriminin gerçekleştiği 18. 19. yüzyıllarla birlikte bir toplum örgütlenmesi için ve o sınıfın çıkarlarının korunması için yapılmış olan örgütlenmenin, gerçekleşmiş olan örgütlenmelerin, biz izdüşümlerini taşıyoruz. Yani sivil toplum kavramı da aslında bunlardan bağımsız değil. Ama diyoruz ki bir yandan da, ya da az önce söylemeye çalıştığım şu; biz bu kavramlara başka anlamlar yüklemeye çalışıyoruz. Sivil toplum bizim için örneğin 12 Eylül'den sonra bir kurtuluş kavramı haline geliyor. Bir sivil toplumcu olarak aslında bütün sorunlarımızı çözebileceğimizi düşünüyoruz. Onun için habire, şeyden emin değiliz, işte hangi örgüt STÖ'dür, hangisi değildir gibi sürekli ikilemler yaşıyoruz.

Aslında demin hem Sezgin Beyin hem de Şehmuz Beyin söylemiş oldukları bir şey herhalde daha önemli; yani esas örgütün nerede konumlanmış olması, kim tarafından sunulmuş olması, gönüllülük olması, galiba tüm bunların ötesinde esas oradaki örgütlenme, insanların örgütün içine nasıl girdikleri, örgütü nasıl oluşturdukları,

örgüte nasıl bir ruh verdikleri galiba daha önemlidir. Niyet esas orada; sivil mi ya da dar zihniyetçi mi? Yoksa bir baro dendiği gibi evet daha sivil olabilir ya da daha resmi olabilir. Amaçları itibariyle toplumun şu yönde değiştirilmesi ya da bu yönde değiştirilmesi gibi bir takım amaçlar taşıyabilirler. Mesele orada önemli değil onun için, sivil toplum kavramı kendi başına onun için çok önemli değil, kendi başına bütün anlamları yükleyebilecek, taşıyabilecek olan bir sihirli kavram değil. Daha çok anlamlı olan, bu STÖ içinde hareket ettiğini düşündüğümüz örgüt, STÖ dediğimiz kuruluşlarının gözlerinin, yüzlerinin ne tarafa dönük olduğu önemli.

Mesela şey dikkatimi çekti Şehmuz Beyin anlatmış olduklarının arasında, dikkatimi çeken bir şeyler var; işte bir profesyonellik, bir proje kavramı, yani İngilizce bilmek gibi, bilgisayar bilmek gibi bir takım şeylerden bahsetti. Tamam bunlar çok anlamlı şeyler bir örgütün gerçekten aktif olabilmesi, verimli, etkin olabilmesi için. İşte bir yerlerden para bulup belli bir faaliyeti gerçekleştirilmesi, bunlar çok önemli şeyler. Ama bir yandan da şunu düşünüyorum; bu tür bir örgütte, örgütün içinde bulunan insanların İngilizce bilmesi, bilgisayar bilmesi, profesyonel olması, o örgütün gerçekten sivillikle bir alakasını ne ölçüde gösterir. Yani ben şimdi sokaktaki bir vatandaş, köyde yaşayan bir vatandaş olarak STÖ diye birşeyle muhatap olacağım, yani şimdi ben bilgisayar bilmeyeceğim, ben İngilizce bilmeyeceğim, işte ben böyle bir sürü şey bilmeyeceğim, profesyonelce bir takım şeyler bilmeyeceğim, ama benim bir takım haklarım arayışlarım falan olur. Ben bunu nasıl dile getireceğim? O zaman şöyle bir şey oluyor; profesyonel, bilgisayar bilen, İngilizce bilen, -bunları sakın yanlış anlamayın, yani şematize ediyorum ki kolaylıkla anlaşılınsın, bir sürü şeyi detaylı olarak anlatmamak için- o zaman bu uzmanlık sahibi insanlar, benim derdimi anlatıp bir yerlere doğru taşıyor olacaklar.

Ama işte bu özetleme, bu daraltma, çıkarları bir projeye sıkıştırma gibi bir şeyin dert olduğunu söylemeye çalışıyorum. Çünkü

benim hayatımda; köyde yaşadım, sokakta yaşadım, neyse işte, böyle gözünüzün önüne çok basit insani manzaralar gelsin, sıradan hayatımızdan, gündelik hayatımızdan manzaralar gelsin, yok böyle şeyler zaten. Yani ben atıyorum işte, bir İngiliz, bir Amerikalı, TBMM milletvekili ile ben muhatap değilim ki gündelik hayatımda. Benim gündelik hayatım çok zengin, bakkalımla, oğlumla, karımla, kızımınla, işte ne bileyim mahalledeki komşum ile dil meselemlerle, ekonomik meselemlerle, gündelik hayatta zaten bir sürü sorun yaşıyorum. Şu anki var olan haliyle giderek, eğilim o, profesyonelleşen STK'lardan bahsediyoruz. Bu örgütler sayesinde aslında ben özetleniyorum. Aslında benim özetlenmemem lazım, benim bütün karmaşık halimin aslında sivil toplum olarak bir yerlere varması lazım. Biz hep basitlendik zaten, yani çok düz insanlar yaratılmaya çalışıldı bu süreç içinde. Hemen haklarını savunan, işte yok eşitlik arayan, bilinçli yurttaş diye adlandırılan insanlar yaratılmaya çalışılırken, Ümit'in dediği gibi işte sadece ödevlerini bilen, bir anlamda sadece sorumlulukları olan bir takım insanlar...Ben böyle bir insan olmak zorunda değilim ki, benim hayatım çok daha zengin.

O zaman şöyle bir şey demek gerekiyor; sivil toplum ya da STÖ yukarıda uyanmış aydın ya da aydınlanmış, aslında bütün o burjuva modern v.s., o kültürü edinmiş, benimsemiş, bilinçli vatandaşın bir şeyleri öğretmesi olmamalı. Öyle bir şey olduğu zaman zaten klasik Türkiye'deki muhalif, entelektüel v.s. solun çok fazla dışına çıkılmaz. O zaman yine iyi bilenler olacaktır, gidecekler bir yerlerde ders verecekler, gelin karşımıza, örgütlenip böyle böyle bir şeyler yapalım diyecekler. Burada bir sorun var, yani burada halen tipik bir misyoner aydın meselesi karşımıza geliyor. Yani Türkiye Cumhuriyeti'nin modernleşme projesinde olduğu gibi yukarıdan aşağıya bir şeyleri öğreten insanlar sürekli söz konusu.

Öğreten insan bir yandan öğretirken bir yandan öğrenmeli, yani o atraksiyon ancak sağlanabildiği taktirde sivil toplum gerçekten anlamlı bir şeyler çıkarabilir. Yani şöyle bir şey; Türkiye'de sivil

toplumdan bahsediyoruz, mesela Şimdi daha önce verdiğim rneği biraz daha değiştirerek vereyim, Şimdi biz İngilizce bilmeyen insanlarla muhatap oluyoruz, dedim ya o zaman Şöyle bir Şey olmalı; bir takım İstanbul'daki sivil toplum örgütleri aslında Kürtçe ğrenmeli. Yani İstanbul'daki aydın gibi bir takım insanlar, gerçekten bu sosyalizasyondan, sivil toplum ilişkilerinden, bir Şeylerden bahsediyoruz ya, gerçekten yatay bir ilişki kurmak zorundadırlar. Yani sadece yukarılara doğru anlatılan bir Şey değil, yatay ve aşağılara doğru anlatılan bir Şey olmalıdır, aşağıda öğretilen bir Şeylerin olması lazım.

En azından Şöyle dşunelim işte sosyalizasyon, modernite sosyalizasyonu dediğimiz Şey hep beraber, işte bütün okullarda her sabah aynı Şeylerin okunması, her Şeyin aynı Şekilde söylenmesi, tek bir Şeyin ğretilmesi. Böyle olunca sosyalize oluyoruz. Tamam bu iyi bir Şey, bu sayede irtibat haline geçebiliyoruz. Hakkari'deki vatandaş ile Edirne'deki vatandaş birbirleriyle konuşabilir hale geliyorlar ama, niye anlatılan dil orada öğretildi diye o dili öğreniyoruz? Niye Edirne'deki vatandaş Hakkari'deki vatandaşın dilini öğrenip, onunla irtibat kurmuyor? O zaman ideal sosyalizasyon dediğimiz Şeyin ancak bütün bu çoğulluğu anlatabilen sosyalizasyon olması lazım. Tek bir dilin herkes tarafından herkese dayatılıp herkes tarafından o dil sayesinde paylaşılmasının yanı sıra, herkesin herkese ait olan dillerin hepsini birden öğrenmesiyle ancak mümkün olabilir. Bu dil meselesi de sadece Kürtçe, Gürcüce v.s. anlamında anlaşılın diye söylemiyorum, yani tarım dili olabilir rneğin. İşte biz Trakya'da tarımdan bahsederken geçen kış, geçen yıl demek için "bıldır" deriz örneğin, işte ne bileyim orada ayçiçeği için "gün döndü" denir, işte günlerin toplanması belli bir anlam ifade eder, Çukurova'da pamuktur, bilmem nedir. Bunlar da dildir neticede.

Edirne'deki bir vatandaşın aslında Edirne'deki bir aydın diyeyim, artık okumuş yazmış falan kişi olsun, Hakkari'deki aydın vatandaş anlaması için, onun o yerel dilleri de bilmesi lazım. Ancak o zaman

şöyle bir şey sağlanabilir. Benim İngilizce, bilgisayar bilmem tamam, o ayrı bir mesele, onun haricinde, o yataylık sağlanabildiği takdirde, kamusal alan çoğulluğu da sağlanabilir. O zaman böyle bir çoğulluk halinde benim karşıma birisi geldiği zaman, "kardeş niye böyle olmuyorsun" diye sorduğunda, "ben senin gibiyim" demeye hakkım var, ama sen benim gibi değilsin. Çünkü o beni hiçbir zaman bilemediği halde, onun da dahil olduğu çok geniş bir çoğulluğu bile biliyor olabilirim. Şimdi şurada hassas denge, sorunlu olan yerler var, bu nasıl anlatılacak, anlatmaya başladığınız anda her halükarda bilinçli vatandaş, öğreten adam, öğretmen durumuna geçiyor. O zaman öğreten dediğimiz her alanda öğrenmeye açık olan birisi olması lazım. Karşıdan bir şey geliyor, o gelenleri algılayabilmem lazım.

Aslında burada çok, belki çok daha karmaşık, sosyolojinin alt alanı olarak gündelik hayat sosyolojisi gibi bir yerlere giriyor. Orada şöyle şeyler söyleniyor; araştırmacı hiçbir zaman kendini öyle bir şey zannetmesin, işte "ben gittim sahaya, okudum, anladım, şundan şu sonucu çıkarıyorum, burada çok güzel toplumsal hareket var" değil, yani aynı zamanda şunu da diyebilmesi lazım araştırmacının; orada denek diye kabul ettiği insanın, görüşme yapılan kişinin aslında "bir araştırmacı gördüm, araştırma analizi yaptı, şöyle şöyle bir adam" demesinin de aslında bir bilgi olarak kabul etmek lazım. Bilgi karşılıklı üretilen bir çalışmanın ürünüdür. O zaman sivil toplum da karşılıklı üretilen bir şeydir. Yani sivil toplum sadece öğretiden başka, dayatılan bir şey değil, sivil toplumun sürekli olarak gelişmesi, bütün bu farklılıkları anlatması lazım.

Burada ek bir parantez ile hemen şunu da kapatayım; galiba bizim sivil toplum tartışmalarımızda dikkat etmemiz gereken bir başka eksen de klasik sosyal hareketler ve yeni sosyal hareketler arasındaki farklara yönelik olması lazım. Niye? Mesela işçi sınıfı hareketi yok diyorsunuz. İşçiler yok mu, işçiler var, ama işte fabrikalar falan, işsizler yani endüstri toplumlarında, oradaki mesleki

bir takım bölünelere dair bir takım sorunlar var. İşçilerin sorunları denen şey hallolmadı, hala var, işte toplumun bir şekilde gelirinde en az pay alan, en fazla sömürülen, sendikalar konusunda sürekli bir takım sorunlar çıkartılan bir kesim. Ama buna rağmen işçi sınıfı hareketi diye bir şey yok, işçi sınıfı temsil edecek, klasik o işçi partiler, sosyalist partiler falan gibi partiler yok, bu tip partiler varsa bile üç beş tane şey, örgüt içindeki insanın dernekleri halinde adeta işleyen bir takım kuruluşlar halindedir. Yani toplum içinde var olup güçlü olabilecek hareket yok. Niye yok, çünkü bunlar muhtemelen o klasik endüstri toplumunun hiyerarşik örgütlenmesini, yani o burjuva toplumun, modernleşen burjuva toplumunun klasik örgütlerine, örgütlenmelerine uygun bir hareket. Biz artık öyle bir durumda değiliz. Başka bir aşamaya geçiyoruz. Onun için yeni toplumsal hareketler diye bir şeyden bahsederken, aslında çok daha kültüre dönük, kültürel farklılıklara, gündelik hayattaki zenginliklere, heyecanlarımıza dair bir şeyleri artık hareket olarak görmeye başlıyoruz. Bu tür hareketler daha fazla kendilerini duyurmaya başlıyorlar. İşte dinsel hareketler, çevreci hareketler, işte herhangi bir bölgeden yükselen benim kimliğim, Kürt kimliğim örneğın, ben bu kimliğimi korumak istiyorum diyen hareketler, bütün bu kimlik hareketleri, bütün bu kültürel özelliklere sahip hareketler yeni hareketler. Bunların ancak varolabilmesi için ise o yanyanalığın, o karşılıklı çoğulluk, işte enteraktif v.s. diye özetlemeye çalıştığım, dinamiklerle anlaşılabilir hareketler...

Dolayısıyla galiba bütün bu tartışmaların içinde en özeti de bu olacak; hiyerarşiyi galiba yana yatırmak lazım. Yani yukarıyla derdim yok aslında, esas aşağıyı tartışacak, aşağıyı anlayacak, aşağısıyla beraber konuşabilecek bir sivil toplum düşüncesinin daha verimli olacağını en azından teorik olarak bir defa böyle bir şey düşleyebildiğimiz takdirde o zaman bu örgütlerde belki böyle bir zihniyetin gelişmesi daha mümkün olur diye düşünüyorum. Teşekkür ederim.

Şehmuz DİKEN:

Sayın Ferhat Hocaya bir cevap gibi algılanmasın, çünkü üç aşığı beş yukarı ikimizin söyledikleri birbirimizi değişik şekillerde tamamlayan şeyler oldu, zaten kendisi de benim söylediklerimi olumsuzlama ya da başka bir alana çekme anlamında olmadığını ifade etti. Şimdi bu dil mevzusu, teknoloji kullanma mevzusu, profesyonelleşme mevzusu, bütün STÖ'ler özellikle bölgede çalışma yapan bütün STÖ'ler için değil arkadaşlar, bunu ben daha önceki konuşmamda da söyledim; proje daha çok iş yapan STÖ'ler için geçerli. Elbette ki hepsinin aynı şeylere ihtiyacı yok ama takdir edersiniz ki iletişim teknolojisini kullanma konusunda da hiçbir STÖ uzak duracak da değil, çünkü bu çağımızın bir gereğidir. Ama dil konusunda anlatıyorum size, işte bölgede en çok hak ihlallerinin, Türkiye'de en çok hak ihlallerinin yaşandığı bir devirde yaşıyoruz ve burada çok ciddi bir örgütlenmedir İHD ve devamlı işte AB adaylık süreci içerisinde, Kopenhag Kriterlerinden tutun da bilmem neye varıncaya kadar sürekli dünyanın neresinden birileri gelirse, hatta çoğu kez Ankara'dan önce Diyarbakır'da İHD yöneticileriyle, baroyla görüşmek durumunda kalıyorlar. Şimdi görüşürken dil problemi çıkıyor ortaya, yani o zaman da elbette ki bu dili bir şekilde kullanmak gereği çıkıyor ortaya.

Aslında buradan yola çıkarak başka bir noktaya gelmek istiyorum. Bir paragrafta da onu anlatayım; özellikle İstanbul merkezli çalışan STK'ların özellikle de projelerle iş yapan, faaliyet yürüten STÖ'lerin bölgeyle ilgili yaptıkları alan çalışmalarlarıyla ilgili, bölgedeki STÖ'lerin çok ciddi sıkıntıları var. Yani bunların bir çoğu bölgenin alanı olarak projeye geçiriyorlar, sonra da çok küçük, cüzi, minimal düzeyde diyebileceğimiz işler yapıp, alandan çekiliyorlar. Böyle ciddi bir sıkıntı var. Bu anlamda, yani ben Diyarbakır merkezli, bölgede sivil toplum örgütçülüğü yapan ya da yapmak durumunda kalan STK'ların proje yapmayı bilmesini, teknolojiyi kullanmasını, dil bilmesini, açıkça bu alanı onlara üstünlük sağlama anlamında, önünü kesme anlamında çok ciddi buluyorum. Yani burada STÖ'ler

onların üstünlük olarak addettikleri, değerlendirdikleri konuları, onların önünü keserek sağlayabilirlerse, kendi alanlarını daha rahat kullanabilirler, kendi alanlarında daha rahat çalışma yapabilirler diye düşünüyorum. Onun için ben dil bilmeyi çok önemsiyorum, onun için ben teknolojinin kullanılmasını çok önemsiyorum, onun için ben partner kullanma, partner yaratma anlamında ilişki geliştirmeyi çok önemsiyorum. Teşekkür ediyorum.

Moderatör:

Teşekkür ediyoruz. Ferhat Beye bir soru geldi, yazılı bir soru.

Soru: Ferhat Bey dedi ki STÖ yöneticileri yönetilenlerin dillerini bilmelidir. Buradan giderek ben diyorum ki, Diyarbakır'da bir sempozyum veriliyorsa, bu sempozyum behemehal eğer bir STÖ tarafından veriliyorsa, Diyarbakır halkının kullandığı dil ile yani Kürtçe olmalıdır. Bu görüşüme katılıyor musunuz? Teşekkür ederim.

Ümit FIRAT:

Bir kere ben sempozyum dili olarak "nerede sempozyum veriliyorsa orada o dil kullanılmalıdır" mantığını doğru bulmuyorum. İçinde İngilizce konuşulan, Türkçe konuşulan bir sempozyum da yapabiliriz, orada simültane çevirmenler dinleyicilere anladıkları dilde çeviri yapabilirler. Dolayısıyla sempozyumların herhangi bir yöresel dili ya da o etnik yapıya, sosyolojik yapıya uygun bir dil kullanması bir tercihtir, yani bana göre olabilir de olmayabilir de. Böyle bir ilke yanlış bir şey, katı bir kural koymak yanlış olabilir, çünkü İstanbul'da, Ankara'da, yani grup olarak da bir çok İngilizce toplantı, dili İngilizce olan pek çok oturum gördük, yaşadık. O bakımdan burada Kürtçe olabilirdi, ama o zaman da başka insanlar kulaklık takıp Türkçe'sini dinlerdi. Dolayısıyla eğer bir topluluğa katılan insanların tümünün konuşup anlayabildiği bir dil varsa, bu tercih edilebilen bir dildir. Bu bakımdan bu toplantının dili tartışılmaz, yani şu ya da bu olabilirdi. Ama eğer siz bir kitleye yönelik faaliyette bulunuyorsanız tabii ki o kitlenin anlayacağı dili kullan-

mak zorundasınız. Olabilir Kürtçe olabilirdi bu toplantının dili, ama mutlaka olmalıydı gibi bir kural koymamak lazım. İngilizce de olabilirdi bu toplantının dili, diyelim ki bir kaç batılı arkadaşımız olsaydı muhtemelen kulaklıklarımızla biz onu İngilizce'den Türkçe'ye çevirmiş olarak ya da Kürtçe'ye çevirmiş olarak dinleyebilirdik. Ben böyle düşünüyorum. Teşekkür ederim.

Soru: *Bölgede faaliyet yürüten STÖ'ler öteki muamelesi görüyorlar. Bu yaklaşım bölge halkına yaklaşımın bir sonucu gibi görünüyor. Dolayısıyla bölge halkı öteki olmaktan çıkmadıkça STÖ'lerin de öteki olmaktan çıkmaları mümkün olabilir mi?*

Doç. Dr. Ferhat KENTEL:

Öncelikle kısa cevap, özet cevap; bölge halkı öteki olmaktan çıkmadıkça, STÖ'ler de öteki olmaktan çıkamazlar. Bende bu sorunun uyandırdığı ikili bir düzey var: Bir tanesi doğrudan devletin ve devletin damarlarında dolaşan temel çizgi, o temel duygu hali tabiri var. Yani bunun bir tarafta değişmez diye bir şey yok, bu değişir. Bu toplumsal aktörlerin gücüne, toplumsal dinamiğin nasıl yaşandığına bağlı olarak değişebilir bir şey ama, bence esas önemli olan sorun bu değil. Yani onun değişmesi için insanlar, toplumsal hareketler, STÖ'ler, aktörler, bireyler, cemaatler bir takım değişim yönünde çabalar harcaacaklar. Bu ileride muhtemelen sonuç yaratır. Ama bence orayı düşünmeden, yani devletin bölge halkını öteki olarak görmesi gibi, bunun doğrudan değiştirilmesi yönünde bir çaba göstermeden önce, galiba gösterilmesi gereken çaba, az önce söylediklerimle bağlarsak şayet, daha çok aşağıda gösterilmesi gereken bir çaba olmalı. Yani bu, "öteki yapma beni, ben bu memleketin asli bir parçasıyım, eşit ama farklı bir parçasıyım" gibi bir söylemin örneğinin veya başka şekillerde dile getirilebilecek bir söylemin bence ilk muhatabı, bu devletin altında yaşayan, ilk elde öteki gibi gözükmeyen ama bu toplumun başka parçalarıdır.

Yani her şeyden önce bu toplumsal farklılıklar, derinlikler,

zenginlikler v.s. içinde kimler varsa, o insanlar, kesimler nezdinde en azından bölgenin bir defa öteki olmaktan çıkması gerekir. Çok kabaca, çok şematik olarak şöyle bir şey söylemeye çalışmışım; farklılıklarımız içinde benzerliklerimizi bulmak gibi bir şey demiştim. O zaman İstanbul, İzmir, atıyorum batı diyelim, orada ortaya çıkması gereken duyarlılık, aslında orada yukardan aşağıya benzediğimiz, aynı olduğumuza dair bir dil gelirken, "hayır aynı değiliz, farklılıklarımız da var"; ama buradan biz tamamen farklıyız diye gelen bir dile karşı da, "hayır bizim birbirimize benzediğimiz yerler de var" diyen bir dilin ortaya çıkması lazım.

Bu aslında sonuç olarak toplumun derdidir, yani STK'ların ötekileştirilmesi sorunu her şeyden evvel Türkiye'nin diğer kesimlerin sorunudur. Yani benim sorunumdur örneğin, yani benim en azından bu toplumun bireyi olarak, işte entelektüel hayat içinde var olmaya çalışan, bunu meslek edinmiş biri olarak benim örneğin bu tür duyarlılığa sahip olmam gerekir, benim için bir defa oranın öteki olmaktan çıkması lazım veya başka bir takım batıda bulunan STÖ'ler için buranın öteki olmaktan çıkması lazım. Dolayısıyla sizin sorunuzu, yani restore edip, yukarıdan aşağıya indirmeye çalışıyorum ve aşağıdaki bir takım insanların derdi olması gerektiğini düşünüyorum. Dolayısıyla bölge halkı öteki olmaktan, bu toplum nezdinde yatay ilişkiler içinden çıkarsa, o zaman STÖ'lerin de öteki olmaktan çıkması mümkündür gibi gözüküyor.

Soru: *STÖ'lerin beraber hareket etmemesinin nedenleri nelerdir?*

Şehmuz DİKEN:

Arkadaşlar bana göre bu sorunun cevabı çok net ve açıktır. Bir defa STK'ların bir çoğu önce kendi içlerinde birlikte hareket edemiyorlar ve bu kendi içlerinde birlikte hareket edememe süreci daha o STK'nın seçim sürecinde başlıyor. Diyelim ki iki ayrı gurup yönetime talip, biri yönetimi kazanıyor diğeri de kaybediyor. Kaybeden için, kaybettiği andan itibaren o STÖ çoğu kes bitmiş oluy-

or. Yani o kazanan grubun yaptığı aktivitelere karşı ya zaten çoğu kez biz onlara muhaliflik onun için iyisi mi onlara bir uzak duralım, onlar başarısız olsunlar, bir dahaki dönemde onların yönetimdeki yerlerini biz alırız diye bir şey var, sanki böyle derinlerde kalmış bir siyasal duruş var gibi bir şey. Yani biz bunu bir çok STÖ'de yaşıyoruz. Çok da çatışmalı, çekişmeli geçiyor o seçim süreçleri. Önce bunu beyinlerden silip atmak lazım. Yani sonuçta bu bir STK'dır, o STK'nın çalışma alanı bellidir, o alanda yönetimde olmak ya da olmamak çok fazla durumu değiştirmeyecektir. Önemli olan o alanla ilgili olumlu çalışmayı yapmaktır. Bu sadece bir görev bölüşümüdür, bir bayrak yarışı gibidir. Önce bunu anlamak lazım, bunu sindirdikten sonra da işte bu yaklaşımı aşarak o zaman da partner arayışına girmek lazım. Kendi içinde bütünlüğü sağlayamayan STÖ, sonuçta başka alanlarda da beraber çalışmayı çok fazla beceremiyor. Çünkü o zaman da şey ortaya çıkıyor, acaba ben falan STÖ ile şu işi yaparsam inisiyatif ona geçer mi, benden uzaklaşma olur mu, bu çalışmada benim inisiyatifim kaybolur mu, diye bir kaygı ortaya çıkıyor. Bunları önce STÖ'ler aşmalı ve yapılan iş ile ilgili, eğer o alanda çalışan ne kadar STÖ varsa onlarla iş birliğini geliştirecek yaklaşımları programlaştırmalı, öyle çalışmalı diye düşünüyorum. Bunu zorlamak gerekir diye düşünüyorum. Teşekkür ederim.

Ümit FIRAT:

Ben bu örgütlerin birlikte olma olayını, mantığımı benimsemiyorum. Şizofreni Dostları Derneği var İstanbul'da. Şimdi ben ne yapacağım oradaki toplulukla? O bakımdan bu birliği çok fazla yüceltmemek lazım, yani savaşmamayı, çatışmamayı hedef almak lazım, yoksa ille de birlikte olalım gibi bir kaygı taşımamak lazım. Yani savaşmayın, çatışmayın ama birlikte de olmayın canım, o problem değil.

Öteki üzerine de bir şeyler söylemek istiyorum, Ferhat'a gelmişti gerçi soru... Bu devlet kendisine eleştiri yönelten, muhalif olan herkesi öteki olarak görüyor. Kürtleri daha çok öteki olarak görüyor da, ama çok daha yararlısınız sizi iyi öteki olarak görür. Yani işte iyi

Kürtler vardır, bilirsiniz, işte devletin çeşitli kademelerinde yer alır ama ne kadar yaranırsa yaransın sonuçta iyi Kürt'tür, yani iyi ötekidir. Yani bu toplumdaki ve devletteki zihniyetin, temel zihniyetin dönüşümüyle ilgilidir. Özel olarak Diyarbakır'da ya da Kars'ta görülen bir problem olarak ele alınmaması gerekir. Teşekkür ederim.

Soru: *Aslında biraz anlatmaya çalıştınız, ben bir şeyi biraz daha derinleştirebilir misiniz diye sormak istiyorum; benzerliklerimiz içinde farklılıklar, farklılıklar içinde benzerlikler kurulan ilişki silsilesi üzerinden. Şimdi kamusal alan dediğiniz yerde bu tip bir prensibin geçerli olabileceği, hiyerarşiden arınmış derin ilişkilerin tutunabilmesi için, bir kere başta şunu söylemek gerekiyor; Türk modernleşmesi dediğimiz hikaye tek tipleştirmeye dayalı, homojenleştirmeye dayalı süreç gibi bir hikaye. Bunun dışında bırakılan iki temel husus var: İslam ve işte Kürt meselesi. Merkezde seküler, akılcı, modern bir Türk kimliği var ve hani bunun dışında kalan bir de İslam ve Kürtlük meselesi var ve işte bir şekilde öteki olarak tanınlanıyor. Şimdi bu merkezdeki Türk kimliğinin ya da Türk dilinin yani her anlamda bu dilin taşıyıcıları bir şekilde bu ötekilerinin dilinin taşıyıcılarıyla etkileşime girmeye çalıştıklarında, bunun hiyerarşiden arındırılmış bir dil olması için çalıştıklarında, işte farklılıklar benzerlikler hikayesi için bir alan yaratmaya çalıştıklarında, bu zaman zaman karşı taraftan da tepkiyle karşılanan bir şey olabiliyor. Yani hani bizim travmalarımızı, bizim acılarımızı, bizim dilimizi yani sen nasıl anlayabilirsin ki, merkezdeki beyaz Türk olarak, gibi bir şeyler olabiliyor zaman zaman. Genel olarak böyle bir dili yaratmanın Türk olan için koşulları, yolları yöntemleri ne? Böyle tepkilerle karşılaşıldığında, bu gerilimi aşmanın yolları ne olabilir, diye sormak istiyorum. Çünkü hani sadece devlet ötekileştirmiyor aslında, bir çeşit karşılıklı etkileşimde biz de sürekli olarak bir tarafı ötekileştiriyoruz. Teşekkür ediyorum.*

Doç. Dr. Ferhat KENTEL:

STK'ların yerine dair, yani bu kamusal alan özel alan ayrımına

dayanarak işte, STK'ların yeri nedir, devlet karşısında yeri nedir, sistemin demokratikleşmesi için oynayacakları bir rol var mıdır, yani STK'lara dair bir soru var, bir de işte Bahar'ın sorduğu bu gerilimi aşmak için nasıl düşünülebilir sorusu...

Şimdi bu ikisini bir araya koymam galiba çok kolay değil ama, şöyle bir şey söyleyeyim, yani STK'ların, evet şu ana kadar 12 Eylül'den sonra, yani izlediğimiz sivil toplum kavramı hakkında bizim attığımız anlamlara bağlı olarak, STK'lara yüklemiş olduğumuz roller, görevler bağlamında yapılmakta olan, yapılması gereken çok normal bir süreç yaşanıyor aslında. Yani bir takım örgütler gerek projeler gerek insan hakları gibi daha genel bir takım duyarlılıklarda, bir takım taleplerde bulunuyorlar ve devletin karşısında toplumun bazı kesimlerinin, kendi ya da hitap ettikleri kesiminin çıkarlarını, haklarını savunmak için mücadele ediyorlar. Bu gayet saygıdeğer bir şey.

Şimdi yalnız bu şekilde tanımlanmış olan bir STK işlevi, zaten normal klasik modernite paradigmamız içine giren böyle bir şey. Zaten iktidarın kendisini, modern iktidarın kendisini sorgulama kapasitesi olmayan bir faaliyet. Bunda bir şey yok, yani çok saygıdeğer çaba bu. Ama bu çaba, kendi başına uzun vadede, nasıl diyeyim, bizi dönüştürecek, varoluş halimizi, örneğin bu gerilimler meselemizi halledecek bir mesele değil. Çünkü bu haliyle, biz zaten bir takım tampon mekanizmaları kullanıyoruz. Yani kabul etmiş olduğumuz modern, endüstriyel zihniyet neyse, o rasyonel, akılcı falan diye adlandırılmış, bize aslında duygularımızdan, kültürlerimizden ne ise, bizim o özel hayatımız diye, "kardeşim sen onları bunları getirme, kurumsal alanda biz başka türlü oluyoruz, görmüyor musun bak biz burada yurttaşlık bilgisi öğreniyoruz, buraya geldiğin zaman böyle olacaksın", diyen dil karşısına çok efektif olma, etkin olabile potansiyeli taşıyor bu faaliyet. Çünkü bu zaten "devlet ve sivil toplum ayrımıdır zaten bunlar birbirlerinden, bak senin sivil toplum olarak bir sürü örgütün var, bunları da işte sen kullan, beş yılda bir

oyunu da ver, bak böyle gayet güzel demokratik haklarımız var, ayrıca vergini de vereceksin zaten, ben de vergi karşılığında sana yollar, köprüler yapacağım" diyen kocaman bir dil bu.

Yani bu dil içinde evet ben de STK olarak, devletin benim üzerinde kurmaya çalıştığı bütün o işte kontrol, devletin değil tabii sadece, yani medyasıyla, ne bileyim okuluyla işte bir sürü bu sosyalle eden her türlü şey ile, yani televole de aslında bizim karşımızda bir rol oynuyor, bizi kendi içine almaya çalışan, bizi de aynılaştırmaya çalışan bir başka unsur da o, şimdi ben bütün bunlar karşısında, evet Tüketici Hakları Derneği, işte bilmem ne derneği falan bir şeylerle bunlar karşısında sınırlı mücadele ediyorum ama, ben bunu temel alarak her şeyi zihnimi baştan aşağıya değiştirebilecek bir şeylere yol açmıyorum. Sonuç olarak, çünkü hala birileri bilinçli vatandaş olarak birilerinin yerine, Tüketiciler Derneği örneğın, hepimiz tüketiciyiz ama bu derneğin üyesi kaç tanedir bilmiyorum açıkçası, yani çokta fazla yoktur muhtemelen, yani herkes tüketiyor, çünkü başka bir şey var, başka bir ruh hali var, çünkü o daha yatay olan ilişkiler gerçekleşmediği için Tüketiciler Derneği hiyerarşik olarak, dikey olarak aşağıdaki bir takım insanların haklarını yukarıya doğru temsil etmeye, anlatmaya çalışan adamlar olarak, siviller olarak kalıyorlar.

Şimdi o zaman zaten -senin soruna gelirsek- ilişkiler, yani bütün bahsettiğimiz, bütün konuştuklarımız hep dikey bir çizgi üzerinde duruyor; yani yatay bir çizgide konuşmuyoruz Dikey bir çizgide konuştuğumuz ve gücümüz de yetersiz olduğu için zaten, medya karşısında ne yapacağız ki! Adam popstar yarışması düzenliyor, Allah kahretsin neler yapıyorlar diye diye biz de geçip karşısına seyrediyoruz. Yani öyle bir haleti ruhiye, öyle bir duygu, manyetik alan var ki o televizyonlarda. Medya, işte gazetelerin manşetini gördüğümüzde inanıyoruz. Yani öyle bir güç var. Ben bu gücün dışına nasıl kendimi koruyabilirim?

Hakim olan kendini içine kapatarak, cemaatleşerek örneğin, kapatarak koruyorum. Cemaatleştiğim zaman zaten ötekisiyle irtibatı koparıyorum. Yani cemaat olarak kendi bildiğim işi yapıyorum. Ama cemaat aynı zamanda ben olmamı, kendim olmamı sağlıyor, benim kendimi korumamı sağlıyor, yani Türkiye'de bir şekilde islami erk nasıl başarıya ulaştı, yani en azından dönüşerek, reforme olarak, işte ılımlılaşılarak iktidara nasıl geldi dediğimiz zaman, işte böyle oldu. Türkiye Cumhuriyeti'nin laikleşme, işte sekülerleşme politikaları karşısında cemaat olarak kalabildiği için bu güne kadar gelebildi. Yani, "benim ayrı bir dünyam var, bu dünyaya giremezsin kardeşim", sana kapılarını kapattığı için kendisini koruyor. Ama aynı zamanda dış dünya ile bir takım bağlantılar kurarak öbür dünyaya da geçti. Yani hükümet olmak en azından hakkımı da elde etti.

O zaman sanki ikili bir ilişki var; az önce söylemiş olduğum şey doğrudu işte. Yani en azından ben kendim, o ufuklar kaynaşması kelimesi özetlediği için onu söylemişim. Yani bir yandan benim, bana ait cemaat diyelim, kültürüm, kökenim, dilim, tarihim, inandığım bir şey var, sübjektif olan bir şey var. Benim bu dünyayı korumam lazım, yani benim cemaat olmam lazım aslında. Bu cemaatimi ancak sadece cemaat olarak bırakırsam en başta senin söylediğin yere geliyor; yani "kardeş sen beni anlamazsın zaten, anlamazsan sen konuşma, sen en fazla beyaz adam kalırsın, sen zaten işte yaramazsın" ya da tersi gibi şeyler, "sen benim çektiğim acıyı biliyor musun". Yani bilemeyeceğim tabii ki, hiçbir zaman bilmeyeceğim, ama bilemediğimi iddia ettiği sürece ben burada kalacağım, sen orada kalacaksın. O zaman cemaat artı birey olmak gibi bir şey, cemaat artı başka bir şey, yani daha etkileşim içinde olan, daha diyalektik ya da biyolojik bir ilişki içinde olan bir şey gibi düşünmek lazım. Ama bu sadece bir ders vermekle tabii olmayacak. Ben kendi hesabıma akademik, işte sosyolojik bir takım faaliyet içinde olduğum için, ben kendi hesabıma ancak dilimin bu yönde gelişmesi için uğraşabilirim. Yani sadece bir takım kavramları yapıştırmak değil, başka kavramlar nasıl girecek benim dilime.

Ben kendimi koruyorum, benim sosyoloji anlayışım soğuk olan sosyoloji değil, benim sosyoloji anlayışım sıcak bir sosyoloji. Yani bir Şeyler oluyor, problem var, oyle bitmiyor, ben sadece tanımak hakkına sahip değilim o rneğin. O zaman STK'lar iwin de b oyle bir Şey geewerli olabilir; yani ben bir yandan cemaate derdimi anlatırken bir yandan başka bir Şeyle irtibat iwinde olabilmeyi s oyleyebilmem lazımdır. Yani cemaat dolayısıyla hem bir Şeyin koruması hem de o l d u r m e m e s i l a z ı m . K a b a c a b oyle s oyleyeyim. S u r e m z a t e n f a z l a y o k t u . T e Ő e k k u r e d e r i m .

Moderat o r :

Arkadaşlar bir ka w s o z i s t e y e n d a h a v a r . M a a l e s e f s o z v e r e m e y e c e ğ i m , b u n d a n d o l a y ı o z u r d i l i y o r u m o t u r u m b a Ő k a n ı o l a r a k .

Do w . D r . F e r h a t K E N T E L :

Ben, o z u r d i l e r i m h e r k e s i n s o r u s u n a c e v a p v e r e m e d i ğ i m i i w i n .

Moderat o r :

Ancak o ğ l e d e n s o n r a k o n u Ő m a c ı l a r ı m ı z b u r a d a , s o r u l a r ı n ı z y a n ı t l a y a b i l i r l e r , a r a l a r d a y a n ı t l a y a b i l i r l e r . B e n b u t o p l a n t ı y ı d u z e n l e y e n T o p l u m v e H u k u k A r a Ő t ı r m a l a r ı V a k f ı ' n a d a t e Ő e k k u r e t m e k i s t i y o r u m , s i z l e r e d e t e Ő e k k u r e d i y o r u m . O ğ l e d e n s o n r a k i o t u r u m u 1 4 . 1 5 ' t e b a Ő l a t a c a ğ ı z . B u a r a d a s a a t 1 3 . 0 0 ' t e , d u n D i c l e F ı r a t K u l t u r M e r k e z i ' n e b i r b a s k ı n y a Ő a n d ı , y a k l a Ő ı k u w s a a t k a d a r c o k g e n i Ő b i r a r a m a v e f a a l i y e t l e r i n e s o n v e r m e n o k t a s ı n d a b i r b a s k ı n o l d u a r k a d a Ő l a r . B u n e d e n l e D F K M ' d e k i y o n e t i c i l e r b i r t o p l a n t ı y a p a c a k s a a t 1 3 . 0 0 c i v a r ı n d a . İ l g i d u y a n a r k a d a Ő l a r ı m ı z o r a d a o l a b i l i r l e r . S a a t 1 4 . 1 5 ' t e b u l u Ő m a k u z e r e . T e Ő e k k u r e d e r i m .

İKİNCİ OTURUM

Devlet - Yerel Yönetimler - Demokrasi ve Sivil Toplum İlişkisi

Av. Ferda GÜLLÜOĞLU (Oturum Moderatörü)
Şanlıurfa Barosu Başkanı

Av. Hüsnü ÖNDÜL
İnsan Hakları Derneği Genel Başkanı

Doç. Dr. Gülgün Erdoğan TOSUN
Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi

Levent ŞENSEVER
Araştırmacı - Yazar

DEVLET - YEREL YÖNETİMLER DEMOKRASİ VE SİVİL TOPLUM İLİŞKİSİ

Ferda GÜLLÜOĞLU¹:

Sivil toplum örgütlerinin rolünün çok önemli olduğuna inanıyorum. Neden önemli, çünkü STÖ'ler demokratikleşmenin bir kanalı, demokratikleşmenin vazgeçilmez unsurları. Bu nedenle devletin, STK'ların, insan hakları, hukuk, demokrasi ile ilgili uyarı ve tekliflerini, hatta ekonomik anlamdaki taleplerini dikkate alması, yine devlet ve STÖ'lerin karşılıklı olarak birbirlerini anlaması, bu sürecin aşılmasında ve demokrasinin pekiştirilmesinde çok önemlidir diye düşünüyorum. Fakat bizde hepimizin de bildiği, gözlemlediği üzere devletin bazı STK'lara bakışı farklı. Örneğin eğitim, aile, sağlık, çevre, çocuk gibi konulardaki STK'lara yaklaşımı ile İHD, Mazlum-Der gibi veya bölgede faaliyet gösteren diğer STK'lara yaklaşımı çok çok farklı. Bunların aşılması nasıl olur? Bizler kendimize düşenleri nasıl yerine getirebiliriz? Uygulamada bunları nasıl aşabiliriz? Zannediyorum burada da bunları ayrıntılı olarak bu oturumda tartışacağız. Söz Sayın Hüsnü ÖNDÜL'ün.

Hüsnü ÖNDÜL²:

Teşekkür ederim Sayın Başkan. Merhaba arkadaşlar. Bu oturumun konusu, diğer oturumlarda olduğu gibi oldukça geniş.

1-Şanlıurfa Barosu Başkanı

2-İnsan Hakları Derneği Genel Başkanı

Dolayısıyla, herhalde her birimiz belli sınırları, yazılarımızda ya da konuşmamızda çizmiş olarak karşınıza çıkmış olacağız. Böyle bir kısıtlama ile konuya girmek istiyorum.

1997 yılı sonunda (o zamanlar Mimarlar Odasının hukuk müşaviriydim) ben ve stajyer avukat Cengiz ÇEKİÇ ile birlikte Türkiye'nin hukuk mevzuatını taradık, bununla ilgili epey de emek verdik. Hatta, o da benim işaretlediğim mevzuatın fotokopilerini böyle koliler halinde, ben o zaman, 97 yılının tatili, tatildegim, Çeşme'de, kargo ile oraya göndermişti. Böyle büyük koliler halindeydi. Biliyorsunuz Türkiye'de hukuk mevzuatı son derece karışıktır ve özel ilgiyi gerektiriyor, hatta uzmanlığı gerektiriyor. Biz uzman sayılmayız, yani bazı haklar açısından ama, işte pratikte öğrenmeye çalıştığımız ve kendimizi geliştirmeye çalıştığımız yönler de vardı ve öyle bir işe giriştik. Kentli hakları açısından Türk hukuk mevzuatının taranması işidir ve bu Türkiye'de ilk kez gerçekleştirilen bir çalışmaydı. O çerçevede çalışmamızın ürününü Mimarlar Odasına sunduk ve delegeler için özel bir baskı türü ile kitap olarak da yayımlandı, o şekilde yayımlandı. Buna göre, yani yaptığımız 1997 yılı sonlarına doğru sonuçlanan çalışmamıza göre ve o tarihte yürürlükte bulunan mevzuata göre, birazdan sözünü edeceğim kentli hakları ile ilişkili saptadığımız yasalar şöyle: altmış yasada, bu yasalar bakanlıkların kuruluş yasalarıdır, genel müdürlüklerin kuruluş yasalarıdır veya meslek örgütlerinin kuruluş yasalarıdır, altmış ayrı kuruluşun yasasında kentli haklarıyla ilişkili hükümler var. Ulaşım, taşıma ile ilgili yasalarda dört tane, demiryolu ile ilgili yasada yedi tane, deniz taşımacılığını düzenleyen yasada, liman ve iskeleler hakkında yasada altı ayrı, karayolu ulaşımı ve taşınmasıyla ilgili yasada ve iki havacılık yasasında yine kentli hakları ile ilgili hükümler var. Otuz üç yasada, insan ve hayvan sağlığı ile ilgili yasalar bunlar, kentli hakları ile ilişkilendirebileceğimiz hükümler var. On dört orman, çevre, ağaç, tütün, çay, ürünler hakkında düzenlenmiş yasada, hükümler var. Yine doğrudan doğruya kentli haklarını ilgilendiren, on ayrı belediyelerle ilgili

yasada, doğrudan doğruya yerel yönetimlerle ilgili yasadaki hükümler var, kentli haklarıyla ilgili hükümler var. On ayrı yasadaki genel nitelikli, borçlar yasası, ticaret yasası, hukuk usulü muhakemeleri, ceza muhakemeleri usulü, ihas yasası gibi yasalarda yine kentli hakları ile ilgili, çeşitli kentli hakları ile ilgili hükümler var. On altı tapu, kadastro ve imar ile ilgili yasadaki kentli hakları ile ilgili hükümler var. Toplam bu kadar yasadaki on tanesi Osmanlı döneminden kalan yasalar, yani 1923 öncesi dönemde çıkarılmış olan yasalar, örneğin demiryolları ile ilgili yasalarda görüldüğü gibi.

Şimdi dikkatinizi çekmek isterim, baro başkanımız da burada, bu yasaların yüz yetmiş sekizinde, özgürlükten bırakma cezası öngören maddeler var. Yani Türkiye'de yalnızca ceza hükmü taşıyan bir tek Türk ceza kanunu yok. Kentli hakları ile ilgili yaptığımız bu araştırmada yüz yetmiş sekiz ayrı kanunda, özgürlükten yoksun bırakma cezası öngören hükümler var. Bunlar hafif hapis, hapis, ağır hapis, para ve ağır para cezaları öngören yasalar.

Şimdi aradan geçen bu altı yıllık dönemde ya da yedi yıllık dönemde çok fazla bir değişikliğin olduğunu düşünmüyorum. Neden düşünmüyorum? Çünkü Türkiye'de gerek yasalama süreci, gerekse, örnek olsun Sayın Başkanın da ifade ettiği gibi, Avrupa Birliği hedefi doğrultusunda çıkarılan yasalarda da, yani odaklanılan konulardaki yasalarda da, yasama çalışmalarında da bir sistematiğin yoksunluk görülmektedir ve temel özelliği de zaten sistematiğin yoksunluktur. Yani Türkiye'de sorunların özüne inmek yerine, sorunların etrafında dolaşmak genel bir politika olarak kabul edilmektedir ve bu uygulanmaktadır. Her defasında kafalar kayalara çarptığı halde ve bunun olmayacağı görüldüğü halde, dörder beşer aylık dönemler içerisinde, belli bazı maddeler tekrar tekrar değişikliğe uğratılmak ya da gündeme getirilmek durumunda kalmıyor. Dolayısıyla bu dağınıklık halen Türk hukuk mevzuatında devam etmektedir, varlığını sürdürmektedir.

O nedenle yeni bir hak kategorisi olan kentli hakları bakış açısıylave veya genel olarak dayanışma hakları başlığı altında Anayasa'da bir bölüm aılması ve yasaların da bu dayanışma haklarının özüne uygun, yeniden düzenlenmesi gerekir. Böylece bir geçiş yapmış oluyoruz, adını telaffuz ettiğimiz kentli haklarına. Kentli hakları neden önemli, özellikle bugünlerde neden önemli, çünkü yerel yönetim seçimleri var ve 1992 yılında Avrupa Konseyi Kentli Hakları Deklarasyonu'nu yayınladı, yirmi maddeyi içeren bir deklarasyon ve Avrupa Kentsel Şartı'nı açıkladı, on üç maddeyi içeren.

Kentli hakları diğer insan haklarına ek olarak, kentlilere tanınan haklardır. Tarif budur. Yeni bir kavramdır. 1992 yılında da Türkiye Avrupa Yerel Yönetimler zerklik Şartı'nın tarafı olmuştur. Tarih vermek isterim size; 15 Ekim 1985 tarihinde Avrupa Yerel Yönetimler zerklik Şartı ilan edilmiş, Türkiye 1988'de bunu imzalamış ve 1992 yılında resmi gazetenin 03/10/1992 tarihli ve 21364 sayılı nüshasında TBMM tarafından onaylanması uygun görülmüş ve Bakanlar Kurulu kararıyla da, bir az önce tarihini bildirdiğim 03/10/1992 tarihinde resmi gazetede yayımlanmış Avrupa Yerel Yönetimler zerklik Şartı.

Bu Őartla ilgili Türkiye'nin çekinceleri var, çeşitli maddelere ilişkin çekinceleri var. Fakat genel olarak uluslarüstü insan hakları belgelerine ya da sözleşmelerine Türkiye nasıl imza koyuyor ve bazen elli yıl boyunca uygulamıyorsa, altına imza attığı, 1992 tarihinden itibaren, yürürlük maddesi de 1 Nisan 1993, yani on bir yıl geçmiş aradan, yerel yönetim yapısını bir türlü bu zerklik Őartına uygun reformlara tabi tutmamış. 1913 tarihli il özel idaresi ile merkezi idarenin taşradaki temsilcilikleri ile yönetilmekte. Osmanlı döneminde çıkmıştır İl zel İdaresi Kanunu, 1913'tür. 1930 tarihli Belediye Kanunu ile yerel yönetimler yönetilmekte ve 1924 tarihli Köy Kanunu ile de köyler yönetilmektedir. Dolayısıyla, yapının reforma tabi tutulması Őarttır.

Halen TBMM'de görülmekte olan Kamu Yönetimi Temel Kanunu -sonradan adı değiştirildi- ilkeleri hakkındaki kanun tartişmalarını birlikte izliyoruz. Bu bir başlangıçtır, sakıncalı pek çok yönleri de vardır, bizim itiraz ettiğimiz yönleri de vardır. En başta bu kanunun felsefesine karşı çıkmaktayız. Ama çok sık ifade edildiği gibi Türkiye'nin devlet yapısına, üniter devlet yapısına bir tehdit oluşturduğu şeklindeki söylem gayri bilimseldir, bilim dışıdır, gerçek değildir. Yani eleştiryi biz gerçekler üzerinden yapmak durumundayız. Bu bir paranoyak eleştiri türüdür, geleneksel olarak yapılan eleştirilerin bir örneğidir. Eğer bilgisizlikten kaynaklanmıyorsa, söylediğim gibi maksatlı, toplumu susturmaya dönük, yeni bir girişimle karşı karşıyayız.

Asıl karşı çıkılması gereken nokta, ben sadece felsefe diye geçtim, bir akım olarak her şeyi kâr esasına dayandıran ve yapıları da, yani mekanizmaları da, usulleri de bu kârın elde edilmesine yönelik olarak düzenleyen bir akımla karşı karşıyayız. Hayatın çeşitli alanlarında bunu görüyoruz. Özelleştirme de bir akımdır, yoksa işte bir imento fabrikasının mülkiyetinin devletin elinde olması, kamu yararı, kamu hizmeti kavramlarının yaşama geçtiği anlamına gelmez. Yani mesele yalnızca mülkiyet meselesi değildir, bakış açısı meselesidir. Dolayısıyla, sosyal denilen ne varsa bunun özelleştirilmesi yoluna gidilmektedir. En azından bu yol açılmaktadır bu kanunla. Dolayısıyla, para eskisinden çok daha fazla ve etkili bir biçimde hükmünü sürdürür hale gelebilecektir. O nedenle bu yasanın toplum yararı, kamu yararı, kamu hizmeti kavramları arpıtılmadan, bu içerikle doldurulması gerekir. Yoksa bu yasanın getirmek istediği değişiklikler devletin hali hazır yapısı ile ilgili hiçbir değişiklik getirmemektedir. Ankara'daki yetki Diyarbakır'daki temsilcisine devredilmektedir bazı alanlarda. Yoksa halka devir ya da halkın seçtiklerine devir anlamını taşımamaktadır.

Peki bu yerel yönetimler ilkesel düzeyde nasıl yapılandırılmalıdır ve bu yapılar içerisinde demokrasi nasıl yaşatılabilir ya da

nasıl demokratik yapılar haline gelebilir. Aslına bakarsanız genel insan hakları belgeleri bütün dünyada uygulandığı takdirde, o belgelerde yer alan hak ve özgürlükler uygulandığı takdirde, otoriter, totaliter sistemlerin ortada kalmaması gerekir ve dünyanın her yerinde her bir kişi işte rengine, diline, cinsiyetine bakmaksızın herkesin işinin olması gerekir, herkesin dinlenme hakkının olması gerekir, herkesin özgürce kendisini ifade edebilmesi gerekir. Ama bu genel insan hakları belgeleri yaşam bulamıyor, aynı zamanda spesifik konularda çıkarılmış insan hakları belgeleri de ya da geliştirilmiş belgelere göre yapılandırmalar da gerçekteştirilemiyor. Buna örnek Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartıdır ve bu çerçevede Türkiye'nin yapısının ele alınması zannederseniz Türkiye'de çok önemli kaynakların kendisini göstermesi, yeni kaynakların ortaya çıkması, halk katılımının sağlanması, daha çok sayıda insanın süreçlere katılması mümkün olacak.

Yapı olarak Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı prensiplerini ortaya koymaktadır. Özerk yerel yönetim kavramına yer vermektedir. Bu nedenle de yerel yönetimin kapsamının neleri içerdine dair yine ilkel düzeyde belirlemeler yapılmaktadır. Ve idari denetimin yani merkezi idarenin nasıl bir ve hangi sınırlarda denetim yapabileceğine ilişkin de düzenlemeler getirmektedir. Dolayısıyla Türkiye'de yönetimle ilgili hem genel hem yerel yönetimin yeniden yapılandırılması gerekir. Ama bu yapılandırma bir işletme profesörünün tasarrufundan ibaret olamaz veya tasavvurundan ibaret olamaz. Dolayısıyla, toplumun çeşitli kesimlerinin katılımının sağlanması gerekir.

Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonu ve Kentli Hakları Şartı'nda bugünkü konumuzla ilgili bir bölüm var; halk katılımı, kent yönetimi ve kent planlaması başlıklı 12. madde, bölüm on iki diye değerlendirilebilir. Burada ilkeler sayılmıştır. Bu ilkeleri bilginize sunacağım ve kısa bir değerlendirme ile konuşmamı bitireceğim, Sayın Başkan müsaadenizle. İlkeleri okuyorum, Avrupa Kentsel

Şartı'nın ilkeleri, 12. bölümün ilkeleri;

1. Yerel politik yaşama halkın katılımını temin için, halk, temsilcilerini özgür ve demokratik olarak seçebilme hakkına sahip olmalıdır. Bunu geniş geniş analiz edebiliriz.
2. Yerel politik yaşamda etkin bir katılım için halkın yerel politik ve idari yapılarda belirleyici olması gereği vardır. Yani biliyorsunuz her mekanizma ve her devlet ve her meta aynı zamanda insana yabancı, insanın yabancılaşması sonucunu doğuran olgulardır ya da şeylerdir. Ama bunu aşabilmenin, yabancılaşmanın minimuma indirebilmenin de yolları vardır ve ilke olarak da politik ve idari yapılarda halk belirleyici olmalıdır diyor ilke iki.
3. Toplum geleceğini etkileyecek her türlü önemli projede halka danışma gereği vardır diyor. Yani Ankara ile ilgili söyleyebiliriz; Melih Gökçek'in kafasındaki fiskiyelele donanmış veya kent giriş ve çıkışlarına Fatih Sultan Mehmet'in, Nasrettin Hoca'nın heykellerinin dikilmesi ile sınırlı bir tasavvur dünyası, Ankara'da yaşayan, Ankaralı biri olarak, otuz üç yıldır oradayım, beni temsil etmiyor. Benim fikrimi sormuyor, ben bunları yapacağım diyor. Şimdi de, Osman Bey burada herhalde, eğer Osman Bey de diyorsa ki Mardin Kapıya böyle dikeceğim, yok böyle bir şey. Bu tür vaatlerde bulunmamaları gerekir, buldukları zaman da "ne diyorsun hemşerim, benim fikrimi sordun mu?", demeniz gerekir, yani yurttaş olarak böyle demek lazım. Bu maddenin gereği budur. Halka danışmak gerekiyor, fikrini almak gerekiyor.
4. Kent yönetimi ve planlamasının, dördüncü ilke, kent karakteri ve özel niteliklerine ilişkin yeterli bilgiye dayandırılması gerekir. Yani kentin yönetimi ve planlaması kentin karakteri veya özel nitelikleri, diyelim ki Hüsnü ÖNDÜL'ün tarih bil-

gisine veya kavrayışına göre değil veya Osman Beyin kavrayışına göre değil de, o kenti yönetecek olan, diyelim valinin, o kentin belediye başkanının, isimlendirmeyelim Şimdi, kafasına göre değil, bilgiye dayalı olarak ortaya konması gerekir. Bilgiyi ise, bilgi edinilebilen bir Şeydir ama, bilginin üretilmesi süreçleri ve çoğu uzmanlık gerektirir, araştırmayı gerektirir, kafa yormayı gerektirir. Bir belediye başkanı bütün bu alanlarda her Şeyi bilmez ve her Şeyi bilemeyeceğini ve bilmediği konularda da ahkam kesemeyeceğini, karar üretemeyeceğini bilmelidir. Yani bu ilke onu demek istiyor. Dolayısıyla bilgiye dayanacak, bilgiye dayalı olarak hayatı kavrayacak yerel yönetimler ve halka da öyle söyleyecek ve bilim dışı isteklere de, çünkü birazdan onu da söyleyecek, karşı çıkma cesaretini gösterecek. Yani bir mahalle halkı toplanır derki; bize iki kat daha müsaade et, imar mevzuatı ile ilgili bana iki kat daha ver diyebilir. Bilim bunu red ediyorsa belediye başkanı da red edecek. Bu böyledir arkadaşlar.

5. Yerel politik kararların uzmanlardan oluşacak ekiplerce gerçekleştirilmesi, kentsel ve bölgesel planlara dayandırılması gerekir. Yani ben hukukçuyum, kent planını ben yapmam, anlamadığım bir iştir. Bu işle ilgili olarak bilim dalları var, o bilim insanları çalışacak, üretecek, alternatifler isteyebilir yönetimler, o alternatifleri de üretecek ve o bilgiyi verecek. Bu alanla ilgili olarak, çok sık kullanılan o popülist politikalar denilen Şey, insan sağlığını, evre sağlığını tahrip edecek, biraz önce örneğini verdiğim iki kat çıkma müsaadesi v.s. verilmeyecek. Halka rağmen ya da onlara anlatılacak neden verilmediği. Bilgi verilecek halka, "siz böyle istiyorsunuz ama arkadaşlar, burası deprem bölgesidir, deprem riskidir veya nüfus yoğunluğunu kaldıracak alt yapılar yoktur ve olanaksızdır, bu haksız elde etmektir, bu kent sadece bu mahallede oturanların değil, hepimizindir"i anlatması gerekir halka. Yoksa "yok hemşerim" Şeklinde değil. Dolayısıyla, bu

karşılıklı alışverişlerin bilimsel yanına dikkat etmek gerekir ve özellikle kentsel planlamayı ve bölgesel planlamayı da uzmanlara yaptırmak gerekir.

6. Karar verme süreci sonunda ortaya çıkan politik tercihlerin anlaşılabilirliği ve hayatiyeti, bütün bu süreçleri işleterek alınmış kararları Ankara'dan, merkezi idareden birileri veya yerelde merkezi idarenin temsilcisi tanımlıyorum diyememeli. Yani böyle bir demokratik kültürü... Örnek bizim ülkemizde merkezi yapılı üniter devlet modeli vardır ve yerel yönetimler merkezi idarenin taşradaki temsilciliği, yani il özel idaresi, belediyeler ve köy olarak sayılmıştır Anayasa'nın 127. maddesinde. Dolayısıyla bizim Türkiye'de uygulanan yürürlükteki sisteme göre yerel yönetim merkezi idarenin taşradaki temsilcisi de yerel yönetim alanında görev ve yetki kullanabilmektedir, sadece belediye yoktur yerel yönetim olarak. Şimdi halkın tercihleri doğrultusunda alınmış bir karar söz konusu ise, merkezi idare veya merkezi idarenin taşradaki temsilcisi bunun önemini kavrayabilmeli ve bu doğrultuda saygıyı temel alan, haklara ve özgürlüklere saygıyı temel alan bir yaklaşım içerisine girmelidir.
7. Ve son olarak, bağlıyorum Sayın Başkan, gençlerin toplum yaşamına katılımının yerel yönetimlerce sağlanması gereği vardır.

Bölüm 12: halk katılımı, kent yönetimi ve kent planlaması.

Ama bundan iki saat önce Dicle Fırat Kültür Merkezi'nin basılmasını protesto için düzenlenen etkinliğe katıldığımız gibi, Türkiye'deki sistemde bu alanlarda yerel yönetimlerin yasal olarak yetkileri bulunmamakta, ama bu şu anlama gelmiyor; manevi açıdan, psikolojik açıdan ve bu uygulamaların kabul edilemezliği açısından yerel yönetimler suskun kalacaklardır anlamına gelmiyor. Bunu da merkezi idareye söyleyelim, böyle kapatarak, yasaklayarak, on üç on

dört yaşındaki çocukların sazlarını kırarak veya onlara öyle polis, üniforma gözdağları vererek sağlanamaz. Yani bebeklikten itibaren demokrasi yaşanır ve yaşatılır. Bu tür baskı uygulamalarıyla da demokrasinin gelişmesi mümkün değildir ve demokratik kültürü yurttaşların kendi kendilerine yeşertmeleri de, yeşertmeleri olanağı da bu baskıcı politikalar nedeni ile ortadan kaldırılmış olmaktadır. O bakımdan değerli arkadaşlar, biz İnsan Hakları Derneği olarak esas olarak standartları, insan hakları ve özgürlükleri standartlarından yola çıkarak, yani hak merkezli bir bakış açısıyla usullerin ve mekanizmaların oluşturulması gerektiğini savunuyoruz. Tezimiz budur. Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim.

Moderatör:

Sayın ÖNDÜL'e teşekkür ediyorum. şimdi Türkiye'de sivil toplum devlet ilişkisi ve sorunları konusunda Sayın Doç. Dr. Gülgün Erdoğan TOSUN. Buyrun.

Doç. Dr. Gülgün Erdoğan TOSUN³:

Teşekkür ederim. Hepinize hoş geldiniz diyorum konuşmama başlamadan önce. Hasta olduğum için sesim biraz kötü çıkabilir, kusura bakmayın. Ben sivil toplumla, sivil toplumun ne olduğuyla nasıl tanıştığımı anlatarak başlamak istiyorum. 1970'li yılların çocuğu, 80'lerin genciydim. Bizimki biraz kaybedilmiş bir kuşaktı. 1970'li yıllarda ben çocukken sivil toplum ya da derneklerle ilk karşılaşmam, duvarlardaki sloganlar, "Tek Yol Devrim", işte Pol-Der, Pol-Bir'in sahibi olduğu sloganları okuyarak başladı. Ortaokul sıralarındaydım ve bizim sokaklar, bir grubun hakimiyeti olan sokaktan çıkıp da okula gidebilmek için, diğer grubun hakim olduğu yerden geçmek gerekiyordu. Benim ilk karşılaştığım sivil toplum, belki de bir talihsizlik, bilemiyorum, bizden yaşça büyük abla ve ağabeylerimizin bir taraftan öbür tarafa kimseyi geçirmemesi üzerine kurulmuştu. Ve yıllarca da, 1980'de yaşadığım o gençlik yıllarımda ailem sürekli olarak siyasetten, dernekten, her türlü şeyden uzak durmam üzerine, böyle bir yoğun enformasyonla büyüdüm.

Tabii çok fazla siyasi hayatın içinde, gençliğimde çok fazla aktif olduğumu söyleyemem. Çünkü 83'te üniversiteye girdim, YÖK sisteminin içinde kendimi buldum, öyle diyelim, olayları da daha tam kavrayabilecek olgunlukta değildim. Sonra işte yüksek lisans, doktora, siyaset bilimi ile ilgili bir alanda lisans eğitimi derken, 90'lara geldik ve doktora çalışmalarım için konu ararken kendi kendime, sivil toplumla karşılaştım. Çünkü sivil toplum 1990'larda yükselişe geçmiş ve demokrasi, demokratikleşme, öyle bir sürecin içinde zaten büyüdük, demokrasi, demokratikleşme taleplerine cevap verebilecek böyle büyümlü bir kavram olarak sunulmuştu. Beni ilk çeken yanı oydu doğrusu. Yani sivil toplum gerçekten de arzu edilen, demokratikleşme çabalarına bir ilaç, bir derman olabilir mi. Tabii benim çocukluğumdaki şeyle pek örtüşmüyordu, hani nasıl olacak diye ama, epey çalıştıktan sonra üzerinde, sivil toplum kavrayışının da aslında, okumalar yaptıkça, bize yansıyan bu ütopyik yanının dışında, sivil toplumun çalışmalarının da kendi içinde çok farklı yaklaşımların olduğunu gördüm.

Ben size biraz bu yaklaşımlardan da bahsetmek istiyorum. Belki iki temel yaklaşım var: birincisi sivil toplum konusuna tam bir teslim olmuşluk halini taşıyan, işte onu her şeyin ilacı olarak gören, yaklaşımın ikincisi buna biraz daha temkinli yaklaşan. Ama bunun altında alt gruplara baktığımızda farklı yaklaşımlar var. Birincisi, belki yine ince dallarına ayırdığımızda, birincisi sivil toplumu, böyle biraz batının doğuya oryantalist bakışıyla belki üst üste getirebileceğimiz, batı toplumlarına özgü bir kavram, batı toplumunun gelişme dinamiği içinde, onun kendi toplumsal, siyasal, ekonomik yaşam koşulları içinde ortaya çıkmış bir kavram ve ilişkiler bütünü, bu nedenle doğu toplumlarında olamaz. Yokluğu üzerinden bir tartışma yapabilirsiniz eğer Türkiye'ye bakarak bir şeyler söyleyeyekseniz. Birinci yaklaşım bu. Birazcık oryantalist bir bakış.

İkinci yaklaşım, yine batılı çalışmalarda, post-modern yaklaşım diyebileceğimiz Baudrillard'lerin belki başını çektiği bir yaklaşım.

Evet batıda da bir zamanlar sivil toplum vardı diyor ama kapitalizm ve onun getirdiği yeni süreçlerle birlikte bu da yavaş yavaş ortadan kalktı. Hani biz şimdi kurmaya, işte oluşturmaya, yeşertmeye çalışıyoruz ama, diyor ki batıda çoktan yok oldu, kapitalizme teslim oldu ve bugün sivil toplumun yerine sessiz çoğunluklar ya da sessiz yığınlar aldı diyor. Böyle bir yaklaşım var.

ncüsü bizim Türkiye'de çok alışık olduğumuz, normatif devletçi yaklaşım dediğimiz yaklaşımla geliştirilmiş bir sivil toplum anlayışı. Bu da nedir, sivil toplum, bizdeki devlet-toplum geleneğinin de belki bir yansıması, devlet ile toplumun özdeşleştirilmesinin de bir yansıması, devlet merkezli bir toplum anlayışı, devletin düzenlediği sınırlar içinde sivil toplum varolabilir, bunun dışında sivil toplum varolamaz gibi bir anlayış var. Bu da bir sivil toplum yaklaşımı olarak alınabilir. Mevcut resmi anlayışın ya da resmi görüşün herhalde dayandığı, oturduğu temel yaklaşım bu olsa gerek.

Dördüncü yaklaşım yine bu devlet merkezli toplum anlayışından yola çıkmakta, ama onun karşısında biraz daha eleştirel durmakta. Bizde şerif MARDİN ve Metin HEPER'in çalışmaları bu çerçevede değerlendirilebilir. Bu yaklaşıma göre de, evet devletin belirlediği, devletin merkezi konumunu sürdürdüğü bir sivil toplum vardır ama, bunun karşısında da sivil toplumu geliştirebilmek için neler yapılabileceği, bu yaklaşıma eleştirel durarak ortaya konulabilir diye bir yaklaşım var. Gerçi son noktada şerif MARDİN, Fuat KEYMAN ve Metin HEPER'de gözlemlediğimiz bu yaklaşım, son noktada devletin toplumu çok güçlü bir şekilde çevreleştirmesi nedeniyle bir sivil toplum geleneğinin ve kültürünün oluşamadığı yönünde sonuçlanıyor bu yaklaşımın tezi de.

Beşincisi sivil toplumu agonistik ve çoğulcu bir bakış açısıyla ifade etmeye çalışıyor. Bu agonistik kelimesi belki yabancı gelebilir ama, buradaki yaklaşımın özüne baktığımızda "kamusal alan doğal olarak ya da özsel olarak verili olan, var olan bir ilişkiler bütünü

değildir, bunu sürekli canlı tutmak, sürekli var edebilmek için mücadele gerekir" diyor. Yani batıda bizim gördüğümüz gibi, hani bir sivil toplum var, öteden beri var olan bir şey değil, onu canlı tutmak için, onu var edebilmek için sürekli mücadele vardır aslında ve bunun da, onun devamlılığını, canlılığını sağlayabilecek tek şey onun çoğulculuğunu sağlamaktır. Belki de sabahki konuşmalara atıfta bulunacak olursak eğer, o sivil toplumun içindeki kültürel farklılığı, farklılıkları biraradalığını yaşatmak. Bu bir mücadele aslında. Bunun mücadelesini vermek gerektiğini ileri sürüyor.

Habermas'ın yaklaşımı, altıncı yaklaşım olarak, sivil toplum ve kamusal alan modernitenin bir ürünüdür diyor ve modernitenin şu anda içine girdiği krizden de, durumdan da büyük ölçüde etkilenmiştir diyor ve bunu kamusal alanın yapısal dönüşümü ve son noktada da kamusal alanın çöküşü tezleriyle ifade etmeye çalışıyorlar.

Yedinci yaklaşım Habermas'tan yola çıkıyor, evet modernitenin bir ürünü, dönüşüm, kendi içinde bir çöküş süreci yaşadığı söylenebilir, ancak bunu müzakereci demokrasi yolu ile tekrar canlı tutabiliriz diyor. İşte belki de müzakereci demokrasi yaklaşımı, benim son noktada yakın olduğum bir yaklaşım aynı zamanda, sivil toplumun hem canlı kalması için, agonistik ve çoğulcu yaklaşıma da paralel bir şekilde canlı kalabilmesini sağlayacak bir yol hem de bizim öteden beri yine eksikliğini duyduğumuz, o merkez çevre ya da devlet merkezli toplum ilişkileri nedeni ile eksikliğini duyduğumuz, devlet ile toplum arasında bir müzakere ve diyalogun bu çerçevede sağlanması umudunu taşıdığı için önemli. Yani ben bu konuda biraz iyimser bakıyorum sivil topluma. Ama biz ne kadar iyimser baksak da sonuçta bizim iyimser bakmamızla olmuyor.

Sivil toplumun da kendi içinde geliştirmesi gereken bir takım süreçler ve yapılar var. Çünkü hiç bir zaman haklar yukarıdan verilmmez, bunun alınması ya da bunların hayata geçirilmesi için altta da bir isteklilik olması gerekir. Bunun da yolunu ben birazcık bizim

demokrasi anlayışımızın değişmesinde görüyorum. nkn demokrasiyi, Şimdi ocuklara da hani ilk okuldan başlayarak bir yurttaşlık eğitimi veriyorlar ama, demokrasiyi salt bir saymaca demokrasi olmaktan çıkarmak gerekiyor. Daha küçük tanımlamalar var, ama bunlar benim daha hoşuma gidiyor, nkn bir tanım ne kadar küçükse o kadar özgürlüğe imkan verir diye düşünüyorum. Demokrasi bir ihtiyaçlar sistemidir diyor, çok güzel. nkn toplumu, daha ne kadar kesim varsa, ne kadar grup varsa bunların ihtiyaçlarının belirlenmesi ile ilgili süreç olarak tanımlıyor. Bir başka yaklaşım demokrasiyi sıradan yurttaşın siyasi potansiyelini artıran bir proje olarak tanımlıyor. Yani burada yurttaş katılımının, yurttaşların kendi toplumsal ihtiyaçlarının ve taleplerinin belirlenmesi süreçlerine katılımının altını çizdiği için çok önemli görüyorum.

Peki Şimdi gelelim Türkiye'de devletle sivil toplum arasındaki ilişkiye. Şimdi bizim böyle bir çalışmayı ya da böyle bir konuşmayı yaparken mutlaka siyasi sistemle sivil toplum arasındaki ilişkiye odaklanmamız gerekiyor. Burada da demokratik sivil toplumun oluşunun önündeki hem yasal hem de siyasi faktörlerin, engellerin neler olduğu üzerinde odaklanmamız gerekiyor. Ama bunun üzerinde birazcık konuşmacılar da durduğu için çok ayrıntılı girmeyeceğim, belki sorular gelirse sorularla ayrıntılandırabiliriz. Burada bu nokta da karşımıza çıkan engeller bence iki ana kategoride toplanabilir. Birincisi Türk siyasi hayatını biçimlendiren kültürel ve ideolojik temeller ve bundan kaynaklanan sorunlar diyebiliriz. İkincisi de Türk siyasi sistemindeki askeri otorite - sivil otorite arasındaki ilişkilerden kaynaklanan dengesizliklere bağlayabiliriz. Birinci kısım daha çok Türkiye'nin demokratikleşmesi ve kamusal alanın oęulcuľařması ile ilgili yasal ve anayasal düzenlemelerin olması gerekliliğine gönderme yapıyor. İkinci kısımdaki sorunlar ise siyasi sistem içinde parlamento, siyasi partiler ve MGK arasındaki güçler dengesi ile yakından ilişkili ve orada düzenlemelerin yapılması gerekliliğine bence gönderme yapıyor. Siyasi yapı içinde bu ikili otoritenin yani bu askeri otorite ve sivil

otoritenin varlığından ve arasındaki gerilimden en fazla etkilenen kurum bence sivil toplum örgütleri. Çünkü Anayasa'da yer alan ve halen düzenlemeler ile kaldırılmamış olan kısıtlamaların alanını genişleten ifadeler, devlet ile toplum ilişkilerinde bir tarafın yani devletin toplum üzerindeki hakimiyetinin ve hamiliğinin ifadesi olarak yorumlanmakta ve imkan, fırsat bulunduğu hemen yasalar hangi noktada olursa olsun, hangi yönde olursa olsun bu noktada kullanılması yoluna gidilmekte.

Türkiye açısından baktığımızda devlet ile sivil toplum kuruluşları arasındaki ilişki hangi yönde olabilir sorusunu sorduğumuzda, bu sadece Türkiye için değil, şimdi devlet ile sivil toplum arasındaki ilişki, ya devletle beraber olacak STÖ'ler ve ona eklemenecekler, böylece devlet kaynaklarından daha fazla pay almaya çalışacaklar, bizde bir kısım STÖ'de herhalde bu yaklaşım biraz daha göze çarpıyor, ya da devlet ile belli ölçüde bir diyalog içine girecekler, temas içinde olacaklar, ama ondan bağımsız kalmayı da, özerk kalmayı da sağlama yoluna gidecekler. Ya ona karşı olup, tamamen karşı cephede yer alıp savaş ilan edecekler, ya da devleti tamamen görmezden gelerek onunla hiçbir şekilde ilişkiye ya da temasa girmeden yaşayacaklar.

Bizdeki sivil toplumla demokrasi arasındaki ilişkisellikte demokrasiye ilişkin umutlarımızı, sivil topluma ilişkin belki de umutlarımızı besleyebilecek ilişki türü sanırım devletle temas içinde olmak, ama ona karşı da özerkliğini korumaya da dikkat etmek. Bizim gözlemlediğimiz STÖ'lerin bir kısmının devletin kaynaklarından beslenmek, devletin kaynaklarından daha fazla pay almak adına kendi özerkliklerini yok etmeyi göze alabilmesi ve belki burada da bir sorun, bilemiyorum. İzmir'de benim yaptığım bir çalışmada STÖ'lerin kendi aralarındaki iletişim düzeyinin oldukça kısıtlı, kendi arasındaki işbirliği düzeyinin oldukça kısıtlı olduğunu, birbirleriyle yani aynı konuda, benzer konuda faaliyet gösteren STÖ'lerle işbirliğine giderek kendi dayanışma güçlerini artırmak yerine, tek başları-

na, devlete ya da bir resmi yetkiliye dayanarak onunla içini çözüme yoluna gittiklerini, onunla sorunlarını çözüme yoluna gittiklerini görüyoruz. Sivil toplumun kendi özerkliğini, Türkiye örneğinde kendi özerkliğini sağlayabilmesi için mutlaka kendi öz kaynaklarına sahip olması gerekiyor. Aşması gereken önemli sorunlardan birisi öz kaynak sorunu. Yani belki de resmi devlet kurumlarıyla çok fazla içli dışlı olmalarına yol açan nedenlerden birisi de bu olabilir.

Yine sivil toplum alanı, sabahki konuşmalarda da söylendi, bir yamalı bohça gibi içine ne alırsanız, dahil edebileceğiniz bir alan haline dönmüş durumda. Yani burada millilik var, resmîlik var, atanmışlık var, öbür taraftan gönüllülük var, hepsi iç içe girmiş durumda. Tabii bu sivil toplum alanını ve etkinliğini de belirsiz hale getiren örneklerden birisi. Özellikle, belki de hani eğitim düzeyinin daha yüksek olduğu meslek odalarında bu yapı bir ölçüde aşılabiliyor ama, eğitim durumunun nispeten daha düşük olduğu meslek odalarında biz korporatist bir yapıyı gözleyebiliyoruz ve bununla sivil toplumu, bu kavramı nasıl bir araya getireceğimizi de bilemiyoruz.

Ben burada devlet sivil toplum ilişkisinde, daha fazla sivil toplumun kendi içinden ve kendisinden kaynaklanan sorunların da olduğunu vurgulamak istiyorum. Sivil toplumun örneğin üstlenmesi gereken asıl işlev kendilerini halkın yerine koymak değil, onun kapasitesini geliştirmektir. Şimdi burada sabahki tartışmada STÖ'lerin birer çıkar birliği haline gelmesi eleştirilmişti. Onların çıkar birliği yanı belki de liberalizmin genel çerçevesi ve mantığı içinde gelişmelerinin bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Ama sivil toplumun topluma özgü olması ve toplumun ihtiyaçlarını belirlemesi ya da onun için çabalaması, mücadele etmesi, belki mücadelecî yönünü göz önüne aldığımızda da bir çıkar birliği değil de bu liberal tarzdan uzaklaşıp dayanışmacı tarafını öne çıkaran, dayanışma, birlikte mücadele ve kendi gücünü bu şekilde arttırma yoluna gitmeleri önerilebilir. Ancak bu yöndeki etkinlikleri STÖ'ler içinde çok da fazla göremiyoruz.

Yine sivil toplumdaki beklentilerimizden birisi, her STÖ'nün kendi uzmanlık alanına giren konularda halkı aydınlatması ya da bilinçlendirmesi, bilgilendirmesi gereği. Tabii burada kendi uzmanlık alanlarına giren konularda, örneğin belediye ile, yerel yönetimlerle, çünkü bu oturumun bir alt başlığı da yerel yönetimlerle, devletle ilişkilerdi, yerel yönetimlerle işbirliğine girdiklerinde, kendi ilgi alanlarına giren ya da kendilerinin çok iyi tanıdıkları bölgelerde sorunları götürebilme... Sadece sorunu değil, bence STÖ'ler alternatif çözüm önerileri de getirebilen kuruluşlar olmalıdır, çünkü kendi etkinliklerini, kendi varlıklarını ve kendi üyeleri gözündeki meşruiyetlerini de herhalde ancak bu yolla sağlayabilirler diye düşünüyorum.

STÖ'lerin siyasal iktidarla ilişkilerini çok dengeli bir şekilde geliştirmeleri gerekiyor. STÖ'ler iktidarı hedeflemezler, oysa Türkiye'deki STÖ'lerin büyük kısmının hedefi iktidardır, iktidarla temas kurmaktır, iktidarları etkilemeye çalışmaktır. Evet bunlar yapılacaktır, ama bunları yaparken bu siyasal iktidarın alanının dışında durmak, bunun kendisine zarar vermesini önlemesi gerekiyor, buna çok dikkat etmek gerekiyor. Yoksa ben bunu birazcık şeye benzetiyorum, ateşe ya da lambaya doğru giden pervane böcekleri vardır, ona, o iktidarın eğer bir kez yörüngesine girerlerse sonları herhalde yanmakla, o pervane böceğinin sonuyla eşdeğer oluyor diye düşünüyorum.

Şu andaki görünüme baktığımızda, sivil toplum alanının görünümüne baktığımızda, güçlü STK'ların, hangi STK'lar güçlü ise, şunların, şöyle bir gözden geçirdiğimizde arkasında resmi kuruluşların büyük ölçüde yer aldığını görüyoruz. Yani gücünü devletten ve devlete yakın olmaktan alan bir sivil toplum söz konusu. Tabii bu son yasal düzenleme ile birazcık, işte kamu kuruluşlarının vakıf ve dernek kurma, işte bu bağış toplama gibi, bu dernek, vakıf kurarak bağış alma gibi şeyleri engellendi, bu tür örgütler kurmaları engellendi. Ama bunun dışında da, işte zabıta vakıfları vardı, jandarma ve

asayiş güvenlik vakfı vardı benim hatırladığım, bunlar engellendi, işte üniversite vakıfları vardı, ancak yine de siyasal iktidarla ilişkilerinde iktidara bağımlılıklarının onları son kertede apolitik yaptığını ve alternatif üretme potansiyelinden yoksun bıraktığını göz ardı etmememiz gerekiyor.

Çünkü bizim gerek yerel yönetim gerekse de devletle sivil toplum ilişkisinde demokratikleşme yönünde bir açılım umudunu besleyecek, bizdeki bu umudu besleyecek STÖ, şeffaf, demokratik ve hesapverebilir bir yönetimi arzulayan, bunun için harekete geçen sivil toplum modelidir diye düşünüyorum. Tabii bunu yapabilmek için de kendi yapılarını önce bu yönde gözden geçirmeleri ve bu yönde düzenlemeleri gereği de var. Eğer sorular gelirse, sorularla ben Türkiye'de devlet toplum ilişkisinin niteliğini daha da açma imkanı bulurum diye düşünüyorum. Teşekkürler.

Moderatör:

Sayın TOSUN'a teşekkür ediyorum. Sayın Levent ŞENSEVER buyurun.

Levent ŞENSEVER⁴:

Teşekkür ederim. Şimdi ben bu tartışmanın neresinde durduğumu kendi kendime sordum birinci oturumda ve bu oturumdaki tartışmalar boyunca. Çünkü konu itibarıyla tartışılan ve değinilen konular, benim sivil toplum alanında kendimi konumlandığı yerin biraz uzağında duruyordu. Onun için benim söyleyeceklerim umarım tartışmaya bir başka boyutu ile bir derinlik, bir zenginlik katar.

Ben İstanbul Sosyal Forumu'nun katılımcısıyım. Dünya Sosyal Forum Hareketi'nin içinde yer alan bir örgütlenme İstanbul'da. Aynı zamanda da önce Savaş Karşıtı Platform sonra da Irak'ta Savaş Hayır Koordinasyonu ve bugünlerde Küresel Barış ve Adalet Koalisyonu içinde, savaş karşıtı içinde yer alıyor. Dolayısıyla,

konuyla ilişkimi bu düzeyde görüyorum. Dolayısıyla buradan hareketle ben, sivil toplum kuruluşları tartışmasını ya da onun tarihi konusunda biraz daha genişletmek gerekir diye bakıyorum bu tartışmaya. Ben kurumsallaşmamış, henüz bir çevre olarak, bir inisiyatif olarak yer alan grupların özellikle taban örgütlenmelerinin hiyerarşik olmayan, aşağıdan yukarıya doğru kitle hareketlerinin, örneğin Savaş Karşıtı Hareket gibi ya da aktivizm eksenli devletle olan çatışmasını ya da devlet kurumlarıyla olan çatışmalarını aktivizm eksenli ifade eden hareketleri veya çevreleri ve nihayetinde yasal olsun ya da olmasın sivil toplum alanı içinde yer alıp, devletle olan çatışmasını bir şekilde siyasi olarak, ideolojik olarak ifade eden grupları da kapsayan bir alan olarak tarif edilmesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü ben sivil toplumu kendimce şöyle tarif ediyorum: Ekonomik alanda, kültürel alanda, ideolojik alanda devletin ve devletin uzantılarının ve devlet aygıtını elinde tutan güçlerin kendi oluşturdukları o ilişkilerin yeniden üretiminin dışında, o alanın dışında olan siyasi güçler olarak görüyorum. Dolayısıyla böyle baktığımda da sivil toplum alanında küreselleşme karşıtı hareketi ve savaş karşıtı hareketi de anlamlı bir yerde konumlandırmak gerekir diye düşünüyorum.

Şimdi kısmen ifade edildi, STK'lar çoğu kez sorgulamasız olumluluk ifade eden bir tarzda ele alınıyor. Çünkü devlet karşıtlığı tek başına bir olumluluk olarak görülüyor ya da devletten özerk olmak, tek başına olumluluk olarak görülüyor ama, ben çoğu kez STK'ların bazılarının sorunlu olduğunu hem pratikte hem yaptıkları faaliyet içinde görebiliyorum. Bu da sanırım, yine o biraz evvel tarif etmeye çalıştığım, devletin o iktidar ilişkilerinin kendisini yeniden ürettiği alanla çok örtüşmesiyle ilgili bir şey. Dolayısıyla, bu benim için önemli bir kriter. Oluşturulan iktidar ilişkilerinin alanının dışında olmak başlıca önemli kriterlerden biri bana kalırsa.

Sivil toplumun ve STK'ların tarihçesi, gelişimi ile ilgili çok değerli bilgiler verildi daha önceki konuşmacı arkadaşlar tarafından.

Yalnız ben bu gelişmeleri ele alırken, gelişmenin kendisini kronolojik bir sıralamayla ya da nicelik etrafında ele alınmasını yeterli görmüyorum, sakıncalı görüyorum. Çünkü sivil toplumun kendisi de, o toplumun içinde yer alan STK'lar da aslen nesnel bir dünyanın içinde varlar ve bu nesnel dünyanın toplumsal ilişkileri, süreçleri içinde, toplumun kendisinin değişimiyle, o ilişkilerin değişmesiyle birlikte kendileri de değişiyorlar. Dolayısıyla nitel yanı da bu gelişmelerin, oldukça önemli.

şimdi yine ben konuyla kendimi ilişkilendirdiğim noktada, eksende baktığımda özellikle küresel dünyadaki gelişmelerin çok önemli olduğunu, oradan başlayarak bir değerlendirmeye, bir analizle, ancak yerele doğru, yerelle olan ilişikimizin doğru kavranabileceğini, daha sağlıklı bir şekilde tartişma biçimine oturtulabileceğini düşünüyorum. Dolayısıyla da, çok derinlemesine girmeyeceğim tartişmasına ama, 1989 sonrası Berlin Duvarının çöküşü ile başlayan sürecin ve ondan sonraki önemli duraklardan biri olan 11 Eylöl saldırılarının Amerika'da, bu süreç içinde konumuza dair çok önemli duraklar olduklarını düşünüyorum.

şimdi biraz evvel de bahsettiğim gibi sivil toplumun kendisi, onu sarmalayan dinamikler tarafından şekillendiriliyor, yani 89 sonrası sürece baktığımızda öne çıkan bir kaç tutanak var bence. Bunlardan en önemlisi bize dayatılan, yeni liberal politikalar diye adlandırılan ideolojik, ekonomik, kültürel alandaki büyük bir cephede yürütölen bir saldırı. Bu saldırı son derece önemli, çünkü çok önemli ölçüde toplumsal yeni dinamikler buradan şekilleniyor. Ekonomik krizler bu sürecin önemli bir parçası haline geldi ve dolayısıyla da yoksulluk ve eşişsizlik yaygınlaşıyor, küreselleşiyor bildiğiniz gibi. Yine bu süreç içinde çevre sorunları son derece önemli bir yer tutmaya başladı. Geçtiğimiz günlerde, sizin de dikkatinizi çekmiştir, CIA ve Pentagon kaynaklı bir yeni rapor yayınlandı, küresel iklimin felaketi senaryosu. Bu çok gerçek bir senaryo. Yani her türlü bizim yerel sorunumuzu çözdüğümüz bir ortamda

dahi, bizim irademizin dışında dünya bir felakete doğru sürükleniyor çok hızlı bir şekilde. Dolayısıyla, yerel olan sorunlarımızı tartışırken, bu bizim yerelliğimizi aşan sorunlarla ilişkimizi kurmak son derece önemli diye düşünüyorum. Son olarak, yine güncel süreçler içinde önemli bir faktördü, biliyorsunuz, Bush ve ekibinin başlattığı hegemonya savaşları, bu da son derece bizim her türlü, en ufak sosyal, kültürel veya siyasi etkinliğimizle doğrudan ilişkilendirilebilecek son derece önemli bir üst başlık olarak düşünüyorum. Şimdi dolayısıyla dünya aynı zamanda, yani yerel olan sorunların dışında aynı zamanda bu dinamikler üzerinden de şekilleniyor. Dolayısıyla da, konumuz itibariyle, devletle sivil toplum ilişkilerinin de bu ilişkilere tabi olduğunu düşünüyorum.

Hepinizin bildiği gibi son dönemde çok tartışılan, devletin aşınması tartışmaları var ki bu süreçler içinde ortaya çıkan bir durum. Öte yandan sivil toplum örgütlerinin, -ben de daha çok aslında sivil toplum hareketi demeyi daha sempatik buluyorum, düşüncelerim itibariyle,- bu hareketin uluslararası boyutta küreselleşen bir gelişmesi söz konusu. Aynı zamanda da demokratik taleplerinin radikalleşmesi, giderek daha radikal taleplerle, çünkü sorunların küreselleşmesi ve derinleşmesi oranında ona tepki olarak daha radikal taleplerle ve daha küresel bir temelde şekillenmesi söz konusu.

Mülkiyet ilişkileri, özgürlüğü kısıtlayan en önemli ilişkiler, toplumsal ilişki. Fakat aynı zamanda, mülkiyet ilişkilerini koruyan bir devlet anlayışı egemen. Devlet mülkiyet ilişkilerini koruyor, mülkiyet ilişkileri ise özgürlükler alanını kısıtlıyor. Dolayısıyla özgürlük talebiyle, demokrasi talebiyle devlet arasındaki ilişkinin, her zaman bu temel ortadan kalkmadığı müddetçe gerilimli olacağını düşünüyorum.

Küresel bir dünyada yaşadığımızdan bahsetmiştim. Bu dünya, gri, karanlık bir dünya, tek boyutlu, tek kültürlü, kâr için her şeyin çok uluslu şirketlerin çıkarlarına tabi tutulduğu bir dünya. Ama, bu küresel renksiz dünyanın karşısındaki güçler; yani uluslararası

düze yde var olan, kendisini politik olarak ifade eden güçler ise, en az karşısında oldukları düzen kadar küreseller. Aşağıdan Küreselleşme Hareketi diye tarif edilebilir, ya da Küresel Sosyal Adalet Hareketi diye tanımlanı yorlar.

Bunların içerisinde Sosyal Forum Hareketi oldukça önemli bir yer tutuyor. Çünkü, benim anladığım şekilde, demokrasinin önünü açacak pratiklere sahip. Nedir bunlar? Örneğin konsey tarzı örgütlenmeler var ve taban örgütleri aşağıdan yukarıya doğru inşa ediliyor. Bütün forum süreci günümüzde yedi kıtada örgütlü, her bir kıtada hem kıtasal, hem ulusal hem yerel forumlar şeklinde örgütleniyor ve yatay bir örgütlenme tarzı benimsemiş durumda. Ama en önemlisi bence, uluslar arası düze yde bir birlik hareketi bu forum hareketi. Ve bu birliğin içinde de toplumsal alandaki her türlü muhalif gücü içinde barındıran bir çeşitliliğe sahip aynı zamanda. Bu hareketin içinde örgütlü sendikalar, kadın örgütleri, çevre-ekolojist hareketler, anarşist hareket ve benzeri toplusal alanın her tarafındaki örgütlü kurumlar bu hareketin içinde yer alıyor.

Yine forum hareketi gibi uluslararası savaş karşıtı da ciddi bir güç olarak son dönemde, özellikle son iki yılda, savaşların küreselleşmesiyle birlikte ortaya çıktı. Ferhat arkadaş daha önceki konuşmasında sendikal hareketin gerilediğine dair düşüncesini ifade etmişti. Ben sendikal hareketin, küresel sendikal hareketin çok önemli olduğunu kendi düşüncem olarak vurgulamak istiyorum.

Şimdi söz konusu ettiğim hareket, yani bu Aşağıdan Küreselleşme ve Sosyal Forumlar Hareketi önemli bazı özelliklere, karakterlere sahip. Bunları kısaca size aktarmak istiyorum. Şimdi bu birlik meselesi, tartışmada bir kaç kez değinildi, Ümit Bey, not almışım ilgimi çektiği için, “birliği yüceltmemek gerekir” diye ifade etmiş, sanırım, ya da “savaşmamak, çatışmayan örgütlerin varlığı yeterli olur” diye ifade etmiş. Şimdi Sosyal Forum Hareketi'nin önemli özelliklerinden biri birlik. Bu birlik konusunun şöyle ele

alınması gerektiğini düşünüyorum: Birlik bir niyet ya da teknik bir konu değil. Aynı konuyla uğraşan çeşitli kurumların bir araya gelip gelmemesinin tartışması ve bunun teknik bir sorun olup olmaması meselesi değil. Birlik devletle ve uluslararası düzeyin aygıtları ile karşı karşıya geldiğinizde ortak sorunlar etrafında ortak çözümler üretmenin gereği. Dolayısıyla karşımızda örneğin küresel iklim bütün insanları ve gezegenin bütün canlılarında yok olmaya doğru götüren bir süreçte ilerliyorsa, buna karşı üretilecek bir sivil çözüm için, bir araya gelmek bir gereklilik. Yani nesnel olan durum, nesnel sorunlar bizi birliğe doğru itiyor. Yoksa bir niyet etrafında bir araya gelmek, tek başına yeterli olmayacaktır. Dolayısıyla günümüzde niye Sosyal Forum Hareketi, bu kadar geniş çeşitliliği içinde barındırarak, bu kadar geniş kitleliliğe ulaşabiliyor. Aynı şekilde Uluslararası Savaş Karşıtı Hareketi nasıl bu kadar milyonları üstelik sokağa çıkarabiliyor. Örneğin 2003 yılında 15 Şubat'ta yapılan uluslararası savaş karşıtı, ortak uluslararası eylemde 10 milyon ile 60 milyon arasında, tabii katılımcılar her ülkede sayılmadığı için, tahminen 10 milyon ile 60 milyon arasında insan sokağa çıktı. Nitekim, 2003 yılının 27 Eylül'ünde, Filistin'deki intifadanın yıldönümünde yapılan uluslararası yine işgale karşı günde de, 40 ülkede aynı anda yüz binlerce kişi sokağa çıktı. Bu derece büyük bir birliği barındırabilmek için, ancak bu küresel boyuttaki sorunların derinliğini görmek gerekir diye düşünüyorum.

Yine bu hareketin önemli özelliklerinden biri dayanışma içinde olması ve bunu küresel bir boyutta gerçekleştiriyor olması. Önemli bir diğer özelliği enternasyonalist yanı. Şimdi bu hem dayanışma hem enternasyonalist olması, eskiden daha çok Güney diye tabir edilen yoksul ülkeler arasındaki bir özellik olarak düşünülüyordu, yoksul ülkelerdeki sosyal hareketlerin bir özelliği gibi görülüyordu. Batıdaki sanayileşmiş ülkelerdeki sosyal hareketlerin daha ayrıcalıklı olduğu düşünülüyordu ama bu küresel sorunlar boyutu artık coğrafya tanımıyor. Hem Batıdaki hem Güneydeki hareketler dünyanın bütün sorunlarıyla birlikte ilgilenmek durumunda kalıyorlar.

Bu hareketin önemli özelliklerinde biri, yine konumuz itibariyle, hareket doğrudan demokrasi talebini özellikle önemsiyor. Yani onun yerine, onun adına hareket eden parti, çevre ya da gruplar yerine dünyayı değiştirmek, daha iyi bir dünya talebini kendi elleriyle, kendi kazanmak gibi bir karakteri var.

Doğrudan eylem önemsemediği bir diğer özelliği. Devletle ya da çeşitli kurumlarla diyalog yerine, kendi eylemiyle dünyayı değiştirmek son derece önemli bir özelliği.

Katılımcılık ve demokrasi, demokratik denetimleri önemsiyor ve alt-üst ilişkisine karşı tavır içinde. Mesela bunu aşmak için kullandığı yöntemlerden biri de, uzlaşma, konsensüs dediğimiz, yani oy vermeden, o iktidar ilişkilerinin, hiyerarşik ilişkilerin yeniden kendisini üretmemesi için kullandığı yöntemlerden biri.

Dolayısıyla bu hareket radikal bir Küresel Demokrasi Hareketi. Bu özelliklerine sahip çıkmak gerekir diye düşünüyorum. Ben süreci doldurmuşum farkında olmadan. Kusura bakmayın. Dolayısıyla konuşmamı burada bitirmeden önce son bir kaç noktaya değinmek istiyorum. Paris Komünü'nden bu yana 135 yıl geçti. Ama var olan, şu anda içinde yaşadığımız bu temsili demokrasinin sorunları, derin krizlerle devam ediyor. Bunlardan bir kaç önemli konumuz itibariyle. Son derece bürokratik, temsil ettiği kalabalıklardan, kitlelerden uzaklaşan, elit, otoriter bir yapının giderek yaygınlaşması, seçilenlerin demokratik denetim haklarının son derece sınırlı olduğu bir dünya. Seçme hakkı bile sınırlı. İşte, ifade edilmişti yüzde on barajı gibi bir dizi önemli engeller var. Bir önemli nokta, makro-ekonomik programlar ile, örneğin seçimlerdeki adayların vaatleri ve pratikler birbirleriyle hiçbir şekilde ilişkilendirilmiyor, vaatler havada kalıyor ve temsilciler verdiği sözleri tutmuyor. Hatta çok daha kötüsünü yapıyorlar, örneğin milletvekilleri, parti değiştirmeyi bir alışkanlık haline getirmişler.

Dolayısıyla ben son söz olarak, eğer biz gerçekten demokratik, gerçekten adaletli, gerçekten eşit bir sivil toplum yaratmak istiyorsak, bütün bu ilişkilerin dışında, bu ilişkileri dikkate alan ve bu ilişkileri yeniden üretmeyen yapılanmaları, örgütlenmeleri benimsememiz gerekir. Bunu son derece önemli buluyorum. Teşekkür ediyorum.

Moderatör:

Sayın ŞENSEVER'e teşekkür ediyorum.

Ümit FIRAT:

Ben Levent Beyin konuşması ile ilgili konuya -ya yanlış anlaşıldım ya da yeterince izah edemedim- değinmek istiyorum. Ben birliği yüceltmemek gerekir derken, artık birliği bir fetiş haline getirmemek gerekir demek istedim. Bütün hayatlarını birleşme müzakereleri yapmakla geçirirler ve hiçbir şey yapamazlar. Sadece birleşmek isterler, ama niye ayrılmışlar onun da izahını yapamazlar. Bu bakımdan bazı faaliyetleri yapmak için, evet birlik olursa iyi ama, olmazsa bir şeylerden kendilerini alıkoymanın mantığı yok ve bu da bir şey yapamamanın gerekçesi olmamalı. Bazı eylemler, bazı büyük hedefler, mutlaka bazı birliklerden geçer, yani bir olayın, büyük bir hedefin olma şartı birtakım büyük birliklere bağlı olabilir, ama pek çok olayın da birlik olmadan gerçekleşmesi mümkündür. O bakımdan kafayı birliğe takmamak gerekir. Çünkü bizim geçmişimizde de çok sık rastladığımız hastalıklı hallerimizden biridir. Yani illa da birlik olalım. Olmazsa da olmaz, şart değil. Aynılar aynı yerde, farklılar farklı yerde durabilir. Bunda bence bir mahsuru yok. Bu bakımdan sivil toplumun hedefi birlikten ziyade kendi amaçları doğrultusunda hareket koyabilmek, hareket edebilmektir. Mesela Diyarbakır'da Demokrasi Platformu var. Diyarbakır'daki pek çok örgüt, inisiyatif bir araya gelmiş ve böyle bir platformu oluşturmuş. İyi bir amaç için bir platform oluşmuş, bu iyidir. Ama benzeri bir şeyin Yozgat'ta olması acaba iyi bir şey çıkarır mı? Çünkü Yozgat'taki baro, herhalde Diyarbakır Baro'su tarzında bir baro değildir ya da sendika da aynı değildir. Oradan da

başka Şey istenir. Ben orada birliğin olmasından yana değilim Őah-sen. Teşekkür ediyorum.

Moderatör:

Teşekkürler Sayın Fırat. Soru gelmiyor. Soru yoksa Sayın ÖNDÜL'ün tamamlamak istediği konular var. Buyrun Sayın ÖNDÜL.

Hüsnü ÖNDÜL:

Teşekkür ederim. Arkadaşlar ben Türkiye'nin en büyük insan hakları örgütünün, yani sayısal açıdan 33 Şubesi, 14000 üyesi var, en eski insan hakları örgütünün başkanımı. Dolayısıyla bu sivil toplum devlet ilişkisi veya genel olarak otorite ile ilişkisi konusunda değerlendirmelerimi sunmadım. Çünkü bizden sonra İHD Diyarbakır Şubesi'nin de bulunduğu oturumda Şube başkanımı zannedersem bu konuya değinecek. Ama bölge ile ilgili değindi. Şöyle bir örnek vereyim, bu basına yansıyan bir görüşme değildi ama, dün bizim saat 14.00'da Sayın İnsan Haklarından Sorumlu BaŐbakan Yardımcısı Abdullah GÜL ile bir görüŐmemiz oldu. Benim ve Türkiye İnsan Hakları Vakfı Başkanı Yavuz ÖNEN'in bir görüŐmesi oldu. Kendilerinin daveti üzerine gittik. Dolayısıyla devletle görüŐtük, iki insan hakları örgütünün başkanı olarak. Ve sonra da medyada, CNN Türk'te ManŐet programında. Bu defa merkezde M. Ali BİRAND ve İstanbul Emniyet Müdür Yardımcısı vardı. Karşılıklı konuştuk. Şimdi bu bir ilişki biçimi.

Ben bu konuda yani insan hakları örgütlerini ilgilendiren, ulusal üstü belgelere yansıyan ilişkinin nasıl olması gerektiğine dair bir özet bilgi sunmak istiyorum size ve bizimle, bu genel insan hakları belgelerindeki insan hakları savunucularının ve örgütlerinin kurumu ve hükümetlerin taahhütleri ile pratikte nasıl oluyor ve geçmişten bugüne ne oldu, devletle insan hakları örgütünün ilişkisi ne oldu, noktasına getirmek istiyorum sözü. Şimdi 1993 BM Dünya İnsan Hakları Konferansı'nda, Viyana Konferansı'nda, konferans belgesinin 36. ve 37. maddesinde, 1991 AĒİT Moskova İnsani Boyut

Konferansı belgelerinde, 41. ve 43. maddede ve nihayet, orada AGİT'in toplantılarında, her toplantısında vurgulandı ama nihayet, 13 yıl süren dünyadaki insan hakları savunucularının çabaları sonucunda kabul edilen 9 Aralık 1998 tarihli İnsan Hakları Savunucularının Korunması Bildirgesi'nde, hükümetler şunları taahhüt ediyorlar: Diyorlar ki "bir, biz insan hakları örgütlerinin faaliyetlerini kolaylaştıracğıız, iki, onlarla iletişim halinde olacağız, görüş alışverişinde bulunacağız ve onları tanıyacağız", taahhüt bu.

Uzun yıllar İHD büyük baskılarla karşı karşıya kaldı. On dört yöneticimiz ve üyemiz öldürüldü. Özellikle 1990'dan itibaren, genel başkanımız, genel merkezde öldürölmek istendi ve son üç buçuk dört yıldır da üzerimizde baskı türünde belirgin bir değişiklik oldu ve bu baskı yargı baskısına dönüştü. Garip bir şekilde İHD'nin genel başkanı en çok konuşan ve yazan olduğu halde hiç dava açılmıyor, ama çevreden merkeze doğru bir kuşatma altına alınıyor İHD. Eski genel başkan yardımcımız Osman BAYDEMİR hakkında, 2000 ile 2002 yılları arasında 200'ün üzerinde dava ve soruşturma açıldı, İzmir şube yönetimi hakkında 67 dava ve soruşturma açıldı, İstanbul şube başkanımızdı o zamanlar daha sonra genel başkan yardımcımızdı, Eren KESKİN hakkında 100 soruşturma ve dava ve nerede şube açıyorsak hemen o ilin valileri, emniyet müdürleri ve savcılar harekete geçiyor. Bingöl örneğinde olduğu gibi, iki buçuk yıl önce şube açtık, hemen peş peşe on beş günde bir soruşturma ve dava kıskacı altına alınıyor. Geçen sene Hakkari şubelerini açtık, sekiz ay içinde sekiz dava açıldı başkan hakkında. Bütün bunlar düşünce açıklamaları nedeniyle oluşturulan baskı türleriydi. Ama bu zaman diliminde de İHD'nin devletin üst kademeleriyle diyalogunda da büyük bir gelişme patladı. Yani çok yukarıda iyi fotoğraflar veriliyor ama bu merkezi yönetimin taşradaki temsilcilerine, valilere, kaymakamlara, emniyet müdürlerine yansımıyor. Dolayısıyla bu fotoğrafta bir çarpıklık vardı, her defasında da biz bu durumu merkezi yönetime aktarıyorduk.

Bunun dışında il ve ilçelerde danışma kurulları ile yani devletin oluşturduğu resmi kurumlarda İHD'nin üye olarak yer alması, o kurumlarda yer alması yönünde, manevi açıdan, yani katılırsanız çok iyi olur diye, dün de dahil olmak üzere, bu tür konuşmalar yapıldı. Ama her defasında, bazı arkadaşlarımızın da işaret ettiği gibi, ben sonradan katıldım ama gerek Ümit Bey ve gerekse Sayın KENTEL'in konuşmalarını dinledim ve biraz önce arkadaşlarımızın ifade ettiği gibi, biz de şöyle bir çizgi izledik, başından beri İHD, kurulduğundan beri, ben kurucularındanım ve on sekiz yılın on yedisinde çeşitli düzeylerde görev verdi arkadaşlar bana şubelerden başlamak üzere, dolayısıyla pratiği biliyorum, biz de şöyle bir prensibimizi uyguladık, bu aslında uluslarüstü insan hakları belgelerinde hükümetlerin taahhütlerine uygun bir prensiptir: İHD hiç bir zaman diyalogdan kaçınmadı ve bütün raporlarını -aylık raporlar yayınlarınız biz- yirmi sekiz devlet kuruluşuna, Genel Kurmay, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği, İç İşleri Bakanlığı, Emniyet Müdürlüğü dahil, Cumhurbaşkanlığı'ndan başlamak üzere gönderiyoruz. Yani açık faaliyeti seçmişiz. Gizlimiz, saklımız yok. Kapalı yer toplantılarında da, açık hava toplantılarında da aynı şeyleri söylüyoruz. Nitekim, dün benim Sayın Abdullah GÜL ile konuşmama girerken kurduğum cümle ile CNN Türk'te konuşmaya başlarken kurduğum cümle aynı: Türkiye'de yaygın ve sistematik olarak işkence yapılmaktadır. Konuşma böyle. Dolayısıyla, biz, diyalogu reddetmedik, görüş alışverişini reddetmedik. İşbirliği konusunda ise, özellikle cezaevleri ve işkencenin önlenmesi konusunda, işbirliğinden hiçbir zaman kaınmadık. Yani bu geçici bir arada oluşlar ile, kamu personeli ile, kamu otoritesi ile geçici somut durumlarda bir arada bulunma çabasından da kaınmadık. Yani bir sorunu özzebilmek için aynı heyette, işte meclis üyeleri ile veya Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı müfettişleri ile veya bürokratları ile bir inceleme gezisi yapmak, bir olay üzerinde görüş alışverişte bulunmak şeklindeki tavırlarımız on sekiz yıldır sürüyor. Ama üye olma konusunda İHD'nin rezervleri var. Yani prensip olarak işbirliği farklı bir şeydir, sürekliliği olan, devlet kurumlarında yer almak suretiyle işbirliği

farklı bir şeydir, iletişim halinde bulunmak, diyalog içerisinde bulunmak, görüş alışverişinde bulunmak farklı bir şeydir. Dolayısıyla biz her koşulda mesafemizi korumaya çalıştık.

Şimdiye kadar, o bilgileri de vereyim, Türkiye Cumhuriyeti'nden veya herhangi bir devletten, hiçbir şekilde maddi, ne proje karşılığı, ne nakit ne aynı hiç bir yardım almadık. Bu da bizim prensibimizdir. Ama, bu da kendi aramızda uzun tartışmalardan sonra kabul edilmiş bir şeydir. Proje konusu olduğu için söylüyorum, İHD, BM'de oluşturulan, insan hakları için oluşturulan fonlardan, Avrupa Konseyi'nde insan hakları için oluşturulmuş fonlardan ve AB'de yine insan hakları, hukukun üstünlüğü ve demokrasinin geliştirilmesi için oluşturulmuş fonlardan yararlanmayı bağımsızlık ilkesine aykırı görmemektedir. Çünkü, bu fonların oluşturulması için, bütün dünyada insan hakları savunucularının emekleri vardır. Yani bunlar zorlanmıştır. Hükümetler ya da devletler arası topluluklar bu tür fonlar oluşturulması için zorlanmışlardır, üzerlerinde baskı oluşturulmuştur. Nitekim kurumsal düzeyde de, ulusüstü organlar, örneğin BM Ekonomik ve Sosyal Haklar Konseyi, Uluslararası Af Örgütü'ne, Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu'na danışmanlık statüsü vermişlerdir. Bunlar çok önemlidir. Dolayısıyla proje hazırlanması, kendi hazırladığımız projelerin, AB'ye sunulması ve o projeyi kullanmak ve hayata geçirmek konusunda sorun olmaktan çıkmıştır bizim açımızdan. Kendi iç tartışmamızda sorun olmaktan çıkmıştır. Fakat, 1994'te, 1995'te ve 1996'da proje ürettik, parasını aldık, gerçekleştirdik, 1996'da Mehmet AĞAR'ın İçişleri Bakanı olması ile birlikte bir genelge çıkarılarak, dernekler yasınının 61. maddesi kullanılarak, İHD'nin AB'ye ve başka uluslararası kuruluşlara proje sunması engellenmiştir. Ne zamana kadar? Bu yıla kadar. İlk defa bu yıl "İşkenceye Sessiz Kalma" adlı bir projemiz AB tarafından desteklenmektedir. Dolayısıyla o tarihten, yakın tarihe kadar da mali açıdan da istenmeyen, beğenilmeyen, sevilmeyen örgütlerin mali açıdan da boğulması politikası izlenmiştir.

Dolayısıyla bütün diğer STÖ'ler gibi, demokratik kitle örgütleri gibi İHD de büyük bir mali güçlükler sürecini yaşayarak gelmiştir. Kültürümüzden kaynaklı olarak üyelerimiz özellikle mali ödevlerini, katılımıla ilgili, etkinliklere katılımıla ilgili ödevlerini ya da sorumluluklarını yerine getirme konusunda biraz problemlidir. Bu genel olarak demokratik kitle örgütlerinin problemidir, katılım problemi. Hak ve ödev konusunda hangi bağlamlarda ele aldığınızı bilemediğim için, benim o konuda 11 Eylül'den sonraki dünya ile ilgili hak ve ödev konusunda farklı düşüncelerim var. Ama gerçekten bir örgüt içindeki hak ve ödevler açısından baktığımızda iki yılda bir konuşmayı veya evlerde baş başa birkaç konuyu görüşmeyi yeğliyoruz, eleştirii hakkımızı kullanıyoruz ama, yöneticiler ne yapıyor, bu örgütün kirasını nasıl karşılayacak, etkinlikleri düzenlemek için mali kaynaklara nasıl ulaşacak, acaba benim aidat borcum var mı ya da benden bir şey isterler mi diye sormayan bir kültürümüz var. Yani bu söylediklerim genel bir sorundur, Türkiye toplumunda işte bir derneğe, bir örgüte üye olma iradesini göstermiş insanların, göstermişler de dahil olmak üzere yaşadığı ciddi bir sorundur. Benim söyleyeceklerim bu çerçevede bunlar.

Moderatör:

Teşekkürler Sayın ÖNDÜL. Gülgün Hanıma bir soru vardı.

Doç. Dr. Gülgün Erdoğan TOSUN:

Soru birazcık aklıma farklı şeyleri de getirdi. Sivil toplum hangi araçlarla devleti demokratikleştirici bir rol üstlenebilir?

Sivil toplumun araç olarak politikadan başka elinde bir aracı olduğunu düşünmüyorum. Yani politika yaparak diye cevap vermem gerekiyor. Ancak devleti demokratikleştirici bir rol üstlenebilmesi için STÖ'lerin, öncelikle kendi içlerinde demokratik süreçleri ve belki oraları biraz daha yurttaşlığın ne olduğunun öğrenildiği, bilinçlenmenin ne olduğunun öğrenildiği, belli bir bilincin

verildiği yerler haline getirmeleri gerekiyor önce. Sonra o örgütler içinde politika yaparak, politika ile ilgilenerak ancak demokratikleştirici bir rol üstlenebilirler diyorum. Benim aklıma bundan başka bir şey gelmiyor.

Ben buraya gelirken birinci bölümde Fuat KEYMAN'ın da konuşacağını düşünerek ve bazı kısımları da ona bırakarak gelmiştim. Belki birazcık daha tamamlayıcı olması açısından değinmem gereken noktalar var, ilk konuşmamın birinci kısmında boşlukta kalan noktalar var. Öncelikle Türkiye'de devlet-sivil toplum ilişkilerine şöyle genel olarak bir baktığımızda 1990 öncesi ile sonrasını bir ayırmak gerekiyor. Çünkü 1990 sonrasında sivil toplum üzerinde ve bunun devletle ilişkileri üzerinde etkili olan başka faktörler var. Küreselleşme, küresel hareketlerin ve hareketliliğin artışı gibi. Bu bağlamda birazcık değişim var. 1990 öncesinde ya da 1980'lerin mantığı ile kurgulanmış olan devlet-toplum ilişkisinde, devlet merkezli yaklaşımların hakim olduğunu görüyoruz. Toplum düzenlenebilir, yukarıdan düzenlenebilir bir nesne olarak ele alınmakta ve devlet ile toplum özdeşliği sıkı sıkıya kurularak, belki Osmanlı'dan gelen, Osmanlı'daki adalet yaklaşımından gelen bir söylem hayata geçirilmeye çalışılmaktaydı. Yine dinin kontrol aracı olarak kullanılması v.s., bunları hep biz 1990 öncesinde daha hakim ve baskın unsurlar olarak devlet-toplum ilişkisinde gözlemliyorduk.

Ancak 1990'lardan sonra, bir kırılma noktası eğer arayacaksak, işte belki de Marmara depremi, bu deprem sonrasında ortaya çıkan uluslararası sivil toplumla Türkiye içindeki sivil toplumun işbirliği olanaklarının artması, hatta ben o sıralar hatırlıyorum diplomaside dahi STÖ'ler üzerinden Türk-Yunan dostluğu ile ilgili yeni bir diplomatik girişim mümkün olabilir mi tartışmaları hemen yapılmaya başlanmıştı, o çerçeveyi de bir kırılma olarak alabiliriz. Bir başka nokta Kopenhag Kriterleri ve Türkiye'nin AB'ye uyum sürecinin hızlanması. Yine küresel hareketin yükselişi etkili olan noktalar. Neyi etkiledi? Etkilediği şey bizdeki geleneksel ya da güçlü devlet

geleneğinin kırılmasıydı. Bu aynı zamanda belki de eş zamanlı olarak modernitenin de hem batı dünyasında hem Türkiye'de girdiği krizle de ilişkilendirilebilir. Modernitenin içine girdiği kriz, 90'lar Türkiye'sinde yeni modernitelerin, neyin karşısında, devletçi, bürokratik, vesayetçi mentalitenin karşısında, onun yukarıdan dayattığı modernite projesinin karşısında yeni modernitelerin de ortaya çıkmasına yol açtı ve biz bunu bugün hala tartışıyoruz. İşte seküler, laik modernitenin karşısında başka moderniteler, başka mentaliteler, başka söylemler kendi varlığını sivil toplumda açmaya başladı.

Güçlü devlet geleneğinin girdiği kriz ve 1990'larda tartışılan, dolaşma giren yeni söylem ve yeni sözler aslında yurttaşlık nosyonunda da bir değişimi beraberinde getirdi. Bunu da görmezden gelmemek gerekiyor ama, ben daha mikro ölçekte kendimi biraz odakladığım için, biraz bunları es geçmiştim. Bu konularda da açıklama getirmeyi uygun gördüm. Herhalde süreyi fazla aşmamam için çok da fazla konuşmamam gerekiyor.

Moderatör:

Soru yoksa Levent Beyin tamamlamak istediği hususlar var.

Levent ŞENSEVER:

Bir not olarak ilgimi çektiği için sizinle paylaşmak istiyorum. Aşağıda, binaya girerken, arabaların park ettiği sokağın köşesindeki iki tane büyük levhada "sivil araçlar giremez" yazıyordu. Fakat bir çok sivil araç park etmiş. Bu yasak koymaya karşı bir direniş gibi algılanabilir belki. Sadece hoş bir manzara olduğu için sizinle paylaşmak istedim. Bir başka aşağıda asılı bir pankarta da "halk için" diye bir ibare var. O da aklıma şeyi getirdi; yani halk için mi, halkla birlikte mi, halkın inisiyatifıyla mi gibi, uzun sürecek fazla girmeyeceğim, tartışmaları aklıma getirdi.

Uluslararası çok önemli, güzel bir örnek var. Ona değinmek istiyorum kısaca. Porto Allegre'de, Dünya Sosyal Forumları'nın son

üç yılda yapıldığı, bu yıl hariç, bir milyon iki yüz bin nüfusu olan bir liman kenti. Önemli bir kent. Yedi milyar dolarlık bir ticari hacmi olan bir kent, Brezilya'da. Orada, dünyada çok bilinen, üzerinde de çok tartışılan katılımcı bütçe uygulaması var. Alınan bütün kararlar, bir çok alanda, eğitimden herhangi bir imar planına kadar halkın onayına sunuluyor, geniş katılımlı. Fazla uzatmayacağım, zaman dar ama, bu süreç içerisinde, benim okuduğum bir yazıda, kent nüfusunun %8'i, toplam yüz bin kişinin bu süreçler içinde, aktif olarak oy kullanarak, yerel yönetimin çeşitli kararlarına katıldığı şeklinde bir not var. Dolayısıyla, yerel yönetimlerle ilişkimizi tartışırken de, yurttaşların, kent halkının o süreçler içinde nasıl yer alabileceği konusunda daha radikal düşünmemiz için örnekler de var elimizde.

Son olarak bu birinci oturumda, Şehmuz Bey bir araştırmasından bahsetmişti, ilgimi çekti. Bir kaç not aldım, önemli bilgiler vermişti. Özellikle bu yerel STK'ların sorunlarıyla ilgili olanları. Değindiği sorunlardan biri uluslararası ilişkilerle ilgili sorundu, ama onu dil sorununa daha çok bağladı. Ben dil sorununun kolay aşılabilecek bir sorun olduğunu düşünüyorum. Yani bireylerin, tek tek STK'larda çalışan insanların sorunları olabilir ama, bunu gerek o kurum içinde gerek başka kurumlara dayanışarak kolektif bir şekilde çok hızlı çözmek mümkün. Dili bir engel olarak görmemek lazım. Dil gibi, örneğin cinsel ayrımcılıktan tutun, coğrafyalar arası, ulusal sınırlar, ekonomik yaptırımlar ve benzeri bir dizi problem de bizim ortak çözümler üretmemiz için çabalarımızın önünde engel olamıyor, bütün bu engeller kararlı bir tavırla, bilinçli bir şekilde aşılabılır.

Partner bulma konusunu bir sorun olarak dile getirmişti Şehmuz Bey, STK'larda. Onu da proje kısmına bağladı. Ben ise yine partner bulma, partnerle çalışmayı daha geniş, bir birlik başlığı altında önemsiyorum, ama bunu tekrar uzun uzun, yani polemik olmasını istemediğim için açmayacağım, yalnız sanırım o konuda biraz farklı düşünüyoruz.

Hedef kitlesiyle buluşmamak diye bir başka sorunu dile getirdi. Bence bu çok önemli bir sorun. Çünkü eğer bir kitleye yönelik faaliyet yapan bir kurumdan söz ediyorsak ve kitlesiyle buluşamıyorsa, bu aynı bizim eleştirdiğimiz, devlete yönelttiğimiz o bürokratik, elit, hiyerarşik yapıdaki sorunların daha alt düzeyde bir başka biçimiyle kendi içinde bulunduğumuz yapı içinde de kendisini şekillendirir. Yani birilerinin bir başkaları adına iş yapar duruma gelmesini ifade eder benim açımdan ki bu çok önemli bir soruna işaret ediyor.

Yönetim erkinin dar olduğundan söz etti Şehmuz Bey. Bu ise tamamen bir bürokrasinin varlığını işaret ediyor. Bir de esas sorunlardan biri, demokrasiyle ilgili baraj sorunu, seçimlerde baraj meselesi. Ben katılıyorum o kısmına. Ama daha önemli sorunlarımız da var hem STK'lar hem genel demokrasi çerçevesinde. Örneğin katılımcılığı yeterince gerçekleştiremiyoruz, özellikle de kadınların katılımı konusunda. Bir çok STK'da kadınların çok yetersiz katılımı söz konusu. Bu konularda da mesela kota gibi çok pozitif çözüm önerilerini de tartışabilmeliyiz. Teşekkür ederim.

Moderatör:

Oturumu kapatıyoruz. Hepinize çok teşekkür ediyoruz. Yarın sabah saat 09.00'da buluşmak dileğiyle iyi akşamlar diliyorum.

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Bölge Ölçeğinde Sivil Toplum Hareketinin İşbirliği Arayışları Sorunlar - Tespitler - Çözümler

Av. M. Selim OKÇUOĞLU (Oturum Moderatörü)
TOHAV Yönetim Kurulu Üyesi

Cuma ÇİÇEK
Araştırmacı

Necdet İPEKYÜZ
Diyarbakır Tabip Odası Başkanı

Selahattin DEMİRTAŞ
İHD Diyarbakır Şube Başkanı

Necdet ATALAY
Makina Mühendisleri Odası Diyarbakır Şube Sekreteri

Ali ÖNCÜ
TES-İŞ Diyarbakır 1 No'lu Şube Başkanı

Müzeyyen NERGİZ
SELİS Kadın Danışmanlık Merkezi Üyesi

Medeni TUTŞI
KESK Diyarbakır Şubeler Platformu Dönem Sözcüsü

Devrim GÜLERYÜZ
İHD Bingöl Şube Sekreteri

Hüseyin AYGÜN
Tunceli Barosu Başkanı

Sezgin TANRIKULU
Diyarbakır Barosu Başkanı

Zekeriya AYDIN
Batman Barosu Başkanı

Fahrettin ÇALAN
Diyarbakır Jeoloji Mühendisleri Odası Başkanı

Mahsun BATI
Çağdaş Hukukçular Derneği Yönetim Kurulu Üyesi

Handan COŞKUN
DİKASUM Çalışanı

Zülal ERDOĞAN
Diyarbakır Barosu Kadın Hakları Uygulama Merkezi Üyesi

Niyazi KAVAR
Tüketici Hakları Derneği Diyarbakır Şubesi Başkan Yardımcısı

Fethi SÜVARİ
Dicle Fırat Kültür Merkezi Üyesi

Ferda GÜLLÜOĞLU
Şanlıurfa Barosu Başkanı

Cafer KOLUMAN
Pir Sultan Abdal Kültür Derneği Üyesi

Metin İRİZ
TOHAV Genel Sekreteri

Konuklar

Sonuç Bildirgesi

BÖLGE ÖLÇEĞİNDE SİVİL TOPLUM HAREKETİNİN İŞBİRLİĞİ ARAYIŞLARI SORUNLAR - TESPİTLER - ÇÖZÜMLER

Av. M. Selim OKÇUOĞLU¹:

Programı başlatmak istiyorum izninizle. Hepiniz hoş geldiniz. Bugünkü oturumumuzda "*Bölge Ölçeğinde Sivil Toplum Hareketinin İşbirliği Arayışları*" konu başlığı altında bir çok STK ve meslek örgütünün temsilcilerine konuşma imkanı vereceğiz. Sempozyumumuzun bu ikinci günüyle programımızı tamamlamış olacağız.

Ben izninizle kısaca bir bilgi vermek istiyorum, o da şu: Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı olarak bölge ölçeğinde sivil toplum hareketinin bir fotoğrafını çekme amacıyla hareket ettik. Bu amaç çerçevesinde bu sempozyum oluşturuldu. Bu sempozyumdan elde edilen görüşler, öneriler, tartışmalar daha sonra değerlendirilecek. Bir kitap olarak biz buradan çıkan tartışmaları yayınlamayışını düşünmüyoruz. Dolayısıyla bu sempozyumumuzun bir başlangıç olduğunu umuyoruz. Bölge ölçeğinde sivil toplum hareketinin bir fotoğrafı ile birlikte gelecekte sivil toplum hareketinin, örgütlerinin bölge ölçeğinde bir işbirliği arayışını böylece biz başlatmış olduğumuzu düşünmüyoruz. Bu nedenle hepinize iki gündür toplantımıza göstermiş olduğunuz ilgiden dolayı teşekkür ediyorum.

Sorunlu bir program gerçekleştirmek zorunda kaldık. Bildiğiniz gibi bir ay önce bu programı öngörmüştük. Hatta hazırlıklarını yapmıştık. Katılım düzeyi belki çok daha kapsamlı olarak oluşturulmuştu. Ancak elimizde olmayan nedenlerle sempozyumu erteledik, ama ısrar ederek bu toplantıyı gerçekleştirmek istedik. Çünkü görüyoruz ki gündem aslında çok yoğun. Güncel siyasetin bütün heyecanı hem bölgede hem Türkiye'de yaşanıyor. Ama siyasetin dışında, siyasetin üstünde bir anlayış olarak sivil toplum hareketini tartışmak bizce en az güncel siyasetin önemi kadar önemli. Bu açıdan bu toplantımızın ben yararlı olduğunu düşünüyorum. Bu günkü programımızda yer alan konuşmacılarımızdan bazıları mazeretli oldukları için katılamayacaklar. Ancak büyük bir çoğunlukla burada olduklarını biliyoruz.

Program formatı üzerine de bir bilgi vermek istiyorum. şimdi iki oturum olarak öngördük bu oturumumuzu ve bu iki oturumumuzda konuşmacılara konuşma imkanı vereceğiz. Burada çok farklı düşünceler, eğilimler, öneriler muhakkak ki gelecek. Aslında biz de bunu istiyoruz. Ancak toplantının disiplini bakımından biz konuşmacıların özellikle konuşma sürelerine uyması gerektiğini düşünüyoruz. Her konuşmacımıza onar dakika konuşma imkanı vereceğiz. Konuşmaların seyrine göre belki bir kısa ara verebiliriz. Ama programımızı kararlaştırdığımız saatte bitirmek istiyoruz. Toplantının gelişim seyri içerisinde ilave görüşler veya konuşmacılar dışında fikir beyan etmek isteyen arkadaşlarımız olurlarsa zamanın el verdiği lde buna da olanak taniyacağız.

Ben ilk sunumu yapmak üzere, bir araştırmasını yayınladığımız, "Bir Alan Araştırması rneği Olarak Güneydoğu" adlı kitabını burada hepimize dağıttığımız vakfımızın gönüllüsü araştırmacı arkadaşlarımız Cuma ÇİÇEK'i davet etmek istiyorum. Buyurun.

Cuma İEK²:

Değerli arkadaşlar merhabalar. Bildiğiniz gibi bugün bölgede faaliyet yürüten STK'ların sorunlarını tartışacağız, hakeza bunların

çözüm yöntemlerini tartışmaya çalışacağız, yine bir işbirliği, bir ortaklık arayışını sürdüreceğiz. Biz de bu tartışmalara katkı sunacağına inandığımızdan dolayı bölgede yapmış olduğumuz bir çalışmanın sonuçlarını burada sunmayı uygun gördük. Bu şekilde kafalarda bir takım sorular yaratarak, tartışmalara katkı sunmayı umuyoruz.

Ben yapmış olduğumuz alan araştırmasının sonuçlarına geçmeden önce bölge düzeyinde böyle bir sempozyumu örgütlediği için ve bize bu sempozyuma katılma olanaklarını yarattığı için vakfımıza teşekkür ediyorum. Şimdi biz bölgede faaliyet yürüten, daha doğrusu bölge ile ilgili konularda faaliyet yürüten on sekiz kuruluşla anket yaptık. İlk başta anket bilgilerini vereyim. Bunların dokuzu Diyarbakır'da faaliyet yürüten kuruluşlar, dokuzu ise İstanbul'da bulunan ama daha çok bölge ile ilgili konularda faaliyet yürüten kuruluşlar. Bunlarla yapmış olduğumuz bir anket çalışması ve bunun sonuçları üzerinden bir analiz yaptık. Biz biraz daha bölgedeki STÖ'lerin bir fotoğrafını çekmeye çalıştık. Aslında bir genelleme yapmak için on sekiz anket yeterli bir örneklem sayısı değil. Daha geniş bir STK sayısı ile anket yapmak gerekiyordu. Aslında biz de daha geniş bir çalışma yapmıştık. Bu o çalışmanın bir bölümü. Yetmişten fazla örgütle anket yaptık, bunun sadece on sekizi bölge ile ilgili konularda faaliyet yapan kuruluşlar. Ama Diyarbakır ve İstanbul belki de bölge insanı için STÖ'lerin geliştiği iki önemli merkez. Bu anlamıyla da genele ilişkin bir takım veriler sunacağına da inanıyoruz. Dediğim gibi örneklem sayısı her ne kadar az da olsa genele ilişkin bir takım bilgiler de, veriler de sunacaktır bizlere.

Anketimizin konusu arkadaşlar "Sivil Toplum Örgütlerinde Yönetim"di. Ben daha sonra yönetim kavramını açacağım. Anketimizi yaparken elimizden geldiği kadar çeşitlendirmeye çalıştık. Vakıf, sendika, dernek, yine çalışma alanı itibarıyla sağlık, siyaset, kültür, yani biraz daha genelleme yapmak amacıyla geniş tutmaya çalıştık. Dediğim gibi anketin konusu "Sivil Toplum Örgütlerinde Yönetim" konusu. Ben anket verilerine geçmeden önce biraz

yönetim kavramını da açmak istiyorum. Çünkü, Metin Beyle bunu bayağı tartıştık. Metin Bey yönetim kavramının siyasal literatüre çok fazla oturmadığını dile getiriyordu ama ben aslında bunun tersinin olduğunu düşünüyorum. Belki bugüne kadar çok fazla tartışma konusu olamamış bir kavram ama tartışılması gereken bir konu olduğunu düşünüyorum. Sonuçta bizler bir düşünceyi, bir çok projeyi yaratabiliriz, ama bir düşüncenin, bir ideolojinin ya da bir projenin anlam bulması için bunun pratikleşmesi, hayat bulması önemli. Hayat bulduğu ölçüde bir anlamı olur. Bunun hayat bulması da bir anlamıyla yönetilmesi, hayata geçirilmesi anlamına geliyor.

Anketi yaparken yönetim kavramını da açmıştık, anketin başında, bir takım kullanılan kavramların tanımları vardı. Ben burada da biraz açmak istiyorum. Şimdi yönetim kavramından kısaca şunu anlamıştık: Algılanmış ortak amaç etrafında, birden fazla insanın hareket etmesi, kısaca böyle tanımlamıştık. Tekrar etmek istiyorum, algılanmış ortak amaç etrafında, birden fazla insanın hareket etmesi. Yani biraz daha açarsak; bir amaç etrafında, planlamaların yapılması ve bu planlara göre bir insan gücünün organize edilmesi ve hayata geçirilmesi, pratiğe geçirilmesi, bütün bu süreç içerisinde bunun aynı zamanda denetlenmesi olarak ifade edebiliriz. Biraz daha genişletirsek bu yönetim kavramını, aslında yönetim bir anlamıyla kuruluşun geleceğe bakış açısı olan vizyonu yaratmayı da kapsıyor, hakeza bir kuruluşun var olma nedeni olarak ifade ettiğimiz misyonu da aslında kapsayan bir kavram. Bununla birlikte bir kuruluşun amaçlarını, kısa, orta ve uzun vadeli hedeflerini de belirleyen bir kavram. Bunların hepsini kapsayan bir süreç. Bu süreçler biraz daha çok bunun düşünsel boyutunu ifade ediyor. Bununla birlikte yönetim kavramı pratiksel süreci de içeriyor. Bu da bugün yönetim bilimi olarak bilinen dalda, sekiz temel fonksiyon üzerinden ifade ediliyor. Bunlar da, sırayla kısaca dile getirirsem, başlıklar halinde, birincisi işte bu vizyona, misyona ve amaçlara uygun olarak bu örgütün bir planlama çıkarması, yani bir plan çıkarması, yani bunlar stratejik planlar, daha dönemsel planlar olarak alt

başlıklarda açılabilir. İkincisi bu plana göre kendi örgütsel yapılanmasını organize etmesi. Üçüncüsü, planlara göre organize olduktan sonra hayata geçirilmesi, yani biraz daha yürümesi, koordine edilmesi. Yine bu pratik yani üretim sürecinde daha iyi üretim için insan gücünün motive edilmesi, yani motivasyon dediğimiz kavram. Yine bu süreçte daha iyi bir üretim için, hakeza bir sosyal ortam olduğu için STK'lar, iletişim ve insan ilişkileri dediğimiz bir fonksiyon devreye giriyor. Yine bununla birlikte, sonuçta üretim bir yönüyle karar vermedir, eylem bir yönüyle karar vermedir, karar verme ve sorun çözme fonksiyonu. Yine yetki devri ve liderlik dediğimiz sekiz temel fonksiyondan oluşuyor yönetim kavramı.

Biz zaten anket sorularını çıkarırken de aslında bu sekiz fonksiyon üzerinden sorular çıkardık ve her soruya dönük, her başlığa dönük bir kaç soru çıkarmaya çalıştık. Bu sekiz fonksiyon üzerinden bir anlamıyla STÖ'lerin bir tablosunu, en azından bir örgütsel sistem tablosunu açığa çıkarmaya çalıştık. Yaptığımız biraz buydu. Bu yüzden yönetim kavramını bu derece geniş düşünmenizi talep ediyorum. Yaptığımız çalışmada da bunu da sunduk arkadaşlara, bu temelde cevaplar aldık. Yine biz anketi yaparken 59 sorudan oluşan bir anket yaptık, biraz geniş tutmaya çalıştık. Ben izninizle anketin sonuçlarına geçmek istiyorum. Bu dediğim gibi yapacağımız tartışmalara bir veri sunacaktır.

İlk veriyi sunayım, anketi yaparken dikkatimizi çeken bir nokta vardı; on sekiz kurumdan altısı, benim "Kamusal Fayda Amaçlı Ticari Kuruluşlar" olarak tanımladığım, aslında belki çok da doğru olmayan bir tanım, ama daha çok formel olarak, yani biçimsel olarak bir şirket olan, aslında kar amaçlı bir organizasyon olarak görülen, ama işlevsel açıdan STÖ olan kuruluşlarla karşılaştık. Örneğin Barış Anaları İnisyatifi, bir çok arkadaşın bildiği bir yapılanmadır, çok değerli çalışmaları olan, bir STÖ olarak tanımlayabileceğimiz bir organizasyon, ama bu aslında formel itibariyle bir şirket. Yani bir limited şirket olarak görülüyor, ama işlev açısından

dan bugün bölgede bulunan bir çok dernekten, vakıftan çok daha fazla sivil topluma katkı sağlayan bir kuruluş. Hakeza örneğin Kürt Enstitüsü bildiğimiz gibi İstanbul'da bulunan bir kuruluş. Ama o da formel yapı itibariyle bir şirket. Bu on sekiz kuruluşun altısının böyle bir ihtiyaç duyması, yani bir vakıf, dernek formatından ziyade böyle bir formatla kurulmasının nedeni, aslında bir anlamıyla Türkiye'deki yasal mevzuatın darlığını ortaya koyuyor. Bu kuruluşların bir çoğu, örneğin Kürt Enstitüsü, ben birebir kendim bildiğim için, vakıf olarak kurulamadığı için böyle bir çözüm yöntemine başvuruyor. Bu da bir yönüyle Türkiye'deki mevcut yasal sınırların, prosedürlerin sivil toplumun gelişmesini bir yönüyle engellediğini ve bir çok STÖ'nün buna çözüm bulmak için farklı arayışlara girdiğini ortaya koyuyor. Yani üçte bir oran çok az bir oran değil, önemli bir oran bence.

İkincisi, şu bilgiyi de vereyim, anketi üyelerle yapmadık, onu da bir veri olarak sunayım, STÖ'lerin yöneticileriyle yaptık, hatta çoğunlukla başkanlarıyla yaptık, sekiz başkan, on da yönetim kurulu üyesi olmak üzere on sekiz kişi yaptığımızı dile getirmiştim. Bunun da aslında iki nedeni vardı, birincisi, sorulan soruların biraz daha yönetim kavramına dair bilgiler gerektiriyordu, kuruma dair daha detaylı bilgiler gerektirdiğinden dolayı, belki herhangi bir üye bu soruları bilemeyebilir diye bir düşüncemiz vardı. İkincisi belki de daha önemlisi, aslında biraz da yöneticilerin gözüyle STÖ'lerin fotoğrafını çekmeyi istedik. Yani onlar kendilerini nasıl görüyorlar, nasıl tanımlıyorlar, biraz amacımız buydu.

Anket sonuçlarını temelde dört başlık altında analiz ettik. İki ki küçük, ikisi de ana başlıklar diyebiliriz. Birincisi, kuruluş dönemi itibariyle bu kuruluşlar ne zaman kurulmuşlar. Burada çok ciddi bir oran çıktı. Bu kuruluşların %80'i, on dört tanesi diyelim, 1990'dan sonra kurulan kuruluşlar. Bu önemli bir veri. Dün yapılan tartışmalar da aslında sivil toplumun 1990 sonrası geliştiğini tartışmıştık birlikte, bunun nedenlerini ortaya koymuştuk. Belki biz bölge açısından

şunu da ekleyebiliriz, bölgede yürüyen yirmi yıllık bir halk hareketi var. Bir de bunun bir sonucu olarak, belki değerlendirilebilir. Yani 70'lerden, 80'lerden itibaren başlayan halk hareketi, 90 sonrasında artık kendisini bu tür kurumlaşmalara aslında kavuşturdu. Dün tartıştığımız bir çok nedenin dışında böyle bir ekleme yapabiliriz.

İkincisi fiziki koşullar itibariyle. Aslında bu çok detaylı fiziki koşullar değil. Daha çok kullanılan mekanlar ve mekanların, biraz da STK'ların maddi koşullarını içeren, STK'lara ait olup olmadığını sorduk. Genelde STÖ'ler 50 ile 200 metrekarelik alanlarda faaliyet yürütüyorlar. Aslında bir örgütün üretim düzeyini belirlemede, tek başına mekan referans olmayabilir, yani bir çok referans daha var, ama bu kuruluşların bir çoğunun mekan dışında çok ciddi bir üretimin olmadığını göz önünde bulundurursak, aslında bir yönüyle bu kuruluşların mevcut organizasyon yapısının, mevcut örgütsel sisteminin biraz daha bir yansıması olduğunu söyleyebiliriz. Yine bu kuruluşların ancak üçte ikisi kendilerine ait bir yere sahipler. Üçte biri kendilerine ait bir yere sahip değiller, çoğu kiracı.

Üçüncü başlığımız belki de temel başlığımız, STÖ'lerdeki insan kaynağı ya da insan profili. Burada bir kaç rakam vermek istiyorum, çarpıcıdır. Örneğin bölgede bulunan STÖ'lerin her birinin ortalama 589 üyesi var. Buna en yüksek cevap veren 3500, en düşük ise 15. Ortalama 589 tane üyesi olan bir STÖ profili karşımızda var. Yine önemli bir veri daha var, onu da sunmak istiyorum. İkincisi bu örgütlerin ortalama olarak üyelerinin % 42'si çalışmalara katılıyorlar. Anket sonuçlarına göre, bölgede faaliyet yürüten STÖ'lerin % 42'si örgütün çalışmalarına katılıyor. Tabii bu katılma biraz esnek bir kavram. Düzenli olmak şartıyla birlikte haftada bir, ayda bir, her gün, biraz esnek tuttuğumuz bir kavram. Ama birey olarak oldukça yüksek bulduğum bir oran, bunu da söylemek istiyorum. Yine dün Şehmuz Bey şikayet etmişti; bölgedeki STÖ'lerde çok fazla profesyonel kadro yok demişti. Biz böyle bir soru da sormuştuk. Örgütte kaç tane profesyonel kadro var? Profesyonel kavramını da

şöyle tanımlamıştık anketimizde; belirli bir alanda uzmanlığı olan, ücretli ya da ücretsiz olarak, tam zaman ya da daha az süreyle düzenli çalışan kişiler. şehmuz Bey şikayet etmişti, profesyonel kadro yok demişti. Ama bizim yaptığımız anket sonuçlarından bir de baktık ki ortalama 14 tane profesyonel çalışanı olan bir örgütle karşı karşıya geliyoruz. Bunu aslında biraz daha artırabiliriz.

Ben dördüncü ana başlığa geçmek istiyorum. Zamanımız da sınırlı. Yönetim fonksiyonları açısından STÖ'lerin durumu nasıl. Birincisi bütün STK'lar, genel olarak bu örgütlerde bir planlama kontrol sürecinin olduğundan bahsediyorlar ve üyelerin bu süreçte katıldığından bahsediyorlar anket sonuçlarına göre. İkincisi bu örgütlerin çok fazla hiyerarşik olmadığı, daha çok esnek bir organizasyon yapısına sahip olduğu sonucu var. Üçüncüsü genellikle işlerin yönetim kurulu tarafından kolektif tarza yürütüldüğu, bütün yönetici arkadaşların etkin olduğu, işte kurum lideri kadar diğer yöneticilerin de çalışmalara aktif katıldığı sonucuyla karşı karşıya geldik. Bir genel rakam vereyim, bunların ortalaması %80 civarında. Tek tek vermek istemiyorum. Çalışmada daha detaylı bilgiler zaten var. Üçüncüsü bu kuruluşların çoğunun çok fazla teknolojik gelişmelerden faydalanmadığı, bu konuda ciddi bir sıkıntının olduğu sonucuyla karşılaştık. İlişkiler anlamında bu kuruluşlarda resmi ilişkiler dışında daha çok sosyal, insani ilişkilerin biraz daha ön planda olduğu sonucuna vardık. Yine bu kuruluşların üyelerinin çoğunun kuruluşun vizyonunu, misyonunu, amaçlarını bildiği ve biraz da aslında onları motive eden temel faktörün vizyon ve misyon olduğu, amaçlar olduğunu gördük anket sonuçlarından. Bir olumsuz sonuç var tek başına, sadece onu söyleyebiliriz; sadece üyelerin katılım mekanizmalarının zayıf olduğu sonucu var, kısmi olarak, o da çok belirgin bir kavram değil. Son olarak liderin bu örgütlerde çok belirleyici bir yere sahip olduğu. Bir ekleme yapayım, bütün bu olumlu şeylere rağmen aslında mevcut yönetici arkadaşların çoğunun bir yönetim bilgisi eğitiminden geçmediği verisine vardık.

Şimdi ben bir genelleme yapmak istiyorum, genel bir analiz yapmak istiyorum. Aslında sonuçlara baktığımızda bayağı iyi, bayağı olumlu bir tablo. Görünüşte yönetim bilgisine ve becerisine sahip, üyelerin aktif katıldığı, kuruluşun vizyonu ve misyonuyla motive olduğu, çalışmalara katıldığı bir STÖ tablosu var karşımızda. Bu alan araştırmasının sonuçları böyle. Şimdi aslında kitapta da görmüşünüzdür, ben teorik araştırma da yaptım, bayağı kitap ve makale de okudum, benim yapmış olduğum literatür taraması, ayrıca anket sırasında görmüş olduğum tablo, birebir karşılaştığım manzaralar bunun tam tersi bir sonucun olduğunu gösteriyor. Zaten literatür bunu açıkça ortaya koyuyor. Anket yaparken karşılaştığım bir kaç örnek vermek istiyorum. İstanbul'da bir kaç kurumu gezerken, işte bilmem ne ne kültür dayanışma derneği olarak kurulmuş, içeriye giriyorsunuz ve bakıyorsunuz insanlar oturmuşlar masalarda okey oynayıp, kumar oynuyorlar, böyle bir örnekle karşılaştık. Ya da örneğin görünüşte bir dernek, içeri giriyorsunuz, orada biri oturmuş mali müşavirlik yapıyor. Ya da örneğin onlarca derneğin kapısı kapalı, içeride kimse yok. Ya da örneğin giriyorsun başkandan başka hiçbir insan yok. Veyahut da giriyorsunuz, ben bir yerde karşılaştım, içeride beş tane yönetim kurulu üyesi var, biz birini anket yapmaya bir türlü ikna edemedik, başkan yok yapamayız diyorlar, yani bu kadar bireye bağımlı bir örgütsel yapılanma. Yine on sekiz kurum var. Bunların çoğu bölge ile faaliyet yapan kuruluşlar. Ben özellikle İstanbul'dakilerin çoğunu tanıyorum. Bir ikisinde üyeyim, bir ikisinde beş altı yıldır faaliyet yürütüyorum, yani bildiğim tanıdığım kurumlar. Bundan çok çok farklı bir tablonun, olumsuz bir tablonun olduğunu çok rahatlıkla söyleyebilirim. Hatta buna bir ekleme yapayım. Örneğin, benim bildiğim kadarıyla sivil toplum üzerine bölgede on yıldır yapılan ilk çalışma bu çalışma, bu sempozyum. Ama bu sempozyuma katılma oranına baktığımızda dahi, aslında bu örgütlerin, Diyarbakır'daki STÖ'lerin etkinlik düzeyini bir yönüyle görebiliriz. Bu da aslında Diyarbakır'daki ya da bölge ile ilgili faaliyet yürüten STK'ların bir tablosunu karşımıza çıkarıyor, nasıl bir STK var? Ama karşılaştığımız şöyle bir tablo var: Durum

gerçekten çok iyi değilken, STK'ların yöneticileri kendilerini kısacası iyi görüyorlar. Bence bu sorunun aslında gerçek cevabı, iyi mi kötü mü, bu örgütlerin toplumsal yaşamdaki etki düzeyleri ne, üretim düzeyleri ne, insanlarla ilişkileri ne, bunlara vereceğimiz cevaplar bir yönüyle bu örgütlerin örgütsel sistemini, örgütsel yapısını da açığa çıkaracaktır. Ben bunun da aslında cevapsız bir soru olmadığını düşünüyorum. Teşekkür ediyorum.

Necdet İPEKYÜZ³:

Son 20 yılda yaşamış olduğumuz çatışma ortamı istemediğimiz halde bazı deneyimler bize kazandırdı. Kanımca sivil toplum örgütlerinin ve yöneticilerinin diplomatik eğitimden geçtiği bir süreç yaşadık. Böyle bir süreci de küçümsememek lazım. Ve düne baktığımızda, geçmişe baktığımızda kimi olaylar bir rüya bir masal gibi geliyor. Buradaki konuşmamda daha çok bir sohbet şeklinde, bölge ölçeğindeki STÖ'lerin işbirliği için yarın ne yapması lazım, ana sorunlar, tespitler, çözümler şeklinde Tabip Odası yöneticisi gözüyle belli konuları paylaşmak istiyorum. Sivil Toplum Örgütü dediğimizde sivil kelimesini de aslında incelemek lazım. Bir kere Türkiye'de sivil kelimesi farklı algılanabilmektedir. Örneğin kimi kurumlarda "siviller giremez" denilmektedir. Sivil kelimesi Türkiye'de biraz da askeri çağrışım yapıyor, yani bir resmi kıyafet filan, bir çekince gibi. Türkiye'de kimi sivil toplum örgütlerinde üyelik zorunlu, çalışmalar bir keyfiyete bağlı, bu tarzda çalışmalar yürütürken de bu kurumlar kendilerini STÖ olarak tanıtmaktadırlar. Ama batı ülkelerine baktığımızda STÖ'lerde daha çok gönüllülerin oluşturduğu gerçekten siyaset yapan, devletle toplum arasındaki ilişkileri geliştiren bir kurum olarak görülüyor. Türkiye'de sivil toplum kelimesi bir taraftan hükümetler tarafından kullanılırken diğer bir taraftan siyaset yapmamaları için çeşitli engellerle karşı karşıya getiriliyor. Ama bir açıdan da baktığımızda 1982 Anayasası'nda değişikliği yapıp siyaset yapmalar diye de düzenlemeler yapıldı. Hala bile sivil toplumun siyaset yapmasına kimi kesimler önyargıyla yaklaşmaktadırlar, özellikle muhalefet eden tutumları nedeniyle de STÖ'leri bölgemizde taraf olarak ta tanımlanabilmekte-

dirler.

Tabii önemli olan sivil toplum hareketini geliştirirken mevcut yasalara bağlı kalmak değil, gönüllülük temelinde kamu yararına bir şeyler yapmaya çalışmaktır. STÖ kimi zaman meslek odası, kimi zaman bir sendika ya da şirket olabilir, kimi zaman da bir vakıf ya da bir dernek olabilir. Önemli olan bu kurumda çalışanların veya yöneticilerinin bu işe gönül vermiş insanlarla birlikte geliştirdiği kapasitedir. Bu kurumlar mevcut mevzuat ve yasalarını da zorlayarak bir çaba harcamalıdır. Örneğin Türk Tabipler Birliği'nin 6023 sayılı yasası, tabip odalarının bağlı olduğu yasadır. Bu yasa hekimler arasındaki dayanışmayı, hekimler arasındaki sorunları gidermeyi, özellikle halk sağlığıyla ilgilenmeyi öngörüyor, 1950'li yıllarda düzenlenmiş. Ama bugün baktığımızda birçok tabip odası, TTB Merkez Konseyi bu yasa çerçevesine bağlı kalmadan gerçekten Türkiye'de yaşanan sorunların üzerine gidip bir şeyler üretmeye çalışıyor.

Şimdi biz bölgedeki hekimlerin bağlı bulunduğu Diyarbakır Tabip Odası bir STÖ olarak bölgede varolan sorunlara yönelik çalışmalar yürütüyor. Her gün halkla buluşan, halkın sorunlarıyla karşı karşıya kalan, kimi zaman sağlık ocağında ya da hastanede çalışan, bir aşı veya otopsi için köye giden, kimi zaman da gözaltına alınmış kişinin muayenesini yapan, kimi zaman bir salgın hastalıkla mücadele eden, kimi zaman bir insanın hastalığı karşısındaki çaresizliğine tanıklık eden biz hekimler, insanlarla bulduğumuzda, bu insanların sorunlarıyla baş başa kaldığımızda doğal olarak mesleki örgütümüz olan tabip odasında bu sorunlara yönelik çalışmalar yürütüyoruz. Bu sorunlara nasıl çözüm getirebiliriz, ne yapabiliriz diye düşünüyoruz. Bu konuda Diyarbakır Tabip Odası bölgemizde mevcut sorunlara yönelik çalışmalar yürüttü ve yürütmektedir.

Şimdi son yirmi yıllık süreçte Diyarbakır Tabip Odası'nın geçmişten bugüne kadar gelen katılımcı, sürdürülen, STÖ sorumluluğunda demokratik mücadele açısından şartları zorlayan bir tarzı olmuştur. Diğer tabip odalarıyla karşılaştığımızda çok farklı

şeylerle uğraşmışız. Geçmişe baktığımızda örnek bir olay daha: Diyarbakır'da insan hakları derneği yok, olağanüstü halin ilk yılları, Diyarbakır-Mardin kara yolunda Çınar ilçesi civarında bir dolmuş taranıyor, bu olay kan davası veya farklı şekilde tanımlanıyor. Diyarbakır Tabip Odası Yönetim Kurulu Başkanı Dr. Mahmut ORTAKAYA ve Genel Sekreteri Dr. Mehmet Emin ULUĞ, o dönemin Dışışleri Bakanı Erdal İNÖNÜ'ye ilgili bir yazı yazıp bu olayın mutlaka araştırılması gerektiğini, bu olayda köy koruyucularının sorumlu olduğuna dair kamuoyunda bir şüphe olduğunu belirtiyor. Bu olayın araştırılması için resmi başvuru yapıyor. Yanılmıyorsam altı ay sonra, bu olay inceleniyor, köy korucularının yaptığı ortaya çıkıyor. şimdi yaşadığımız, tanık olduğunuz olaylara müdahale etmek gerekir, seyirci olamamak lazım. Eminim ki bir çok tabip odasının yaptığı işlerden değil, bu bizim olağanüstü halin getirmiş olduğu şartlardan kaynaklanmaktadır. Mesleki sorumluluğumuz gereği bu olaya müdahale edilmiştir. Bir diğer örnek; şırnak ili bir ara ciddi bir saldırıya uğramıştı, ilk giren heyet bizdik, bir günlük bir araştırma yaptık. şimdi ben bunları düşününce veya başkalarına anlatınca neler olmuş diye insanın gözünde hayali şeyler gibi geliyor. şırnak'a gittiğimizde gerçekten bir nevi bir taarruzdan çıkmış gibi bir görünüm vardı. Bunu, bir hekim grubunun, bir tabip odasının niçin böyle yaptığını paylaşmak istiyorum. Yaşanan koşullar bir halk sağlığı sorunuydu. Sorun varsa gidip paylaşacaksınız ve gereken duyarlılığı göstereceksiniz. şimdi bu süreçte bunları yapabilmek bundan sonraki dönemde sivil toplum anlayışını gerçekleştirmek için STÖ'lerin en büyük gücü, bu mücadeleyi sürdürürken yalnız kalmamalarıdır. Kendi tabanından destek alması lazım, bir dayanışma örneğinin olması lazım. Bu dayanışma örneği Türkiye ölçeğinde de uluslararası düzeyde de anlamlıdır.

Bu dayanışma örneklerine Diyarbakır Tabip Odası penceresinden baktığımızda; 1990'larda Berlin Tabip Odası'yla kardeş oda protokolü, sonra Sınır Tanımayan Hekimler Birliği ile uzun süre beş yıllık bir proje sürecimiz oldu, Uluslararası Nükleer Savaşa Karşı Hekimler

Birliği ile, keza İzmir Tabip Odası'yla, İstanbul Tabip Odası'yla, buna benzer kurumlarla bu süreçlerde çalışmalarımız oldu. Sağlık dışında birçok insan hakkına duyarlı kurumlarla da işbirliğimiz oldu. Diyarbakır Tabip Odası yaşanan koşulların zorluğu, demokrasinin ihtiyacı, barış ve dostluğun önemini vurgulamak için 1995 yılında Genel Kurulu'nda, Barış, Dostluk, Demokrasi Geleneksel Ödülü'nün verilmesi için bir karar çıkarttı. Bunu ileride Diyarbakır'daki bütün STÖ'lerin katılabildiği bir ödüle dönüştürmesini savundu. Şu anda jürisi de Diyarbakır'daki STÖ'lerden oluşuyor.

Şu ana kadar tabip odasının ben daha çok insan hakları çerçevesine yaklaşımını ele aldım. Bölgemiz için geçmiş dönemde ve halen devam eden en önemli sorunlardan birisi bildiğiniz gibi zorunlu göç. Göç başladıktan sonra herkes göçün yıkılma-yıkılma süreciyle ilgileniyordu. Ama burada yani zorunlu göçü yaşayanlarda bebekler, anneler daha fazla ölüyordu, çocuklar aşılanmıyordu, annelerin çoğu hamilelik ve doğum dönemlerinde hiçbir sağlık hizmeti alamıyordu. O dönemde odamız bu soruna dikkat çekmek için "Güneydoğu'da Zorunlu Göç ve Sağlık Sorunları" adlı bir rapor hazırlayıp yetkililere ve kamuoyuna bildirdi. Şu anda tüm dünyada çok ender rastlanan ölümcül ve tedavisi olmayan SSPE (Subakut Sklerozan Pan Ensefalit) diye bir hastalık var. Bu hastalık kızamık geçiren çocuklarda milyonda bir olasılıkla olmasına rağmen, aradan on yıl geçse bile ortaya çıkabilen beyin zarında iltihabi durumun gelişmesidir. Dünyada en fazla Hindistan'dan sonra Türkiye'de görülüyor. Türkiye'de de maalesef Batman, Siirt ve Diyarbakır'da görülüyor, son beş yıldır yirmiye yakın çocukta saptandı. Bölgemizde olayların yoğun olduğu dönemde güvenlik ve nüfus hareketliği nedeniyle bebek ve çocukların büyük çoğunluğu aşılanamıyordu. 1990'ların ortasında Sağlık Bakanlığı tüm Türkiye'de çocuk felcine yönelik bir aşı kampanyası başlatmıştı. Diyarbakır Tabip Odası yönetimi olarak o dönemin Sağlık Bakanı Dr. Yıldırım AKTUNA'ya bir resmi yazı gönderdik. Bu yazıda yaşanan olaylar ve zorunlu göç nedeniyle bebek ve çocukların

büyük bir çoğunluğunun aşılanmadığını, yapılacak kampanyayı desteklediğimizi, ama bölgemizde sadece çocuk felcine yönelik değil kızamık ve diğer rutin aşıların birlikte yapılmasının yararlı olacağını belirttik. Fakat kampanyada bu yazımız dikkate alınmadı, sadece çocuk felci açısı yapıldı. Bu gün aradan on yıla yakın bir süre geçti, o dönem kızamık açısı yapılmadığı için kızamık hastalığı geçiren bir kısım çocuklarımız az önce size söylediğim hastalıkla karşı karşıya kaldı ve maalesef bir kısmı da öldü.

şimdi tabii bizler bu sorunları burada anlattığımız gibi birçok kez Ankara'da, İstanbul'da merkezi düzeydeki toplantılarımızda da anlattık ve kimi zaman tepkilerle de karşılaşıyoruz. Mesela Halepçe olayından sonra, o dönem oda başkanımız sayın Dr. Mahmut ORTAKAYA'nın bir anısını sizlerle paylaşmak istiyorum. O yıl TTB'nin Genel Kurulu'nda bu olayın kınanması için verilen karar önergesi reddediliyor, aradan bir yıl geçtikten sonraki Genel Kurul'da Bulgaristan'daki Türklere yapılan uygulamaların kınanması için karar önergesi veriliyor. Sayın ORTAKAYA karar önergesinin lehinde söz hakkı alıyor, kongreye, kongre katılımcılarına bir yıl önceki Halepçe önergesini hatırlatarak isim değiştirmenin, isim yasaklamanın, göçün, baskıcı rejimlerin sağlığı ne kadar olumsuz etkilediğini Güneydoğu'daki örneklerle Bulgaristan'daki olayları bir arada değerlendirip kınadığını ve bu kararın Halepçe ile bir arada değerlendirilip öyle bir karar çıkartılması gerekliliğini dile getiriyor. Ve bu karar kongrede geçiyor. Başka bir yaşadığımız olayı sizinle paylaşmak istiyorum: Olağanüstü hal dönemi boyunca tüm Diyarbakır Tabip Odası ve TTB genel kurullarında arkadaşlarımızla olağanüstü halin sağlığı ve yaşamı olumsuz etkilediğini vurgulayarak kongre karar önerisi veriyorduk. Bir ara TTB Genel Kurulu'nda her yıl aynı karar önergesini verdiğimiz için bir kısım delegeler "ya olmaz ki her yıl aynı şeyi veriyorsunuz kalkmıyor" diyorlardı. Biz de diyorduk ki "koskoca devlet dört ayda bir uzatıyor, geçici demişti, dört aylık geçici olarak uzatılan bir şey için yılda bir sefer kalsın demek bile az." Böyle bir süreç yaşadık. Diğer tabip

odalarının çalışmalarına mukayese ettiğimizde çok farklı şeyler yaşadık ve ona göre farklı tutumlar sergiledik. Tabii bu süreçlerle beraber bizler ve kurumlarımız da olgunlaştı. Bizim bölgemizdeki diğer büyük bir sıkıntı da adli tıp uygulamalarıdır. Adli tıp olayında hekimler gerçekten işkencenin tespiti konusunda veya mağdurların tedavisi konusunda epey sıkıntı yaşıyorlar. Bu sıkıntıları çözmek için Tabip Odası kimi zaman Baro ile kimi zaman İHD ile birçok örgütle işbirliği geliştireyordu. Nitekim sonuçta Türkiye İnsan Hakları Vakfı Diyarbakır Temsilciliği ve tedavi merkezi açıldı. Açılması için Odamız o dönem öncülük etti. Hala sorunlar devam etmesine rağmen böyle bir tedavi merkezinin bölgemizde olması olumlu bir sonuçtur.

Benden sonraki arkadaşlar birçok sorunu dile getirecekler, ama nedense buradaki konuşmamda daha çok geçmişten söz etme ihtiyacı hissettim. Mesela biz faili meçhul cinayetlerde yöneticilerimizi ve arkadaşlarımızı yitirdik, biz başkanlarımızın, yöneticilerimizin, arkadaşlarımızın sürgünlerini, gözaltına alınmalarını yaşadık, buna benzer bir çok baskı ve tehditle karşı karşıya kaldık. Ama Odamız objektif duruşunu hep korudu ve mücadelesinden vazgeçmedi. Bu süreçte yerel, ulusal ve uluslararası dayanışma bize güç veriyor. Örneğin oda başkanımız Dr. Seyfettin KIZILKAN olayında, hatırlarsanız bir komployla evinin balkonuna bomba konulup tutuklanmıştı. O dönem odamız üyesi bir kısım hekimlerde panik olmuştu şimdi ne olacak diye. Bu süreçlerin hiçbirinde oda kapanmadı ve doğrularından vazgeçmedi. Bu dönemde en büyük dayanışmayı Diyarbakır'daki Demokratik Kitle Örgütleri gösterdi. Bunların unutulmaması lazım, biz böyle zor süreçlerden geçtik.

Tabii şimdi yarınla ilgili sorunları ve tespitleri konuşmamızda yarar var. Bizlerin en büyük ihtiyacı bu dayanışma ruhunu artık bir formata oturtmaktır. Diyarbakır'daki bu dayanışmadan yola çıkarak belli bir plan ve program çerçevesinde mevcut sorunları analiz edip, bir bilimsel döküm haline getirip, buna yönelik çözümleri üretmemiz lazım. Artık söylemden daha çok pratik yaşama yansiyabilecek

projeler üretmemiz lazım. Böyle bir süreçten geçiyoruz. Toplumsal rehabilitasyona ihtiyacımız var, toplumsal kalkınma için de STÖ'lerinin tabanı ile, halkla ve kamuoyuyla, buluşabileceği projeler geliştirmesi lazım.

Bu projelere örnek olması açısından en son odamızın yaptığı bir çalışmadan söz etmek istiyorum. Bu bölgede çalışan biz hekim ve sağlık çalışanlarının en büyük sorunu iletişim sorunudur. Burada çalışan hekim ve sağlık çalışanlarının büyük bir çoğunluğu bölge dışından gelmektedir. Halkla buluştuklarında iletişim sorunu yaşıyorlar. Bölgemizde annelerimizin yarısından fazlası Türkçe bilmiyor ve bu annelerimizin % 70'i hala sağlık personeli yardımı olmadan doğum yapıyor, dokuz ay boyunca hiçbir sağlık çalışanı yüzü görmüyor, bebeklerimizin çoğu ölüyor, aşı oranlarımız diğer bölgelere kıyasla çok düşük düzeyde seyrediyor. Bölgemizdeki sağlık verileri ve özellikle koruyucu sağlık hizmetleri diğer bölgelere göre anlamlı bir şekilde farklılık gösteriyor, bu farklılığın daha da olumsuz olduğunu söylememe gerek yok. Yakın dönemde Avrupa Birliği'ne uyum yasaları çerçevesinde Kürtçe ve farklı dillerde yayın yapılması için bir düzenleme yapılıyordu. Biz Diyarbakır Tabip Odası olarak az önce söylediğim verileri ve daha farklı sağlık verilerini belirterek, Başbakanlığa, RTÜK'e, Sağlık Bakanlığı'na, TRT'ye resmi başvuru yaptık. Yapılacak bu düzenlemede, radyo ve televizyon yayınlarında sadece müzik ve haber değil, bu insanların sağlığının daha iyi olması için koruyucu sağlık programlarının yapılmasını önerdik ve talep ettik. Sağlıktaki bölgeler arası eğitsizliği gidermek için Kürtçe sağlıkla ilgili eğitim dizileri hazırlanmasını ve program yapılmasını talep ettik. Eğer bilgi açısından bir sıkıntı olursa bu konuda onlara destek olacağımızı dile getirdik. Bence bu bir proje ve bu talep çok anlamlı. Bebeklerimiz, çocuklarımız, annelerimiz, insanlarımız için en temel talep edilmesi gereken haklardan biridir. Bu konuda bir çok kişi ve kurum ve halktan olumlu tepki aldık. Bu da bir STÖ olarak sorunu, tespit ve çözümü açısından bir örnek olarak düşünülebilir.

Daha çok bizim yarınla ilgili yapabileceğimiz şey, bu dayanışma ruhunu biraz iyimser bir şekilde getirip geliştirmek, projeler üretip yaşama geçirilmesi için mücadele etmek. Teşekkür ediyorum, sağ olun.

Moderatör:

Biz de Sayın İPEKYÜZE teşekkür ediyoruz.

Selahattin DEMİRTAŞ:

Merhaba arkadaşlar. Değerli arkadaşlar dün İHD Genel Başkanı Sayın Hüsnü ÖNDÜL ifade etti, İHD, insan hakları ölçeğinde, sayısal açıdan en azından, örgütlü en büyük insan hakları örgütü. Türkiye genelinde 33 şubesi var, bunlardan 13'ü Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, bunların bölge merkez şubesi Diyarbakır. Bunu şu açıdan ifade ediyorum; bu yaygın örgütlülük ağı sayesinde Türkiye genelinde de, bölgede de insan hakları durumu günlük, aylık, yıllık takip etme şansımız var. Tabii bu çalışmalarını yürütürken hem diğer STÖ'lerin uğramış oldukları hak ihallerini, örgütlenme özgürlüğüne ilişkin hak ihallerini takip ediyoruz, hem de bizler de bir STÖ olarak baskılarla karşılaşabiliyoruz.

Şimdi daha önce yapmış olduğumuz bir çalışmadan kısa başlıklar sunmak istiyorum. Öncelikle şöyle ifade edeyim, bizler STÖ'lerin karşılaşmış olduğu baskıları iki ana başlık altında toparlamıştık: Birincisi mevzuattan kaynaklı sıkıntılar, ikincisi uygulamadan kaynaklı sıkıntılar. Mevzuat sıkıntıları oldukça yoğun ve karmaşık, bu konuya çok fazla girmeyeceğim, daha çok uygulamadan kaynaklı sıkıntılara değinmek istiyorum bu kısa zaman diliminde. Onları da, uygulamadan kaynaklı sıkıntıları da üç ana başlık altında topladık; Birincisi idareden kaynaklı, yani kısaca devletten kaynaklı; adli, askeri, idari bürokrasiden kaynaklı sıkıntılar, ikincisi STÖ'lerin kendi yapılanmalarından ve örgütlenme tarzlarından kaynaklı sıkıntılar, üçüncüsü de toplumsal yapıdan kaynaklı sıkıntılar olarak tespit edildi.

şimdi bu idareden kaynaklı sorunlar ve sıkıntılarını da şu şekilde başlıklar halinde ben ifade edeyim izninizle: Birincisi idare Türkiye genelinde bölgelere göre farklı ve ayrımcı uygulamalar geliştirebiliyor. Örneğin bir ST, hangi ST, örneğin İHD, İstanbul'da veya Ankara'da bir basın açıklaması veya bir etkinlik çok rahatlıkla yapabiliyorken, Bingöl'de yapamıyor, Hakkari'de yapamıyor. İHD Genel Merkezi'nin yayınlamış olduğu bir basın açıklaması 33 şubemizde aynı anda yapılıyor örneğin. Bölgemiz genelinde etkinlikler yasaklanır veya engellenirken, Türkiye'nin batısında kısmen bu özgürlükler daha rahat kullanılabilir. Yani bölgelere göre de bir ayrımcılık söz konusu, bu idarenin tutumundan kaynaklı.

Yine Türkiye geneli için ifade ediyorum, adli ve idari bürokrasinin değişim karşısında göstermiş olduğu bir direnç söz konusu. Bu hem mevcut yasaların uygulamasından kaynaklı hem yeni değişen AB süreciyle birlikte değişen yasalara karşı dirençten kaynaklı. Bilinçli dirençler söz konusu, bir de o günkü durumu bilmeden direnen güçler var. Bunlar da STÖ'lerin çalışmalarını oldukça zorlaştırıyor diye düşünüyoruz. Örneğin derneklerin örgütlenme özgürlüğü, düşünceyi ifade özgürlüğü alanında son derece olumlu değişiklikler yapılmış olmasına rağmen, en son 2003 İnsan Hakları Haftası'nda, Aralık ayında Türkiye'nin her yerinde asılan barış afişleri, Van'da bir mahkeme kararı ile toplatıldı. İtiraz edildi, üst mahkeme itirazı kabul etmedi ve afişimiz o şekilde yasaklanmış oldu. Türkiye'nin neredeyse her yerine asmış olduğumuz afiş, adli direnç nedeniyle, adli bürokrasinin direnci nedeniyle en azından bir hafta boyunca diyelim, sıkıntılara yol açtı, en nihayetinde Adalet Bakanı'nın kendi yazılı emriyle Yargıtay tarafından bu karar bozulmak zorunda kaldı ve afişlerimiz o şekilde özgür kalabildi. Oysa yasa çok açıktı, dernekler her dilde afiş basabilir ve uygun görülen her yere asabilirlerdi. Bu adli bürokrasinin örgütlenme özgürlüğüne, ST'lerinin çalışmalarına karşı direncinin örneği olarak ifade ettim.

Yine bir başka sorun kamu görevlilerinin, özellikle STÖ'ler ile muhatap olan kamu görevlilerinin, mevzuat hiyerarşisi sistematığı veya mevzuat konusundaki bilgisizlikleri. Bu bazen bir savcı olabilir, bir hakim olabilir, karşımıza çıkabiliyor ya da bir kolluk görevlisi, bir emniyet amiri olabiliyor. Mevzuat değişiyor, mevzuatın değişmesiyle ilgili ilk bilgilenmesi gereken mercii olmasına rağmen, uygulamada sorun yaşıyorsunuz. Hakkınızı, özgürlüğünüzü kullanırken, mevzuat değişikliğinden haberi olmadığı için hakkınızı, özgürlüğünüzü kullandırmama yönünde pratik sergileyebiliyor. 2003 Mart ayında İdil'de yoğun bir gözaltı furyası yaşanmıştı, bizler de buradan hukukçu arkadaşlarımızla gözaltına alınan insanlarla, gözaltında görüşmeye gitmiştik. Ocak 2003'te, yani yılın hemen başında bir yasal değişiklikle birlikte gözaltına alınan her zanlının, DGM kapsamında dahi olsa, gözaltına alındığı andan itibaren avukatıyla görüşme hakkı tanınmıştı. Aradan iki ay geçmişti, biz İdil'de bu hakkımızı kullanmak istemiştik, İdil Cumhuriyet Başsavcısı'nın bu yasa değişikliğinden haberi yoktu. Diyarbakır Barosu'ndan ve Diyarbakır DGM Cumhuriyet Başsavcılığı'ndan ilgili yasa metnini kendisine fakslettikten, okuyup iyice izah ettikten sonra hakkımızı kullanabilmiştik. Bunu da buna bir örnek olsun diye ifade ettim.

Bir başka uygulamadan kaynaklı sıkıntı da bölge genelinde faaliyet yürüten STÖ yöneticilerine yönelik yoğun soruşturma ve dava baskısı. Şimdi düşüncüyü ifade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü çerçevesinde çok sayıda yasal değişiklik yapıldı ama, bizim sadece İHD'nin verilerine göre 2002 yılı ile 2003 yılı karşılaştırıldığında bölge genelinde düşüncelerini ifade eden insanlara karşı açılan soruşturmalarda % 800 artış var. Yani basın açıklamasına katılmış, okumuş, dinlemiş, oradaki koltukta oturmuş, hasbelkader orada kamerada çıkmış devlet memurlarına, işte sendikacılara, STÖ'lerin her kademesinde görev yapan yöneticilere inanılmaz derecede bir soruşturma tehdidi söz konusu. Sadece İHD

yöneticilerine bölge genelinde açılan soruşturma sayısı yüzlerle ifade edilebilir. Şimdi bunun anlamı nedir? Her ay neredeyse yaptığımız açıklamalara karşı Güvenlik Şube bir üst yazıyla Cumhuriyet Başsavcılığı'na iletiyor, hakkımızda soruşturma başlatılıyor, bazen ifadeniz alınıyor bazen alınmıyor ama, zamanınızın çoğunu bir şekilde adliyelerde geçirme zorunluluğuyla karşı karşıya kalıyoruz. Bu birinci baskı, ikincisi, soruştırmalar uzun bir süre sonuçlandırılmıyor. Yani, örneğin benim hakkımda 2002'de açılan soruşturma halen sonuçlandırılmış değil. Yani o tehdit kesintisiz ve sürekli bir şekilde canlı tutulmak isteniyor, ne takipsizlik kararı veriyor ne dava açıyor. Yine bizden önceki dönemde görev yapan arkadaşlarımız hakkında yüzlerce benzer soruşturma açılmış, takipsizlik kararı verilmiş, dava açılmış ise beraat kararı verilmiş olmasına rağmen, her ay ısrarla bu tarz tutumlar sürdürülüyor. Yine bu da STÖ'lerin bölge genelinde örgütlenme özgürlüğünü kullanmasının önünde ciddi bir engeldir diye düşünürüz.

Bir diğer engel kamunun özellikle bazı STÖ'leri potansiyel suçlu olarak görmesi ve göstermesi, kamuoyunda böylesi bir bilinç bulanıklığı yaratma çabası. Bu çabanın bir sonucudur aslında bizler hakkında açılan soruştırmalar. Yani hem bizleri hem örgütlerimizi kriminalize etme çabasıdır diye düşünüyorum. Bir örgüt hakkında bu kadar soruşturma ve dava açılıyorsa veya bir örgütün eylem ve etkinlikleri bu kadar yasaklanıp ve engelleniyorsa, o örgütün, hele hani STÖ bilincinin gelişmediği, bu örgütlenmeye çok ciddi sahiplenmenin olmadığı toplumlarda, örgütlenme konusunda çok ciddi sıkıntılar yaşamamıza yol açıyor. İnsanlar daha bir kaygıyla yaklaşıyorlar örgütlerimize, çünkü en nihayetinde çamur at izi kalsın politikasıyla örgütlerimiz bir şekilde karalanıyor, dar bir çember içerisinde çalışmamıza izin veriliyor, geniş halk kitlelerine yayılmanıza, topluma yayılmanıza çoğu zaman bu yöntemle engel olunabiliyor veya bazen basın-medya kendi gücünü kullanarak bu şekilde örgütleri karalayabiliyor ve kriminalize edebiliyor. Bu da bizler açısından ciddi bir sorun ve sıkıntıdır diye düşünüyorum.

Bir diğerk sorun STÖ-devlet ilişkisinde, devletin ısrarla baskın rol oynama istenci ve talebidir. Yani bulunduğunuz ortamlarda, görüşmelerde, her türlü ilişkide eşitler arası ilişkiyi devlet bir türlü kabul edemiyor. Ben devletsem sen sivil toplum örgütü isen... Yani bunu algılayamıyor açıkçası, bana bağılı olman gerekiyor, bir yerden bana bağılı olman gerekiyor diye, kurcalamaya çalışıyor ve o ilişkide baskın rol oynamaya çalışıyor, kabul edemiyor eşitler arası ilişkiyi. Bu da iletişim konusunda, özellikle kamuyla iletişim konusunda sıkıntı yaşamamıza neden oluyor.

Bir diğerk tespit ettiğimiz konu, fon kullanımı konusunda STK'lara eşit yaklaşılmıyor. Demin Hüsnü Bey ifade etti, yaklaşık 6-7 yıl boyunca İHD'nin hesaplarına tahvil konulmuştu, herhangi bir fondan yararlanması engellenmeye çalışılmıştı. Bu da dernek faaliyetleri konusunda oldukça zor durumlarla karşılaşmamıza neden oluyordu.

Bir diğerk üst başlık olarak, çok seri bir şekilde geçeceğim bundan sonrakileri, STÖ'lerin kendilerinden kaynaklı sorunlar ana başlığı altında da, STK'lar bilgi konusunda yetersizliğe sahip, kendi aralarında iletişim konusunda yetersizliğe sahip, işbirliği konusunda yetersizliğe sahip. Bunun olumlu pozitif örnekleri de var bölgede, örneğin Diyarbakır'da Demokrasi Platformu ve yine diğerk kentlerde il demokrasi ve bölge demokrasi platformları bir işbirliği örneği olsa da, örneğin yayınlanan bir deklarasyona imza atan 324-350 kurum olmasına rağmen bölge genelinde, bunlar arasında sürekli ve kesintisiz bir işbirliği maalesef söz konusu olamıyor.

Yine STÖ'lerin yeni mücadele perspektifine ihtiyacı olduğunu düşünüyoruz. Bu konuda yine bilgi eksikliği var. Yine bunu düşünürken şunu da açıkça ifade etmek gerekir, bölgede yaşanan on beş yıllık çatışma sürecinde STÖ'ler, o dönemin konjonktürel konumuna göre örgütleniyorlardı. Çok fazla nitel kadro ihtiyacı yoktu,

açıkçası nitel kadro da o dönemde çalışmayı göze alamıyordu, biraz daha gözü kara, cesur insanların STÖ'lerde çalışması gerekiyordu, konjonktür onu gerektiriyordu. O şekilde örgütlenen STÖ'ler, biraz tırnak içerisinde ifade ediyorum, STÖ olmalarına rağmen biraz daha militarist düşünüp o şekilde kararlar alabiliyorlardı. Şimdi sivilleşmeyi hep birlikte hayata geçirmeye çalışıyoruz, hem toplum olarak hem STÖ'ler olarak. Yeterince sivilleşemediğimizi, bunun bir süreç meselesi olduğunu düşünüyorum.

Bir diğer konu arkadaşlar, STÖ'lerin kendi haklarını arama ve kullanma konusunda yetersizlikleri var. Yani hak arama bilinci toplumda gelişmediği gibi STÖ'lerde de gelişmiş durumda değil. Çoğu zaman STÖ'ler kendilerine yönelik haksızlıkları, engellemeleri kabul edebiliyor, bu konuda mücadele etmeyi hukuksal, demokratik mücadele etmeyi ve kamuoyu oluşturmayı denemek yerine çoğu zaman suskun kalabiliyor. Bu da bizler açısından oldukça zorlayıcıdır diye düşünüyorum.

Toplumsal yapıdan kaynaklı sorunlar da; genelde sivil kültür yok ve sivil örgütlenme bilinci oldukça eksik. Bunun da çok çeşitli nedenleri var, zaman yetersiz olduğu için bunları açamayacağım. Ama çözüm önerisi olarak da, daha önceki toplantılarda da birçok arkadaşımız ifade etmişti, biz de ifade ediyoruz; güçlü bir iletişim ağı. Bölgede ne oluyor ne bitiyor, bunu anında öğrenebilmek için bütün STÖ'lerin, en azından belirli alanlarda bir iletişim ağını oluşturması, kurması ve anlık, saatlik birbirimizi takip edebileceğimiz bir mekanizma ile dayanışma içerisinde olmak diye pratik küçük bir önerim olacak bu sempozyum için. TOHAV'a bu toplantıyı düzenlemiş olduğundan dolayı teşekkür ediyor, hepinize saygılarımı sunuyorum.

Moderatör:

Biz de Sayın DEMİRTAŞ'a teşekkür ediyoruz. Şimdi konuşmasını yapmak üzere Makina Mühendisleri Odası Diyarbakır Şube

Sekreteri Sayın Necdet ATALAY.

Necdet ATALAY⁵:

Merhaba arkadaşlar, hepinizi saygıyla selamlıyorum ben de. Önce biraz sivil toplum kültüründen, sivil toplum siyasetinden genel olarak kısaca bahsetmeye çalışacağım. Makina odalarının bakış açısını veya sivil toplum alanında ne yaptığına dair, öğleden sonraki oturumda sanırım Jeoloji Mühendisleri Odası Başkanımız Sayın Fahrettin ÇALAN anlatacak; makina odalarının duruşunu ya da bu noktadaki katkısını, bakış açısını.

Dün sabahki oturumu kısmen izledim, öğleden sonra farklı bir toplantım olmasından dolayı izleyemedim. Ama sabahki oturumda da kısmen bahsedildi. Hakikaten de dünyamız hızlı bir değişim dönüşüm sürecini yaşıyor. Özellikle son on beş yirmi yılda ciddi değişiklikler söz konusu. Her alanda değişiklikten bahsedebiliriz, gelişimden, hızlı bir gelişimden bahsedebiliriz; siyasette, sanatta, ekonomide, silahlanmada, uluslararası ilişkilerde. Bu değişim dönüşüm de ciddi ihtiyaçları, yeni gereksinimleri, aynı zamanda yeni sıkıntıları da beraberinde getiriyor. Dünyanın gündeminde Türkiye'den çok daha önce sivil toplum söz konusuydu veya bu gelişim sürecinde çıkan sıkıntıları aşma noktasında çözüm olabilir diye dünyanın gündemindeydi ama, Türkiye'de son on beş yirmi yıldır ciddi ciddi sivil toplum da sıkıntıları aşma noktasında alternatif olarak karşımızda duruyor ve çözüm gücü olarak öneriliyor. Tabii bunun aksini savunan çevreler de söz konusu.

Şimdi hepimizin gördüğü üzere temsili demokrasi bir temsil krizi yaşıyor kanımca. Bu farklı çevrelerce de dinlendiriliyor. Genel siyasi parti tarzı yine bir temsil sıkıntısı ile karşı karşıya, yani bütünü ihtiyaçlarına, sorunlarına cevap olamıyor. Bu noktada memnuniyetsiz gruplar ya da siyasette temsiliyetini bulamayan çevreler, ilgi grupları ve yönetimde temsiliyetini bulamayan gruplar, çevreler, şahsiyetler sivil toplum alanında örgütlenmeye başlıyor. Sivil toplumun çıkışı da biraz bu noktadan hareketledir diye

düşünüyorum.

Şimdi Türkiye'de STK'ların profiline baktığımızda, 1980 öncesi sivil alanda ya da halkta, toplumsal kesimlerde ciddi bir yönetime karşı memnuniyetsizlik söz konusuydu. Bağları çok sağlam olmakla beraber, ideolojik vurgusu çok iyi yapılmamakla beraber çok yükselen bir muhalefet söz konusuydu. 1980 darbesi ile kısmen törpüldü bu ve ehlileştirilmeye çalışıldı, çok ciddi sıkıntılar da yarattı bu anlamda. Nihayetinde 1980 sonrası bu çevrelerin STK'larda örgütlendiklerini görüyoruz. Yani Türkiye'deki sivil toplum profiline baktığımızda, genelde o gelenekten, yani sol gelenekten gelen insanlara rastlıyoruz. Dolayısıyla ifadeye çalıştığım mevcut siyasi anlayışlar ya da yönetim anlayışları bütünü, genelin ve farklılıkların temsiline çok cevap olamıyor. Bu manada sivil toplum bir gelişim içerisinde ve bir ihtiyaç olarak ortaya çıkıyor.

Şimdi Kürtler bakımından baktığımızda sivil toplumun miladı 1990'lı yıllar olarak düşünülebilir. Çünkü işte 1980 hatta biraz daha eski olmakla beraber 1990'larda çok yoğunlaşan bir Kürt Hareketi söz konusu. Burada çok ciddi dramlar yaşanıyor, 1990'lı yıllarda, 1995'lerde ve kendileri dışındaki kesimler tarafından, halklar tarafından çok ciddi bir ilgisizlik söz konusu. Mevcut siyasi partiler yarasından dolayı da legal anlamda siyasi partileri olmalarına rağmen parlamentoda temsiliyetlerini bulamıyorlar, bundan kaynaklı Kürtler de sivil topluma doğru yönelim gösteriyorlar. İşte köyleri boşaltılanlar göç derneklerini kuruyor, yakınlarını kaybedenler yine dernekleşiyor, faili meçhullere gidenlerin yakınları faili meçhul kurumlarını kuruyor veya bunlara karşı kurumlarını kuruyorlar, aynı zamanda yine Türkiye'nin batısında da savaş karşıtı olan çevreler, barış diyen çevreler barış kurumları veya savaş karşıtı, işkence karşıtı kurumlar kuruyorlar. Dolayısıyla Kürt meselesinin geldiği düzey, 1990'lı yıllardaki düzeyi, Türkiye'deki sivil toplum tarihi bakımından çok önemli bir milattır diye düşünüyorum.

Bölgedeki STK'ların durumlarına ilişkin, sıkıntılarına ilişkin ben-

den önce konuşan arkadaşlar da ciddi tespitlerde bulundular. Kuşkusuz çok ciddi sıkıntılarla karşı karşıya, en son Selahattin Beyin az evvel ifade ettiği gibi, şimdi 1990'lı yıllar hani çok hareketli yıllar, savaş koşullarının olduğu yıllar. Yani o konjonktürle günümüz konjonktürü çok farklı olmalarından kaynaklı, sivil toplumun oluştuğu koşullar farklı, bugün farklı. Dolayısıyla bugün bir arayış içinde, sıkıntıları söz konusu ve bu arayışları devam edecek. Bugünkü bu sohbetimiz, bu toplantı da biraz ona hizmet etmeye yönelik. Bundan sonra da aynı arayışlar devam edecek diye düşünüyorum.

Başlıklar halinde ifade etmek gerekiyorsa; hukuki tanınırlık çok önemli bir sıkıntı. Bazı arkadaşlarımız yine bahsettiler, örneğin bazı STÖ'ler yasal sıkıntılardan kaynaklı şirket v.b. şeklinde örgütleniyorlar ve hiç bir tanınırlığı olmayan Demokrasi Platformu benzeri örgütlenmeler de söz konusu. Hukuki tanınırlıkların olmamasından kaynaklı faaliyetleri çoğu zaman engelleniyor, yasaklanıyor ve yöneticileri yasal sıkıntılarla karşı karşıya kalıyorlar.

Dün Ümit FIRAT Bey de çok güzel iki örnek verdi; yani örneğin dağcılık kulübü Bursa'da kurarsanız hiçbir sıkıntı yaşamazsınız, ama Cudi dağı örneğini verdi. Burada çoğu faaliyet de politize ediliyor, çok masumane girişimler de politize ediliyor devlet tarafından, terörize ediliyor hatta bazı şeyler. Bu bakımdan da faaliyetlerin hem toplumsallaşması, hem üyelerle paylaşılması hususunda çok ciddi sıkıntılar var ve yine devletten kaynaklı sıkıntılar var.

Siyasetle olan ilişkilerinde de ciddi sıkıntılar söz konusu. Dün sanırım Şehmuz Bey sabahki oturumda bahsetmişti; hepinizin bildiği üzere bölgede işte % 50'lerin üzerinde talep gören siyasi hareket parlamentoda temsilini bulamıyor, siyasi partiler yasanın kaynaklı. O bakımdan bu temsil sıkıntısı STÖ'lere aynı şekilde çok ciddi bir sorumluluk yüklüyor. Halktan böyle bir talep söz konusu. Parti-sivil toplum, yani tabandan, böyle bir karışıklık söz konusu; yani partiyle sivil toplumu yan yana koyabiliyor veya aynı

vere koyabiliyor, ondan kaynaklı siyasi misyonu da söz konusu. Tabandan gelen bir sıkıntı aynı zamanda, STÖ'lerin liderleri de böyle bir sorumluluğu hissediyorlar. Dolayısıyla faaliyet alanlarına ilişkin de bundan kaynaklı bir belirsizlik söz konusu ve zaman zaman kaymalar söz konusu. Bu da ciddi bir sıkıntı.

Tabii bölgede örgütlü bütün STÖ'ler, sadece işte Diyarbakır'da ya da bölge merkezli değiller. Örneğin meslek odalarının, sendikaların, tabip odalarının, baroların aynı şekilde Türkiye'de merkezleri söz konusu, merkezde de belli bir hukukları söz konusu. Genel manada Türkiye'de işte sivil toplum ve sol siyasetin dünyadaki bütün gelişime dair siyah ya da beyaz diye bir bakış açısı söz konusu. Bu da eksik, kısır bir yaklaşım diye düşünüyorum. Bu siyah ya da beyaz diye gelişmeleri yorumlamak bir sıkıntı yaratıyor, zaman zaman buradaki örgütler merkezleriyle çatışabiliyorlar. Bu da bir sıkıntı diye düşünüyorum.

Yine genel anlamda bölgedeki, özellikle bölge ekseninde STÖ'lerin devletin bu statükocu yapısını ya da bu merkezizyetçi yapısını çözme arayışı söz konusu. Aynı şekilde devlet de bu örgütleri çözmeye yani farklı uygulamalarla çözmeye, dağıtmaya kişisizleştirmeye çalışıyor.

Şimdi sivil topluma dair hani genel bir yaklaşım, siyasete alternatif mi değil mi diye bir tartışma söz konusu. Yavaş yavaş bizde de, yani bölgedeki STÖ'lerde de tartışılıyor. Siyaset mi doğru ya da birbirine alternatif mi? Buna da kısaca değinmek istiyorum. Bence birbirine alternatif değildir, yani yaşam ne sivil toplumsuz ne de siysetsiz olur. Bütün sorunlar sivil toplum eliyle çözümlür diye bir yargıda bulunmak eksiktir, doğru değildir. Siyaset de sivil toplumsuz ya da siyaset her şeyi çözer demek eksik bir yaklaşımdır diye düşünüyorum.

Dediğim gibi Diyarbakır'da gerek Demokrasi Platformu olsun

gerek diğ er tüm STÖ'ler olsun günün konjonktürüne göre veya günün koşullarına göre, dünyadaki gelişmeleri de göz önüne alarak kendilerini bir gözden geçirme süreci içerisinde. Bu yaşama küsm e adına değil, yani kendi varlıklarını sona erdirm e amaçlı değildir, yaşama yarın daha iyi dahil olmak, siyasette gerekirse daha etkin müdahale etmek amaçlıdır. Onda da umutluyum kendi adıma, yarına daha etkin bir şekilde müdahil olacaktır diye düşünüyorum. Teşekkür ederim.

Moderatör:

Sayın ATALAY'a bizde teşekkür ediyoruz. TES-İŞ Diyarbakır 1 No'lu Şube Başkanı Sayın Ali ÖNCÜ'yü davet ediyorum.

Ali ÖNCÜ:

Değerli arkadaşlar ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum. İki gündür devam eden sivil toplum anlayışı, sivil toplum örgütlenmesi ve bu alanda Türkiye gerçeklerine ilişkin olarak bir çok şey ifade edildi. Sivil toplum anlayışı ve örgütlenmesine ilişkin tek elden, maksatlı, bugüne kadar ideolojik olarak, yaklaşım olarak bir çok şey ifade edilmişti. Bir çok arkadaşımızın da ifade ettiği gibi, Türkiye bu kavramla 1980'ler sonrası süreçte tanışıyor ve Türkiye'nin entelektüel gündeminde yavaş yavaş yer ediniyor. Ama koşullar çok özgün koşullar gerçekten, 1990'lı yılların başında Kürt coğrafyasında ya da bölgede sivil toplum kavramı da tartışmaya açılıyor, üzerinde yoğunlaşıyor.

Şimdi Türkiye'nin bu özgün koşullarında sivil toplum kavramı, moderniteye uygun ve yapısal gereklerine uygun bir işlevsellik pratikte yer edinemedi. Bunun birçok nedeni vardır, örneğin 1990'lı yıllarda, Diyarbakır Demokrasi Platformu'nun düşünsel temellerinin atıldığı o dönemde, bölgede çatışma vardı, köyler yakılıp yıkılıyordu, göç var, açlık var ve kısacası bir savaş ortamı var. Ve bu savaş ortamında sivil toplum anlayışının moderniteye uygun bir şekilde kendini örgütlemesi, faaliyet alanlarını belirlemesi, görev ve

sorumluluklarını eksiksiz bir şekilde ve çağdaş, demokratik ve değerine uygun bir tarzda yerine getirmesi olanaklı değil. Çok ciddi bir sterilizasyon söz konusudur. Türkiye geneli açısından da bu böyle. Sivil toplum örgütleri yani iki yönlü bir baskıyla karşı karşıyadırlar. Bu konuda resmi ideolojinin çok önemli bir vesayeti olduğunu ifade etmek gerekirken bölge açısından da farklı bir yorumunun da olduğunu gözardı etmek mümkün değil.

Şimdi ne demek istiyorum, çok açık bir şekilde, örneğin STK'ların faaliyet alanları, sorumlulukları belliyken, bu faaliyet alanlarında kendi sorumluluklarını ne kadar yerine getiriyorlar? Örneğin bir sendikayı ele aldığımızda, sendikanın varlık nedeni temsil ettiği kitlenin temel hak ve özgürlüklerini, ekonomik taleplerini karşılamaktır, faaliyet alanı özet olarak böyle. Ama gelin görün ki bir savaş ortamında siz bunu yapabiliyor musunuz? Mümkün değil. Burada, gerçekten bir savaş ortamında, korkunç bir tablo ile karşı karşıyasınız ve buna uygun bir pozisyon almanız gerekiyor. Dolayısıyla siz kendi esas faaliyet alanınızdan da uzaklaşmış oluyorsunuz.

Şimdi buradan hareketle ben müsaadenizle Diyarbakır Demokrasi Platformu'nun deneyimini sizlerle paylaşmak istiyorum. Diyarbakır Demokrasi Platformu, işte 1990'lı yıllarda her ne kadar düşünsel planda oluşması, tasarlanması söz konusu olduysa da bilinen nedenlerden dolayı, bunun pratikte hayat bulması çok da olanaklı olmadı. 1990'lı yılların başında bu konuda ciddi adımlar atıldı ve yeniden toparlanması gündeme geldi. 1995'li yıllarda, 1995'in ortalarına doğru da taslak bir programla bölgedeki, Diyarbakır'daki STÖ'lerin büyük bir çoğunluğunu da içine alan, kapsayan ve çalışmaya ilişkin olarak da yani sivil toplum alanındaki çalışmaya ilişkin ilke ve prensiplerini belirleyen bir taslak program oluşturdu ve o günün koşullarında 28 STÖ de bu program kapsamında bir arada, dayanışma içerisinde olabileceğini teyit etti. Şimdi çok önemli bir adım olduğunu şahsen düşünüyorum. Biz bunun pratikteki sonuçlarını elde ettik, örneğin

Diyarbakır Demokrasi Platformu bileşenleri ilk kez 1995 yılında Türkiye'de, Türkiye toplumunun tüm bileşenlerinin temsiliyetini sağlayan bir Demokrasi Kurultayı'nı üç gün boyunca Diyarbakır'da gerçekleştirdi. Bu son derece önemliydi.

Şunu söylemeye çalışıyorum, yani tek başına sivil örgütlenmelerinin mevcut tablo içerisinde tek başına etkin olmaları ve gerçekten demokrasi kültürünü geliştirmeleri, sivil toplum kültürünü geliştirmeleri çok da olanaklı değildir. Demin konuşan arkadaşlarımız bunun nedenine değindiler, halen 1982 Anayasası ile yönetilen bir Türkiye söz konusudur ve eğer siz bölgede faaliyet yürüten bir STÖ iseniz, kesinlikle, büyük bir çoğunlukla bunu ifade edebilirim, özellikle de Diyarbakır Demokrasi Platformu açısından ifade ediyorum, bölücüsünüz, teröristsiniz, PKK'lisiniz. En masumane etkinliğiniz dahi böyle bir anlayışla karşılaşılıyor ve sınırlandırılıyorsunuz. O nedenle STÖ'lerin birlikteliği, STÖ'lerin dayanışması oldukça önemlidir. Bunu da Diyarbakır Demokrasi Platformu'nda, platformun pratiğinde de görüyoruz. Böyle bir adım atıldı arkadaşlar.

Daha sonrasında Lice hadisesi gündemdeydi, daha sonrasında Güçlükönak'ta büyük bir katliam yaşandı, işte Şırnak yerle bir edildi ve burada yaşanan bu insanlık dramının Türkiye kamuoyunun gündemine, dünya kamuoyunun gündemine çıkarılması ve işlenen bu insanlık suçuna karşı kayıtsız kalınmaması noktasında ciddi bir çabanın ortaya konulması gerekiyordu. Ben şuna inanmıyorum, bir tek STÖ'nün tek başına bu yaşananlar karşısında pozisyon almasının ve üstüne düşen sorumluluğu pratikte eksiksiz olarak yerine getirmesinin olanaklı olduğunu düşünmüyorum. Ama Diyarbakır Demokrasi Platformu bileşenleri gerçekten, eğer bugün Güçlükönak'ta işlenen katliam dünya kamuoyunun gündemine çıkarılmışsa, bir pay çıkarmak adına söylemiyorum, başışlamanızı diliyorum, ama gerçekten Diyarbakır Demokrasi Platformu yapmıştır, çıkarmıştır. Lice'nin yerle bir edilmesinin sorumluluğu, fail-

lerinin kim olduğu, kime ait olduğu, bu sorumluluğun ortaya çıkarılmasında Diyarbakır Demokrasi Platformu'nun girişimleriyle ortaya çıkarılmıştır. Bu süre içerisinde Diyarbakır Demokrasi Platformu üç kez Cumhurbaşkanı nezdinde görüşmelerde bulunmuştur, bölgede yaşanan temel sorunlar, Kürt sorunu dahil olmak üzere diğer sorunların rapor haline getirilip Cumhurbaşkanı'na sunulması. Beş kez Bakanlar nezdinde görüşmelerde bulunmuştur, sayısız kez hükümetler nezdinde girişimlerde bulunmuşlardır. Bunu yapabilmenin araçları, olanakları ancak böyle bir dayanışmayla mümkün olabilmiştir değerli arkadaşlar.

1997'lere geldiğimizde işte Diyarbakır Demokrasi Platformu'nun deneyimi ve esas aldığı modeli bölgede geliştirmek adına çok ciddi bir girişim içerisinde olduk, başlattık. Bütün bölge illerinde geziler yapıldı, bölgedeki bütün STÖ'lerle bir araya gelindi ve bu anlayışın yani dayanışma anlayışının, bölge ölçeğinde STÖ'lerin dayanışma içerisinde bulunma anlayışının belli bir hukuksal zemine ve bir meşru zemine ve dayanışma ilişkisi içerisinde olma anlayışı en kapsamlı şekilde bölgedeki STÖ'lerle tartışıldı, bölgenin belli illerinde Demokrasi Platformları oluşturuldu, Bölge Demokrasi Platformları'nın oluşturulmasının alt zemini oluşturuldu. Ama Sayın DEMİRTAŞ'ın da ifade ettiği gibi bildiğimiz birçok nedenden dolayı maalesef Bölge Demokrasi Platformu'nda istediğimiz ya da arzulanan şekilde ona işlevsellik kazandırmak ve işte bir pratik kazandırma çok da olanaklı olmadı.

Şimdi şu anda halen her ne kadar AB süreci ile bağlantılı olarak birtakım yasal mevzuatta değişiklikler söz konusu olmuşsa da pratikte değişen çok fazla şeyin olmadığını ifade etmek gerekiyor. Diyarbakır'ın özelinde siz bir resepsiyon yapacaksanız mutlaka, işte herkes bildiği için, kamuoyuna çok da yansıdığı için, burada Asayiş Şube Müdürü bizim Bülent YAVAŞOĞLU vardı, onun hukukundan geçmesi gerekiyordu, onun onayından geçmesi gerekiyordu ve bu böyledir. Şu anda STÖ'lerin, örneğin arkadaşlar,

çok çarpıcı bir şey söylemek istiyorum, ben 15-16 yıldır sendikacıyım, Diyarbakır Demokrasi Platformu'nun ilk kuruluşundan bu güne kadar da bu ortamın içerisindeyim ve kesintisiz olarak on altı yıldır bu kentte yaşıyorum, şimdi bu kent pratiğinde, bölge pratiğinde şu ana kadar benim şahsımda, birçok arkadaşımız da aynı durumda, 102 tane dava açıldı. Ben sendikacıyım, Ali ÖNCÜ, Diyarbakır TES-İŞ'in 1 No'lu Şube Başkanı. Ama gelin görün ki, açılan 102 tane dava ve soruşturmanın hiçbirisi de sendikal faaliyetimle ilgili değil, yani işçilerin temsil ettiği üyeye ilgili değildir, asla, bunlar sözleşmelerden, yasalardan, 2821'den, 2200'den doğan haklarla ilgili değil, 312, 168, 169, 2911 v.s. Bu niçin böyle, yani siz sendikacısınız?

Özetle yani STÖ'lerin kendi gerçek anlamda faaliyetlerini yerine getirebilmesi için, inancım o ki, Türkiye'de evrensel demokrasinin gelişmesi, taşların yerli yerine oturması ve barış ortamında tüm Türkiye toplumunun bir arada olabilmesi gerekiyor. Bu böyle olmadığı zaman Türkiye'de açlık, sefalet, yoksulluk, işsizlik, özelleştirme ve on beş yıllık bir sürece yayılan bir savaş, bir çatışma olduğu zaman böyle bir panorama içerisinde STÖ'lerin kendi önceliklerini, kendi faaliyetlerini, kendi görev ve sorumluluklarını yerine getirmeleri çok da olanaklı olmamıştır. Örneğin hukuk alanı ile ilgili baroların kendi görev ve sorumluluklarını yerine getirebilmeleri çok öncelikli bir faaliyet iken ama bugün insan hakları ihlallerinden tutun da YÖK'e kadar birçok alanla ilgilenmek durumunda kalıyor. O nedenle demokrasi evrensel normlarıyla eksiksiz bir şekilde oturmadığı zaman, demokrasi kültürü gelişmediği zaman, elbette ki STÖ'ler, demokratik misyon ve fonksiyonlarından dolayı da demokrasinin gelişmesine katkı sunacaklardır. Bölgede öncelik maalesef bu şekilde ortaya çıkmıştır. Diyarbakır Demokrasi Platformu bugüne kadar bu pratiğinden dolayı da gerçekten çok ağır bedeller ödedi, çok büyük zorluklarla karşı karşıya kaldı; beş yüzün üzerinde sürgün edilen arkadaşlarımız var, onlarca arkadaşımız gözaltına alındı, yüzlerce açılan davalar söz konusudur. Ama ben

şuna inanıyorum, eğer gerçekten Türkiye toplumunun tüm bileşenlerini bir toplumsal barış ve uzlaşma projesi etrafında bir araya getirmek, demokrasiyi eksiksiz olarak Türkiye toplumsal yaşamına oturtmak olanaklı olsaydı bu tahribatların hiçbirisi olmayacaktı, bu kadar sıkıntılar yaşanmayacaktı.

Sonuç itibarıyla TOHAV'a ben de çok teşekkür ediyorum. Sivil toplum anlayışı ve örgütlenmesinin temellerinden sorgulanması, kendisini gözden geçirmesi gibi son derece önemli bir sorunu gündeme getirdiler, ama koşullar çok uygun olmadığı için de bu kadar önemli bir soruna istediğimiz düzeyde bir ilgi yoktu. Çok teşekkür ediyorum.

Moderatör:

Biz de Sayın ÖNCÜ'ye teşekkür ediyoruz. Biz ilgiden memnunuz arkadaşlar. O açıdan, çünkü hakikaten Diyarbakır bu tür aktivitelere alışık bir kent. Artık Diyarbakır'da konuyla ilgili küçük bir kalabalık bizim açımızdan önemli bir başarı diye düşünüyorum.

Müzeyyen NERGİZ:

Sivil toplum kuruluşları ile ilgili sanırım iki görüş vardı; bunlardan biri tüm STK'ların aslında muhalif bir kimliklerinin olması zorunluluğu, devletçi olmanın STK'yı bitireceği ya da işte STK'nın zaten varlık koşulunu ortadan kaldıracakęı, diğer bir nokta ise STK'ların muhalif kimliğinin çok da önemli olmadığı, işte TEMA veya AKUT gibi devletle çok sıkı işbirliği içinde olan birtakım kurumların da aslında STK olduğu noktasında birleşti. Ben bu anlamda STK'ların muhalif olmakla eşdeğer olduğunu düşünüyorum. Hem sivil toplumcu hem de iktidarcı, otoriteci olunamayacakı inancındayım. Verilen örnekleri şu çerçevede değerlendirmek gerekirse, mesela AKUT'un Konya'da çöken apartmanla ilgili olarak çok da resmi kesimlerle çok da işbirliği içinde olmadığını gördük. Çünkü orada resmi otorite daha çok işte olay enkazını bir an önce toparlayıp işte onu göz önünden kaldırmak isterken, belki AKUT çok daha sivilci ve belki insan hayatına daha önem verir konumda

kaldı ya da TEMA asıl erozyonun kaynağı olan ormansızlaşmayı, orman mafyasını ya da işte bölgemizdeki geçmiş dönemde ormanların yok edilmesini, iktidarla olan ilişkilerini sorgulayabildiği zaman ne kadar devletçi olabilir? Yani STÖ'ler bence derinleştikçe ya da sivilleştikçe muhalifleşirler, ben böyle düşünüyorum. Bu noktada sözü daha fazla uzatmak istemiyorum, kendi konumla ilgili, faaliyet alanı olan kadına yönelik çalışma yapan STK'larla ilgili de birtakım şeyler söylemek istiyorum.

Genel olarak kadına yönelik çalışma yapan STK'lar diğer STK'ların yaşadığı sorunlardan daha fazla sorun yaşıyorlar inancındayım. Zira kadın, toplumun yarısını oluşturan tüm bir kitlenin cinsel kimliği dolayısıyla dışlanmışlığı sorunudur. Kadını tüm ötekileştirilen insanların yaşadığı sorunu cinsel kimliğinden kaynaklanan sorunlara ekleyerek yaşar. Kadına yönelik çalışma zordur, zira kadın ekonomik, sosyal ve siyasal alandan dışlanmıştır. Kadın alanında çalışmak zordur, çünkü bu alanda başarılı olmak için diğer tüm farklılıkların göz ardı edilerek kadınları kadın olmak paydasında birleştirmek gerekir ve bu çoğu zaman imkansız yakın bir durumu ifade eder.

Buna göre temsil ettiğimiz SELİS Kadın Merkezi, kadının dışlandığı ekonomik, sosyal, siyasal alanda kadını geliştirmek ve kadını bu alanlara tekrar kazandırmak için bireysel ve toplumsal çözümler üretmeye çalışır. Bu çok iddialı bir hedef belki ama, sanırım herkes ya da çoğumuz biliyoruz. SELİS'in adı da çok iddialı; SELİS Farsça'da aydınlık, Sümerce'de yol gösteren anlamında kullanılan bir sözcük. Biz burada kadın alanında çalışma yaparken elbetteki hedefimiz çok büyük ve çok başlıklı ve biz bunların hepsinin bir STK tarafından çözülmeyeceğini bilecek kadar gerçekçiyiz. Dolayısıyla biz bireysel ve kurumsal çözümler üretirken esas olarak işbirliğini hedef alıyoruz.

Biz, belki birliğin yüceltilmesi adına değil ama bir işin ucunda herkesin ayrı yöne çekiştirmesinden ziyade bir sorunu çözmede

herkesin ortak hareket etmesi durumunda, pratik olarak daha uygulanabilir çözümler üretileceğine inanıyoruz. Zira bize başvuran, bireysel sorunlarını çözmemizi isteyen kadınların birden fazla sorunu oluyor. Biz bu merkezde bütün bu sorunları çözmeye çalışabiliriz, eksik-fazla yapabiliriz ama kendi içimizde olsun demek, hepsine biz cevap olabiliriz demek biraz romantizm olur gibi geliyor bana. Dolayısıyla biz özellikle hukuk alanında Diyarbakır Barosu Kadın Hakları Uygulama Merkezi ile çalışıyoruz. Aynı zamanda ben o merkezin bir üyesiyim, ben bir hukukçu olarak SELİS'te hukuk danışmanlığı verebilirim ama, burada baronun çok daha fazla bu alanda etkin ve uzman olduğuna inandığımız için daha çok buraya yönlendirmeyi daha doğru buluyoruz.

İkinci olarak; STK'ların otoriteyi sınırlayarak demokrasiye katkı, faaliyetlerinde temel kuram bireysel inisiyatifli örgütlemek olunca, yatay olarak da ne kadar örgütlenebildiğiniz çok önemli oluyor, hedef kitlelerinize ulaşma ve faaliyetlerini kitlesel bir harekete dönüştürme beceriniz önem kazanıyor. Bu noktada STK'lar, örgütleyebildikleri bireysel inisiyatifleri birleştirerek iktidar üzerinde baskı unsurları oluşturabildikleri ölçüde başarılı oluyorlar. Ancak bu noktada kadınlar, bu noktada bence kadın STK'ları belki olumsuz bir durumda. Çünkü ben kadın STK'ların kendi aralarında, bireysel faaliyetlerde paylaşım ve işbirliğinin belki istenilen düzeyde değil ama önemli bir noktada olduğunu görüyorum. Aynı kadınlar belki bu alanda ya da STK'lar bu alanda çok fazla ortaklaşamıyor. Örneğin işte yakın gündemimizde de olan yerel seçimlerde kadınların siyasal alandan ne kadar dışlandığı bir kez daha ortaya konuldu. Ancak oyların yarısını kullanan kadınlar buna ne kadar tepki gösterebildi ya da ne kadar inisiyatifleri örgütselleşti ya da biz STK'lar bunları ne kadar örgütleyip aynı yönde bir hareket oluşturarak otorite üzerinde baskı unsuru olarak yaratabildik.

Bu anlamda bölgede sivil halkın önemli ve olumlu bir özelliğinden kaynaklı olarak, yani STK'ların çalışmasından ziyade, ben

halkın biraz daha ön planda ve olumlu olarak, hani devletle toplumsal ilişkiler ya da kendi durduğu yerle ilgili olarak, bölge halkının çok duyarlı olduğuna inanıyorum. Bu anlamda, dolayısıyla STK'lar da ülkenin geri kalan bölümündeki durumdan biraz daha önde gitmektedir. Çünkü, benden önceki konuşmacılar da söyledi, yani bölgede büyük oy potansiyeline sahip partiler ya da parti iktidarda ya da parlamentoda vücut bulmadığı için, bu faaliyetler STK'ların üzerinde kalmaktadır. Ancak yanlış bilmiyorsam şu anki parlamentodaki mevcut durum da çok Türkiye'deki yapıyı yansıtmıyor, iki partinin toplam oy oranı %50'lerin biraz üstündeydi yanlış hatırlamıyorsam. Ancak nedense, diğer, yani bölgede biraz önce belirttiğim koşullardan dolayı biraz daha ön planda ama, ülkenin geriye kalan kısmında çok muhalif bir gücün olması gerekirken bunun nedense örgütlenemediğini ya da bir araya gelemediğini, bireysel inisiyatifin örgütlenemediğini, kendine bir örgüt kuramadığını görüyoruz. STK'ların yatay örgütlenmesi bu açıdan önemli dedik.

Ve son olarak Sayın Ferhat KENTEL'in söylediği bir sözü kullanmak istiyorum izniyle; Farklılıklarımızın olduğu yerde ayrılıklarımızı, ayrılıklarımızın olduğu yerde farklılıklarımızı vurgulayarak zenginleşmemiz gerektiğini ve gücümüzü çekirdek kadrolarımızdan değil çok örgütleyebildiğimiz ve toplumsal inisiyatife dönüştürebildiğimiz bireysel inisiyatiflerden aldığımızı unutmadan faaliyet göstermemiz gerektiğine inanıyorum. Teşekkür ederim.

Moderatör:

Biz de Sayın NERGİZ'e teşekkür ediyoruz. Şimdi konuşmasını yapmak üzere KESK Diyarbakır Şubeler Platformu Dönem Sözcüsü Sayın Medeni TUTŞİ'yi davet ediyorum. Buyrun Sayın Medeni TUTŞİ.

Medeni TUTŞİ*:

Ben de konuşmama başlamadan önce böylesi bir süreçte böyle önemli bir konuyu ele alarak sempozyumu hazırlayan TOHAV yetkililerine teşekkürü bir borç olarak biliyorum, ve salonda bulunan tüm katılımcı

arkadaşları da KESK Şubeler Platformu adına saygıyla selamlıyorum.

Şimdi dostlar demokrasinin yükselen bir değer olarak çağımıza damgasını vurduğunu hep söyleriz. Bu nedenle de demokrasinin özümsemesi kaçınılmaz oluyor. Demokrasi toplumsal kültürü ve insanın dönüşümünü gerektirdiğinden, halkın iradesine dayalı olması esas olmalıdır. Yani burada bir halk iradesinin ortaya çıkması gerekiyor. Ancak böyle bir yöntemle halkın yönetsel ve siyasal yaşama katılımı mümkün olabilir. Bu nedenle demokrasinin gelişmesinde ve yerleşmesinde STK'ların, demokratik kitle örgütlerinin büyük bir önemi vardır.

Sivil toplum denince, devlet ile toplum arasında duran, ikisine de aynı mesafede olan, belli bir amaç çerçevesinde kurulan, ihtiyaçlara göre şekillenen, bağımsız örgütlenmeler akla geliyor. Sivil örgütlenme kurumsallaşmayı, toplumun bilinç ve üretkenliğini, yaratıcılıkla katılımını geliştirir. Bu nedenle STÖ'ler demokrasinin can damarlarıdır' diyoruz. Sivil toplum yaşamın her alanıdır; kadın, gençlik, doğa, temel hak ve özgürlükler ve özel bir çok alanda sivil toplumu kurmak mümkündür. Ancak hangi alanda olursa olsun, başlı başına STK oluşturmak tam anlamıyla demokrasiye hizmet etmiyor. Bu nedenle güç birliği, iş birliği arayışları önem arz ediyor, STK'ların birbirlerine destek olması önem arz ediyor. Bir STÖ'nün barışa, uzlaşı düzenine ihtiyacı yok mu arkadaşlar? Elbetteki var. Yine temel hak ve özgürlüklerimizin kullanılabileceği bir yasal ve anayasal düzenlemeye de ihtiyacı yok mu? Var. Bunu istemek her STÖ'nün sorumluluğunda değil mi? Her STÖ'nün, özel olarak kuruluşundan kaynaklı, bunun dışında böylesi bir sistematik yapıya ihtiyacı var. Bunu gerçekleştirebilmek için de mutlaka bu türlü faaliyetlerde bulunması, yani kendi öznel alanının dışına da çıkması gerektiğini düşünüyorum.

STÖ'lerin, "devlet ne kadar isterse ben o kadar genişlerim, o sınır içinde kalırım" demeye hakkı yok diye düşünüyorum. Çünkü önemli bir görev STÖ'ler için, devletin demokratikleştirilmesidir. Devlet, demokrasinin işlerlik kılınmasıyla pasif koordinatör

rolünü oynayacaktır bu durumda. Bu devletin hiyerarşik yapısı, tahakküm unsurları böylelikle kalkmış olacak. Bu da 'STÖ'lerin sorumluluklarındandır' diyorum.

Şimdi bir STÖ'nün bunları başarabilmesi için öncelikle çok iyi bir kurumsallaşmayı ve bu kurumsallaşmayı sağlarken de kendi örgüt içi demokrasisini işlemesi gerekiyor. Siz bu örgüt içi demokrasiyi işletip içselleştiremezseniz, dışarıya da katkı sunmanız, dışarıdaki demokrasilere katkı sunmanız da mümkün olmayacaktır.

Şimdi başka bir tehlike arkadaşlar, STÖ'lerin günümüzde mali cazibe odakları haline getirilmesidir. Bu da STÖ'lerin rollerini oynaması noktasında büyük eksiklerin yaşanmasına neden olabilmektedir.

Demokraside geliştirilmek istenen olgulardan biri olan yurttaşlığa da biraz değinmek istiyorum. Yurttaşlık bilinci bireysel özgürlüğü gerektirir. Bireysel özgürlüğün kişi hakları için zorunlu olan konuşma, düşünce, inanç özgürlüğü, mülkiyete sahip olma hakkı, sözleşme yapma hakkı, adalet ve başkalarına karşı kendi haklarını ileri sürme veya savunma hakkı gibi birçok hakkın eşit bir şekilde korunmasını gerektiriyor. Aynı zamanda sosyal olarak da en az ekonomik kalkınma ve güvenlik hakkı ile toplumda yerleşmiş standartlara uygun olarak uygar bir şekilde yaşamını sürdürme hakkına sahip olmadır diyoruz. Şimdi bunu tanımlarken salonda kaç kişi ben yurttaşım, yurttaş özelliğini taşıyorum diye kendilerine sorabilir. Ancak bu tanımlı kendimizde hissediyorsak gerçekten STK'ları güçlendirmek, özgür birey olarak STÖ'lerde bulunma, başkalarının da bu haktan faydalanması için bir çaba içerisinde olma gibi bir sorumluluğu kendimizde hissetmiş olacağız.

Neden Türkiye'de STÖ'ler demokrasinin gelişmesine katkı sunamıyor. Bu soruya gerçekten cevap alabilmek için Türkiye'nin mevcut yapısını, STÖ'lerin almış oldukları ya da kendilerini sınırladıkları düzeyi, toplumsal yapı itibarıyla Türkiye'de yaşayan halkların mevcut sorunlarını, yasalarla

ve bununla şekillenen adalet sistemini masaya yatırmak gerekiyor.

şimdi bir göz atalım, Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana her on yılda bir darbe oluyor. Yine yoğun olarak yaşanan yoksulluk ve bununla birlikte gelişen yolsuzluk var. Bu da toplumsal yapı üzerinde acımasız bir dejenerasyon yaratıyor. Adalet sisteminde, yasalardaki eşitsizlik, yurttaşın özgür düşünme kabiliyetini yitirmesine yol açıyor. Türkiye, halklar ve kültürler açısından çok zengin bir mozaige sahip olmasına rağmen etnik ve kültürel paylaşımından yoksun, bölünme fobileriyle birbirlerine yabancılaştırılıyor.

şimdi bölge ölçeğinde, asıl konumuz olan bölge ölçeğinde STK'ların çeşitli arayışlarına değinecek olursak, burada da çok kötü bir tablo karşımıza çıkıyor. On beş yıllık çatışma ve şiddet ortamıyla şekillenen ve toplumsal çöküntüye neden olan bir süreç görülmüştür. Bu süreç içerisinde 4000'e yakın köy boşaltılmış, tarım ve hayvancılık sektörü çökmüş, temel insan hakları ve özgürlükleri hiçe sayılmış, on binlerce insan yaşamını yitirmiş, on binlercesi cezaevlerine atılmış, işkencelere maruz kalmış, faili meçhuller yaşamıştır. Yani bir bütünüyle ekonomi çökmüş, doğa tahrip edilmiş, kentlerin varoşları insanların yaşam savaşlarına sahne olmuş, eğitim ve sağlık alanlarında birçok eksiklik. Örnekleri çoğaltabiliriz, ben süre açısından kısa gidiyorum. şimdi tabii böylesi durumlarda STÖ'lerin bir arada olması, işbirliği arayışlarına girmesi gerçekten çok zor arkadaşlar. Yani bölgede hepimiz birlikte yaşadık bunu.

Bu noktada biraz da KESK'in tarihsel sürecine vurgu yapmak istiyorum. 1990'lı yıllar dedik, yani bu süreç biraz da STK'ların kurumsallaşmaya doğru gitmesi dönemi, yeni yeni ortaya çıkması ile ilgili, devlet memurları sendika kurma hakkına sahip değildi. Bir çok olumsuzluklara rağmen kendi çıkarlarını, kendi düşüncelerini kamuoyuyla paylaşamıyorlardı. İşte 1990'lı yıllar gerek Anayasa'daki boşluklardan faydalanarak gerekse Türkiye'nin uluslararası düzeyde imza attığı yasaların getirmiş olduğu hakları kulla-

narak fiili, meşru temelde bir mücadele hattı çıktı. Bu mücadele hattını çizerken Türkiye'deki sorunlardan bağımsız bu mücadelenin yürütülemeyeceği inancını da taşıyorduk. Emek, barış ve demokrasi mücadelesinin bir arada yürütülmesi gerektiğini çok iyi biliyorduk. Savaşların, rant çevrelerinin uğraşları üzerine bir ücret artışı alamayacağımızı da çok iyi biliyorduk. Böylelikle mücadele çizgimizi belirledik. Emek barış ve demokrasiyi birlikte, olmazsa olmaz bir mücadele tarzı olarak önümüze koyduk.

Bölge düzeyinde de bu böyle oldu. Birçok arkadaşımız sürgün edildi, birçok arkadaşımız idari cezalara, yargı organlarında yargılanıyor. Tutuklananlar oldu, faili meçhullerde ölenler oldu, birçok sıkıntı yaşadık. Tabii bu süreç içerisinde, arkadaşlar değiştiği için ben fazla değinmeyeceğim, kısa geçeceğim, çok sevindirici bir olay oldu, Diyarbakır Demokrasi Platformu'nun kurulmuş olması, 28 kurumun katılımıyla kurulmuş olması. Ülkemizde ve gerekse dünyada, sadece ülkemizde de sınırlı kalmayan Demokrasi Platformu'nun, siyasi, ekonomik, toplumsal gelişmeleri yakından izlemesi ve bunlar hakkında açıklamalar, etkinlikler düzenlemesi kısa sürede bölge ölçeğine yayıldı. Bugün Türkiye'de de örnekleri var, Emek Platformu'nu bir model olarak ortaya çıkan Demokrasi Platformu'nun bir örneği olarak, bir üst kuruluşu olarak değerlendiriyorum. Yani birçok ilkler burada başladı. Ve böyle bir sempoziumun bu süreçte yapılması bu açıdan da önemlidir.

Şimdi platform kurulurken, platformun dışında kalan kurumlarımız da vardı arkadaşlar. O hususa değinmek istiyorum, belirtmek istiyorum. Şimdi Demokrasi Platformu dışında kalan kurumlarımız da oldu. Bunlara çağrılar da yapıldı. Kendi üye hak ve çıkarlarını koruyacaklarını beyan ettiler bu arkadaşlar, dışarıda kalmak gibi bir tercihi önlerine koydular.

Son olarak arkadaşlar toparlarken, neden başaramıyoruz, bir araya gelmeyi neden başaramıyoruz? Bunun, konuşmamın

bütününü gözden geçirirsek sanırım biraz güç olduğunu göreceğiz. Ama Türkiye çok önemli bir süreçten geçiyor. Bu süreci doğru işle-
mek ve doğru değerlendirmek sivil toplum olmanın görev ve sorum-
luluğundadır diyoruz. Zaman zaman TÜSİAD, esnaf sanatkarlar
odası, sendikalar, dernekler, vakıflar bir çok konuda; AB süreci,
demokratikleşme, toplumsal barış, yoksulluk, ekoloji, insan hakları
ve temel özgürlükler gibi konularda açıklamalar yaparlar. Bunların
hiçbiri özel konu değil arkadaşlar, bunlar toplumsal sorunlardır.
Bunu böyle algılamak gerekiyor ve Türkiye'de yaşayan tüm halk-
larımızı ilgilendiriyor. O zaman bu sorunun çözümü için bir kolektif
çalışma esastır diyorum. Alabildiğince geniş halk kesimlerini
içine alan, demokratik toplum platformunu, koordinasyonunu kur-
mayı acil bir ihtiyaç olarak görüyoruz. Niye koordinasyon?
Koordinasyondan kasıt eşgüdümdür arkadaşlar. Bir yapının diğer
bir yapı üzerinde hiyerarşik ve tahakküm etme şeyi yoktur koordi-
nasyonlarda. Bu anlamıyla önemli buluyorum. Çağdaş katılımcı
demokrasinin gelişmesi toplum örgütlerinin rollerini doruklarda
oynaması ile mümkündür diyoruz. Alan itibari ile farklı amaçlarda
olan demokratik oluşumlar eğer sağlıklı koordineyi, koordineli bir
çalışmayı esas alarak, içselleştirebilirlerse çözüm gücü olmaları da
kaçınılmaz olacaktır diyorum. Sözlerime son verirken her ne alanda
olursa olsun emeği, barışı, demokrasiyi, adaleti, eşitliği, insanı,
kadını, çocuğu, doğayı, kardeşliği seven her insanı ve kurumu
böylesi geniş bir birlikteliğe davet ediyorum. Beni sabırla din-
lediğiniz içinde teşekkür ediyorum.

Moderatör:

Biz de Sayın TUTŞİ'ye teşekkür ediyoruz. Değerli arkadaşlar
programımızın bu kısmının saat 13:00'te bitmesi öngörülmüştü,
ancak gerek toplantıya geç başlamış olmamız gerekse konuşmalar-
daki konuşmacıların sarkma süreleri göz önüne alındığında,
zannediyorum yarım saatlik bir sarkma söz konusu oldu. O nedenle
öğleden önceki oturumu ben bütün konuşmacılar açısından bitirmek
istiyorum ki öğleden sonra farklı bir sıkıntı yaşamayalım. Bu neden-

le, sayın Sezgin TANRIKULU'nun da öğleden sonra acil bir işi söz konusu, Diyarbakır Barosu Başkanı, biz onu da konuşturacağız, konuşma hakkı vereceğiz, ancak sayın Mahsun BATI, eğer izin verirse, izni olursa, kendisini öğleden sonra kürsüye alalım diyoruz. Böylece programımızı böyle sıkıştırarak götürmeye çalışalım. Ben tekrar rica ediyorum, on dakikalık bir konuşma süresi belki kimilerimize yetersiz gelebilir ama toplantı disiplini bakımından sayın konuşmacılarımız bu süreyi kullanmada titizlik gösterirlerse bize büyük yardımları olmuş olur. Ayrıca yine sayın konuşmacılardan biz, sorunların tespiti yanında STÖ'lerin gelecekte ne gibi işbirliği alanlarında biraraya gelebileceği konusunda da öneriler almak istiyoruz. Bunu da bundan sonra konuşma yapacak konuşmacılarında dikkatine sunmak istiyorum. Şimdi konuşmasını yapmak üzere İHD Bingöl Şube Sekreteri Sayın Devrim GÜLERYÜZ'ü davet etmek istiyorum. Buyrun Sayın GÜLERYÜZ.

Devrim GÜLERYÜZ'ü:

Sivil toplum hareketinin işbirliğiyle ilgili çok anlaşılabilir ve pratikte yaşanmış, uygulanabilir çözümlerin üretilebilmesi için, mevcut sivil toplum hareketini tüm yönleriyle değerlendirmek gerektiği görüşündeyim. Bunu yapabilmek için ise ülkede mevcut sistemin işlerliği, ekonomik, sosyal, kültürel, siyasal ve hukuksal açılardan değerlendirilmesi gerektiği görüşündeyim. Bu yapılmazsa doğru ve pratik çözümler açığa çıkmayacak, yaşanan çözümsüzlükler devam edecek, sivil toplum hareketi, işbirliği arayışları için gösterilen çabalar da boşa gidecektir. Sivil toplum hareketinin işbirliği konusunda sadece bölgede değil ulusal ve uluslararası düzeyde de arayışlar içinde olunmasının gözardı edilmemesi gerekir. Çünkü dünyada ulusalüstü sermayelerin küreselleşmesi ve insanlık ailesinin yaşam kaynaklarını kontrol etme çabaları karşısında, sivil toplum hareketinin de küresel boyutta işbirliği, güç birliği içinde olmaları gerekmektedir. Bölgesel işbirliğinin gerekliliğinin, geçmişte, günümüzde, yarınlarda yaşayacağımız, yaşamakta olduğumuz veya yaşayacaklarımızdan yola çıkılarak bunun

gerekliliğinin kaçınılmaz olduğu görülmelidir.

Gerçekçi çözümlerin açığa çıkarılması için öncelikle talepler üzerinde durulmalıdır, nasıl bir sivil toplum, nasıl bir sivil toplum örgütü ya da hareketi. Siyasal anlayışlardan, hükümet ve ideolojilerden bağımsız sivil toplum hareketleri mi istiyoruz, siyasal anlayış, ideoloji ve hükümetlere ya da siyasal iktidarlara göre, onlara hizmet edecek sivil toplum hareketleri mi istiyoruz, yoksa sadece kendi amacına mı endekslenmiş ve amacına hizmet eden, onun dışında gelişen durumlarla ilgilenmeyen bir sivil toplum hareketi mi istiyoruz? Öncelikle bunu, yani talebimizin ne olduğunu bilmemiz gerekiyor. Ayrıca sivil toplum hareketi ya da toplumun her alanının örgütlenmesinden ne anlıyoruz? Neden buna ihtiyaç duyuyoruz ve sivil toplum hareketlerinin toplumsal yaşamdaki rolünün ne olması konusunda netleşmek gerekiyor.

Belirtilen ve ortaya atılan bu soruların yine gerçekçi şekilde ele alınarak gerçekçi çözümlerin üretilebilmesi için ülkede sistemin günümüze kadar bu alana yönelik uygulamalarını, yapmak istediklerini ve gerçekleştirdiklerini, bundan sonra yapmak isteyeceklerini değerlendirmek gerekiyor. Bu açılımlar irdelenmeden, arayışlarda başarılı sonuçların elde edilmesi beklenmemelidir.

Türkiye'de devlet gücünü elinde tutan yönetimlerin siyasal anlayış farklılıklarına rağmen, statükoyu koruma çabaları somuttur. Bunun için STÖ'leri kontrol altına alma, istedikleri gibi çalıştırma ve yapılandırmada önemli derecede etkili oldukları söylenebilir. Günümüzdeki toplum örgütlülüğünü incelediğimizde -hatta incelemeyen dahi bunu görmek olanaklıdır- sistem, toplumun etkili kesimlerinin örgütlülüğü üzerinde hukuksal düzenlemelerle, ekonomik ilişkilerle kendine hizmet eden bir örgütlülüğü sağlamıştır. Üzerlerinde etkili olmadığı ya da kontrol altına alamadığı kesimler üzerinde ise yıldırma, yok etme, güçsüzleştirme, hukuksal düzenlemelerle çalışamaz duruma getirme gibi uygulamalarla etkisizleştirme çabalarını arttırarak sürdürmüştür.

Tüm bu uygulamalar sonucu günümüzde var olan STÖ'ler, demokratik kitle örgütleri, meslek kuruluşları arasında işbirliği konusunda sorunlar yaşanmaktadır. Bugün bu konuda arayış içinde olmamızı gerektiren, bu alanda yaşanan sorunlardır. Toplumsal yaşamın her alanında yaşanan her sorunun toplumun her kesimini etkilediği bir gerçekliktir. Öyleyse hiçbir STÖ'nün kendisi dışındaki kesimlerle ilgili sorunlara karşı bu anlamda ilgisiz kalması düşünülemez. STÖ'lerin özel alanlarıyla ilgili amaçları ne olursa olsun insanın onurlu bir şekilde yaşamasını göz ardı etmemesi gerekir. Bu nedenle toplumun hangi kesiminde ve hangi amaçla yapılmış olursa olsun tüm STÖ'lerin işbirliği içinde olmaları, ülkede var olan sorunların çözümünde etkili olacaktır.

Örnek vermek gerekirse hukukçuların örgütlü oldukları barolar, tabipler odası, esnaf sanatkarlar odaları birliği, kooperatifler birliği, ziraat odaları, ticaret ve sanayi odaları gibi birçok meslek kuruluşları sistemin yani siyasi iradenin çıkardığı yasalarla çalışmalarını yapmaktadırlar. Yine sisteme hizmet eden ve statükoyu korumak üzere sistem tarafından beslenen ve desteklenen birçok derneğin olduğu bilinmektedir. Siyasal anlayışlara hizmet etmek üzere faaliyet gösteren birçok STÖ'nün olduğu da bir gerçekliktir. Sistemin yarattığı böyle sivil toplum hareketleri ile işbirliği mümkün müdür? Anlaşılması için bir-iki örnek vermek gerekir. Örneğin Bingöl'de sadece 2003 yılında insan hak ve özgürlüklerine yönelik ihlal yaşanırken, bir yazılı açıklama dahi yapmayan bir baro ile ya da hukukçu üyeleri ile işbirliği sağlamak mümkün görülebilir mi? Yine binlerce hektar orman günlerce yanarken hiç ses çıkarmayan bir TEMA ile nasıl bir işbirliği yapılabilir? Yine Bingöl'de gözaltına alınan 120 kadının CMUK avukatlığını yapıp para alan, ancak gözleri önünde coplarla tekme tokat dövülen kadınlar için suç duyurusunda bulunmayan, suç duyurusunda bulunan kadınlar için tanıklık yapmayan hukukçularla nasıl bir işbirliği geliştirilebilir ya da mümkün olabilir? İşkence gören ve muayene edilmek üzere götürüldüğü doktor, gördüğü yaraları için raporunda 'yere

düşmekten dolayı bu yaralanmalar olabilir' derse, nasıl bir işbirliği düşünülebilir? Böyle bir doktorun Hipokrat yemini ya da böyle bir baro üyelerinin hukukçuluğu nasıl değerlendirilmelidir? Valiliğin önündeki karın temizlenmesini manşetten veren, ancak sekizi faili meçhul cinayet olmak üzere kırk yaşam kaybı ve bin ikiyüzün üstündeki insan hakkı ihlalini haber bile yapmayan bir basınla ya da örgütüyle nasıl bir işbirliği olanaklı olur?

Bütün bunların değerlendirilmesinin sağlıklı bir işbirliği için gerekli olduğu göz ardı edilmemelidir. Hangi konuda, nasıl bir işbirliği yapılması üzerinde düşünülmesi gerekmektedir. Sivil toplum hareketinin işbirliği arayışlarından birisi de bunun ilkeleri üzerinde bir uzlaşma sağlanmalıdır. İlkeler üzerinde bir uzlaşma sağlanmadan işbirliğinin umut edilen düzeyde sağlanması mümkün olmayacaktır. Bu nedenle önce toplumun her alanının örgütlenmesi, bu örgütlülüğe duyulan ihtiyacın nedenleri, örgütlülüğün ana amacının ne olması gerektiği, bu ana amacın gerçekleştirilebilmesi için üzerinde uzlaşılacak ilkeler ve öncelik verilmesi gereken çalışma alanları ve konuları belirlenmelidir.

Bölgesel işbirliği için bölgenin temel sorunu ve bu soruna bağlı, bu sorundan kaynaklanan ama her biri toplumu derinden etkileyen, farklılaşan sorunlar yumağını oluşturan tali sorunlar ve çözümleri üzerinde de doğru, gerçekçi tespitlerde uzlaşma sağlanmalıdır. Sorunun adı doğru konulamaz ve dile getirilemezse çözümde gerçekçi olunamaz. Bölgede ekonomik, sosyal, kültürel, siyasal sorunlar yaşanmaktadır. Bu sorunlar toplumsal kesimlerin bütününde de farklı sorunların yaşanmasına neden olmaktadır. Bütün bu sorunların ana kaynağı Kürt sorunudur. Sistemin Kürt sorununa dayattığı çözümsüzlüktür, çözümsüzlükteki ısrarıdır. Kürt sorunu demokratik, barışçıl bir şekilde çözülmediği müddetçe Türkiye'de demokrasi standartlarında ve evrensel hukuk normlarında, pratik yaşamda gelişme sağlanamaz. STÖ'lerde etik anlayış ve duruş sağlanamaz. Bütün bu durumların da, STÖ'lerin işbirliği

üzerinde doğrudan etkili olduğu görülmelidir. Teşekkür ederim.

Moderatör:

Biz de teşekkür ediyoruz Sayın GÜLERYÜZ'e. Hüseyin AYGÜN'ü davet etmek istiyorum. Buyrun Sayın AYGÜN.

Hüseyin AYGÜN¹⁰:

Tartışma konumuzun başlığı bölge ölçeğinde sivil toplum hareketinin işbirliği arayışları. Ancak sorun bölgeyle sınırlı değil, dünyada da aslında STÖ'lerin bir işbirliği arayışı, özellikle son on yılda kendini yakıcı şekilde ortaya koyuyor. Dünya Sosyal Forumu mesela kısa bir süre evvel yapıldı. Burada dünyanın çeşitli bölgelerinden, çeşitli ırklardan, milliyetlerden insanlar, onların örgütleri bir araya geldi ve insanlığın geleceğini tartıştılar. Aslında biz de burada bölgemizde, özellikle Kürt sorunundan kaynaklanan ağırlıklı sorunlar üzerinden örgütlenmiş kurumlar, STÖ'ler olarak bir yerde minik bir insanlık tartışması yürütüyoruz, bana öyle geliyor.

Tabii dün tartışıldı, STÖ toplumla devlet arasında bulunuyor ve toplumun taleplerini devlete iletiyor. Bunu, devletten bağımsız olmaması, devletle belli bir diyaloga girmesi ve işbirliği içinde olması gerektiği yönünde yorumlayanlar da yok değil. Ancak bir STÖ'nün devletten ya da devletlerden bağımsız olması gerektiği çok açık bir gerçekliktir. Türkiye coğrafyasında bunun herkes tarafından görülebilmüş olması gerekir. Zira devlet, o örgütlere de el atıyor, bu tür örgütleri de bir biçimde resmileştiriyor, kendine bağlıyor, bunları asimile etmeye çalışıyor, bunu yapamadığı yerlerde bu örgütlere benzer örgütler kuruyor. Böylece farklı bir cepheden bu örgütlerin işleyişini, çalışmalarını engellemeye çalışıyor. Şimdi şu anda benim aklıma mesela resmi insan hakları örgütleri geliyor, illerde, ilçelerde kuruldu, kağıt üstünde örgütler. 800 küsur tane insan hakları örgütü var Türkiye'de ve neredeyse Türkiye'nin hiçbir tarafında bu örgütlere sivil toplum tarafından, halk tarafından herhangi bir başvuru yapılmış değil. Bu örgütler tarafından oluşturulmuş olan dilek ve şikayet kutularına imzasız bir başvuru dahi yapılmış değil.

Çok ilgi çekici olsa gerekir.

Devletlerden bağımsız olması gerektiğini özellikle söyledim çünkü, Amerika mesela Diyarbakır üzerinden bir sürü plan yapıyor. İşte Başbakanımız kısa bir süre evvel oradaydı ve döndü, Diyarbakır'ın bir yıldız kent olabileceğini, Ortadoğu'da vizyonu olan bir şehir olabileceğini söyledi. Mesela bağımsızlık bu noktada bence düşünölmeli; bu projeden bağımsız olmak, kendi gündemimize sahip olmak anlamında düşünölmeli ve birilerinin projelerine yüz vermemek, kendi gündemimizi ısrarla teklif etmek gereğı üzerinde düşünölmeli diyorum.

Şimdi hatırlarsınız, 12 Eylül Anayasası'nın başlangıç kısmında vardı, kutsal devlet diye başlıyordu. Sonradan çok eleştirildi, tartışıldı, devlet kutsal olmamalı, insan kutsaldır diye. Çok gecikmeli de olsa o hüküm kaldırıldı, çok yakın bir zamanda kaldırıldı. Ama bu anlayış devam ediyor. Bir zamanlar Milli Eğitim Bakanı söylemişti sanırım, bu ülkeye komünizm gerekiyorsa onu da biz getiririz diye. Ama bu anlayış gerçekten Anayasa'nın başlangıç kısmında belki yok, fakat aynen devam ediyor. Az evvel Selahattin DEMİRTAŞ, İHD Diyarbakır Şube Başkanı söyledi; İHD'yi kabul etmiyorlar, eşit bir güç olarak görmüyorlar, bunu anlayamıyorlar. Gerçekten seksen yıllık yönetim pratiğinin yarattığı bir alışkanlık bu ve kolay kolay da değışmeyecek.

Ben de bu hafta olan bazı olaylarla bir takım çıkarsamalar yapacağım. Aslında hepimiz benzer şeyler söylüyoruz, nasıl bir işbirliğı gerektiğı konusunda da tezlerimiz birbirine çok yakın. Şimdi mesela dün cezaevlerinde 107 ölüm vakasına bir vaka daha eklendi, 108'e yükseldi ölü sayısı ve cezaevleri sorunu kanayan bir yara. Benim de müvekkillerim vardı orada, Diyarbakır F Tipi Cezaevi açıldı. Bu mesela sivil toplumun gündeminde, en azından tutuklu ailelerinin gündeminde. Orada ölümler, yaralanmalar olduğı sürece toplum da bir biçimde huzursuz olacak, istemesek bile bu sorun gündemimizden çıkmayacak, bu soruna dair bir tezimiz,

fikrimiz olmak zorunda. Ama Avrupa'nın bu cezaevi modellerini insan hakları standartlarına uygun bulduğunu da ne yazık ki gözlemliyoruz. Mesela bu konuda bir tezimiz, bir fikrimiz, söyleyecek bir şeyimiz olmalı diyorum.

Geldiğim bölgeden de örnek vereyim. Orada biz yerel bir gazete çıkardık, az evvel İHD Bingöl Şubesi, basını biraz da sert bir dille yerel basını eleştirdi, şimdi orada mesela ben ilk defa Zazaca bir yazı yazdım, kendi ana dilimde. Çok ilginç şeyler oldu, sizinle paylaşmak isterim, aktarmak isterim. Hemen bir fezleke hazırlandı, bir dosya hızla Savcılığa gönderildi. Savcı çağırdı bizi, ifade almak istedi. Ama fezlekedede hiç bir şey yazmıyordu, yani hiçbir şey yok, sadece Zazaca yazı, bir de Türkçe'si. Türkçe'sini de bu arada benden aldılar, kendileri çeviremediler, benden rica ettiler. Türkçe'si ve Zazaca'sı dosyanın içine konulmuş, savcıya gönderilmiş, savcı da ne yapacağını bilmiyor, herhalde bir iddianame yazacak, DGM'ye gönderecek. Böyle ucube bir şey. Şimdi dil olarak kabul edilmiyor, yani tehlike olarak görülüyor. Bir aşk türküsü ya da normal bir yazı, basit bir yazı yazsanız bile bunu Türkçe olmayan bir dille yazarsanız, orada devlete karşı bir tehdit varmış gibi algılanıyor. Seksen yıllık alışkanlıkta bu konuda kendini çok sert şekilde, belirgin şekilde gösteriyor. Neticede kapandı, ifadem bile alınmadan ama, dile karşı ne kadar büyük bir tahammülsüzlük olduğunu, kendi dilinde yazan bir insana karşı ne kadar büyük bir hoşgörüsüzlük olduğunu bu son yaşadığım soruşturma sırasında gördüm ben. Bazı şeyler gerçekten zamanla ve mücadeleyle değişiyor. Ama biz eğer haklarımızı kullanmazsak değişmeyebilir, çünkü alışkanlıktan öte bir tutum var, bunu engellemeye bastırmaya, sınırlamaya yönelik bir tutum. Bunu görmeliyiz.

Şimdi mesela bu hafta olan olaylardan ilginç bir olay daha. Ben o zaman Ankara Hukuk Fakültesi'nde öğrenciydim, sene 1991, Ankara Emniyeti'nde, Birkan ALTUNBAŞ diye bir öğrenci öldürüldü işkencede. Birkan'ın ailesi tam on üç yıldır hukuk

mücadelesi veriyor. Adalet Bakanı Ankara'da yaşıyor, Bakanlık da Ankara'da. Ne zamanki Amerikan Dışışleri Bakanı, bu davada polislere tebligat yapılamadığını hükümete bildirdi, bakanımız davadan yeni haberdar olduğunu söyledi. Yani bazı şeyleri resmi güçler, resmi makamlar görmüyor, bilerek görmüyor, bu bir ihmâl değil. Biz bunları takipçisi olduğumuz sürece, Amerika'nın da raporlarına giriyor. Bu arada Amerika, gelirken özellikle not aldım, mesela 2002 yılında 14,7 milyon dolarlık elektronik şok aleti, 4,4 milyon dolarlık da pranga aleti satmış bütün ülkelere ve bu ülkeler arasında Türkiye de var. Amerika'dan da ayrı bir sivil toplum arayışımız olmalı diye düşünüyorum.

Ben özellikle burada şu iki noktaya dikkat çekmek istiyorum, daha önceden de çektik gerçi ama, mesela basın-medya çok etkili bir güç. Bugünlerde popstar kampanyaları var, binlerce genç kuyruklara giriyor çeşitli kentlerde. Ama basın, insan haklarını sistematik bir şekilde ihlâl edilmesini destekleyen bir örgüt durumunda, görsel ve yazılı basın. Tabii basında hak ihlallerinin teşvik edilmesi, şiddetin, cinayetin, kin ve intikamın, ırkçılığın onaylanması anlamında bazı yasaklar var, basın mevzuatı var ve daha da önemlisi Basın Konseyi diye bir örgüt var. Ama mesela bu Basın Konseyi'nin bir başkanı var, Hürriyet gazetesinin de sahibi Oktay EKŞİ, 16 Kasım 2003'te İstanbul'daki sinagog bombalamalarından sonra, kendi köşesinde şöyle bir cümle geçiyor makale içerisinde; "Türkiye hukuk devletidir denir, ama yakalarlarsa, burada adamı fena yaparlar, bizden söylemesi". Şimdi böyle bir basınla uyum yasaların hayata geçmesi mümkün mü? Bana mümkün değil gibi geliyor. Basın Konseyi normalde hak ihlallerini, işkence, ırkçılık, nefret, savaş gibi temaların körüklenmesini kınayan bir örgüt olmalı. Ama başkan kendi köşesinde uyum yasalarıyla belki de dalga geçebiliyor.

Yine son haftanın ilgi çekici tartışmalarından birisi, Sabiha GÖKÇEN. İşte ilk savaş pilotumuz Ermeni miydi yoksa Türk müydü? Birileri çıkıp Boşnak olduğunu söyledi, Boşnak olduğu

söylenince itirazlar kesildi. Ermenilikte bir problem vardı. Ben Dersim'den geliyorum, Sabiha GÖKÇEN, Dersim'de görev yaptı, pilot olarak bombalamalara katıldı. Oysa isterdim ki Türkiye'de gerçekten 70 milyonun kardeşliği için, o dönemki bombalamalarda ölenler de tartışılabilirsin. Çünkü orada halk kendi geçmişine dönüp bakamıyor, geçmişinden korkuyor. Tarihi, acı bir masal gibi insanlar kuşaktan kuşağa aktarıyor. Mesela Sabiha Hanımın Ermeniliğini değil de basının keşke o dönemki politikaları, politikalar içindeki konumu açısından sağlıklı bir tartışma yürütmesini umardım. Ama bunlar yapılamıyor, ne yazık ki yapılamıyor.

İşbirliği arayışları konusunda da şunları söyleyebilirim; bir gazeteye ihtiyacımız var bence de, bir bölge gazetesi çok iyi olur. Kendi dilimizde olursa çok daha güzel olur. Radyo olabilir. Ama siyasete katılma konusunda çok umutsuzum, çünkü siyasetçiler STÖ'lere kapalı, izledikleri pratik de, yani bugüne kadar hoşnutsuz olduğumuz partilerin pratiğinden çok daha ileri gidemiyor. Daha etkin bir mücadele için daha fazla bir araya gelelim, ama bunun için bir iletişim olsun. Bir iletişim kopukluğu olduğu ortada, zaten bugün özellikle vurgulanıyor. TOHAV'a da bu etkinlik için, sizlere de dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

Moderatör:

Biz de Sayın AYGÜN'e teşekkür ediyoruz. Sezgin Beye söz vermek istiyorum son konuşmayı yapmak üzere. Herhalde oturumu kapatacağız. Buyrun Sayın Sezgin TANRIKULU, Diyarbakır Barosu başkanı.

Sezgin TANRIKULU¹¹:

Arkadaşlarımın görüşlerinin birçoğuna katılıyorum, tekrar etmek istemiyorum. Dün de Demokrasi Platformu tartışıldı, bugün de biraz tartışıldı. Diyarbakır Barosu 2000 yılından bu yana sanırım, Diyarbakır Demokrasi Platformu'nun içerisinde değil. Kuruluşunda yer almıştı, 2000 yılına kadar da çalışmalarına etkin bir biçimde

¹¹Diyarbakır Barosu Başkanı

katıldı ama, 2000 yılından sonra Diyarbakır Barosu, Demokrasi Platformu içerisinde yer almadı. Ancak yer almamakla birlikte temel sorunlar noktasında Demokrasi Platformu bileşenleriyle birlikte tutum aldı.

Şimdi Demokrasi Platformu hangi ihtiyaçtan doğmuştur, ona bakarsak, bugün devam eden durumu değerlendirebiliriz. 1990'lı yılların ilk yarısında, bölgedeki hukuksuzluk, Diyarbakır'daki hukuksuzluk tek tek STÖ'leri aşan bir boyuttaydı, karşı duruş bakımından. Bu nedenle 1990'lı yılların ilk yarısında 1993-1994'te STÖ'lerin bir arada olma ihtiyacı ortaya çıktı ve bu nedenle Demokrasi Platformu fikri ortaya çıktı.

Aslında Diyarbakır Demokrasi Platformu'nun tarihçesi de, TOHAV'ın yaz sayısında yayınlanan Karakoç ve diğerleri kararında da yazılı, aynı biçimde. İşte o dönem 1993'ün 27 Mayıs'ında sanırım 21 STÖ Diyarbakır'da ilk defa bir araya gelip, bir basın açıklaması yaparak, bölgedeki hukuksuzluğu kınadılar, katliamları kınadılar, köy boşaltmaları kınadılar, faili meçhul cinayetleri kınadılar. İşte ondan sonra da hemen bir soruşturma başlatıldı, bir yandan tutuklandılar, 21 sendikacı, STÖ yöneticisi, bir kısmı halen sürgünde, bir kısmı aramızda yok, bir kısmı memurluktan oldu, halen ekonomik sıkıntılar içerisinde yaşıyor. Diyarbakır Demokrasi Platformu'nun böyle bir şeyi de var, tarihçesi de var. Yani bir bedel ödenerek platform bu noktaya geldi. AİHM, Karakoç diye bir kararında platformun etkinliğiyle ilgili aynen şunu söylüyor; "Bir, bildiride dile getirilen görüşler gerçek dışı değildir, o dönem olan olaylardır, dolayısıyla devletin karşı tezi bu noktada yerinde değildir, iki, hepsi gazeteci, sendikacı olan basın açıklamasını yapanlar topluma ve kamuoyuna karşı görevlerini yerine getirmişlerdir". Bu belirleme çok önemli ve bu nedenle de başvuruçuların sözleşme raporundaki hakları ihlal edilmiştir diye bir belirleme yapıyor.

Şimdi bugüne gelirse Diyarbakır Demokrasi Platformu bakımın-

dan benim şahsi görüşüme göre, bugün için 1990'lı yılların ilk yarısındaki ihtiyaç, en azından o düzeyde değil. Bu nedenle Demokrasi Platformu gibi bir yapılanmanın kendisini yeni ihtiyaçlara göre gözden geçirmesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü aynı zamanda Demokrasi Platformu, yine benim şahsi görüşüme göre, burada geniş ölçekli bir tartışma da açmak istemiyorum, kendi örgütlerimize dönük çalışma yapmamızı da ikinci plana itti ve kendi tabanımızla, kendi örgütlerimizle, kendi üyelerimizle çalışma, Demokrasi Platformu ile birlikte ikincil bir noktaya geldi. Bunun daha canlı bir hale gelmesi açısından, kendi üyelerimize dönük çalışmayı ve aktifliği öne çıkarmak açısından, Demokrasi Platformu'nun işte 2004 yılındaki ihtiyaçlara göre kendini dizayn etmesi gerektiğini düşünüyorum. Mutlaka diyalog ve işbirliğine ihtiyaç var ama en azından o yıllardaki ihtiyaç gibi güncel değil diye düşünüyorum.

İkinci olarak değinmek istediğim konu, tabii STÖ'lerden söz ediyoruz iki gündür, hep değindiğimiz konu işte hükümet dışı, devletten bağımsız, hükümetlerden bağımsız, ama bu süreç içinde yine kendimizi gözden geçirmemiz açısından ifade etmem gereken bir husus var; kendi iktidarımızdan ne kadar bağımsızız? Kendi iktidarımızdan da bağımsız ve kendi iktidarımızın dışında olmadığımız sürece ne kadar sivil olabileceğiz? Geçtiğimiz beş yılı bir gözden geçirirsek hükümet dışıyız, hükümetlerden bağımsızız, ama kendi iktidarımızın dışında olabildik mi, ya da kendi iktidarımızdan bağımsız durup, kendi iktidarlarımızı eleştirebildik mi? Gelecek açısından söylemeye çalışıyorum, en azından önümüzdeki dönem açısından bölgedeki STÖ'lerin kendi iktidarlarının dışında durabilmeyi sivil toplum gelişmişliği açısından önlerine bir hedef olarak koymalıdır. Bu hem tek tek STÖ'leri güçlü kılacaktır hem de kendi iktidarımızı güçlü kılacaktır. Yani diyalog, işbirliği olmalı, ancak bu diyalog, işbirliği ile birlikte, kendi iktidarımızın dışında, kendi iktidarımızdan bağımsız durabilmeyi de becerebilmeliyiz, sivil toplumun bölgede güçlenmesi açısından. Aksi takdirde STÖ'lerin cezbedici ve toplumun bütününe gözetici yanları eksik kalır diye

düşünüyorum. Biz geçmişte, en azından yakın geçmişimizde bu konuyu ihmal ettik veya ikinci plana ittik diye düşünüyorum. STÖ'lerin işbirliği ve diyalogunu planlarken önümüze böyle bir hedefi de, böyle bir anlayışı da koymamız gerekir diye düşünüyorum. Bu yönden de kendimizi sorgulayıp, gözden geçirmeliyiz.

Platform, girişim gibi kendiliğinden bir araya gelen ve yasal anlamda bir zemin bulamayan toplulukların da bana göre bugün için karşılaştıkları güçlüğün aşılması açısından Anayasa'da bir değişiklik yapılması gerekir diye düşünüyorum. Yani toplanma ve örgütlenme özgürlüğü ile ilgili Anayasa'daki düzenlemeye, dernek, vakıf gibi örgütlenmelerin yanında platform, girişim v.b. örgütlenmelerin de güvence altına alınabileceği bir düzenlemenin yapılması gerektiğini düşünüyorum. Böyle bir düzenleme ancak Demokrasi Platformu gibi, yerel girişimler gibi bir amaç için bir araya gelen dernek ve vakıf dışındaki örgütlenmeleri devlete karşı koruyucu bir zırh olabilir diye düşünüyorum. Bunu da en azından bölgedeki STÖ'ler, Demokrasi Platformu gibi örgütlerin önlerine bir hedef olarak koyması gerekiyor diye düşünüyorum. Tabii bütün bir Anayasa değişikliği içerisinde bu yapılabilir ama, kısa vadeli öncelikler içerisinde, sivil toplumun güçlenmesi bakımından böyle bir değişikliğe de ihtiyaç var diye düşünüyorum.

Üçüncü olarak da işbirliği ve diyalog açısından da ben biraz önce söylediğim nedenlerle bölgedeki STÖ'lerin, yerel örgütlerin, öncelikle kendi yörelerine dönük ve kendi yörelerini çalışmaya katıcı bir çaba içerisinde olmaları gerektiğine inanıyorum. İkinci olarak da geniş birlikteliklerinin dışında benzer örgütlerin bir araya gelmesinin daha kolay olabileceğini ve daha güçlü olabileceğini düşünüyorum. Bu nedenle de bölgede özellikle meslek örgütlerinin meslek örgütleri ile genel olarak da işte derneklerin derneklerle, sendikaların, emek örgütlerinin bu kendi örgütleri ile öncelikle bir birlikteliği ve bir arada duruşu güçlü bir şekilde gerçekleştirmelerinin, güçlü sivil toplum anlayışı bakımından daha yararlı

olabileceğini düşünüyorum. Teşekkür ediyorum.

Moderatör:

Biz de Sayın TANRIKULU'na teşekkür etmek istiyoruz. Yalnız bu girişimi v.s., yanlış hatırlamıyorsam tüzel kişilerin dernek kurması ile ilgili bir değişiklik oldu dernekler mevzuatında. Öncesinde biliyorsunuz gerçek kişiler dernek kurabiliyordu, bu değişiklik de acaba böyle, sizin sözünü ettiğiniz girişim, benzeri platform gibi oluşumlar için bir örgütlenme modeli olabilir mi diye ben onu belirtmek istiyorum. Sayın TANRIKULU'na teşekkür etmek istiyorum. Batman Barosu Başkanı Sayın Zekeriya AYDIN'ı davet ediyorum. Buyrun Sayın AYDIN.

Zekeriya AYDIN¹²:

Değerli konuklar, STÖ konusunda, dünden beri son derece bilimsel, demokrasiye yönelik katılım konuşmalarıyla gerçekten donanmış olduk. Bu konuda organizatör TOHAV'a teşekkür ederek başlamak istiyorum. Kendimce de STÖ yanıyla, ilgili olduğum bu alanda görüşlerimi sizlerle paylaşmak istiyorum. Sıkıntıların herkesçe bilinen yönüne değinerek zamanımı harcamak istemiyorum, sizin zamanınızı da almak istemiyorum, sadece özet olarak belki geçeceğim.

STÖ'nün doğru gerekçesini sürekli göz önünde tutarak konuşmamı sürdürmeyi düşünüyorum. Hukuksal süreç ve dünyadaki gelişmeler bizi böyle bir tanımlamayla, böyle bir kavramla karşı karşıya getirmiştir. Ve ben bunu şöyle kendimce tanımlıyorum; buyruk veya yasa dediğimiz devletten, tebaa ilişkisine bağlı ilişkiden duyulan rahatsızlıklar sonucunda yaşamın, otorite, birey ve toplumun yeniden tanımlanması sonucunda, ortaya çıkan, bir ihtiyaçtan ortaya çıkan bir yapılanma. Bu açıdan ben STÖ'lerin miadını doldurduğu gibi veya benzer düşünceleri paylaşmadığımı vurgulamak istiyorum. Bu ihtiyaç galiba sosyal yaşamın doğurduğu bir ihtiyaçtır ve yeni tanımlamanın doğurduğu bir ihtiyaçtır. Artık vatandaş dediğimiz kavramın, birey dediğimiz kavramın içini

yukarıdan tanımlamak, o ilişkileri yukarıdan aşağıya doğru kontrol etme veya belirleme anlayışının yerine; toplumda, bireyin sokaktaki ihtiyaçlarında, bireyin yaşamla ilişkilerindeki ihtiyaçlarında şekillenmiş olan mesajların yukarıya doğru, otoriteye doğru, devlete doğru, kurumlara doğru, erklere doğru bir tersine dönüş, geleneksel anlamda ve belki de ayakları üzerine oturan bir tanımlamanın, bir yaklaşımın doğurduğu bir yapılanma olarak bakıyorum ST'lere. Ne yapıyor bu STÖ'ler? Bireylerin taleplerini, yaşam ilişkilerindeki sorunlarını, sorun diye, gereksinim diye kabul ettiği yanları yukarıya doğru mesaj olarak gönderme fonksiyonu... Belki toplumumuz açısından en önemli olan fonksiyon da bu şekildedir.

Öyleyse böyle bir yapının da bazı özellikleri olması gerekiyor diye düşünüyorum. Oturmuş toplumlardaki STÖ'lerin çizdiği etkinlik tarzı ile henüz demokrasi ve hukuk mücadelesini tamamlayamamış toplumlardaki faaliyet ve işlevselliklerinin farklı olduğunu düşünüyorum. Bizim açımızdan baktığımda şunu gördüm; bu bir realitedir, kesinlikle bir eleştiri değildir, ama bir realiteyi ortaya koymaktır, eğer realiteleri ortaya koymaz isek gerçekten sorunu zemeyeceğiz, irdeleyemeyeceğiz ve dönüşümünü sağlama şansımız da olmayacak. Bu olay bize şöyle görüldü: kapanan bir otorite, ötelenmiş gereksinimler... Belli bir süreçte, özellikle ben onu şeye daha çok bağlayarak başlamak istiyorum, o 12 Eylül hukukunun baskıcı ortamının yarattığı gizli ivmenin ötesinde, AİHM'e bireysel başvuru ve İnan Hakları Sözleşmesi'nin, paralelde Avrupa Birliği projesinin ciddi bir motive, ciddi bir sürükleyici g olarak toplumda olan özlemlere bir zemin hazırlaması ile birlikte çok ciddi bir aşama kaydedildiğini söyleyebilirim. Ama bize şöyle bir şey oldu, pazarlıkla, insanıyla pazarlık yapan, korkuları üzerine siyaset yapan, Anayasası'nı, yasaını, bütün uygulamalarını özgürlük alanlarını bireyin alanını, kısacası yaşamı, çok ilginç korkular üzerine temellendirmiş bir anlayış... Bir diğer ST'lere yansıyan sıkıntı ve bu korkular üzerine olan anlayış, pazarlıkla bir dönüşümü ve bu dönüşüme uyma pratiğini bize gösterdi.

STÖ'ler burada bunu hızlandırmak için bir rol oynamaya çalıştılar. Kuruluş öykülerine, kuruluş gerekçelerine uygun amaçlarla kuruldular, fakat kurulurken şöyle bir ilginçlik oldu; normalde sivil dediğimiz ayağı oluşturan, eğitilmiş, bilinçlenmiş ve böylece yaşamda etkin olarak, aktif olarak yer alan bireylerin oluşturması gereken bir yere hem devletin hem de toplumun geldiği o geleneksel tebaa anlayışının uzantısı gibi, adeta mağdurlarının yan yana geldiği yapılanmalara dönüştü. Oysa STÖ'lerde mağdurlar hedef kitle idiler, mağdurların kendisi STÖ'nün hedef kitlesiydi. Fakat koşullar bunu böyle getirdi bizlere. Bir topluma kapanma yaşandı, aynı düşünce yelpazeleri bir araya geldiler veya mağdurlar bir araya geldi. Yaşamın renklerinin aynı anda bir değer etrafında, farklılıklarının, farklı kesimlerinin aynı anda bir değer etrafında, aynı ihtiyaç için bir araya gelme şansını bugüne kadar da yakaladığımızı düşünmüyorum. Ve temel sıkıntılarımızın bu profilden ağırlıklı olarak kaynaklandığını düşünüyorum.

Bir yanıyla mağdur elbette duygusaldır, elbette ciddi olarak hizmet alması gereken, bir şeyin verilmesi durumundayken, sıkıntılarıyla uğraşmaktadır. Ve uzun dönem STÖ'ler olarak, o anki koşulları tekrar söylüyorum, eleştirmek istemiyorum, bu bir realitedir, sadece çetele tuttuk, sadece hasar tespit komisyonu görevi gördük. Oysa toplumda kurumları kalıcı kılan bir, gereklilik, yaşam için gereklilik, iki, yararlılık yani üretkenlik. Gerekli miydik evet, üretken miydik, hayır. Niye üretken olmadık; çünkü yapılanma profilimiz bilimi ve gelişmeleri irdeleyecek ve çözüm perspektifleri getirebilecek bir profilden uzaktı. Batman'da da, sabah Sezgin Bey buradaydı görüştüm, Batman'da da Demokrasi Platformuyla benzer sıkıntılar yaşadık. STÖ'lerin, yaşamın tamamını kapsayan ve bütün o gereksinimleri herkesin gönüllülük temelinde, asla iktidar ve para amacı gütmeyen, yapılan o tanımlamalar dünden beri, bu perspektifle bir faaliyet alanından öte, "benim kurumumun güçlenme alanı olabilir mi" pratiğine düştü. Ben onu zincirin halkasına benzeterek tanımlamıştım ve o tanıma burada da kul-

lanmakta da bir Şey görmüyorum. Zincirin halkaları gibi yaşamı kucaklama, perspektif sunma, ilerletme anlayışı yerine, üst üste geçmiş o zincir halkalarını, biz ST adına, st Şeyler adına, üst üste geçirdik ve tükettik. Yirmi halkaysa bir halkaya indirdik. On dokuz halkanın kuruluş gerekçesini reddettik, fiilen reddettik. Nereden vardım bu kanaate? Aynı Şeyleri yaptık, kendimizi tekrarladık, aynı Şeyleri yaptık, çünkü i içe geçtik ve sadece birbirimizi tükettik, yan yana geçmedik, o yatay ilişkiyi kuramadık.

İkincisi, o profilin duygusal ve mağdur olma yanını veya aynılıarı bir araya getirme yanı topluma kapalı tuttu bizi. Toplumdaki sirkülasyonu sağladı. Alanımızla ilgili, topluma o Şeyler dışında, çizelgeler dışında, raporlar dışında, tespit komisyonun raporları dışında, işlev anlamında, öteye bir Şey sunmak... teye bir Şey sunmayınca da toplum gerekliliğimiz konusunda kuşkular yaşadı ve devletin tanımlamalarını benimsedi. Profile bakın, ye profillerimize bakalım ST'lerimizin; iki yan var, bir, mağdurlar var, iki, aynı siyasi yelpaze var. Birincisi diyor ki, mağdurlarla uğraşmak mı sırf sivil toplum örgütünün görevi, onların taleplerini ileriye taşıyamaktır. İkincisi, eğer siyasal olarak yan yana, sadece bununla sınırlayacak-sak, yaşamı zenginleştirmiş olmayacağız. Çünkü o alanın forumları, platformları vardır, herkese de açık bir Őekildedir.

şimdi bir dönemin koşulları uzun dönem elbette doğruydu ama yeni gelişmelere, topluma cevap verecek olma rolümüzü oynamakta sıkıntı yaşadık. Buna temel engel, bana göre bir: o profil sıkıntımızdı, o topluma kapanma Őeyimizdi ve o tanımlamayı, devletin bizi öteleme tanımlaması, vatandaşın bizim profilimize bakarak vardığı sonuçla birleşince gerçekten o sivil toplumun sivil ayağını oluşturan profili alamadık, kapalı kaldık o noktada. Ve şunu gördük bir avukat şu siyasal nedenle şuradadır, şu Şey nedenle buradadır. Aynı işlevler farklı yerlerde tüketiliyor, tekrar ediliyor.

O yüzden kendi tanımlamamızı bir daha yapmadan ve ye pro-

filimizden başlayarak toplumun gerçekten insan haklarından tatalım da çevre sorunlarına kadar STÖ'lerin, tüm uğraşı alanlarına, gönüllülük temelinde katkı verecek, emeğini, zamanını ayıracak gruplara ulaşmadan güçlenmenin ve misyonumuzu yerine getirmenin imkansız olduğunu düşünüyorum. O yüzden bundan sonra yapmamız gereken, artık bu dediğim profili tamamlayıp, iç işleyişimizde bu insanları demokrasi, katılımcılık gibi konularında, STÖ'nün alanları konusunda ciddi bir donanımdan sonra, her birisini bir aktivist olarak yaşama katarak zenginleştirebileceğimiz bir ortam yakalayabileceğimize inanıyoruz. STÖ'lerin bunu yapmakla, bunu başarmakla yükümlü olduklarını düşünüyoruz.

Aynı yöntemleri seçtik dedim ve toplum bizim gerekliliğimiz konusunda kuşkuya düştü. Örneğin çok benzer şeyler yaptık, bir hukuk kurumu ile bir sendika benzer şeyler işledi, aynı şeyleri işledi. Oysa çok farklı şeylerdi. Bir etkinlikte bir sendikanın binlerce ifade edilen üyelerinde bilinç kopukluğu oluştu, sendikanın faaliyetleriyle üyesi arasında bilinç kopukluğu oluştu, baronun yönetimiyle avukatı arasında bilinç kopukluğu oluştu, diğer örgütlenmeler arasında bu kopukluk oluştu ve seçimden seçime temsili demokrasinin hastalığı diye tarif edilen, seçimden seçime, beş yılda bir seçmenle bir araya gelmenin yarattığı sıkıntıları giderecek olan STÖ'ler de kongreden kongreye üyeleriyle buluşmaya başladılar. Kongreden kongreye bir araya gelindi ve şu hiçbir zaman oluşmadı; "ben önce alanımın kültürünü, bilgisini, birikimini kendi üyelerim aracılığıyla topluma aktarmalıyım". O üst kuruluş dediğimiz şeyleri aktarmak çok daha ileri bir aşama. Öncelikle kendi alanında, insan hakları konusunda, bölgenin sıkıntıları konusunda, demokrasi konusunda, kamuoyunu oluşturma konusunda... Sivil toplum örgütlerinin en büyük özelliği dedik ki artık yukarıda bir şey anlatılmayacak, kamuoyunu, kamu alanını elbette devletin elinden bırakmak istemeyecek, o tanımlamayı elinde tutmak isteyecek. Bunun dışındakiler kesinlikle topluma yarar vermeyecektir, kendileri de fazla bir katkı sunmayacaktır. Teşekkür ediyorum.

Moderatör:

Biz de Sayın AYDIN'a teşekkür ediyoruz. Şimdi sunumunu yapmak üzere Diyarbakır Jeoloji Mühendisleri Odası Başkanı Sayın Fahrettin ÇALAN'ı davet ediyorum. Buyrun Sayın ÇALAN.

Fahrettin Çalan¹³:

Diyarbakır'daki Mühendis Mimar Odalarının tüm birimleri adına saygı ile selamlıyorum. Değerli katılımcılar iki gündür süren STÖ'lerin bölgedeki çalışmalarıyla ilgili aktiviteleri, sorunları ve tespitlerine yönelik, bizler de bir meslek örgütü olarak bu alanın neresindeyiz ve bir bütün olarak bölgede karşılaştığımız sıkıntılar konusunda sizi bilgilendirmeye çalışacağız.

Öncelikle mühendis kime denir? Toplumun maddi refahını yükseltmek amacıyla, mevcut kaynaklarla bilim ve teknolojiyi kullanan insanları mühendis olarak tanımlamak mümkündür. Mühendisler ülkelerdeki kalkınmayı sağlayan eğitilmiş insanlar olarak da ifade edilebilir. Gerek mühendislerin gerekse toplumdaki diğer katmanları iyi irdeleyebilmek için bu katmanların oluşumunun temel üyesi olan üretim ilişkilerine bakmakta fayda var. İnsanlar doğa ile ilişkilerinde, doğadaki kaynakları kendi yararlarına dönüştürme konusunda bir takım çabalar içerisine girmektedirler. İşte bu çabaları yürüten insanların üretim ilişkileri içinde konumları farklı sınıfsal tanımlamalara neden olmaktadır. Mühendis-mimarlar da böylesi bir sürecin ürünüdürler.

Türkiye'de mühendis-mimarların örgütlü gücü olan TMMOB 1954 yılında kurulmuştur. Sekiz bin tane üye, on tane odayla çalışmalarına başlayan TMMOB, bugün yirmi üç tane oda ve iki yüz elli bin tane üyesiyle büyük bir kitle gücü olan bir meslek odası niteliğindedir. Ancak TMMOB'un da Türkiye'deki İHD gibi, Tabipler Odası gibi, baro gibi, sendikalar gibi bölgede yaşanan anti-demokratik uygulamalardan veya sosyal ve ekonomik sıkıntılardan

dolaylı, direkt etkilenen bir yapısı bulunmaktadır.

TMMOB büyük ihtimalle hepimizin bildiği, enerjiden ulaşım, kentleşmeden, yer altı kaynaklarımızın aranması, bulunması bir bütün olarak insanların, toplumun günübirlik yaşamını gerekli kılan her alanda fiili olarak çalışmaktadır. Ancak tüm meslek örgütlerinde olduğu gibi TMMOB'un bir bütün olarak tek bir yapısı, homojen bir yapısı bulunmamaktadır. TMMOB'a  ye olan insanlar bazen işveren niteliğinde karşımıza çıkmakta, bazen kamu kuruluşlarında yönetici olarak karşımıza çıkmakta, bazen de emekçiler olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak 1980 sonrası ülkemizde y r t len ekonomik sosyal politikalar sonucunda bugün üyelerimizin %67'si emekçi niteliğinde olan insanlardır.

Kuruluş amacında meslek mensuplarının birbirleriyle, halkla ilişkilerinde, d r stl ğu, güveni hakim kılmak, meslek disiplini, ahlakını korumak gibi temel bazı çerçeveler belirlemiştir. Ve TMMOB kuruluşunda anayasal bir ifade ile yetkileri sınırlandırılmıştır. Ancak TMMOB'un çalışma alanlarında mühendislik birimini kamu yararına dönüştürme ifadesinden yola çıkarak, kamuyu çok farklı bir şekilde nitelendirmiştir. Mühendis-mimarlar kamuyu devlet olarak nitelendirmemektedir. Kamuyu devlet alanındaki taleplerin çatıştığı yer olarak nitelendirmektedir. Tam bu noktada anayasal bir kuruluş olmasına rağmen, üyeleriyle demokratik, mesleki bir kitle  rg t  olarak Türkiye'deki muhalif yapı içerisinde yerini almaktadır.

1954 yılından bugüne TMMOB üç farklı kategori ile kendisini tanımlamıştır. Bunlar: kalkınmacı teknisyenler dönemi, toplumsal eleştirici, bağımsız mühendisler dönemi, toplumsal eylemci dönemi olarak bugün de bu varlığını sürdürmektedir. TMMOB özellikle 1980 sonrası yaşanan sıkıntılarını birebir yaşayan bir örgüt olarak, 1998 yılında Demokrasi Kurultayı'nı gerçekleştiren meslek örgütlerinden bir tanesidir. Demokrasi Kurultayı'ndaki temel problemi, Türkiye'nin temel problemi olarak Kürt sorununu gören TMMOB'un, Kürt soru-

nun çözümlü, mesleki sorunların çözümlünün, sıkıntılarının, sorunların önünde en önemli sorun olarak nitelendiren bir yapısı bulunmaktadır. TMMOB'a, mesleğini sürdüren üyelerinin zorunlu üyeliği bulunmakla beraber, 1980 sonrasında kamuda çalışanların böyle bir zorunluluğu ortadan kalkmıştır. Yani şu anda TMMOB birimlerine üye olan arkadaşlarımızın çoğu ya dışarıda serbest çalışanlar ya da önceden üye olup böylesi demokratik kitle örgütü mücadelesine inanan arkadaşlarımızın oluşturduğu bir konumdadır.

Bu genel tanımlamayı yaptıktan sonra bölgedeki örgütsel sıkıntılarımıza kısaca değınmek istiyorum. Bölgemizde, Diyarbakır merkezinde TMMOB'un yedi tane şubesi, altı tane de il temsilciliği bulunmaktadır. Bu birimlere bağlı toplam üye sayısı üç bin dolayındadır. Bölgemizde 1987 yılında başlayan süreç, TMMOB'u, bir bütün olarak mühendis ve mimarları da olumsuz yönde etkilenmiştir. Yařanan çatışmalı ortam nedeniyle bölge kaynakları işletilmemiş, tarım ve hayvancılık olumsuz yönde etkilenmiş, kamu hizmet kurumlarının yıllık programları aksamış, bunun sonucunda başlayan işsizlik mühendis-mimarları farklı açıdan etkilemiştir. Bölgedeki sendika, dernek ve diğer meslek odaları tarafından anti-demokratik ve insan hak ihlallerine yol ačan uygulamalarına karşı demokratik tepkiler TMMOB tarafından da yürütölmüş, bunun sonucunda TMMOB'un bazı oda yöneticileri bu dönemde sürgün edilmiş, kimileri de kamu görevlerinden alınmışlardır.

Yine çok ilginç bir kaç notu iletmek istiyorum. TMMOB birimlerinin 2001 yılında Emek Platformu'nun almış olduğu kararla Türkiye genelinde tüm birimlerine "YOKSULLUĞA ve YOLSUZLUĞA HAYIR!" pankartı asılması kampanyasına katılan Diyarbakır'daki üç şube yöneticimiz, maalesef cezai yaptırımlarla karşı karşıya kalmışlar ve cezalandırılmışlardır. Yani biz mühendisler ve mimarlar, bizler de demokratik tepkimizi ortaya döktüğümüzde diğer meslek odaları, sendikalar ve STÖ'lerin karşılaştığı baskılara maruz kalmaktayız.

Yine çok ilginçtir Makine Mühendisleri Odası tarafından oluşturulan, her yıl yapılan GAP ve Sanayi Kongresi'ne maalesef bizler, ildeki mülki idaricileri, kamu kurum ve kuruluşlarını katmakta zorlanıyoruz. Yani diğer STK'lara bakılan bakış açısı, bölgede mühendis ve mimarlara da aynı şekilde bakılmaktadır. En bilimsel, en mesleki talepleri bile farklı şekilde değerlendirilebilmektedir.

Yine bizim meslek odası, Jeoloji Mühendisleri Odası'nın bölgede gerçekleştirdiği "Deprem ve Kentleşme" konulu konferanslara Bingöl'de valilik engel olmaya çalışmıştır. 01 Mayıs 2003 yılındaki Bingöl depreminde, sekiz ay önce gerçekleştirdiğimiz bu etkinliğimizi, belediye ile birlikte organize ettiğimiz için, valilik engellemeye çalışmıştır ve bu etkinliğimize hiçbir kurum ve kuruluş temsilcisinin katılmasına izin vermemiştir. Muş'ta gerçekleştirdiğimiz aynı konu başlıklı bir etkinlikte şehrin değişik merkezlerinde belediyeden izinli asılan "Deprem doğal bir afet değil", "Deprem öldürmez binalar öldürür" gibi afişlerimiz valilik, emniyet güçleri tarafından indirilmiştir.

Yine meslek alanımızla direkt ilgili olduğu için, bölgedeki bazı sıkıntıları sizlerle paylaşmak istiyorum. Bildiğiniz gibi, artık eskimiş teknoloji ürünü olan mobil santraller Batman'da, İdil'de, Şırnak'ta, Hakkari ve Siirt'te sadece bu bölgedeki illerimizde kurulmaya çalışılmaktadır. Bundaki amaç bu bölgedeki elektrik ihtiyacının karşılanması amacıyla değil arkadaşlar. Bu bölgede STK'ların demokratik taleplerinin zayıf olduğu inancıyla böylesi eski teknoloji ürünleri bölgemizdeki değişik illerde maalesef kurulmaya çalışılıyor. Benzer bir uygulamayı basından hatırlarsınız; Samsun'da büyük bir demokratik tepkiyle engellenmeye çalışılmış, ama biz burada böylesi bir eski teknoloji ürünü ve çevreye büyük zararlar veren bu uygulamaya maalesef tepkimizi ortaya koyamıyoruz. Gösterdiğimiz demokratik tepkilerden dolayı da bölgedeki yatırım düşmanlığıyla, servet düşmanlığıyla bizler de suçlanmaktayız.

Yine imento fabrikaları dikkat ederseniz Doğu ve Güneydoğu illerinin hemen hemen hepsinde var. Komşumuz Yunanistan bile imento fabrikalarını çevreye verdiği tahribatlardan dolayı Akdeniz'de, denizin ortasında, platformdan bu ihtiyacını giderirken, biz de böylesi çevreye duyarlı örgütlenmelerin eksikliğinden dolayı maalesef neredeyse her yerde bunlar kuruluyor işte.

Yine mühendis mimarları, serbest mühendis mimarları etkileyen önemli uygulamalardan bir tanesi; 1994 yılındaki hükümet zamanında yasaklı müteahhitler diye bir liste ilan edilmişti, bu listelerdeki insanların çoğu mühendis ve mimarlardı, yani bunlar bölgede devam eden siyasal çatışmanın tarafı olarak nitelendirilip kamu kurum ve kuruluşlarının tüm ihalelerinden men edilmişlerdir. Bu cezai yaptırım sanırım hala bazı kurumlarda devam etmektedir.

şimdi böylesi sıkıntı ve sorunlar temelinde TMMOB Diyarbakır birimlerinin çözüm nerileri de var. Bizim 1954 yılından bugüne kadar hassasiyet gösterdiğimiz bazı konular var. Bu konuları bölgede bütün birimlerimizde devam etme karar ve azmindeyiz. Bunlar;

- Bilim ve teknolojinin insanlık yararına gelişmesini esas alan bizler sınıfsal, irksal, cinsel baskı ve sömürü aracı olarak, bilimin kullanılmasına karşı çıkacağız.
- Doğaya zarar verilmesine seyirci kalmayacağız. Konuyla ilgili tüm STK'larla ortak hareket etmeyi temel hedef olarak bileceğiz.
- Yine sağlıklı bir çevrede yaşama hakkını uzmanlık bilincimiz, evre bilincimiz ve toplumsal duyarlılığımızla sağlayacağız. Konuyla ilgili evre örgütleri ve sağlık örgütleriyle ortak hareket edeceğiz.
- Bölgemizde eskimiş teknoloji ürünü olan mobil termik santral-lerin kirletmesine karşı duyarlılığımızı yine devam ettirerek bir

çevre örgütlenmesiyle tepkisel bir yapıya dönüştüreceğiz.

- GAP projesi kapsamında sular altında kalacak olan tarihi ve doğal kültürel mirasımıza sahip çıkacağız. Konuyla ilgili tüm kültür kurumlarıyla beraber ortak hareket edeceğiz.
- Ülkemizde özelleştirme mantığıyla yürütülmeye çalışılan rant ekonomisi yerine kamu eliyle üretim ekonomisini savunacağız. Konuya duyarlı olan sendikalarla ortak hareket edeceğiz. Çünkü daha öncede belirttiğimiz gibi biz emek eksenli bir üye tabanı olan bir örgütüz.
- Yine Türkiye'yi yasa devletinden hukuk devletine çekerek, devletin haklarından ziyade bireyin hak ve özgürlüklerinin esas alındığı, demokratik devlet mücadelesinin taraflarından olacağız. Konuyla ilgili başta İHD olmak üzere tüm siyasal partilerle ortak bir noktada mücadelemizi sürdüreceğiz.
- Toplumda katılımcı demokrasinin yaygınlaşması için demokrasi, eğitim seferberliğinin tüm STK'larla birlikte yapılması gerektiği düşüncesindeyiz. Ve bu konuda üniversiteler başta olmak üzere, Eğitim-sen ve STK'larla beraber bu eğitim bilincinin toplumun tüm bireyelerine götürülmesi gerektiği inanıyoruz.

TMMOB toplumsal muhalefetin tüm kesimleriyle birlikte örgütlenme ve mücadele birlikteliğine yönelik katkılarını geliştirmeye devam edecektir. Teşekkür ediyorum.

Moderatör:

Biz de Sayın ÇALAN'a teşekkür ediyoruz. Şimdi de konuşmasını yapmak üzere Çağdaş Hukukçular Derneği Yönetim Kurulu Üyesi Av. Mahsun BATI'yi davet ediyorum. Buyrun Sayın BATİ.

Av. Mahsun BATİ¹⁴:

Her şeyden önce TOHAV'a böyle bir sempozyum düzenlediği

için teşekkür ediyorum. Çünkü bölgedeki STK'lar özellikle siyasal otoritelerin baskısını iliklerinde en fazla hisseden STK'lardır. Bu anlamda çok anlamlı ve yerinde bir sempozyum olarak görüyoruz bunu. Aslında son konuşmacılardan olmanın çok dezavantajı var, çünkü benden önce birçok konuşmacı söyleyeceklerin çoğunu söyledi. Ben sadece bir iki şeyi kısaca vurgulamak istiyorum.

Biz STK'ları tanımlarken birkaç şeyi gözdardı ediyoruz. Birincisi, STK'ların araç olarak siyaseti kullandığını gözdardı ediyoruz. Çünkü STK'lar siyasal otorite üzerinde veya iktidar üzerinde baskı oluşturmaya çalışırken siyaseti kullanırlar. İkincisi ise, -ki en önemlisi- STK'lar iktidarı hedeflemezler. Yani siyaset yapar, ama iktidarı hedeflemezler. Şimdi özellikle de bizim bölgemizde sorun biraz buradan kaynaklanıyor. Baktığımız zaman biz siyaset yapıyoruz ama, diğer taraftan STK'ların yapmaması gereken bir şeyi yapıyoruz, yani iktidarı hedefliyoruz. Biz iktidarı hedeflediğimiz ölçüde aslında STK'nın amacından da kopuyoruz. Bu biraz sürecin tıkanmasına, daha doğrusu STK'nın tıkanmasına yol açıyor.

İkincisi özellikle bölgede bir sivil anlayış eksikliği var. İşte biz seçiyoruz, ediyoruz, buyurun gidin, tabiri caizse "ne haliniz varsa görün"... Çünkü biz iki yılda bir veya üç yılda bir gidip oy kullanırız, ondan sonra hiçbir şeye karışmayız. Bütün STK'larda, o STK'nın faaliyetleri nasıl yürür, kirası nasıl ödenir, bunları tamamen başkana veya yöneticiye bırakıyoruz. Bu, tabii ister istemez bir yerde toplumsal yapıdan kaynaklı ve STK'ların feodalleşmesini de beraberinde getiriyor. Ben iki dönemdir yöneticilik yapıyorum ve iki dönem yöneticilik yapmamın maalesef temel sebebi, arkadaşların ısrarla beni önermesi. Yani ben şunu diyorum, başka bir arkadaş gelsin, kendisi taze bir kan, yeni bir kan, ama maalesef ısrarla işte "sen bunu geçen dönem yaptın, yine yap". Bu birlikte neyi getiriyor? Kimi STK'larda bu daha da uzuyor maalesef, yani üç-beş döneme kadar gidiyor. Bu tabii üyelerden kopuşu birlikte getiriyor, toplumdaki kopuşu birlikte getiriyor. Bu biraz feodalizmi getiriyor. Bunun

aşılması gerekiyor.

Ben konuşmayı çokta fazla uzatmak istemiyorum. Bu anlamda bizim yapmamız gereken temel şey, özellikle iktidarın bizim üzerimizdeki baskısından şikayet etmek yerine kurumlarımızı biraz daha demokratik yapıya kavuşturmak olmalı. Bu olduğu sürece biraz daha ileriye gider, biraz daha çözüm gücü olabilir diye düşünüyorum. Teşekkür ediyorum.

Moderatör:

Biz de Sayın BATI'ye teşekkür ediyoruz. Kısa oldu sunuşu, bu bize belki diğer şeyler açısından, aslında süresini kullanmasını istedik ama, diğer sunumlar açısından bir zaman sağlayabilir. Bunu ben dikkate alacağım. Şimdi de konuşmasını yapmak üzere Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Kadın Sorunlarını Araştırma ve Uygulama Merkezinden (DİKASUM) Sayın Handan COŞKUN'u davet ediyorum. Buyrun Sayın Coşkun.

Handan COŞKUN¹⁵:

DİKASUM, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Kadın Sorunlarını Araştırma ve Uygulama Merkezi. Bu sempozyum önerisi bana geldiği zaman STÖ'ler içerisinde neyi, hangi şekilde gündeme getirmem gerektiğini, Şehnaz'la yaptığımız telefon görüşmelerinde ve yazışmalarda da gündeme getirdim. Belediyeye bağlı ama, STÖ'lerle ağırlıklı olarak çalışmalarını yerine getiren bir kurum DİKASUM; Diyarbakır ve Batman'da yoğun yaşanan kadın intiharlarından sonra kurulan bir kadın merkezi. Bu kadın merkezinin esas aldığı konulardan biri mağdur kadınların, bir şekilde kadın olmalarından kaynaklı yaşadıkları sıkıntıları ele alarak, çözüm önerileri geliştirmek. Geçirdiğimiz üç yıllık zaman zarfında neredeyse bütün çalışmalarımız STÖ'lerle yapıldı, ortaklaştı. Bunlar arasında STK'lar var, işte Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı, Anne Çocuk Eğitimi Vakfı, Ankara ve İstanbul orijinli kadın kuruluşları.

STÖ'leri, ben 1991 yılında, Vedat AYDIN'ın katledilmesiyle

15-Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Kadın Sorunlarını Araştırma ve Uygulama Merkezi (DİKASUM) Çalışanı

tanıdım, lise öğrencisiydim o zaman. İHD'nin kurulması açısından İHD, Elazığ'a gelmişti Diyarbakır'dan. İHD aslında benim hayatımda çok büyük etkisi olan bir sivil inisiyatif. Çünkü 1991 ve 2001 tarihleri arasında insan hakları ihlalleri ile ilgili muhabir olarak çalıştım Ankara ve İstanbul'da. Ve ağırlıklı olarak STK'ların yargıya yansıyan haberlerini takip ettim. Yasal boşluklarının ne şekilde gündeme geldiğini gördüm. Bir süre sonra düşünce özgürlüğü kapsamında bu dosyaların nasıl hasır altı edildiğini ya da işte burada daha önce konuşan bir arkadaşın söylediği gibi on üç yıl aradan sonra bir dosyanın ABD'den gelen bir mektupla, talimatla ya da bir raporla nasıl gündeme getirildiğini çok net bir şekilde gördüm.

Diyarbakır'da bu konuya ilişkin çalışmalar yaparken aslında yaşadığımız birtakım sıkıntılar var. Demokrasi Platformu için de, bazı avukat arkadaşlarımız da aktardı birtakım şeyleri, onlara ilişkin görüşlerimi paylaşmak istiyorum sizlerle. STÖ'ler, çıkış noktaları dikkate alındığında; toplumsal muhalefetin çok yoğun olduğu ve gerçekten azınlık olarak tanımlanan halklara uygulanan baskı sonucu, bir çok kuruluşun 1990 sonrası adını duyuran kuruluşlar olduğu görülmektedir. Toplumsal muhalefetin çok yoğun olduğu tarihlerde ihtiyacımız olan bu kuruluşların, bugün aynı çatı altında bir şekilde olması gerekli midir, gereksiz midir tartışmasından ziyade, ben bunu şu şekilde ele almayı daha sağlıklı buluyorum; yaptığımız tartışmalarda şu sonuca vardık; 1990 yılındaki ihtiyaç ile 2002 yılındaki ihtiyaç arasında çok ciddi bir fark var. Bu farkı bir şekilde görüyorsak ve eleştirdiğimiz temel konulardan biri de buysa eğer, bu ihtiyacı, rotasını belirlemek yine aslında bu çatı örgütlerin işi değil mi? Bir şekilde aslında ben bunu da sormak istiyorum. Bundan sonraki konuşmalarımızın bir şekilde bir açıklaması olur. Yani işte baro başkanımız da açıkladı, 1994 ya da 1995 yılında Demokrasi Platformu bir ihtiyaç olarak yer alırken bugün bunun ihtiyaç olmadığına bir şekilde vurguladı.

Ben aslında Demokrasi Platformu kapsamında 94 ve 95 yılların-

da yaptığım haberleri düşündüğüm zaman Diyarbakır'dan Demokrasi Platformu'nun otuz bir kuruluşu tarafından yapılmış olan açıklamaların Ankara'da yankısını çok iyi biliyorum. Belki bugün o tarihlerdeki işte çatışmalı ortam yok, cezaevleri, faili meçhuller falan yok ama, yani bir şekilde uygulamaların, bu baskıların beyazlaştırılmış ya da yumuşatılmış hali var. Çünkü yasal boşluklardan kaynaklanan bir sürü şey var ve bu platformlara gerçekten halen çok büyük iş düşüyor. Ama eleştiriyi aslında şu konuda destekliyorum, yani üslubun bir şekilde değişmesi lazım, jargonun bir şekilde değişmesi lazım. Öncelikler eğer bugün tali planda kalmışsa günümüzün önceliklerinin, işte günümüzde globalleşme adı altında ele alınan konuların bir şekilde ele alınıp, o platformun devam etmesi gerekiyor. Ama sanırım kurumlaşma sancuları olarak o dönemi atlatan kurumlar, şu an biraz daha bireysel hareket etmeye başlıyorlar ve bu aslında bizim Diyarbakır'da yaşadığımız pratik içerisinde çok büyük sıkıntılara yol açıyor.

Şimdi STÖ'ler içerisinde genel tepkiselliğin olduğunu düşünüyorum ben, dışardan birisi olarak ve on yıldır İHD'nin, Af Örgütü'nden, Helsinki Yurttaşlar Derneği'nden, tüketici haklarından, aklımıza gelebilecek bütün STÖ'lerin haberlerini bir şekilde takip eden birisi olarak. Bir süre sonra bölge için belki pek önem taşımaz ama, Ankara ve İstanbul'da özellikle kadın kuruluşları içerisinde yaptığımız çalışmalar var; yurt dışından alınan fonlarla bölgede ya da Ankara ve İstanbul'da ve diğer illerde yapılan projelerin bir şekilde ele alınması ve artık kuruluşların sivil kimliğinden ziyade, fonlarla bir şekilde anılıyor olması aslında rahatsızlık verici bir şey.

İntiharlardan sonra açılan bir merkezden söz ediyoruz, intihar haberlerini biz bir şekilde aktarmaya çalıştığımızda, basına vurgu yapıldı oraya da geleceğim, basın bu haberleri "Güneydoğu'da kadınlar bunalımda" şeklinde verdi. Bu haberlerin, bir arka planı olur; işte neden bunalımda, çözüm önerileri nedir, buna yönelik bir psikologdan, bir uzman kişiden görüş alırsın ve beklersin, ki bu

temkinli bir haberdir. Zaten Türkiye'nin işsizlik ve ekonomik durumu itibariyle dibe vurmuş bir sürü insan varken ve bunalım modunda yaşayan bir sürü insan varken, vereceğın haberin karşı tarafa vereceğı etkiyi çok iyi düşünerek böyle bir haberi yaparsın. Ama basında böyle bir kaygı yok. O yüzden de biz aslında hem kadın kuruluşları olarak hem STÖ'lerde yer alan kişiler olarak vermek istediğımız mesajları çok da sağlıklı veremedik. Daha dar ve daha muhalif basın yayın organlarıyla sesimizi yükseltmeye çalıştık.

Daha yirmi yıl önce başımıza gelmiş bir olay var, sizinle paylaşmak istiyorum. Çatışmalar sonrası, çatışmanın yaşandığı bölgelerde toplumsal yozlaşmalar bir şekilde gündeme gelir. Onu bir şekilde ya devletin doldurması gerekir ya da STÖ'lerin doldurması gerekir. Devletin zaten yaklaşımı, insan yaklaşımı ortada, bütün arkadaşlar da eleştirilerini sundu, STÖ'lere çok büyük görev düşüyor. Fakat STÖ'ler de işte sabahtan beri de tartıştığımız gibi neden STÖ olamıyoruz ya da neden işbirliğini bir şekilde geliştirmiyoruz konusunu tartışmaktan, temel konulara eğilirken zaman zaman konuya duyarsız kalabiliyor ya da önceliğini belirlerken sıkıntı olabiliyor.

Bizim araştırdığımız bir konu var, kadın merkezi olarak. Bize fuhuş mağduru başvuran kadınlar vardı ve bu başvuruları dikkate aldığımız zaman karşımıza çok büyük rakamlar çıktı. Biz bunu DİKASUM'un faaliyetleri kapsamında bir şekilde basınla paylaşırken, bütün basın mensuplarının önünde, cümlelerimizi çok düzgün kurarak, -ki ben basın mensubuyum ve hangi kelimeyi nerede ve nasıl kullanacağımı çok iyi hesaplayarak konuştum- iddiaları ve söylentileri çok vurgulu yaptığım halde, işte yerelde bir kanalda üç gün boyunca fotoğrafımız bir şekilde gündemleştirildi. Ve o sorun sanki işte Diyarbakır'ın sorunu değilmiş, sanki böyle bir sıkıntı yokmuş, devletin, STÖ'lerin ve toplumsal alandaki bütün birimlerin böyle bir gündemi olmaması gerekiyormuş gibi ve DİKASUM ortalığı karıştırmış gibi bir pozisyon yaratıldı. Bu da aslında hem kadın alanında yapılan çalışmalara tahammülün olmadığını hem bir

şekilde de basının ne kadar tarafsız olduğunu gösteriyor.

Bu anlamda yani ben çokta uzatmak istemiyorum, kadın merkezleri olarak, Ankara ve İstanbul'da aktif olarak çalışan kadın merkezleri olarak, Diyarbakır'da bazı şeyleri kullanmaya çalışıyoruz. Çünkü onların biraz da çalışmalarını oturtmaya çalıştıklarını ya da hedef kitle olarak belirledikleri yer Diyarbakır ve bölge illeri. Böyle olduğu için de aslında bizim her gelen kuruluşa bakış açımız ve eleştirisel dünyamız çok daha geniş. Acaba neden? Niye bizi proje ortağı olarak seçiyorlar ya da işte bu projenin sonunda şeffaflık olacak mı? Katılımcılık düzeyimiz ne kadar olacak? Birey olabilecek miyiz? Bildiklerimizi bir şekilde aktarabilecek miyiz?

Şimdi Türkiye'de şöyle bir tablo var: Türkiye'de çokta fazla bir şey yok, ara renkler de yok ve işte siyah ve beyaz diyebileceğimiz kavramlar var. Ve devlet rantları olarak tanımlanan birtakım kurumlar var, muhalif olarak tanımlanan birtakım STÖ'ler var ve ara renk diyebileceğimiz işte liberal kesimler var ki bu da kendi içinde bir şekilde sağ ve sol diye tanımlanıyor. Sivil inisiyatif, sivil toplum anlayışı baskıya maruz kalmış kişinin oyuna bakmaz. Ben bir kadın merkezi çalışanı olarak bunu çok net söylüyorum. Ben işte belediyeye bağlı çalıştığım halde, biliyorum ki model olarak çalışma tarzımız STÖ'lere daha yakın. İşte DEHAP'a oy veren bir belediyenin bünyesinde açılmış bir kadın merkezine, DEHAP'a oy vermeyen, işte MHP'li biri ile evli olan bir kadın da başvurduğu zaman, benim orada siyasetim devreye girmez, kadın olmaktan kaynaklı yaşadığı sıkıntıyı bir şekilde ele alıp, o sorunu bir şekilde çözmek zorunda hissederim kendimi. Bu da bir şekilde benim sivil inisiyatife duyduğum saygıdan kaynaklanır. Yani sadece oylara bakarak, yani bu şekilde yaklaşım olursa, özellikle bölgede bu şekilde olursa çok büyük sıkıntılar olacağını düşünüyorum.

O anlamda da sadece Güneydoğu bölgesi için demiyorum, Türkiye'nin diğer illerindeki STÖ'lerin de biraz daha iç seslerine yönelmesi gerektiğini düşünüyorum. Neden bu kuruluşlar gündeme

geldi? Hangi ihtiyaçtan kaynaklandı? Ve bugün gelinen noktada eğer bir tıkanma yaşanıyorsa, bu tıkanma noktalarının, -özellikle gönüllülük esasları üzerinden işlediği için bu kuruluşlar- gönüllülüğe biçilen misyonun ve gönüllü kavramının bir şekilde ele alınması gerektiğini düşünüyorum. Bana konuşma fırsatı verdiği için TOHAV'a çok teşekkür ediyorum.

Moderatör:

Biz de Sayın COŞKUN'a teşekkür ediyoruz. Şimdi de sunumunu yapmak üzere Diyarbakır Barosu Kadın Hakları Danışma ve Uygulama Merkezi'nden Sayın Zülal ERDOğAN'ı davet ediyorum. Buyrun Sayın ERDOğAN.

Zülal ERDOęAN¹⁶:

Merhabalar. Ben de TOHAV'a teşekkürlerimi sunarak başlamak istiyorum. Dünkü konuşmalar sırasında bir husus dikkatimi çekmişti, onu belirtmeden geçemeyeceğim, Diyarbakır Barosu'nun STÖ yelpazesinde bulunduğuna dair bir saptama yapılmıştı. Ben kendi adıma bu saptamanın çok da doğru olmadığını düşünmekteyim. Çünkü baroların kimliği, devletle aralarındaki ilişkinin niteliği ve her şeyden önce formel kimliğinin STÖ olarak tanınlanmasını zorlaştırdığını düşünüyorum.

Sivil toplum kavramının değişmez sabit bir içeriğe sahip olmakla birlikte, istediğimiz biçimde anlam yükleyebileceğimiz bir kavram da olmadığı kanaatindeyim. Çünkü sivil toplum kavramı denilebilir ki ünlü İtalyan marksist Antonio Gramsci ile en geniş anlamına kavuşmuştur. Gramsci'de toplum ikiye ayrılır: sivil toplum, siyasal toplum. Sivil toplum, siyasal toplum olarak tanımlanan devletin karşıtını oluşturur. Devletin, yani siyasal toplumun müdahale alanı dışındaki ilişkiler alanını; toplumsal, kültürel, ekonomik ilişkiler alanını ifade eder. Sivil toplum, siyasal toplumun öznelinin oluşturduğu bir şey değil; tarihsel süreç içerisinde oluşan bir şeydir. Dolayısıyla iradi müdahale ile sivil toplum oluş-

maz denilebilir.

Bu konu, akademik çerçevede daha etraflıca tartışmayı gerektirmekle birlikte ben bu noktayı belirtme gereği hissettim. Bu nedenle ben baronun, baroların fikir dünyasının, hayata karşı siyasal sütunların farklılığı ve çizgisinin farklılığı nedeniyle STÖ kimliğini kazanmaya yetmediği ve meslek örgütü olarak tanımlanmasının daha doğru olacağı kanaatindeyim.

Bu açıklamayı yaptıktan sonra da Diyarbakır Barosu Kadın Hakları Danışma ve Uygulama Merkezi'nin kuruluş süreci ve çalışma amaçlarına ilişkin kısa bilgilendirmeler yapmak istiyorum. Biz bir grup kadın avukat olarak 1999 yılında yasalardaki kadınlar aleyhine olan hükümlerin değiştirilmesini sağlamak amacıyla ve özellikle kadınlara karşı işlenen suçlarda yargısal hoşgörüyü dikkat çekmek ve belki bunun önüne geçebilmek amacıyla ve kadınlarımızın da haklarını yeterince bilmemesi nedeniyle, hak arama bilinçlerinin oluşmamış olması nedeniyle, diğer kadın örgütleriyle de işbirliği içinde çalışmak suretiyle ve tek tek bürolarımızda yapmış olduğumuz çalışmaların ses getirmemesi nedeniyle, kurumsal bir çalışma yapma gerekliliğini hissettik ve 1999 yılında Diyarbakır Barosu Kadın Hakları Komisyonu'nu kurduk. Komisyonumuz yasalardaki kadın aleyhine olan hükümlerin CEDAW ve uluslararası belgeler doğrultusunda değişmesini sağlamak amacıyla çalışmalar yapmak, bu amaçla yapılan çalışmalara destek sunmak, kadınlara danışmanlık ve hukuksal destek sunmak amacıyla kuruldu. Komisyon dönemindeki çalışmalarımızın istediğimiz noktaya gelmesi ve verimli geçmesi üzerine daha yetkin bir biçimde kadınlara hizmet sunabilmek amacıyla 2003 yılı Mart ayında da Kadın Hakları Danışma ve Uygulama Merkezi olarak çalışmamızın daha doğru olacağı düşüncesiyle merkezi kurduk.

Merkezimizde şu anda otuz beş kadın avukat arkadaşımız her gün nöbet tutmak suretiyle gönüllü olarak kadınlara danışmanlık hizmeti vermekte. Ekonomik gücü yerinde olmayan kadınlara da

adli yardım kanalıyla hukuksal destek sunmaya devam etmekteyiz. Komisyon kurulduktan sonra bizim de diğer kadın örgütleri gibi karşılaştığımız en önemli sorunların başında mali sorunlarımız gelmekteydi. Gönüllülük temelinde bu hizmeti sunuyor olmamızla birlikte bize başvuran başvuruculara hukuksal destek sunduğumuz anda dava harçlarını karşılamamız gerekiyordu ve bu amaçla da bir proje gerçekteşirme zorunluluğu oldu. Bu amaçla da yapmış olduğumuz bir projeyi biz hayata geçirdik ve hukuksal desteğe ihtiyaç duyan kadınlara hukuksal desteği bu proje kapsamında sunduk. Tabii bu projeyi yaparken baro kadın hakları komisyonu olmanın bize yararı vardı. Baroya bağlı bir kurum olmamış olsaydık belki bu projemiz uluslararası alanda destek görmeyecekti. Yalnız meslek örgütü olarak çalışmanın uluslararası kamuoyunda bu tip yararları olmakla birlikte birtakım dezavantajları da var. Bunlar nelerdir diye sorarsanız: meslek örgütü olmamız sebebiyle bizim çalışma alanımız sınırlı. Bu durumda biz, diğer kadın örgütleriyle dayanışma, zaten kuruluş amacımızda biz bunu özellikle belirtmiştik, dayanışma ve işbirliği ihtiyaçını hissettik ve dayanışma ve işbirliği içinde Diyarbakır'da bulunan tüm kadın örgütleriyle ve bölgedeki kadın örgütleriyle ve Türkiye genelinde bu alanda çalışma yürüten tüm kadın örgütleriyle birlikte çalışmalarımızı hayata geçirdik.

Diyarbakır Barosu'na bağlı kadın hakları komisyonu kurulduktan sonra bölgedeki barolarda kadın hakları komisyonları olmaması nedeniyle öncelikle bu konuda çalışmalarımız oldu ve bölgedeki bazı barolara da bağlı olarak kadın hakları komisyonları kurulmasını sağladık. Bu komisyonlarla birlikte hem mesleki alanda hem de kadın sorunları alanında çalışmalarımızı yürüttük.

Bölgedeki kadın örgütlerinin dışında da hukuk alanında çalışma yürüten Türkiye barolarına bağlı bir kadın komisyonu var, Türkiye Barolar Birliği Kadın Komisyonu (TÜBAKOM) olarak adlandırılan. Biz bu TÜBAKOM'un da yürütme kurulu üyesiyiz.

Ama şunu da özellikle belirtme gereği hissediyorum; TÜBAKOM'da biz muhalifiz, ötekiyiz. Bölgenin sorunlarının ve bölge kadınlarının sorunlarını dile getiriyor olmamız nedeniyle her zaman öteki konumunda kalmakta devam ediyor.

Diyarbakır'da faaliyet yürüten STÖ'lerin kadın kolları, yine meslek örgütlerinin kadın kolları, KAMER, SELİS, DİKASUM ve İHD ile birlikte ortak çalışmalar yapmaktayız. Bu çalışmalar, biz diğer kurumlarla dayanışma ve işbirliği içerisinde olduğumuz zaman asıl anlam ve değerine kavuşmaktadır. Çünkü Medeni Kanun alanında, biliyorsunuz iki yıl önce bir değişiklik yapıldı. Sadece Türkiye'de baroların bu değişikliği talep etmesi durumunda belki istediğimiz değişiklikleri elde etmemizde, önümüzde çok ciddi sorunlar olabilirdi, oysa tüm kadın örgütlerinin dayanışma ve işbirliği içerisinde bu konudaki taleplerinde ısrarlı olmaları, istediğimiz değişikliklerin bir kısmının yapılabilmesini sağladı. Yine gündemde bildiğiniz üzere Türk Ceza Yasa Tasarısı var ve bu yasa tasarısında da kadının aleyhine olan hükümler var. Hem Diyarbakır Barosu olarak hem Diyarbakır'daki tüm kadın kuruluşları olarak bu konuda ortak bir bakış geliştirdik ve görüşlerimizi biz sunduk. Yine Türkiye'deki diğer kadın örgütleriyle de dayanışma ve işbirliği içerisindeki bu taleplerimizi dile getirebildiğimiz için bir baskı unsuru olabildik. Ancak kadın örgütlerinin dayanışma ve işbirliği halinde projelerini hayata geçirebilmesi durumunda, devletin buna müdahale edemeyeceği ve sivil toplumun asıl o zaman gerçek işlevine kavuşabileceğini ben düşünüyorum.

Kısaca söyleyeceklerim bunlar. Beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

Moderatör:

Sayın ERDOĞAN'a biz de teşekkür ediyoruz. Şimdi bu oturum biraz kısa sürdü. Bilemiyorum uyarılarının etkisi mi oldu, ama biz kimseye kısa konuşmasını telkin etmedik. Şimdi de konuşmasını

yapmak üzere Sayın Niyazi KAVAR'ı davet ediyorum. Buyrun.

Niyazi KAVAR¹⁷:

Değerli konuklar, ben de TOHAV'a teşekkürlerimi bildirerek sözlerime başlamak istiyorum. Tüm katılımcıları saygıyla selamlıyorum. Bu kısıtlı zaman içinde, konunun teorik tartışmasından ziyade pratikte yaşadığımız bazı durumları anlatmaya ve bazı sıkıntılarımızı ve bazı olumlu, güzel şeyleri söylemeye çalışacağım.

Öncelikle STÖ'lerin kamuya yani devlete, idareye karşı duruşu tartışıldı. STÖ'lerin idarenin yanında mı, karşısında mı olması gerektiği tartışıldı. STÖ'lerin elbette bir muhalif yanı var. Yani bu inkar edilemez bir yanıdır. STÖ'ler bağımsız olmalı bu doğru, ama tarafsız olmamalı. Yani bir haksızlık karşısında elbette haklı olanın tarafını tutmalı, tutmak zorunda zaten. Ama STÖ'ler aynı zamanda idari yapıyla beraber, idari yapının içindeki bazı oluşumlarda da görev alabilmeli. Örneğin bazı komisyonlarda, kurullarda görev alıp, haklı gördüğü konularda, insan hakları açısından, çevre hakları açısından, adalet, adil kararlar alınması açısından katkı sunmalıdır. Bunun hayata geçirilmesi çok önemlidir.

Biz bunu tüketici hakları konusunda, çok somut bir iki örnekle anlatayım, hayata geçirebildik. Örneğin Tüketici Sorunları Hakem Heyeti diye bir heyet vardır, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile tüm il ve ilçelerde oluşturulması öngörülen bir heyettir bu. Orada tüketici şikayetleri, sorunları bire bir irdelenir. O heyetin yapısı STÖ ağırlıklı bir yapıdır. O heyetin bu özelliği açısından önemi bir kat daha büyüktür bence. Ve bu heyette biz Tüketici Hakları Derneği olarak aktif bir görev alarak, mağdur olan tüketicilerin mağduriyetlerini önlemek babında, tüketicilerin haklılığını ortaya çıkarmak açısından yoğun katkı sunarak, tüketicileri korumaya çalışıyoruz. Bu gerçekten çok önemli bizce.

Yine bununla beraber Tüketici Kanunu'ndaki Tüketici Konseyi'nden, konsey birliği oluşumundan bahsedilmektedir. Bu

konseyin bileşenlerinden çoğu STÖ'lerdir. Ve bu konsey ulusal düzeyde tüketici politikalarını belirleyen bir konseydir. Yine en son olarak bu konseyde bu son 14 Haziran 2003'te yürürlüğe giren tüketici lehine çok büyük, bizce çok büyük değişiklikler getiren yasanın çıkmasında bizim derneğimiz, özellikle derneğimizin eski başkanı Av. Yaşar ALPTÜRK çok yoğun bir çalışma içerisinde, bu son çıkan yasanın bu şekilde oluşmasında, bu şekilde şekillenmesinde katkı sunmuştur. Ve gerçekten tüketici örgütlerinin çoğunun savundukları ve tamamen benimseyebildikleri yapıda bir kanun çıkmıştır. Bu bir başarıdır.

İşte bundan dolayı benzer kurul ve komisyonlarda elbette STK'ların katılımları yasayla, tüzükle, yönetmelikle öngörülüyorsa STÖ'lerin temsilcileri bence bu tür oluşumlar içinde yer almalı. Ben gerçekten hakka, hakkaniyete, insan haklarına, tüketici haklarına, çevre haklarına saygılı, uygun kararlar alınmasına bizzat katkıda bulunmaları gerekir diye düşünüyorum. Bazı STÖ temsilcilerimiz o kararların istediğimiz şekilde alınması yönünde güçlerinin olmadığını düşünebilirler, ama en azından görüşlerini orada açıklamalıdır, en azından katılmıyorlarsa muhalefet şerhlerini kararın altına yazdırmaları da çok önemli bir adımdır bence.

Örneğin bugün Tüketici Sorunları Hakem Heyeti, mahkemelerin yüklerini hafifletmiş, 580.500.000 TL'ye kadar olan uyuşmazlıklarda bağlayıcı nitelikte karar veren bir kuruluş niteliğindedir. Bu gerçekten biz tüketici hakları savunucularının gıptaıyla benimsediği bir durumdur, çok önemli bir durumdur, çok önemli bir kazanımdır. Bu gün ülkemizde mahkemelerin ne kadar sürede sonuçlandığını hepimiz bilmekteyiz. Buraya katkı sunmamız, katkı sunuyor pozisyonunda olmamız, yani biz Tüketici Hakları Derneği'ni gerçekten memnun ediyor. Bu açıdan olaya bakmak, bu açıdan STK'ların önündeki önemli görevleri küçümsememek gerekir diye düşünüyorum. Bu ve benzeri oluşumlar illerde vardır tabii. Örneğin İnsan Hakları Kurulları var. Bence İnsan Hakları Derneği de veya

diğer dernekler veya tüketiciler haklarını savunan dernekler ve insan haklarının kolları olabilecek insan haklarını savunan dernekler de, İnsan Hakları Kurulları içinde aktif olarak görev almalıdırlar.

Dernek olarak bunun dışında yaptığımız bazı faaliyetlerden de bahsetmek istiyorum. Biz dernek olarak bir çok yerel televizyon ve radyoda, GAP TV ve GAP Radyosu'nda, tüketici bilincinin yerleşmesi, özellikle hak arama bilincinin artması amacıyla, -çünkü biz bilinçli bir tüketicinin aynı zamanda küçükte olsa o hakkını araya biliyorsa, hak arama bilincinin artık ona yerleşmiş olduğunu düşünüyoruz, bu açıdan, bir başlangıç olması bakımından da önemsiyoruz bunu- bu yüzden hak arama bilincinin yerleşmesi amacıyla faaliyetlerimizi sürdürmekteyiz. Tüm bu faaliyetlerimiz gerek tüketici gerekse satıcılar nezdinde derneğimiz açısından bizi itibarlı bir yere getirmiş diye düşünüyorum. Gerçekten bugün derneğimize başvuran bir çok tüketicinin şikayetini biz Tüketici Sorunları Hakem Heyeti'ne veya Tüketici Mahkemesi'ne intikal ettirmeden, görüşmeler yoluyla çözebilecek bir konuma gelmiş durumdayız. Bunu da önemsiyoruz tabii.

Tabii buna rağmen bütün STK'larda yaşanan bazı hastalıklar bizim örgütümüz içinde de vardır. Bu, katılımcılığı sağlayamama, üyelerimizi bütün faaliyetlerimizin içine katamama gibi. Bu hastalık, bu eksiklik maalesef bütün STK'larda olduğu gibi bizde de var tabii. Bu belki 12 Eylül sonrası geliştirilen apolitikleşmenin bir sonucudur, yani derneklerin işte kötü yerler, şer odakları olarak lanse edilmesinin sonucudur. Bunu maalesef toplumumuz henüz yıkmış, aşmış durumda değildir. Bunu tabii ne derece, ne oranda yıkarsak, yani benden önceki arkadaşların da bahsettiği gibi gerçekten katılımcılığı ne oranda sağlarsak o oranda örgütümüz de demokratikleşir, o oranda daha sağlıklı kararlar verebiliriz, o oranda daha aktif çalışmalar içine girebiliriz.

Derneğimiz ve Tüketici Sorunları Hakem Heyeti ücretsiz hizmet

vermektedir. Derneğimiz bir çok dernekte olduğu gibi gerçekten kısıtlı imkanlarla hayati sürdürmeye çalışmaktadır. Yani üye aidatları ve bağışlarla ayakta durmaya çalışmaktayız. Bunun yanında Diyarbakır'da bir lokal açma durumumuz oldu. Lokal işletmesinin bize sağladığı bazı zorunlu giderleri; kira, elektrik, telefon ve su giderleri gibi giderlerdir. Ama maalesef bütün derneklerin de sık sık yaşadığı bazı olumsuzluklara bizim lokalimiz de uğruyor. Örneğin bir dernek üyesi lokalde, şark köşesinde duran sazı alıp çalarken emniyet kuvvetleri, polisler tarafından görülmesi sonucu, canlı müzik yayını yapılıyor diye addedilerek lokalimiz kapatıldı, bir hafta süreyle kapatıldı. Böyle durumlarla biz de karşılaşıyoruz. Ama bu hiçbir zaman bizi olduğu gibi diğer STÖ'leri de yıldırma-malıdır tabii. Biz doğru bildiklerimizi savunmaya elbette devam etmeliyiz, elbette daha verimli, daha aktif faaliyetler içinde olmalıyız.

Diğer STÖ'lerle yardımlaşma ve dayanışma konusunda bir şeyler söylemek istiyorum. Gerçekten Diyarbakır'da, özellikle STÖ'ler arasında dayanışma ve yardımlaşmayı öngören bazı yapılaşmalar oldu, takdir edilecek yapılaşmalardı. Sabahki arkadaşlarımın söylediği gibi bunun yansımaları Türkiye genelinde kendini gösterdi. Emek Platformu, yine bizim derneğimizin, genel merkezimizin başını çektiği Demiryolu Platformu, yerli malı kullanmak amacıyla oluşturulan platform ve benzeri platformlar çok büyük adımlardır gerçekten. STÖ'ler arasındaki yardımlaşma ve dayanışmanın önemini bir kez daha vurgulamak istiyorum. Sabah Bingöl İHD adına konuşan arkadaş gerçi olumsuz bir hava estirdi bu konuda belki ama, kendisi açısından haklı tarafları var elbette, ama bütün bunlara rağmen STK'ların yardımlaşma ve dayanışma içerisinde hareket etmeleri gerektiğine sonuna kadar inanıyoruz.

Bu doğrultuda biz Diyarbakır'da "Diyarbakır Milletvekillerini İzleme Komitesi" oluşturmak için adım attık. Bu amaçla STK'lardan oluşan bir komite, komisyon olsun istedik. Bu komisyon belli bir

vere kadar çalışmalarını sürdürdü. Sonuç alınabilen yerlerde bazı sonuçlar alabildik gerçekten. Milletvekillerine bir çok ST'den veya bir çok kişiden gelen genel tepkileri, Diyarbakır'ı genel anlamda ilgilendiren sorunları biz milletvekillerine iletme gibi bir işlevde üstlendik. Bunların bir kısmı olumlu yanıtta buldu. Yani bu güçbirliğinin neler yapabileceğine güzel bir örnek oldu bizce. şu an her ne kadar bu komisyon çok aktif bir çalışma içerisinde değilse de yaşadığımız bazı olumlu sonuçları, aldığımız bazı olumlu sonuçları burada vurgulamak istedim.

Ben de sözlerimi fazla uzatmak istemiyorum. Sözlerimi demokrasilerde katılımcılığın önemli bir kanalı olan STÖ'lerin önemini bir kez daha vurgulayarak bitirmek istiyorum. Beni dindediğiniz için teşekkür ederim.

Fethi SVARI¹⁸:

Sayın Başkan, değerli arkadaşlar hepinizi saygıyla selamlıyorum. Ayrıca bu tartışma olanağını bize sağlamış olan TOHAV'a teşekkürlerimi sunuyorum. Dicle Fırat Kültür Merkezi, STÖ'ler içerisinde sanat ve kültür ile uğraşan bir kurumdur. Daha yeni bir geçmişi var, sekiz aylık bir faaliyet geçmişi var. Bu faaliyet sürecinde 800'den fazla ğrenci yetiştirdi. şu anda da 240'tan fazla kursiyerimiz bulunmaktadır. Müzik, tiyatro, sinema, plastik sanatlar ve folklor alanında faaliyet gösteriyor. Yani sivil alanda bu sanatın, kültürün büyük bir eksikliği bir boşluğu olan bu bölgede, eski bir gelenekten kaynaklı olarak bunu sürdürmek, geliştirmek istiyor.

STÖ'ler gerçekten yeni insan tipini yaratma konusunda, yani tartışmalar, zihinsel düşünceler, yapılan etkinlikler bir değer biçimidir, bunlar değerli şeylerdir, bölgenin özgünlüğünden kaynaklanan sıkıntılar var, yani bunlara biz de değer biiyoruz, bu sıkıntılarını gğslenebilecek hale getirdiler ve son on yılda büyük bir gtrler, ama bunda eksik bir yan var, yeni bir insan yaratma ve sivil toplum hareketleri içinde bu insanların etkin kılınması, bölgemizin

büyük ihtiyaç duyduğu Rönesans'ın gerçekleşmesi, yani zihniyetin değişmesi, yine insanlarımızı bu şekilde çelişkili, çatışmalı bir ortamda tutan dogmatizmin, tutuculuğun kırılması, diğer tarafta ise ütopyacı, hayalci yaklaşımların da reddedilmesi ve gerçekçi bir yaklaşımın ortaya çıkması için insanın değişmesi gerekiyor. Onun içindir ki konumuz insandır. Sanat aracılığıyla STÖ'leri desteklemeye çalışıyoruz.

Örneğin ekolojik bir facia varsa sinema yoluyla bunu kitlelere aktarmak büyük bir olanaktır. Bu onu kalıcılaştırır, belli bir tepkiyi yoğunlaştırır. Yine tiyatro ile diyelim ki toplumda bir yozlaşma varsa, bu yozlaşmayı teşhir etmek, onu gündemleştirmek için önemli bir araçtır. Yine şiirin, romanın, öykünün gücü eskidir. Yani Avrupa'da diyelim ki mağaralarda başlayan, M. Ö. 40.000 yıllarında, paleolitik dönemde mağaralarda başlayan resim sanatı Rönesans'ta nasıl etkin bir rol oynadıysa, Mikangelolo, Rafael ve Leonardo nasıl Rönesans'ta etkin bir rol oynadıysa, Ortadoğu'da da sözün böyle bir gücü vardır. Bilhassa kültür merkezi bunu icra etmeye çalışıyor.

Tabii biz de zaman zaman bazı sıkıntılar yaşıyoruz. Bu da bir gerçektir, ama yaşadığımız coğrafyanın doğasında bu vardır. Sanatı, sabırlı, anlayışlı farklı düşünceleri bir arada barındırarak, belli ilkelerle uzlaştırarak bu giderilebilir kanısındayım. Ayrıca bölgesel işbirliği bakımından bu ikinci oturumun bölgesel ölçekteki sivil toplum hareketinin işbirliği konusunda bir düşünce de geliştirmek istiyorum. Aynı zamanda ben Yerel Gündem 21 Genel Sekreter Yardımcısı olarak da görev yapıyorum. Sekseneye yakın kamu kuruluşu ve STÖ'yü bir araya topladık. Yani kamu kurumlarıyla STÖ'lerin uyumlu bir çalışmasını sergileyebiliyoruz. Bunun içerisinde hemen hemen bütün toplumsal aktörler var. Bunlar Kent Danışma Meclisi, Koordinasyon Kurulu ve sekreteryasıyla bir araya gelebilen, toplanabilen, karar geliştirebilen, program oluşturabilen, eylem planı oluşturabilen büyük bir çatı örgütüdür, bir çerçevedir. Evrensel bir boyutu var.

Yine STÖ'yü uluslararası düzlemde ele aldığımızda, belli bir kon-

sensüse ulaşıldı ki bu bir olanaktır. Uluslararası alanda STK'lara büyük değer biçiliyor. Onların onayı alındıktan sonra büyük projeler hayata geçirilebiliyor. Ulusal düzlemde de böyle bir gelişme var. Bunu küçümseyemeyiz. On yıllık sürece baktığımızda Türkiye'de de bazı değişmelerin olduğunu görüyoruz. Ama işin önünde önemli hukuki engeller var. Söz konusu olan bir hukuk devleti yaratmış olamamanın getirmiş olduğu sıkıntılardır. Bu sıkıntılar aşıldığında sivil toplum ulusal düzlemde de önemli bir cereyana kavuşacaktır. Bölgesel düzlemde ise farklı bir olguyla karşı karşıyayız. En başta bir güvensizlik var, bu aşılmalıdır. Yoksa yapılanlar insan içindir, insan merkezlidir, bunda herhangi bir tehlike veya herhangi bir sıkıntı görmemek gerekiyor. Ama maalesef süregelen bu otuz yıllık geçmişteki yaşanan sıkıntılar, çatışmalı ortam böyle bir şeye neden oldu.

Tabii burada getireceğimiz bazı öneriler de var. Biz bölge ölçeğinde bir sivil toplum koordinasyonunun kurulmasını istiyoruz. Bu STÖ'lerin ayrıksı, parçalı hareket etmesini önleyecektir. Dolayısıyla bu parçalı, bu dağınık şeyden bir kuvvet yaratılmak isteniyorsa, etkin bir güç yaratılmak isteniyorsa, böyle bir koordinasyona ihtiyaç var. Ben bunun için Yerel Gündem 21 örneğini verdim. Yerel Gündem 21, bugün Diyarbakır mücadele alanı içerisinde sınırlı bir alanda faaliyet gösterir ama etkin bir güçtür, proje geliştirebiliyor, kurumlar üzerinde ve STÖ'ler üzerinde toparlayıcı bir rol oynayabilir. Aynı şey neden STÖ'ler için bu rolü oynamasın.

İkicisi ise sanatsal ayağı eksik bırakıldı. Sanatın burada desteğinin alınması gerekir. Yani sanat ile uğraşan kurumların, STK'ların içerisinde, onun araçlarını ve kaynaklarını değerlendirerek, ilgili STK'lar bunu kullanabilir, bunu bir güç haline getirebilirler.

Üçüncüsü ise sanatın değişimdeki gücünün görülmesi gerekir. Yani insanların değişmesi gerekiyor. STÖ'lerin temsilcileri burada açıklamalar yaparken çeşitli sıkıntıları dile getirdiler. Bu sıkıntılara biz yabancı değiliz. Çünkü verili insanla, herhangi bir örgüt, ne kadar

modern olursa olsun, ne kadar güçlü bir örgütlenme olursa olsun, verili insanla bu örgüt hayata geçirildiğinde ortaya bu sıkıntılar çıkacaktır. Yani demokrasiyi sindirememiş, eski kalınlardan kurtulamamış, dogmatik ve ben merkezci olan o birey şüphesiz hangi kurumda yer alırsa alsın, bu sıkıntılarının merkezinde yer alacaktır. Dolayısıyla bu bireyi geliştirmek gerekiyor. Tabii ki STÖ'lerin, katılımcıların fedakarlıkları vardır ve büyük çalışmalar yapıyorlar, bu değerli bir olaydır, biz bunu küçümsemiyoruz, ama mevcut insanla bunu yapamayız, sürdüremeyiz. O zaman insanın değişmesi gerekiyor.

Dicle Fırat Kültür Merkezi heyecan verici gelişmeler de yaratmıştır, yakın bir geçmişi olmasına rağmen şu anda şehrimizde bir potansiyel ve güçlü açığa çıkarmıştır. Kaldı ki Diyarbakır bir sanatçı şehridir. Yani İstanbul'dan sonra diyebiliriz ki Türkiye'nin en önemli sanat merkezlerinden bir tanesidir. Yine Ortadoğu'da da önemli bir yeri var; yani şairleri, ozanları, şarkıcıları, tiyatrocuları, araştırmacıları sıralayacak olursak önemli bir liste karşımıza çıkar. Ama nitelik bakımından bir zayıflık var. Neden olarak, kendilerini organize edememişlerdir, sunumunu yapamıyorlar, piyasaya açamıyorlar, kendilerini tanıtamıyorlar ve böylece bir parıltı olmaktan öteye gidemiyorlar. Dolayısıyla STÖ'ler bunun önünü açabilir, buna güç ve kuvvet verebilir. Sanat hareketi, sanat kurumları bunun beklentisi içinde. Onlar da kendi imkanları dahilinde bu desteği vermeye hazırlardır. Bu konuda bir çekinceleri yoktur, çünkü söz konusu olan insandır. İnsan merkezli olan her şeyle ilgileniyorlar.

Ayrıca kurumda da şöyle bir anlayış mevcut, yani hem Yerel Gündem 21 faaliyetleri içerisinde hem de STK'ların çalışmaları içinde karşılaşılan bir sıkıntı, ben merkezci bir yaklaşım, yani kendi kurumunu ön plana çıkarmak. Özellikle işte yıllık faaliyetlerinde, işte biz bunu yaptık, bu kaygıyla hareket etmek... Dolayısıyla gücü kırıyor, parçalanmayı derinleştiriyor, birlikteliği öldürüyor. Yani burada da bir vaaz gibi konuşmak istemiyorum ama işin niteliğinde bu var. Bu ben merkezci anlayışın terk edilmesi lazım,

yani bir kurumumuzun başarısı tüm kurumların başarısını getirir, böyle bir diyalektik içerisinde bakmak gerekiyor.

Dolayısıyla konuşmamı bitirirken bölgesel düzeyde özellikle bir basın yayın hareketinin toparlayıcı olacağına inanıyorum, bunu da bir öneri olarak getiriyorum. Bu basın yayın faaliyeti belki bir gazete, belki bir televizyon, belki bir radyo şeklinde de olabilir, onu bilemiyorum. İlgili arkadaşlar, bu konuda deneyimli olan arkadaşlar bunu belli bir formata ulaştırabilirler ama böyle bir yayının olması önemli bu bir başlangıç. Bu bağlamda ben hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Moderatör:

Sayın SÜVARİ'ye teşekkür ediyoruz. Sayın Nazım AKÇA'yı buraya davet etmek istiyorum. Galiba yok kendisi salonda, o zaman sonraki konuşmacıya ben söz vereceğim. Şanlıurfa Barosu Başkanı Sayın Ferda GÜLLÜOĞLU. Buyrun Sayın GÜLLÜOĞLU.

Ferda GÜLLÜOĞLU¹⁹:

Öncelikle hepinize merhaba diyorum. Bugünkü oturumda sivil toplum hareketi, anlayışı, mevcut durum, demokrasi ve sivil toplum ilişkisi konusunda konuştuk, tartıştık, hepimizin bilgi birikimi vardı, buna katkılar sunuldu. Bugün bölge ölçeğinde STK'lar arasında işbirliği nasıl sağlanır, onu ele aldık. Ben o konudaki fikirlerimi söylemeden önce birkaç noktaya değinmek istiyorum.

Şimdi değerli konuklar hepimiz biliyoruz demokrasi bir süreç ve sürekli gelişen, her gün hep yeni ihtiyaçları ortaya çıkan bir süreç. Türkiye'de demokrasiye geçişte çok önemli bir süreç yaşıyoruz. Çünkü konuşmamda da belirttim, 12 Eylül askeri darbesi ile birlikte sesleri kısılan STK'ların 1990'lı yıllarda yeniden yeşermeye başladığını, seslerinin yükseldiğini görüyoruz. Bu önemli süreçte de STK'lara çok büyük ve önemli görevler düştüğüne inanıyorum. Ancak burada bir de devlet açısından olaya bakmak lazım. Dün de dile getirildi, bugün de dile getirildi, STK'ların demokrasi, insan hakları, hukuk alanındaki uyarı ve tekliflerini, endişelerini devlet

ciddiye alıyor mu? Konuşmalardan anladığımız kadarıyla ve uygulamalardan da bildiğimiz kadarıyla istenilen düzeyde ciddiye almıyor, burada bir tıkanıklık yaşanıyor. Yine devletin insan hakları alanında faaliyet gösteren kuruluşlarla, STK'lar ile bu konuya duyarsız kalmayan meslek örgütlerine bakış açısı nasıl? Bunu da hem uygulamadan biliyoruz, hem dün konuşmacılar da altını çizerek belirttiler. Burada soğuk ve mesafeli bir yaklaşım var, kapılar sadece biraz aralanıyor, bir türlü açılmıyor.

Yine hepimiz biliyoruz uyum yasaları olarak adlandırılan yasalar, bir iyileştirme olarak yürürlüğe girdi. Fakat yasaların uygulanmasında büyük sıkıntı yaşandığını, bürokrasinin burada ciddi bir direnç gösterdiğini örneklerden, yaşadıklarımızdan hepimiz biliyoruz. Yine yasal düzenlemeler olmasına rağmen STK'lar, başkan ve üyelerine karşı, özellikle yıldırma amaçlı olarak, artık bunun başka bir izahı olduğunu düşünmüyorum, arka arkaya davalar açıldığını hepimiz biliyoruz, yaşıyoruz. Öncelikle bence devletin özellikle bölgedeki STK'lara bu önyargılı bakış açısının bir şekilde değiştirmesi gerekiyor. Yine bu önemli süreçte devletle STK'ların karşılıklı olarak birbirlerini anlaması gereklidir diyorum.

Şimdi meslek örgütlerine dün de değindik bugün de değindik; meslek örgütleri sadece meslektaşlarının sorunlarıyla veya yasal düzenlemelerde nasıl yer alıyorlarsa öyle çalışmalıdırlar! Ben buna inanmıyorum. Şimdi baroya üye olmadan avukatlık yapamazsınız, tabip odalarına üye olmadan doktorluk yapamazsınız, yasal mevzuatınız bunu gerektirir, bir kamu tarafınız vardır. Ancak sabah ilk konuşmacı Diyarbakır Tabip Odası Başkanı Sayın İPEKYÜZ'dü, kendisi de söyledi; sağlık alanında da çalışma yapıyorlar, mesleki alanda da çalışma yapıyorlar, fakat toplumun ihtiyaçlarına karşı da duyarsız kalmadıklarını belirttiler. Aynı şey barolar için de geçerli, mesleki anlamda çalışmalarınızı yürütürsünüz, yasal çerçevede hareket edersiniz ama, toplumun ihtiyaçlarına da cevap vermek durumundasınız.

Biz şanlıurfa Barosu olarak, yönetmelikler çıkarıldı biliyorsunuz, uyum yasalarından sonra, uygulamada yaşanan sıkıntılar ve yasaya aykırı olan yönetmelikler vardı- onların iptali istemiyle davalar açtık. Medeni Kanun Tasarısı hazırlanmadan önce, değişti gerçi, biz görüş-lerimizi baro olarak bildirdik. Yine aynı şekilde Ceza Kanunları Tasarısı hazırlanıyor, orada da özgürlük ve diğer konularda da görüş-lerimizi bildirdik. Bu konudaki çalışmalarımız da devam ediyor. Kadın hakları alanında oldukça yoğun faaliyetlerimiz oldu, böyle bir toplantı salonunda yapılan bir seminer veya sempozyuma gelemeyen kadınlarımız için özellikle düşündük, kentın varoşlarında yaşayan kadınlarımıza yönelik olarak Milli Eğitim Müdürü ve mahalle muhtarlarıyla görüşerek alan çalışması yapmaya başladı. Kadınlarımıza burada ne yapıyorduk? Yasal hakları konusunda bil-gilendiriyorduk, daha sonra bunların hak ihlali olduğunda baroya geri dönüşleri de oluyordu ve yardımcı olmaya da çalışıyorduk. Bu çalış-malar tabii ki önemli ama bunun yanı sıra da insan hak ve ihlalleri konusunda da çalışmalarımız oluyor. Mesela Bozava'da geçtiğimiz yıl bir olay yaşandı; güvenlik güçleri köylüleri darp etti, dayak atıldı falan. Daha sonra güvenlik güçleri aleyhine dava açıldı, baro olarak müdahale isteminde bulunduk, suçtan zarar gördüğümüzden dolayı şikayetçi olduk. Mahkeme de müdahale istemimizin yerinde olduğu-na karar verdi. Demek ki meslek kuruluğu da olsanız toplumun ihtiyaçlarına cevap vermek durumundasınız.

şimdi bölge ölçeğinde STK'ların arasındaki ilişkiler nasıl olur? Ben önce şöyle düşünüyorum bir kere STK'lar kendi içinde birlikte çalışmayı sağlamalıdır. Üyelerimizle iletişim halinde olmalıyız, çünkü genel olarak tespitlerim benim bu yönde, birlikte çalışma alışkanlığımız çok geniş değil, iletişim zayıflığı söz konusu. Çalışan kişi sayısı hep sınırlı kalıyor, bu çalışan kişi sayısını arttırmak duru-mundayız. Artı yapacağımız çalışmalarda ve eylemlerde kendi STK'larımızın desteğini almak durumundasınız, daha sonra bir yayılma, bir genişleme olabilir diye düşünüyorum.

Bölge ölçeğinde işbirliğini ele alırsak, burada da şöyle düşünüyorum; mesela Diyarbakır Barosu,Urfa Barosu, Batman Barosu ki zaman zaman bölge ölçeğinde bu çalışmalarını birlikte yapıyoruz, birlikte hazırladığımız ortak basın metinleri var, birlikte hazırladığımız ortak kanun tasarı çalışmaları var, bunlar gönderiliyor gerekli olan yerlere, hatta kendi Türkiye Barolar Birliği'ne karşı da birlikte hazırladığımız yaptığımız çalışmalar, yazılı basın açıklamalarımız oldu, bana göre bölge ölçeğinde şu aşamada, ben yani böyle başlasak iyi olur diye düşünüyorum; her meslek grubu kendi grup meslek örgütüyle ilgili olarak çalışmalar yapsa, mesela Sayın İPEKYÜZ anlattı, faaliyetleri gerçekten çok güzel, bunu bölgeye yaysa, bölge içerisinde bir iletişim halinde olursa, daha sonraki süreçte bu belki tabip odası, baro, mimarlar mühendisler odası, tüketici komisyonu, hep birlikte bir çalışma olabilir diye düşünüyorum ama, şu aşamada, bu süreçte bunun erken olduğunu düşünüyorum. Doğrusu önce meslek kuruluşlar kendi arasında bir çalışma yapmalı, belirli iller belirlenmeli, o illerde belirli aralıklarla toplantı yapılmalı. Birbirleri arasında bilgi birikimi, düşünce, görüş paylaşımı yapıldıktan sonra, bu konuda gerekli rapor hazırlanır, ilgili kuruluşlara gönderilir veya basın açıklaması yapılabilir. Benim söyleyeceklerim bu kadar. Çok teşekkür ediyorum, iyi günler diliyorum.

Moderatör:

Biz de Sayın GÜLLÜOĞLU'na teşekkür ediyoruz. Cafer KOLUMAN'ı davet ediyorum. Buyurun Sayın KOLUMAN.

Cafer KOLUMAN²⁰:

Tüm katılımcı arkadaşlara merhaba diyorum. Böyle bir çalışmayı düzenlemiş olduklarından dolayı da tüm TOHAV yöneticilerini de tebrik ediyorum. Ben öncelikle şunu ifade etmek istiyorum, her sivil örgütlenme bir ihtiyaçtan doğmuştur. Her sivil örgütlenmede olduğu gibi Pir Sultan Abdal Derneği örgütü de bir ihtiyaçtan doğmuştur. Nedir bu ihtiyaç? Aleviler Osmanlı tarihinden beri, Türkiye tarihini ele alalım, bir baskıya, bir kültürel yozlaşmaya, bir

Demokrasi Platformu'na üye olmuş, diğer sivil örgütlerle birlikte hareket etme çabası içerisinde.

Diyarbakır şubemiz Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinin tek Pir Sultan Abdal örgütlenmesidir. Bu nedenle Diyarbakır şubemiz 2000 yılında, 2000 yılı sonuna doğru Diyarbakır'da kurulmuş olup, Diyarbakır'da faaliyet gösteren sivil örgüt yöneticileri ve temsilcileri tarafından coşkuyla karşılanmıştır. Ortak paydalarda hareket etme adı altında faaliyetlerini devam ettirmektedir.

Derneğin isim adını almış olduğu Pir Sultan Abdal 15. yy. da yaşamış, yaşadığı dönemde halkın içerisinde bulunmuş olduğu baskı ve zulme karşı bir duruş sergilemiş, halkın yanında yer alarak halkın bir önderi haline gelmiştir. Bu alanda da seve seve ölmeyi, seve seve asılmayı göze almıştır. Pir Sultan Abdal felsefesini şiar edinen örgütlülüğümüz her zaman halktan yana, mazlumdan yana bir duruş sergilemiştir. Kuruluşumuz sürekli demokrasiden, özgürlükten, laiklikten ve eşitçe paylaşımından yana olmuştur. Bu değerlere sahip çıkma adına faaliyet yürüten gerek ülkemizde gerekse de bölgemizde faaliyet yürüten diğer bütün sivil örgütlerle birlikte hareket etmiştir.

Benim bölge bazında yapacağım tespitler şundan ibarettir: Öncelikle bizim STK'lar olarak yönetici anlayışımız çok farklı, bu yönetici anlayışının öncelikle değişmesi gerekmektedir. Bir idari sorun var, dolayısıyla üyelerden kopuk, üyelerden kopuk olduğu gibi halktan da kopuk olarak hareket etmekteyiz. Her ne kadar bizim dernek Diyarbakır'da kurulurken diğer STK'lar tarafından coşku ve ilgiyle karşılanmış ise de bunun devamının getirilmesi gerektiği kanaatindeyim. Yani iletişim bağına koparmaması gerekir diye düşünüyorum. Bir STK'nın sorunu diğer STK'ların da ortak bir sorunu haline gelmeli. Ayrıca diğer konuşmacı arkadaşın da ifade ettiği gibi, bölgemizde faaliyet yürüten STK'lar, aynı zamanda üyesi olduğum Diyarbakır Barosu Başkanı Sezgin Beyin de belirttiği gibi, gerek kendi iktidarına karşı gerekse siyasi iktidara karşı bağımsız olmalıdır. Bu bağımsızlık olmadığı müddetçe

STK'lar görevini gereği gibi yerine getiremez. Ortak noktalarda, ortak paydalarda bir araya gelmeliyiz. Haksızlık nereden, kimden, kime karşı gelirse gelsin ortak bir duruş sergilemeliyiz. Teşekkür ediyorum.

Moderatör:

Biz de Sayın KOLUMAN'a teşekkür ediyoruz. Değerli konuklar sempozyumumuzun ikinci bölümünü, temel faaliyetini böylece bitirmiş oluyoruz. İki oturumda, sabah ve oğlen iki oturumda, toplam yirmi katılımcı görüşlerini, önerilerini açıkladılar, bizimle paylaştılar. Tüm bu görüş ve öneriler, yani burada yapılan konuşmalar hem görüntülü olarak hem sesli olarak kayda alındı. Bütün bu kayıtlar gözden geçirilecek. Özellikle sesli kayıtlar ve buradan çıkan sonuçları yazılı, basılı bir eser haline getirip basacağız. Onları da gerek STK'lara gerek kamuoyuna sunacağız. Bu açıdan sayın katılımcılara çok teşekkür etmek istiyorum. Ancak yine kafamızda bundan sonrasına ilişkin birtakım öngörülerimiz var. Çünkü biz bunu, bu süreci, bu sempozyumu kurum olarak kendi içimizde ciddi bir biçimde tartıştık, değerlendirdik. Aslında yaklaşık altı aylık bir fikrin hayata geçirilmesiyle karşı karşıyayız burada. Gerçekten de yoğun bir emek verdiğimizi bilmenizi isteriz. Bu arada ben vakfımızın sekreteri Av. Metin İRİZ'i toplantı sonrasında yapmak istediğimiz hedefler konusunda kısa bir bilgi vermek üzere buraya davet etmek istiyorum. Sonrasında kısa bir ara vereceğiz, yarım saatlik zamanımız olacak, bu yarım saatlik zaman içerisinde de konuşmak isteyen, salonda görüş, düşünce, önerilerini konuyla ilgili iletmek isteyen konuklarımıza konuşma imkanı vereceğiz. Beş dakikalık azami bir konuşma süresi içerisinde fikirlerini alacağız, onları da değerlendireceğiz. Toplam altı kişiye, eğer talep gelirse, konuşma imkanı vereceğiz ve sonuç bildirimimizi açıklayarak da toplantımızı kapatmış olacağız. Ben Sayın İRİZ'i davet ediyorum.

Metin İRİZ²¹:

İyi günler diliyorum değerli arkadaşlar. Sayın OKçUOğLU'na

çok teşekkür ediyorum. Biz bu çalışmayı taslak aşamasında iki aşama diye düşünmüştük; birinci aşama kamuoyuna açık, özellikle bir tartışmayı da beraberinde getirecek bir sempozyum, ikinci aşamada da daha çok STÖ'lerle beraber yapacağımız bir arama konferansı şeklindeydi. Bu arama konferansında yerel yönetimler, meslek örgütleri, diğer özellikle özel meslekte çalışan STÖ'ler olduğu gibi, diğer genel başlıklar, örneğin İnsan Hakları Derneği gibi insan haklarının bütün alanında çalışan örgütlerle arama konferansı yapmayı düşünüyorduk. Ve burada öncelikle bir ihtiyaç analizi yaparak, bu ihtiyaç analizi ekseninde hangi kurumun hangi alanına daha çok enerjisini harcaması gerektiğini ortaya çıkardıktan sonra, buna ilişkin değişik, işte o arama konferansı sonucunda, değişik atölye çalışmaları yapma düşüncemiz vardı. Burada tabii bu atölye çalışmaları başlığı olarak bir şeyler belirlemiştik, örneğin savunuculuk, politikaları etkileme, lobi yapma, kampanya düzenleme, kampanyaları sürdürme, özellikle STÖ'ler açısından muhasebe tekniği, muhasebe tutma, yine STÖ'lerin kullanabileceği bilgisayar programlarını düşünme, bunları yaratma, STÖ'lerdeki insan kaynakları ve yine işte STÖ'lerin kendi dışı dönük görüşmeleri, görüşme teknikleri, uzlaşma, uzlaşma-çözme teknikleri gibi değişik atölye başlıkları, workshop başlıkları belirlemiştik.

Şimdi ilk etapta düşündüğümüz tabii Ocak ayında bu sempozyumu yapmak, Mart ayında bu arama konferansını yapmaktı. Ama bildiğiniz gibi meteorolojik bir olayın azizliğine uğradık. Şimdi bunu önümüzdeki dönemde mutlak surette yapmayı düşünüyoruz. Ben çok kısaca bu konuda bilgi vermek istedim. Teşekkür ediyorum.

Moderatör:

Teşekkürler. O zaman saat 17.00'ye kadar bir ara verelim. Şu ana kadar dört tane konuşma talebi geldi. İlave konuşma talebi varsa -yalnız biz hiç konuşmamış olanları düşünmüştük, eğer izin verirseniz, çünkü bu daha demokratik olur diye düşünüyorum- onun dışında

eğer bir talep olursa isminizi bir kağıda yazar yollarsınız.

KONU KLAR BÖLÜMÜ

Remzi AZİZOĞLU²²:

Dünya yeni bir düzene doğru gidiyor. Burada STÖ'lerin rolü ne olacak, kendi pencereden biraz sunmak istiyorum. Biz buna hazır mıyız, bizim STÖ'lerimiz ne konumda? Dünya yeni bir düzene gidiyor. Bana göre bu düzen şöyle bir düzen; mevcut pazara uluslararası sermaye direkt olarak girmek istiyor. Şimdi önünde engeller var, gümrük kapıları var, işte ihale yasaları var, çok öyle direkt giremiyor. İşte bunu parçalamak istiyor, bunu bölmek istiyor. Bunun sonucu olarak devlet, mevcut ulus devletlerin değer yitirmesinin nedeni de o. Zaten bir daha bu yapı oluşmasın diye, yerel yönetimlere de, yerellere, kentlere dikkat ediyor. Kentsel yönetim de daha bir değer kazanacak.

STÖ'ler de, hem yerel yöneticiler hem de STÖ'ler bunda çok büyük bir rol oynayacak, yerel STÖ'ler. Karşı duruş veya karşı durmak gerekiyor mu, o ayrı bir tartışma konusu ama, yani insanlara zarar verecek yapılanmalara karşı duruş diye söyleyeyim. Onun için küçük örgütlenmeler olacak şimdi, yani eğer büyük örgütlenmeler olduysa... Onun için dünyada tekel olma zorunluluğu var artık. Yani yerel STÖ'lerin dünyadaki diğer STÖ'lerle ilişkilenmeleri

gerekiyor veya bu bağlamda başka yerlerde örgütlenmesi gerekiyor. Dünyanın bütün yerlerinde böyle olduğunu düşünüyorum.

Biz buna hazır mıyız? Açıkçası bizde STÖ'ler yenidir. Bugüne kadar zaten meslek örgütleriydi, sendikalar da çok böyle, az evvel kendilerini tanımladılar zaten, çok STÖ'ler gibi değildi. Yine buradan ifade edildi, STÖ'ler siyasi temsilci gibi görünmektedir, hakikaten öyledir, STÖ'ler siyasi temsilci gibi görünmektedir. Doğrusu bu konu da kullanılmaktadır, hatta siyasete atlama mercileri gibi görülmektedir maalesef. Bu, tabii STÖ'leri biraz kapatıyor, yani onu kendi etrafında şekillendirmeye doğru gidiyor. Tabii ben bunun da bu örgütlerin saygınlığına halel getireceğini düşünüyorum. Onu değiştirmek, yeni konuma hazır olmak gerekir diye düşünüyorum. Saygılarımı sunarım.

Moderatör:

Sayın AZİZOĞLU'na biz de teşekkür ediyoruz. Sekiz tane isim birikti bende, bunları ben değerlendireceğim. O yüzden yeni bir isim almayacağım izninizle. Yalnız Necdet Bey'e söyledik onu; konuşmacılara söz hakkı vermiyoruz diye, ancak Levent ŞENSEVER'e bir istisna yapacağız. İlave edecek bir şeyleri varmış. Yalnız lütfen çok kısa olarak alacağız onu. Buyurun Sayın ŞENSEVER.

Levent ŞENSEVER:

Ben dün şahsi fikirlerimi sizinle paylaşmaya çalışmıştım. Bugün bu forumun açtığı olanak çerçevesinde İstanbul Sosyal Forumu ile ilgili bazı bilgiler vermek istiyorum. Bu arada özellikle bugün sabah ve öğleden sonra yapılan forum tartışmalarının benim için çok yararlı olduğunu söylemek istiyorum. Bunun için de bu olanağı sağlayan, organizasyonda emeği geçen bütün arkadaşlara teşekkür ediyorum.

Şimdi İstanbul Sosyal Forumu, Dünya Sosyal Forumu'nun bir parçası olarak görüyor kendisini, o süreç içerisinde konumlanıyor. Katılımcılık var İstanbul Sosyal Forumu'nda, üyelik kategorisi yok ve çeşitli STK'lar yer alıyor bu süreçte. İstanbul Sosyal Forumu'nun

faaliyeti iki temel üzerinde yürüyor: Akdeniz Sosyal Forumu sürecine katılıyoruz, yani Kuzey Afrika ülkeleri, Ortadoğu ve Avrupa'nın güneyindeki Akdeniz'e kıyısı olan ülkelerle birlikte Dünya Sosyal Forumu anlayışı çerçevesinde bir araya geldiğimiz bir süreç bu. Bunun dışında Avrupa Sosyal Forumu süreçlerine dahiliz, onun hem örgütlenmesinde hem etkinliklerinde yer alıyoruz. Paris'te geçen Kasım ayında gerçekleşen Dünya Sosyal Forumu'nda İstanbul'dan seksen kişiyle, İstanbul Sosyal Forumu'nun organizasyonu, seksen kişiyle katıldık. Bu yıl Londra'da gerçekleşecek 3. Avrupa Sosyal Forumu, buna da hazırlanıyoruz. Daha geniş katılımı Londra'da yer almak istiyoruz. Bunun için KESK gibi, TOBB gibi, siyasi partiler, DEHAP gibi, Küresel Barış ve Adalet Komisyonu gibi, Barış Girişimi gibi, Tabip Odası gibi meslek odalarıyla birlikte hareket etmek çabasıındayız.

Türkiye'deki toplumsal mücadelelerin, Türkiye'nin her tarafındaki toplumsal mücadelelerin deneyimlerini Avrupa'daki yol arkadaşlarımızla paylaşmak esas hedefimiz, ama aynı zamanda oranın deneyimlerini de buraya taşımak, böyle bir hedefimiz var. Büyük bir süreç, önemli bir süreç, dinamik bir süreç. Bunun için de özellikle Diyarbakır'da ve bölgedeki toplumsal muhalif hareketlerin bu sürecin bir parçası olmasının önemli olduğunu düşünüyorum. Bunun için bilgileri sizinle paylaşmak istedim.

Bu Avrupa Sosyal Forumu'nun süreçleri içinde birkaç tane önemli takvim var, onları söyleyip bitireceğim konuşmamı. Uluslararası savaşa karşı, işgale karşı bir eylem günü olarak ilan edildi, çok sayıda ülkede, aynı anda, eş zamanlı bir eylem düzenleniyor. Bu eylem Türkiye'de de İstanbul'da gerçekleşecek. Bunu not etmenizi rica ediyorum, bu tarihi. Mayıs ortasında İstanbul'da, İstanbul Sosyal Forumu olarak, uluslararası bir organizasyon planlıyoruz, alternatif bir dünya gündemi başlığı altında. Bunun için de Diyarbakır'dan çeşitli STK'lardan temsilcilerin katılması bizim için çok önemli, bunu da not etmenizi rica ediyorum. Haziran ayının

sonunda 28-29 Haziran tarihlerinde, İstanbul'da NATO zirvesi toplanıyor ve Bush da bu çerçevede İstanbul'a gelecek şu anki plana göre. Biz de gerek savaş karşıtları barışseverler olarak gerek küreselleşme karşıtları olarak bu zirve karşısında karşı etkinlikler düzenliyoruz, alternatif etkinlikler düzenliyoruz. Bu çerçevede de Avrupa Sosyal Forumu'nun hazırlık toplantılarından birini İstanbul'da yapmak için talip olduk. Eğer bu gerçekleşirse Avrupa'nın bütün ülkelerinden çeşitli toplum, sosyal hareketlerin temsilcileri İstanbul'a gelecek. Bunu bir fırsat bilerek de Türkiye'den muhalif hareketlerin temsilcileriyle bir buluşma olanağı olarak görüyoruz, bunu da not etmenizi rica ediyorum. Son olarak bu çerçevede bizim İstanbul'da yerel olarak başlattığımız sosyal forum söyleşilerinin giderek Türkiye sosyal forumu söyleşileri şeklinde evrilmesini umuyoruz. Bunu gerçekleştirmek için de tabii ki hem bu bölgeden hem de Türkiye'nin diğer bölgelerinden katılımın gerekli olduğunu düşünüyorum. Teşekkür ederim.

Moderatör:

Ben de teşekkür ederim. Size başarılar diliyorum. Ve Nedim AHAS buyurun.

Nedim AHAS:

Sayın Başkan, değerli katılımcılar, hepinizi saygıyla selamlıyorum. Ben STÖ'lerin bir özelliğini vurgulamak istiyorum. Yani kendi yaşamımızdaki, toplumsal yaşamımızdaki işleyişinde genellikle STÖ'leri, biz sanki toplumu bağlayıcı kararlar alabilen bir siyasi platform gibi görüyoruz. Oysa STÖ'ler kendi uzmanlık alanında, kendi yaşamı içerisindeki üretimle ilgili bir uzmanlık alanında çözümler üreten, toplumu bu konuda besleyen, tabii örgütlülük bilincini geliştiren, toplumun siyasal, ekonomik, toplumsal ve kültürel bütün sorunlarına karşı duyarlı olabilen bir örgüttür. Buralarda çözüm üretir, ama hiçbir zaman bu çözümleri yaşam biçimine dönüştürecek siyasi kararlar almayı değil.

Bir kez bütün STÖ'lerin heterojen bir yapısı vardır, yani kendi üyeleri olarak. Bunlar değişik siyasi düşüncelere eğilimli insanlar olabilir. Ama bunlar, kamu kuruluşu niteliğindeki meslek odalarımız olsun, Türkiye Mimar ve Mühendisler Odası Birliği olsun, tabipler odası, hukuk, baro, tabii ki sendikalar, tabii ki esnaf - kefalet birliğinin üyesi dernekler, diğer tür dernekler, bunların üyeleri heterojen yapıya sahip insanlardır. Biz bunlardan, buradaki çalışmalarla sorunların çözümü için ancak ön eğitim çalışması yapabiliriz. Burada bireyin özgür iradesini nasıl kullanabileceğini geliştirebiliriz. Ama hiçbir zaman oralarda taraf kalamayız. Buralarda değişik düşüncede olan insanlar kendi ilgi duydukları siyasi platformlara akarak, burada yoğurdukları hamurdan çıkardıkları doğru çözümü oralara taşımak, oralarda da karar haline getirmeye çalışırlar. Bu anlamda STÖ'lerin, ben hiç bir düşüncenin, hiç bir siyasi partinin şubesi halinde çalıştırılmamasından yanayım. Ancak o siyasi platformları besleyici kurumlar olarak kullanırsak sanıyorum daha yararlı çalışmalar yapmış olacağız. Teşekkür ederim.

Moderatör:

Ben de teşekkür ediyorum. Sokak Çocukları Derneği Başkanı Av. Muzaffer TOY. Buyurun.

Muzaffer TOY:

Hepinizi saygıyla selamlıyorum. Vakfımızın bu olanağı bize sağlamasından dolayı kendilerine de minnettarlık ifadelerimi arz ediyorum. Aslında bu saatten sonra fazla söylenecek bir şey yok. Ben sözlerime şöyle başlamak istiyorum: Şimdi iki hemşerimiz meşelikte hayvanlar için yaprak keserken biri diğerine soruyor; 'Allah'ın emriyle duan kabul olsa ne yemek istersiniz' demiş. Diyor ki 'ne isteyeceğim işte bir ekmek, bir darı ekmeği bir de soğan olsa şu çeşmenin başında yesek'. Öteki diyor; 'senin duan kabul olsa ne diyeceksin?' Valla diyor, 'bana bir nimet bırakmadın ki ben ne isteyeyim'.

Şimdi bu saatten sonra zaten fazla benim fazla söyleyebileceğim

bir şey yok, söylenecek her şey aşağı yukarı söylendi, ama ben bir öneride bulunmak istiyorum, şahsi düşüncemdir. Mesela Diyarbakır'ımızda genellikle şu anda, şu ana kadar, yani son altmış, son kırk yılda Diyarbakır'da belediye başkanlığı yapıp da aramızda vefat eden bir insan hatırlamıyorum, belki cenazesi gelmiştir. Ama bizimle yaşamını belediye başkanlığından sonra sürdürebildiğini görmedik maalesef. Son yirmi yıldaki milletvekillerimize baktığımız zaman hiçbirinin maalesef bugün Diyarbakır'da yaşayabildiğini, aramızda olabildiklerini göremiyoruz. Bu neden kaynaklanıyor? Temsilcimiz olduğunu unutup, yöneticimiz anlayışıyla bizi yönetmeye kalkışmasındandır, eğer temsilcimiz olduğu anlayışıyla hareket ederse hak ve menfaatlerimizi savunur, ama maalesef bununla hareket etmeyip bizi kendi düşünceleri doğrultusunda yönetmeye kalkışmasındandır.

Ben o nedenle diyorum ki kim nerede olursa olsun, herkes içinde yaşadığı toplumun değer yargılarına sahip, dünden kopmadan, bugün de ama evrensel değerlere de ulaşmayı ihmal etmeden, onları da gözeterek dün, bugün ve yarını birlikte yürütebilecek, halkın temsilcisi olduğunu unutmadan, ona hizmet etmekle yükümlü olan bir temsilcisi olarak eğer görev ifa ederse...Zannediyorum ki önümüzdeki süreçte gelen yöneticilerimizin de, önümüzdeki seçimde kazanmalarını umduğumuz arkadaşlarımızın, her kim olursa olsun, hangi partiden olursa olsun, o arkadaşlarımızın o anlayışla Diyarbakır'a, Diyarbakır'ı yönetmekten ziyade, Diyarbakır'a hizmet etmeyi, bu tarihi kentimizin tarihi dokusuna uygun bir şekilde her alanında siyasi, sosyal, ticari her alanında bu halka hizmet etmekle mükellef olduğu, değerlerine sahip etmekle sorumlu olduğunu, bu bilinçle hareket ettiği sürece, görev sonrasında da bizimle birlikte yaşamaya yüzü olabileceğini düşünüyorum. Çünkü insani bağ, hemşerilik bağı zedelenmeden görevin sonunda yine kol kola kahvede konuşabilme yüzü bulacaktır.

Çünkü biz bu yüzden de çok büyük beyin kaybına uğruyoruz,

tecrübesi vardır, yöneticilik yapmıştır, ama maalesef aramızda değildir, toplumdaki kopmuştur. Bir diğeri yerine gelip o tecrübeleri edininceye kadar zor yetişen, çok uzun vadede yetişen insan gücünden de, beyin gücünden de istifade edemiyoruz, kayıplarımızdır. Keşke bugün Diyarbakır'ımızda son yirmi yılda bir belediye başkanımız bugün aramızda yaşayabilseydi ve bugün bu toplantıda olabilseydi.

Bence Diyarbakır'da da, ben görebildiğim kadarıyla, sadece Diyarbakır'la ilgili söylemiyorum, Türkiye'nin genel sorunlarının başında dernek başkanından, ben de bir dernek başkanı olarak bakıyorum, zaman zaman o hastalık yani işleyişin doğasında nüksediyor. Ben arkadaşlarımıza diyorum ki, arkadaşlar hiç birimiz buranın yöneticisi değiliz, bu kurumun temsilcisiyiz.

Bizim daha önce bir personelimiz olmuştu, bir olumsuzluğundan belli bir işlem yapmak durumundaydık. Önceki arkadaşlarımız hayır yapamazsınız bu benim adamımdır diye birisine söylüyor. Şimdi benim senin kaygısının olduğu yerde hizmet nasıl üretmek mümkün olur. O nedenle zannediyorum, benim şöyle bir anlayışım da var; eğer bir insan bir şeyi kafasına düşürmüştü ve bu bir fikir haline gelmişse kendince de doğru ve yanlışlarını, yani doğru olduğuna inandığı bir şey varsa, bunu toplumla paylaşmasında yarar var. Çünkü eğer doğruysa toplumun hizmetine sunar, eğer yanlışsa hiç değilse kafasından atar yerine yenisini koyma şansını yakalar. Bu duygularımı da ben bu düşüncemi paylaşmak istedim. Hepinize saygılar sunuyorum. Teşekkür ederim.

Moderatör:

Biz de teşekkür ederiz.

Medeni ALPKAYA:

Sayın Başkan, değerli katılımcılar, hepinizi Eğitim Bilim Kültür Emekçileri Sendikası Diyarbakır Şubesi adına saygıyla selamlıyorum.

selamlıyorum. Aslında bu ilerleyen saatlerde tekrar söz hakkı alarak sizleri dinletmekten dolayı, kendimi sizin yerinize koyarak düşündüğümde biraz rahatsızlık da hissediyorum ama, birkaç konuyu sizlerle paylaşma gereğini duyduğum için söz hakkımı kullanmak istiyorum. Öncelikle sivil toplumu yeniden tartıştıranak bu gündemi oluşturan ve sempozyum içinde ortaya koyan TOHAV yöneticilerini, kendilerini kutlarım bu çalışmadan dolayı.

STÖ'lerin en önemli handikaplarından bir tanesi şimdiye kadar ifade edilmediğinden dolayı ben burada ifade etmek istiyorum, zamanı yapılandırma, zamanı programlama, insan kaynaklarına göre zamanı değerlendirme noktasında ciddi sıkıntıların olduğuna inanmaktayım. Dolayısıyla da sivil toplumun ruhuna eşdeğer olması nedeniyle bir siviliyet, siviliyetin getirmiş olduğu işte zamanı keyfi bir şekilde kullanma, istediğin zamanda bir çalışmayı başlatma veya başlatmama, dolayısıyla oradan gelen bir gevşeme ve ona da bağlı olarak işte STÖ'nün ihtiyaçları noktasında kendisini örgütleyen o temel amaçlar ilkeler noktasında da bir türlü kilitlenememe, yaşama kilitlenememe noktasında büyük bir zaafın olduğuna inanmaktayım. Dolayısıyla da STÖ'lerin en çok üzerinde düşünmeleri gereken bir nokta da zamanın yeniden planlanması. Bunu insan kaynaklarına göre yeniden programlama gibi bir yeteneğe, beceriye bugünden sonra kavuşmaları gerekmektedir. Önemli bulduğum için bu konuyu ifade etmek istedim.

Bir diğer önemli konu da günümüzde temel çelişki nedir? STÖ'ler hangi çelişkiyi çözmek için şu anda var? Şu anda sendikamız emek mücadelesi veren ya da emeğin siyasetini yapan bir sendika. Dolayısıyla STÖ mü değil mi, bu konu da süregelen bir tartışma, onu burada açmak istemiyorum. Dolayısıyla da hangi çelişkiyi, hangi temel çelişkiyi giderir? Şu anda sendikalar salt emek-sermaye çelişkisiyle mi örgütleniyorlar ve örgütleniyorlarsa şuanki örgütlülük düzeyleri, Türkiye ölçeğinde ve dünya ölçeğindeki durumu nedir? Bunlar değerlendirildiğinde salt bu çelişkiyle

örgütlenemediği ve salt bu çelişkiyle kendisini var edemediği gerçeği ortaya çıkacaktır. Dolayısıyla çelişkiyi yeniden değerlendirmek ve yaşamı yeniden ortaya koyma yönünde bir arayış içinde olması gerekir. Arayış içinde olması gerekir derken bilimsel yöntemler, bilimsel temellere oturtarak... Aslında biraz da devrimlerin de artık yok olduğu, devrimlerin de bir daha gelinecek aşamada gelişemeyeceği, daha doğrusu bilim tekniğin, evrimsel gelişmelerin toplumsal devinimlere yol açacağı bir gerçekliğe de ulaştığını söyleyebiliriz. Tabii bu noktada bunu ifade ederken şimdi temel ihtiyaçları ifade ediyoruz. Hangi temel ihtiyaç üzerinden STÖ'ler kendilerini örgütlemekte? Geçtiğimiz günlerde yeniden bir arayış içerisinde olan bir sivil toplum gelişmesi var. Bir örneğini vererek burada açıklamak istiyorum. şunun üzerinden örgütlenmek istiyorlar: Diyor ki "Biz Dicle Üniversitesi mezunlarının dayanışma derneği biçiminde bir dernek kurmak istiyoruz". Peki hangi temel ihtiyaç üzerinden, neyi çözümlmek için, hangi ihtiyaç giderme üzerine bir örgütlenme? Buna doğru cevaplar, yanıtlar verememekte. Dolayısıyla kurulan bir STÖ'nün salt kurulmak amacıyla kurulmasından dolayı, önümüzdeki süreçte yaşamda kenetlenme, tekrar yeniden yanıt olma veya kendisini bir araya getirme noktasında da bazı zaafaların ortaya çıkacağını da burada belirtmek istiyorum. Dolayısıyla STÖ'nün sırf kurulması amacıyla kurulması ihtiyaçları yanıtlamadığı ve kendisini farklı noktada ifade edeceği gerçekliğiyle de STÖ ruhunu, içeriğini de boşaltmasına katkı sunacağına inanmaktayım. Dolayısıyla burada STÖ'nün kurulmasının dayanakları mutlaka bilimsel, mutlaka o toplumun temel çelişkilerini gideren bir yanıtta, bir cevaba ulaşması da gerekiyor.

Bir diğer nokta da eşgüdüm, kurumlar arasında eşgüdüm. Bu eşgüdümü şimdiye kadar bir örnek olarak katılımcıların bir çoğu verdi. Demokrasi platformu çok önemli bir örnek, bu eşgüdümü kendi içinde yaratabildi. Toplumsal dinamikleri ve bir çok yönüyle değerlendirildiğinde böylesi bir örneğe ne Avrupa'da ne de bir başka kıtada rastlamıyoruz. Dolayısıyla da bu yeniden tahlil edilmesi,

yeniden üzerinde durulması gereken bir nokta. Doğrudur, 1990 ve 1995 yılları arasında bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmışsa bugün Demokrasi Platformu'nun bir başka koordinasyon içinde kendini örgütlenme gereği aslında var. Kendi içinde gelişimini tamamlaması gerekiyor, çağa uygun bir yapılanma sürecine girmesi gerekiyor. Bu eşgüdüm şeklinde değerlendirilmelidir. Hiçbir kurumun burada iradesizleştirilmesi söz konusu değil hatta iradesini daha da geliştirme, bireyin iradesini geliştirme noktasında önemli bir noktaya taşıyacaktır.

Bir diğer nokta da şu: STÖ'lerin günümüzde örgütlülük düzeyleri nedir? Gerçekten Türkiye ölçeği içinde de, bölge ölçeğinde de ifade edilmelidir; STÖ'lerin şimdiye kadar örgütledikleri üye sayısı ne kadar? Bu sayısal değerler çıkarıldığında, hiç de böyle çok da istenen, örgütlenmesi gereken alanlar olarak görülmedikleri de ortaya çıkacaktır. Elbette bunu mevzuat, yasal, hukuksal birtakım engellerle ifade edebiliriz ancak, burada böyle bir gerçeklik de söz konusu. Dolayısıyla klasik devlet ve geleneksel toplum içindekinin arasında yer alan ve kendisini var eden bu kurumların gelişmesi umuduyla, bir tek örgütsüz birey kalmadan, bir tek örgütsüz alan kalmama dileğiyle, bir çok çalışmaların önümüzde durduğu ve örgütlenmesi gerektiği, dolayısıyla da günümüzün temel çelişkinin çözme noktasında bir çaba içerisinde olması dileğiyle hepinizi selamlıyorum. Teşekkür ediyorum.

Moderatör:

Ben de teşekkür ediyorum. Şimdi Sayın Av. Yaşar ALTÜRK. Buyurun.

Yaşar ALTÜRK:

Sayın Başkan teşekkür ediyorum. Özellikle TOHAV'a Diyarbakır'da böyle bir etkinlik yapmasından ötürü çok teşekkür ediyorum. Bir STÖ'ler birliği ihtiyacını karşıladı bugün TOHAV. Ancak bunun bir süreklilik arz etmesine, bir ortak üretkenliğin periyodik şekilde yaşanmasına ihtiyaç var. Şimdi ben baroda

Çalışıyorum, Tüketici Konseyi'nde çalışıyorum, Hakem Heyeti üye-siyim. Ama bir karar vereceğimiz zaman orada, örnek bir Elektrik Mühendisleri Odası'nın Şehitlik semtinde hangi gün elektriğin kesildiğini, voltaj düşmesinin nerede olduğunu tespitlerini biz arıy-
oruz, buna ihtiyaç duyuyoruz veya bilgisayar yazıcısının tamirinde kim daha iyi ustadır, buna ihtiyaç duyuyoruz. Bilgisayar sektörü, elektronik sektörü bilgi boşluğumuzun en çok olduğu bir alan.

Şimdi bilgi ağı dedik ama bu çağda bir çok boşluklarımız var. Meslek odalarının kendi uzmanlıkları ve bu uzmanlıkların ortak üretkenlikle birleştirilmesi, gündelik hayatı daha anlamlı kılar. Bireyi insanlaştırır, uygarlaşmayı, o ivmeyi arttırır. Bu intibakla Diyarbakır Türkiye'nin önemli bir odağıdır, önemli bir merkezdir. Diyarbakır'da gündelik hayatın evrilmesinde meslek odalarının uzmanlıklarını, gelişkinliğini ortaya koymak gerekmektedir. Bu konuda da sivil toplum örgütlerinin çok büyük önemi var.

Sivil toplumla siyasal toplum birbirinden çok farklı kavramlar. Marks'ta da, Gramsci'de de bunlar çok farklı kavramlar. Sivil toplum siyasal toplumun emrinde olduğu bir olgu değildir. Sivil toplumu siyasal toplumun emrine sürdüğünüzde onun işlevini, içer-içini boşaltmış olursunuz, içtenliğini, inandırıcılığını yitirmiş olur-sunuz. Şimdi bir evre hareketi, bir tüketici hareketi bunlar evrensel, insan hakları hareketi evrensel hareketlerdir. Ve bu örgütler örneğin Dünya Tüketici Birliği örgüt üyelerinin dünya çapında evre örgütleriyle bağlılıkları vardır, belli ortak, evrensel ilkeleri vardır.

Şimdi bizde siyaset zaten çok kısır, siyasal toplum dediğiniz zaman tamamen takke-külah olayıdır. Siyasal partilerin genel başkanları bence 12 Eylül'ün o beş generalinden pek de farklı değildir. Şimdi böylesine kısır bir toplum var, siyasal toplumu diyo-rum, bunun evrilmesi... Sivil toplumun oradaki uzmanlıkları, komisyonun birikimini o emre sürdüğünüzde bu amaca ulaşamayız.

O bakımdan sivil toplum gerçekten siyasal topluma kıyasla bir dipten gelen dalgadır ve bu dalga Türkiye'ye yeni yeni geldi.

Ben 78 kuşağı mensubuyum, o zamanki öğrenci dernekleriyle, o yılların DİSK'ini, TÜRK-İŞ'ini düşünüyorum, gerçekten tüm kitlelere çok müthiş bir heyecan dalgası verirdi. Tabii seksen darbesi, 12 Eylül dikta yönetimi derken çok şeyi götürdü. Ama bilgi çağıydı, internettir v.s. yine kısıtlılıklara rağmen TMY, TCK v.s. rağmen OHAL'e, DGM'lere rağmen bir noktaya gelindi. Ama gerçekten uzmanlıklarımız zayıf, samimiyetimiz az, üye sayımız çok az ve derneklerimizde beş altı hamalın omzunda gidiyor işler. Bu bizim gerçek portremiz.

Gerçekten aktif üyeyi yaratmalı, her üyemizi bu konuda donatmalıyız. Ve meslek örgütlerinin kendi içinde komisyonlaşmalarını, özdeşleşmelerini, üretkenliği arttırmalıyız ve uzmanlıkları gündelik hayata hakim kılmalıyız. Belediye Başkanımız Remzi Bey bize bir yönetmelik hazırlatmıştı, semt pazarlarıyla ilgili yönetmelik. Valla orada Semt Pazarları Derneği başkanından ben çok şey öğrendim. Esnaf Odası temsilcisinden ben çok şey öğrendim. Şimdi bizim birbirimize vereceğimiz şeyler var. İşte bir belediye çalışması, bu çalışmada bir üretim ortaya koyuyorsunuz ve alışveriş yaptığınız semtteki düzenin sağlanmasında, belediye meclisinize katkı sunmuş oluyorsunuz. Şimdi burada bir siyasal parti yaklaşımı olmadı Sayın Başkanımın. Burada herhalde STÖ'lerin kendi alanlarıyla ilgili birikimlerinden yararlanmak istediler. Bu güzel bir olaydır. Siyasal toplumun temsilcileri bundan yararlanmak isterlerse kuşkusuz katkı sunulmalı ama bir de şu var sivil toplum kendini öne sürmeli.

Şimdi ben tüketici konseyinde, Sinop'ta görev yaptım birkaç dönem. Karşılaştığımız yerler oldu, bütün meslek odalarının üst kurul temsilcilerinden oluşan bir konsey burası, altmış yetmiş kişi falan var. On kişilik bir komisyon oluşturduk. Burada gerçekten hazırlıklıysanız, gerçekten inançlı kadrolarla bu işleri yaptıysanız, siyasal toplumu çok rahat etkileyebiliyorsunuz. Çünkü onların hazırlığı yok. Herhangi bir konuda, biliyorum, projeleri yok. İşte üç

beş danışman süslü laf, cilalı laf hazırlar verir eline. Siyasal toplum projersiz toplumdur. Sivil toplum projeleri olan bir yapıdır.

şimdi bu itibarla sivil toplumu dediğimiz ilkeler çerçevesinde... Mesela benim yesi olduğum dernekte DYP'nin kadın kolu başkanları vardı, AKP'li bilmem yöneticisi de vardı. Hiç de bunda mahsur yok. Yeterki demokrasi duyarlılığı olsun, insan hakları duyarlılığı olsun, tüketicici duyarlılığı olsun, çevre duyarlılığı olsun. Temel ilke bunlardır. Bu çerçevede birbirimizi hiç de yabancı görmeden, ama asla gündelik siyasetin de, bir parti yesi gibi olmadan da çok şey yapılabilir.

Ancak siyasal toplum böyle değil, siyasal toplumda kuşkusuz o partinin ilkeleri esastır veya lider partileri açısından bakarsanız, lidere biat esastır. Oysa sivil toplum bireyi daha zgr kılar, orada özgürlüğünüzü yaşarsınız, düşüncenizi, derdinizi ifade edersiniz, komisyonlarda ifade edersiniz. Bu itibarla bireyleşmenizi de kolaylaştırır, zgrleşmenizin de yolunu açar ve örgütlü birey olmanızı kolaylaştırır. Esasında STÖ'lerin bu ahlakından, bu edebinden gelen kişi, siyasal topluma geçtiğinde siyasal toplumu adam edebilir belki. Bir de şu var, biz o mal ve hizmet piyasalarında tüketimin esas olduğu şartlara baktığımızda, şunu düşünüyorum, piyasalar neyse biz de oyuz. Kapitalizm nasıl işliyorsa biz de biraz oyuz. Yani etkiye tepki, bundan payımızı alıyoruz. Çok ilginç tüketicici uyuşmazlıklarıyla karşılaşıyoruz.

Çok kısa kesmek istiyorum. şimdi benim temennim şu: Gerçekten de TOHAV çok güzel bir önderlik yaptı, bu nderliği kalıcı kılmalıyız. Bu biraz periyodik olmalı, ama üretkenliğe dönüşmeli kuşkusuz. Meslek odalarının, örneğin tabip odasının verilerinden yararlanmaya ihtiyaımız var, TOHAV'ın arşivinden yararlanmaya ihtiyaımız var. Mesela bugün meslek odalarının Diyarbakır'da yaptığı çalışmalar var. Bu arşivlerimizi birbirimize amalıyız. Bu konuda birbirimize yarar sunmalıyız ve Diyarbakır'ı anlatmanın yolu da buradan geçer. Her derneğin her sivil örgütün kendi içinde çok ciddi

sorunları da oldu, polise karşı, valiliğe karşı, yargıya karşı. Bu hem dayanışmayı güçlendirecek hem de önümüzdeki sorunları aşmayı kolaylaştıracak. Bir de bizim çözümleyici olmamızı, her birimizin birer üretken birey olmamızı ve gündelik hayatı tayin etmemizde önemli rol sahibi olmamızı kolaylaştıracaktır. Ben çok teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

Moderatör:

Biz de teşekkür ediyoruz.

Konuk (Öğrenci):

Teşekkürlerimi, saygılarımı sunarım. Tabii öğrenci olduğumuz için açıkçası belki de ödevimize iyi çalışmamışızdır. Bu anlamda herhangi bir sorun çıkarsa af buyurun. Başlangıçta bütün katılımcılar kendi konularında, karşı karşıya buldukları temel sorunları açtılar. Bir nevi hepimizin sorunları diyebilirim, bunları pek fazla açmamıza gerek yok. İşin öğrenci boyutunda zaten çok büyük bir yükün enkazı altından kendimizi çıkarmaya çalışıyoruz.

Katkı olur mahiyetinde küçük bir ek yapmayı düşünüyorum, bir de Sayın Sezgin TANRIKULU'nun değerlendirmesinden hareketle bu sorunu biraz açmaya çalışacağım. Sayın Sezgin TANRIKULU Demokrasi Platformu'nu, gereğinden, tarihçesinden bahsederken, o süreci biraz açarken kendilerinin neden girmeyişlerinin bir nevi özeti yapmaya çalıştı. Bundan hareketle böyle bir platformun şu an itibariyle pek fazla da gerekli olmadığını ima etmeye çalıştı, umarım yanlış anlamamışımdır, kendisi de burada yok. Bu konuda açıkçası benim fikriyatım şu yönde; yani burada bence iki sorun mevcut: Birincisi bütün STK'larımız şu an itibariyle, içinde Demokrasi Platformu da bulunmak suretiyle, yani sorunların sonuçları üzerinden hareket etmeye çalışmaktalar ve buna yönelik bir etkinlik programı, eylem planı gerçekleştirmeye çalışmaktalar. Son derece bu bence yanlış bir kabuldür ve maalesef bütün STÖ'lerin takılı kaldığı temel saplantıdır bu. Bu anlamda Kürtlerin

temel hak ve özgürlükler istemi ve bunun çözümsüzlüğe itilmesi, bu sorunların ana nedenidir bizce. Yani varolan bütün sorunlar bir nevi Kürt sorununun hala seksen yıllık bir süreç içerisinde, modernitenin ortaya çıkardığı bir sorun olması hasebiyle, hala sorun olarak kabul edilmeyişi. Bir halkın topyekun bir nevi inkarı şeklinde bir sorun olarak kendisini dayatmakta. Bu anlamda var olan bütün sorunların da temel nedenini, temel ana kaynağını bence oluşturmakta. Ama biz haliyle sorunun ana nedenine inmekten çok sonuçlarla ilgilendiğimiz için, açıkçası çok fazla üretken bir faaliyet de gerçekleştirememekteyiz ve topluma da bu anlamda inme sorunu gerçekleşmekte. Bu da haliyle sorunun ana konusunun irdelenmediği, mesafe kat edilmediği gibi bir sonuçla yüz yüze kalmakta. Her defasında sorunun bütün can alıcılığıyla gündeme gelmesi tehlikesini de beraberinde getirmekte, Kürt sorununun. Bunun için öncelikli olarak benim tespitim şu yönde, yani Kürt sorununun daha demokratik bir şekilde, daha fazla tartışılmasının olanaklarını STÖ'ler bence oluşturabilir. Çünkü sorunların ana nedeninde bu var, deminki konuşmalardan hareketle diyorum ki, ana nedeninde bu var. Ben şahsen bunu kabul ettim, bunun tartışılması gerektiğine inanmaktayım.

Bugünkü sempozyum konusunun çerçevesi temelinde de dile getirirsek, tabii bunu bütün Türkiye'deki sivil toplum örgütleri için söylemek bir çok anlamda imkansız, ama özellikle buradaki bölge sivil toplum örgütlerinin birleşme zeminleri, bence bunun üzerinden sağlanabilir. Yani bu çerçevede tartışılırsa bence çok daha sağlıklı bir sonuç çıkacaktır ortaya. Demin de bahsettiğim gibi STK sonuçlar üzerinden bir birleşme sorununu tartışmamalı, aslında nedenler ve muhtemel sebepler üzerinden harekete geçmeli. Ve sorunun asıl sebeplerinden hareketle bir dinamik oluşturulmalı. Bunun dışındaki bir çaba hiç bir sonuç vermeyecek ve STÖ'leri daha da etkisiz bir pozisyona düşürecektir.

Not: Son konuşmacı Dicle Üniversitesi Öğrenci Derneği Başkan

Yardımcısı Sayın Tahir BAYKUŞAK'ın konuşması teknik sorunlardan dolayı kayıt altına alınamamıştır. Kendisinden özür diliyoruz.

SONUÇ BİLDİRGESİ

Toplumsal sorunları çözmeyi öngören devlet merkezli düşünce sisteminin aşıldığı günümüz dünyasında, karşılaşılan sorunların aşılmasında yeni çözüm araçlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu toplumsal sorunların çözüm araçlarından biri olarak, sivil toplum örgütleri öne çıkmaktadır. Dünya ölçeğinde olduğu gibi ülkemizde ve bölgemizde de sivil toplum örgütleri 1990 sonrası önemini arttırmaya başlamıştır.

İdeolojik, felsefi, siyasi, ekonomik, kültürel, sanatsal, etnik, dini, cinsi, çevresel, mesleki vb. farklılıkların zenginlik olarak kabul edildiği günümüz dünyasında, bu farklılıkların toplumsal alanda, devletten bağımsız olarak, üyelerinin gönüllü birlikteliğine dayanarak kendisini var etmesi anlayışına dayanan sivil toplum paradigması her geçen gün daha fazla gelişmekte ve toplum tarafından kabul görmektedir. Benzeşmenin dayatıldığı yerde farklılıkları, farklılıkların dayatıldığı yerde birliktelikleri savunmak sivil toplumun esas alması gereken bir bakış açısı olmalıdır.

Sivil toplumun gelişmesi devletin ve siyasetin demokratikleşmesini sağlayacaktır. Sivil toplum anlayışının gelişmesi için,

devlet ve devlet kaynaklı kurumların da, toplumsal farklılıkların kendisini ifade edebildiği ve örgütlülüğe kavuşturabildiği bir yapıya kavuşması gerekmektedir. Dolayısıyla, demokratik bir sistemin gelişmesi, sivil toplumun gelişmesine bağlı olduğu kadar, devletin ve siyasetin de demokratikleşmesini gerektirmektedir. Devlet doğası gereği, merkezi, bürokratik, otoriter bir yapı arz etmektedir. Bu bağlamda, demokratikleşme sürecinin asıl belirleyici unsurları sivil toplum örgütleridir.

Türkiye'de Kürt sorununun çözümsüzlüğünden kaynaklı, 15 yıl süren çatışma ortamının yarattığı tahribatlar ve yaşanan dram çeşitli arayışların gelişmesine yol açmıştır. Özellikle, 1990'lardan sonra bölgemizde gelişen sivil toplum örgütleri bu arayışın bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu sempozyumumuzun bir amacı da, bölgede çeşitli alanlarda faaliyet yürüten sivil toplum örgütlerinin sorunlarını tespit ederek, çözüm önerilerini geliştirmek, işbirliği ve dayanışmayı daha da etkinleştirmektir. Özellikle bölgemizin sorunlarının çözümünde öncelikli alanlarının belirlenmesi, yeni mekanizmaların geliştirilmesi bir gerekliliktir.

Tartışmalardan çıkardığımız önemli sonuçlardan biri, seçim ve siyasi partiler yasasından kaynaklı bölge halkının temsil sorununun sivil toplum örgütlerine bir siyasal temsil yükümlülüğü getirdiğidir. Bu nedenlerle çağdaş, demokratik, toplumsal ihtiyaçlara cevap verebilecek bir anayasanın ve buna bağlı olarak özgürlükçü ve katılımcı bir siyasal rejimin oluşturulması gerekmektedir.

Bölgedeki sivil toplum örgütlerinin en önemli sorunlarından biri de devletin sivil toplum örgütlerine önyargılı bakış açısı ve onlarla işbirliğinden uzak tutumudur.

İki gündür devam eden tartışmalardan çıkan bir diğer sonuç da, sivil toplum örgütlerinin kendilerini ciddi bir biçimde gözden geçirmeleri ve çağdaş sivil örgütlenme anlayışına uygun bir

yapılanmayı hedef almaları gerekliliğidir.

Örgüt içi demokrasi ve katılım sorununu sivil toplum örgütlerinin öncelikli olarak ele alarak, çözmeleri gerekmektedir.

Bölgede faaliyet yürüten sivil toplum örgütleri arasında iletişimin ve dayanışmanın zayıflığı bir diğer önemli sorun olarak tespit edilmiştir. Oluşturulan bazı platformlar önemli bir adım olmakla birlikte geliştirilmesi gerekmektedir. Her sivil toplum örgütünün kendi alanında faaliyetlerini güçlendirmesi ve etkinleştirmesi, oluşturulan birlikteliklerin, dayanışmanın daha bir anlam kazanmasını ve etkinleşmesini sağlayacaktır.